

L.I. Fetescu
V.V. Chiosea

Curs integrat

Literatura

moldovenească și universală

7

Larisa Fetescu, Vera Chiosea

CURS INTEGRAT

LITERATURA

(moldovenescă și universală)

**Manual pentru clasa a 7-a cu limba
moldovenescă de predare a instituțiilor
de învățământ mediu general**

Recomandat de Ministerul Învățământului și Științei al Ucrainei

Ediția a II-a, revizuită

Львів

Видавництво «Світ»

2020

УДК 821.135.2(075.2)
Ф 45

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(лист Міністерства освіти і науки України від 03.06.2020 № 1/11-3688)

Видано за кошти державного бюджету. Продаж заборонено

Фетеску Л.

Ф45 Інтегрований курс “Література” (молдовська та зарубіжна) : підруч. для 7 кл. з навч. молд. мов. закл. заг. серед. осв. / Л.І. Фетеску, В.В. Кьося. – 2-ге вид., переробл. – Львів : Світ, 2020. – 302 с.

ISBN 978-966-914-283-2

Зміст підручника охоплює визначні явища молдовської та зарубіжної літератури XVIII — XX століть. Створений відповідно до вимог Державного стандарту освіти та чинної програми з Літератури (молдовської та зарубіжної) для загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням молдовською мовою. Підручник містить теми, що репрезентують провідні тенденції розвитку молдовського та зарубіжного літературного процесу, нариси життєвого і творчого шляху провідних майстрів слова, відомості з теорії літератури, а також розгалужений методичний апарат і ілюстрований матеріал.

УДК 821.135.2(075.2)

ISBN 978-966-914-283-2

© Фетеску Л.І., Кьося В.В., 2020
© Видавництво “Світ”, 2020

Dragi elevi!

Cartea este prietenul cel mai fidel al omului. Nu ne îndoim de faptul că vă place să aveți mulți prieteni. De aceea căutați-i și-i veți găsi în orice carte pe care o veți citi. Dacă veți îndrăgi cartea, niciodată nu veți fi singuri. Veți avea întotdeauna un bun povățuitor și un sprigin de nădejde.

Manualul acesta este și el o carte care vă oferă răspunsuri la multe dintre întrebările care vă frământă.

Manualul este elaborat în baza programei de literatură și propune texte apropiate intereselor și necesităților elevilor clasei a VII-a.

Manualul e structurat pe capitole: *Introducere; Creația populară orală; din literatura clasică; Literatura sec. XX și Literatura universală.*

Vocabularul (Dicționarul exploicativ) include cuvinte care vă ajută să înțelegeți conținutul operelor.

Autoevaluarea, componentă importantă a învățării eficiente, reprezintă un model de verificare și apreciere a cunoștințelor de comunicare orală și scrisă.

Activitățile instructive, pe care le descoperiți după fiecare text, sînt structurate pe cîteva etape, care permit comentarea oprelor literare, propuse pentru a fi studiate.

Sarcinile sînt variate și expuse în ordine crescîndă a gradului de dificultate. Ele pot fi folosite atît pentru lucrul frontal și individual, cît și pentru activitatea în perechi sau pe echipe. Varietatea sarcinilor vă oferă posibilitatea de a lucra în ritmul propriu, conform capacităților individuale.

Ca și în manualul precedent (cl.VI), și în actualul manual veți găsi rubricile:

Facultativ – sarcini pentru cei ce doresc să cunoască mai mult decît prevede Programa (pe niveluri) – și Pentru portofoliu – un îndrumar necesar oricînd.

Veți afla o despărțitură nouă, *Lectură suplimentară*, care vă propune un șir de opere pentru lectura individuală. Vă sfătuim să nu le treceți cu vederea și să le citiți atent. Nu numai că sînt interesante; ele vă permit să acumulați punctajul maxim la autoevaluare.

Sîntem ferm convinse: manualul vă va ajuta să creșteți mari, să fiți demni, deștepți, buni, frumoși, să deveniți oameni adevărați.

Grație lui, veți cunoaște nu numai lumea, dar și pe voi personal.

Fiți bineveniți în lumea *Literaturii*.

Autoarele

CUPRINS

INTRODUCERE.

Literatura – artă ce reflectă viața prin intermediul descrierii artistice. Relațiile literaturii cu celelalte arte 8

CREAȚIA POPULARĂ ORALĂ..... 12

Legenda rîndunicii..... 12

Legenda populară..... 20

Lectură. *Poiana tătarilor*..... 23

DIN LITERATURA CLASICĂ..... 24

Vasile Alecsandri. *Porojan* 26

Compoziția. Scrisoarea literară în proză..... 36

Lectură. V. Alecsandri. *O plimbare la munți* 40

Mihai Eminescu. *Călin*..... 50

Metafora. Epitetul metaforic..... 55

Lectură. M. Eminescu. *Făt-Frumos din tei* 58

Autoevaluare..... 60

LITERATURA SEC. XX..... 62

Vasile Levițchi. *Cuvînt pentru Luceafăr* 63

Epitetul..... 65

Ion Vatamanu. *Mama* 69

Poezia în proză 71

Lectură. G. Vieru. *Cămășile* 75

George Meniuc. *Scripca prietenului meu* 78

Narațiunea. Descrierea 87

Lectură. G. Meniuc. *Nostimă și cu picățele* 87

Ion Druță. <i>Sania</i>	95
Portretul literar	107
<i>Odiha</i>	108
Nuvela	115
Lectură. I. Druță. <i>Rubanca</i>	118
Grigore Vieru. <i>Casa părintească</i>	125
Structura inelară a poeziei	128
Lectură. G. Vieru. <i>La tine, mamă, vin</i>	130
Mihail Cibotaru. <i>Cîntec fără nume</i>	132
Detaliul artistic	140
Lectură. M. Cibotaru. <i>Lupul</i>	141
Literatura plaiului natal	146
Emilian Bucov. <i>Mormîntul frățesc</i>	146
Liniile de subiect într-o operă literară	160
Din literatura română	162
Ion Luca Caragiale. <i>D-I Goe</i>	162
Schița	169
Lectură. I.L. Caragiale. <i>Bacalaureat</i>	170
Nicolae Labiș. <i>Moartea căprioarei</i>	175
Metonimia	179
Autoevaluare	180
LITERATURA UNIVERSALĂ	182
POEZIA (sec. XVIII–XIX)	182
Robert Burns. <i>Sărăcie onestă</i>	183
Lectură. R. Burns. <i>Fata desculță</i>	186
Jorj Noil Byron. <i>Doresc să fiu copil liber</i>	188
Romantismul	192
Lectură. J.N. Byron. <i>Cîntecul soldaților greci</i>	193
Lectură. J.N. Byron. <i>Prometeu</i>	194

Mihail Iurievici Lermontov. Pînza pe corabie	197
<i>Norii</i>	201
<i>Cînd cîmpul galben</i>	203
Lectură. M. I. Lermontov. Moartea poetului	205
PROZA (sec. XIX – XX)	208
Nicolai Vasilievici Gogol. Taras Bulba	209
Anton Pavlovici Cehov. Grăsanul și Țîrul	252
Artur Konan Doyle. Carbunculul albastru	257
Detaliul artistic.....	278
O’ Henry. Darurile ursitoarelor	279
Narațiunea.....	289
Autoevaluare	291
Autoevaluare finală	292
Anexă	293
DICȚIONAR EXPLICATIV	294

Semne convenționale:

- – Rețineți
- – Amintiți-vă
- – Receptarea și interpretarea textului
- – Activitate în grup
- – Lucru individual

INTRODUCERE

Literatura – arta ce reflectă viața prin intermediul descrierii artistice.

Relațiile literaturii cu celelalte arte

Omul vine zilnic în contact nemijlocit cu arta. Citind opere ale scriitorilor, privind un spectacol sau un film, audiind un concert, admirând tablourile unui pictor, noi ne aflăm în lumea artei, a frumosului. Operele de artă ne produc emoții estetice, ne trezesc dorința de a cunoaște și a prețui frumosul.

Rețineți! **Arta** este o formă specifică a conștiinței și activității umane, care oglindește veridic realitatea în imagini artistice.

Literatura artistică este o varietate a artei. Alte forme ale artei sînt: pictura, sculptura, arhitectura. Muzica, coreografia, teatrul, cinematografia ș.a. Fiecare din ele reflectă aspecte de viață prin mijloace proprii. Astfel, pictorul zugrăvește tablouri din realitate, folosindu-se de linii și culori. Compozitorul exprimă cele mai fine stări sufletești cu ajutorul sunetelor îmbinate armonios. Sculptorul modelează imagini din piatră, marmoră, bronz, lemn și din alte materiale. Scriitorul creează opera literară cu ajutorul cuvîntului.

Cuvîntul, ca mijloc de comunicare, este întrebuințat și în literatura științifică. Spre deosebire de omul de știință, care oglindește realitatea în noțiuni, scriitorul zugrăvește viața și atitudinea sa față de ea în imagini artistice.

Rețineți! **Imaginea artistică** este un tablou al vieții zugrăvit de scriitor, pătruns de gândurile simțămîntele și trăirile sale și avînd valoare estetică.

Imaginea artistică se creează cu ajutorul fanteziei poetice și are valoarea frumosului.

Imaginile artistice pot fi:

- *imagini-personaje* ce reprezintă portretul fizic, moral și social al eroilor operei literare (Trofimaș, Nică, Odiseu, Dragoș, Ștefan cel Mare ș.a.);
- *imagini-peisaj* ce oglindesc priveliști din natură (frumusețea codrului în «Revedere» de M. Eminescu, pastelurile lui V. Alecsandri;
- *imagini-obiecte* ce prezintă obiecte din mediul înconjurător. Asemenea imagini găsim în «Amintiri din copilărie» (I. Creangă), «Mormîntul frățesc» (Em. Bucov).

Reacția simțurilor noastre la imaginile artistice este diferită. Unele imagini acționează asupra văzului și se numesc *imagini vizuale*. Altele acționează asupra auzului, adică avem *imagini auditive*.

În versurile lui V. Alecsandri:

*Dar ninsoarea încetează, norii fug, doritul soare
Strălucește și dezmiardă oceanul de ninsoare.
Iat-o sanie ușoară, care trece peste văi...
În văzduh voios răsună clinchete de zurgălăi,*

Primele trei versuri creează o imagine vizuală: vedem aieveja tabloul înseninării cerului rece de iarnă, «doritul soare», care «strălucește și dezmiardă oceanul de ninsoare», vedem «o sanie ușoară, care trece peste văi». Ultimul vers este o imagine auditivă: «în văzduh voios răsună clinchete de zurgălăi».

Între literatura artistică și celelalte arte există relații. Multe din operele artistice au servit drept sursă de inspirație pentru pictori: povestirea «Porojan» a fost ilustrată de I. Bogesco, pastelul «Dimineața» de E. Childescu, iar V. Tvardovskii a ilustrat poezia lui R. Burns «Fata desculță». Un număr impunător de creații literare au fost transpuse în muzică: cantata «Soacra» de G. Mustea (după povestea «Soacra cu trei nurori de I. Creangă»), opera «Alexandru Lăpușeanul» al aceluiași compozitor (după nuvela lui C. Negruzzi «Alexandru Lăpușeanul»), romane pe versurile lui M. Eminescu ș.a.

Ecranizările după operele literare reprezintă un domeniu important în arta filmului. Iată câteva exemple: «Se caută un paznic»

(după povestea lui I. Creangă «Ivan Turbincă», «Dumitrașco-Vodă Cantemir» (după «Spicul grîului» de G. Madan), «Singur în fața dragostei» după romanul cu același nume de A. Busuioc ș.a.

Literatura artistică joacă un rol important în educarea omului. În literatură, mai mult decît în alte arte, își află oglindire multilaterală și deplină viața, realitatea înconjurătoare.

PRACTICUM

1. Textul citit/audiat este unul:
  - a) artistic?
  - b) științific?
  - c) științifico-artistic?
  - d) o informație?Argumentați-vă opțiunea.
2. Audiați/interpretați o romanță pe versurile lui M. Eminescu.
3. Comedia «Chirița în Iași» (V. Alecsandri) a fost pusă pe scena multor teatre din Moldova. Rolul Chiriței a fost interpretat de actorii teatrelor din Chișinău, Bălți, Cahul, dar nemuritoare rămîne «Chirița lui D. Caraciobanu», actor emerit din Moldova. Audiați imprimarea pe bandă a vocii Chiriței – D. Caraciobanu.
4. Rezumați conținutul unui film care are la bază vreo operă literară, un eveniment: «Singur în fața dragostei» (cîteva secvențe din film au fost filmate în s. Novoselc, r-nul Reni), «Podurile» după romanul lui I. C. Ciobanu, «Răscoala» ce are la bază istoria răscoalei de la Tatarbunar și care a fost filmat în s. Oziornoie, r-nul Ismail, «Romeo și Julieta» după tragedia lui W. Shakespeare s. a.
5. Ce este literatura artistică și prin ce se distinge de alte arte?
6. Exemplificați diversitatea imaginilor artistice.
7. Literatura educă. Numiți opera care v-a ajutat să vă schimbați caracterul, să deveniți mai bun/bună.
8. Descrieți o operă de artă (tablou, edificiu, sculptură), utilizînd diverși tropi.

- 9.** Încercați să redați conținutul poeziei îndrăgite cu ajutorul culorilor.
- 10.** Enumerați stările sufletești, pe care le-ați avut în prima zi de școală.
- 11.** Răspundeți la următoarele întrebări:
- Cine v-a oferit prima carte?
  - Cum se numește cartea pe care ați cumpărat-o prima dată? Prin ce v-a atras?
  - Citiți prefața cărților? La ce vă ajută?
  - Cum vă alegeți cărțile pentru lectură: după numărul desenelor, după numărul paginilor sau pe cele cu mai multe dialoguri?
- 12.** Numiți câteva titluri de cărți pe care le-ați citit în vacanță.
- 13.** Dezvoltați următoarele idei:
- Cartea este izvor de cunoștințe, deoarece...
  - Lectura unei cărți, pentru mine, înseamnă...

- 14.** Argumentați, într-o scurtă compunere, afirmația:
«O cameră fără cărți e ca un trup fără suflet». (Cicero)
- 15.** Alcătuiți planul de idei al textului «Literatura – arta ce reflectă viața prin intermediul descrierii artistice. Relațiile literaturii cu celelalte arte».

Rețineți! *Planul de idei poate fi:*

- simplu;
- desfășurat;
- din propoziții de diferite tipuri;
- din citate.

- 16.** Realizați o descriere hazlie a unui obiect, folosind comparații și personificări ce ar stârni râsul. Inspirați-vă din subiectele unor filme cu desene animate, din benzile desenate etc.

CREAȚIA POPULARĂ ORALĂ

- Amintiți-vă!**
- Traducînd din limba engleză cuvîntul *folklore* obținem .....
  - Din componența folclorului face parte:..., ..., ..., ... etc.
  - *Urătura, sorcova, malanca, colinda, semănatul* constituie folclorul... .
  - *Folclorul posedă următoarele trăsături:*
    - ✓ *caracter oral,*
    - ✓ *caracter colectiv,*
    - ✓ *caracter...,*
    - ✓ *caracter...,*
  - Explicați (4-5 propoziții) sensul afirmației:
«Începutul artei cuvîntului e în folclor.»

LEGENDA RÎNDUNICII

Era odată un cioban care avea trei fete cumiști și de treabă. Cît păștea el oile, ele trebăluiau acasă și mergeau toate cu cale și la locul lor. De la o vreme simte ciobanul că prind a apăsa bătrînețele pe umerii lui și într-o bună zi le spune el fetelor:

– Dragele mele, am îmbătrînit, nu mai am putere să port de grijă turmei.

– Vai, tată, nu te întrista, stai acasă și te-i mai odihni, ți-i întrema puterile, că turma vom paște-o noi singure, pe rînd, zice fata cea mai mare.

– Ar fi, draga tatei, așa după cum zici, de-ați fi trei băieți, da așa niște fete de alde voi, mai ales neîmblate, mă tem că vă veți speria și de buruieni.

– Alei, tată, face fata cea mare, ian să vezi cum le-om paște noi, numai ți-a rîde inima de bucurie.

– Ian taci, draga tatei, că de cînd tot pasc oile, n-am prea văzut cioban în catrință și cu broboadă.

– D-apoi noi ne îmbrăcăm bărbătește, cu suman, cușmă, opinci și cine o să ne cunoască?

– Doar așa.

Și nu zăbovi multă vreme, pînă fata cea mai mare îmbracă sumanul, încălță opincile și puse cușma pe cap. Amu nici n-ai fi zis că nu-i băiat. Era încinsă cu un brîu roșu ca para focului, iar cușma era pusă hoțeste cam pe ceafă.

A dat ea drumul oilor din ocol și, fluierînd, le-a scos din sat și le-a îndreptat pe o costișă. Bătrînul tată n-a pus prea mult temei pe vorba și îndrăzneala fetei, ci a vrut să vadă dacă într-adevăr s-ar putea nădăjdui pe păsul și fapta ei. Și cam pe ocolite, să nu fie văzut de celelalte două fete, a luat binișor o piele de urs de pe grindă și, pe altă parte, din niște tufișuri, îi iese fiicii înainte în chip de urs și mor! mor! dă buzna drept în cîrdul de oi. Cînd au văzut oile că se apropie dihania de dînsele, au prins a zbiera și au croit-o de fugă, de nu le prindeai cu ochii. Ciobanul a înghețat și el pe loc. Îi tremura tot corpul, a luat-o înapoi și, cît îl țineau picioarele, a fugit drept acasă.

Amu scîrbă și necaz pe bietul tată, cum nu mai avuse toată viața. Venind acasă, dă cu ochii de fata lui, speriată și galbenă ca ceara.

– Of, păcatele mele, simțeam eu că nădejde în voi nu mai este.

Atîta sînteți bune numai a vă corcoli pe lîngă vatră.

– Ia lasă, tată, nu te amărî, sare cu cuvînt a doua fată, că m-oi duce eu să pasc oile.

– Draga tatei, mai bine te-ai astîmpăra, că n-aș vrea să te bage și pe tine dihăniile în speriați, cum au băgat-o pe soră-ta.

Dar n-a fost chip s-o potoale. Fata s-a îmbrăcat băiețește, a luat oile din urmă și le-a pornit încotro gîndea ea că-i pășunea mai bună.

Tată-său însă nu-și găsea liniște. Vroia să vadă dacă s-ar putea el bizui pe fapta și puterea fiicii celei mijlocii. Și tot așa neștiut-nevăzut a luat pielea cea de urs și la o limbă de pădure, tocmai unde se apropia fiică-sa cu turma, a pus pielea pe cap și: mor! mor! îi aține

calea. Fata, văzînd așa o namilă ce venea mormăind și clănțănind, a întors repede oile și tiva spre casă!

Bătrînul tată a strîns pielea și, călcînd de-a puterile pe urmele fetei, a intrat odată cu dînsa în ogradă. Acasă plînsset, sughiț, spaimă că bietul tată nu vedea lumea înaintea ochilor. Le-a strîns el pe tustrele fetele, a prins a le mîngîia și a se căina pe dînsese:

– Of, păcatele mele, se vede că n-a mai fost să am noroc în viață; că să fi avut un fecior, aveam astăzi o mîină de ajutor, da așa ce fac eu? S-or prăpădi oițele crescute de mine, și după atîția ani de muncă vom rămîne numai cu sufletul.

Fiica cea mai mică a fost nu știu cum prea tare ajunsă la inimă, că și-a pus de gînd numaidecît să-i ușureze necazul tătîne-său.

– Tată, zise ea, amu mă duc eu să pasc oile.

– Potoale-te, draga mea, spor și ajutor n-a fost de la acestea mai mari, da de la tine nici atît nu poți-aștepta, ba te-a mai lua groaza și nici nu ți-i putea veni în fire.

– Ba nu mi-i frică de nimic pe lume.

– Așa spuneți voi toate cît sînteți sub vatră, da cînd ieșiți încolo, pe cîmp, vă scapără ochii de frică.

Dar n-a fost chip să-i îndoaie inima fetei cu nimic.

Cît a zis bătrînul tată «ba», ea a zis «da» și pînă la urmă tot pe a ei a ieșit. A îmbrăcat sumanul, a încălțat opincile, a pus cușma pe cap și s-a pornit cu oile.

Cînd ieșise ea cu turma în largul cîmpului, o mioară a prins a zbiera și a se zvîrcoli de parcă căpiase.

– Da ce-ți este, dragă mioară, nu-ți place cîmpul ori nu-ți convine stăpînul?

– Și cîmpul îmi place, și stăpînul îmi convine, dar astîmpăr nu-mi pot găsi, căci mă tem că amuși te vei întîlni cu ursul și te-a lua și pe tine groaza, cum le-a luat pe cele două surori mai mari.

Fata ca fata, era curajoasă, dar tot se temea că era singură în cîmp și spete n-avea de nicăieri.

– De ai știință de locurile acestea primejdioase, spune-mi, dragă mioară, n-ar fi mai bine să le ocolim? Întrebă fata.

– Cum și n-ai ocoli, această primejdie, te pîndește și cată să-ți ație calea, dar tu nu te înspăimînta. Cînd vei vedea că se îndreaptă ursul spre cîrdul de oi, repezi-te cu dîrjaua la dînsul și pălește-l peste bot.

Fata nu că vorbise, dar vroia numaidecît să ajute la gospodărie, s-a îmbărbătat și a pornit drept înainte, de unde se aștepta ursul. Nu zăbavă iese ursul mormăind, clănțănind din dinți și dă hala peste oi și peste fată. Oile s-au speriat, s-au strîns toate grămadă și erau gata de fugă, iar fata roti dîrjaua, șuieră și japt! o dată peste bot ursului, apoi croi! la o coastă, croi! la alta, că bătrînul tată, simțind că pielea cea de urs nu mai poate ține tăria loviturilor, s-a dat la o parte și a răcnit:

– Stai, draga tatei, nu trage!

Fata, cînd a văzut una ca asta, nici să creadă, nici să înțeleagă nu putea. O cuprinse parcă un scutur, iar tatăl atunci s-a apropiat de dînsa, a îmbrățișat-o și i-a zis:

– Fiica mea, tu te-ai aflat a fi de nădejde, nu te-ai înspăimîntat ca surorile tale, fii binecuvîntată de mine, tu vei putea paște oile. Amu inima mea e liniștită, că are cine să le poarte de grijă oilor și nimeni nu s-a încumeta să spună că tu nu ești un adevărat cioban.

De atunci fata a păscut oile și le-a tot păscut în lungul și în latul locurilor celea și treburile mergeau în bună rînduială, că-i era și tatălui ușor la inimă, și lumii drag să vadă așa un cioban.

Odată, ducîndu-se fata pe locuri mai depărtate, întîlnește alt cioban cu o turmă de oi și, după cum e rîndul și obiceiul ciobanilor, s-au dat în cîrdășie și, unul o vorbă, altul alta, a aflat fata că acesta era feciorul babei Cotoroața.

Mai bîr! oaie la deal, mai bîr! la vale, nu știu cum se făcu și se uită feciorul Cotoroaței prea lung la fată și parcă l-a scînteiat la inimă că ciobanul acesta e fată, nu flăcău după cum îi era îmbrăcămîntea. Și această presupunere,

Fiica mai mica a ciobanului

odată sălășluită în inima lui, îl rodea și nu-i da astîmpăr nici zi, nici noapte, îl făcea să se bată cu gîndurile ca marea cu vînturile.

Pe ascunselea îi fura cu coada ochilor ba roșata obrăjilor, ba mersul lin, ba vorba dulce și seara, cînd s-a dus acasă, l-a văzut Cotoroața că oftează din greu și se topește ca lumînarea!

– Da ce-ți este, dragul mămuțeii, face ea către dînsul, ori ai pățit ceva, ori vreo nenorocire te apasă?

– Nici una, nici alta, răspunse el. Azi am întîlnit un cioban și parcă mi-a părut că-i fată după făptura lui, dar nici cu cuvîntul, nici cu ochiul n-am putut pătrunde această taină.

– Nu-ți face sînge rău, da pune-l la încercare, după cum ți-oi spune eu și numaidecît vei afla. Iată mîine, cînd te vei întîlni cu dînsul, dați oile așa pe sub streășina codrului pe unde să fie pîlcuri de flori și de-a fi flăcău, se va trage la copaci să aleagă băț de dîrjă ori de fluier, iar de-a fi fată, se va trage spre flori.

Feciorul Cotoroaței parcă a răsărit și-și pune gîndul numaidecît așa să facă. A doua zi, hăulind plin de dragul cîmpului și al codrilor, se apropie de turma fetei.

Dar precum pămîntul cu podoabele lui se arată într-o apă limpede și liniștită, așa și frămîntările unora nebănuite se arată în inima altora, cutezători și veghetori.

Prinse firul mioara năzdrăvană încotro bate gîndul feciorul Cotoroaței și amu caută a da tuturor nodurilor dezlegare s-o scape pe fată de orice ispită.

Cînd le-a fost pornirea spre codru, mioara i-a șoptit gîndul și păsul ciobanului și amu ține-te, las-o pe fetișcană să-i sucească capul flăcăuanului.

Cu fluierat, cu chiuit ajung la poalele codrului, unde se întindea o pajiște semănată cu flori, care mai de care mai frumoase, că te apuca de inimă și te chema să te așezi și să te rostogolești pe dînsule. Dar fata călca pe ele de parcă nici nu le vedea și se îndrepta în grosul pădurii, îmbiindu-l și pe cioban să-și aleagă băț de dîrjă și lemn de fluier.

Feciorul Cotoroaței își călcă pe inimă și era cînd într-o părere, cînd într-alta. Seara s-a dus acasă și, văzîndu-l Cotoroața așa bătut

de gânduri, îl mîngîie și-i spuse să-l poftască cu turma seara la dînșii și ea va face tot chipul să afle de e fată ori flăcău.

Zis și făcut. Se duce feciorul Cotoroașei cu turma, mai tare cată a se da în tovărășie și spre seară aduce vorba și prinde a-l pofti pe cioban să meargă cu oile la dînsul acasă.

Fata se mai opune, că nu, că pe dincolo, dar pînă la urmă s-a dus. Cotoroașta îi aștepta. De cu zi gătise lăutoare, chipurile, să-l spele pe fecioru-său, însă chitea altele: să-l facă pe ciobanul străin să se spele, să vadă nu cumva are gîțe și atunci – harul ei!

Mioara făcu ce făcu și numaidecît îi șopti totul, încotro merge și ce se pregătește pentru dînsul. Ciobanul se înfioră, îi ceru sfatul și iată ce îi răspunse:

– Cînd a găti lăutoarea să te speli, eu voi merge pe acolo cam cotonogind și am să prăvăl albiuța, iar tu să spui că nu te speli cu lăutoare de-a doilea. Orice n-ar face, să nu te dai.

Așa a și fost. Abia gătise Cotoroașta lăutoarea și pofti ciobanul străin să se lăie, că mioara cam zbrehudă a trecut șotonog! șotonog! și a vărsat albiuța.

– Ia păcate de mioară, cum mi-a făcut ea nevoia! face Cotoroașta. Dar îngăduie oleacă și amuși oi pune altă lăutoare.

– Nu te chinui, cu lăutoarea de-a doilea nu mă spăl.

Vede Cotoroașta că n-are ce face, chitește în alt fel a afla taina și, cînd le așază ciobanilor să se culce, le pune sub cap la fiecare cîte o stiblă de busuioc și îl mîngîie pe fecior:

– Culcă-te, dragul mamei, că pînă dimineață numaidecît voi afla. Iată v-am pus la fiecare sub cap cîte o stiblă de busuioc: de a rămîne verde pînă mîine dimineață, să știi că-i băiat, iar de s-a veștezi, e fată.

Se culcă ciobanii unul pe un capăt de pernă; altul pe celălalt, unde le așezase Cotoroașta.

În zori de zi, cînd era somnul mai dulce, mioara se duce și schimbă stiblele de busuioc.

Dis-de-dimineață sare Cotoroașta, se duce la busuioc și vede amîndouă stiblele la fel. Nimic nu ieșise din descîntecele și farmecele ei.

– A fost o părere, dragul mamei, îi zise ea feciorului. Acest cioban e băiat.

Amu, dacă s-au sfetit așa treburile, feciorul Cotoroaței s-a lăsat de prepunerile lui, s-a despărțit de cioban și și-a căutat de treburile sale.

N-a trecut multă vreme și s-a însurat el și în liniște își trecea zi cu zi traiul. Odată vine întâmplarea și nimerește ciobanul cu oile pe la casa feciorului Cotoroaței. Când se apropie, a văzut un foc arzînd dinaintea casei și niște chirostii, pe care fierbea o oală. Mai la o parte, lîngă un copac, feciorul Cotoroaței jupuia un cîrlan, iar prin fața casei se porăia femeia lui. Când era de tot aproape, se aprinse focul mai tare și oala a dat în foc. Femeia de acolo sare, înfășură mîinile în poala spiniței, apucă oala și o ia de pe foc.

– Vai, face ciobanul, de cînd îmblu pe lume, n-am văzut gospodină să ia oala de pe foc cu spinița.

Și de necaz, a trîntit cușma de pămînt. Părul ei, cum era înfășurat, s-a slobozit pe umeri, în jos, i-a îmbrăcat fața în valuri aurite, că feciorul Cotoroaței, cînd a întors capul, a răsărit și cu mîinile de sînge, cum era, s-a repezit în fugă s-o cuprindă.

Fata s-a rotit împrejur și s-a prefăcut într-o rîndunică și el, cum o îmbrățișase cu mîinile de gît, așa i-a rămas sîngele roșu și pînă astăzi. Rîndunica s-a zbătut și fil! fil! fil! s-a ridicat în zbor.

Feciorul Cotoroaței se repede și o apucă de coadă, dar rîndunica s-a smuncit din toate puterile și el a rămas cu un smoc de pene, uitîndu-se după dînsa cum se ridică cu coada ca foarfecele tot mai sus și se îndepărta de dînsul.

De atunci sînt rîndunelele pe lume și toate au roșu la gît și coada foarfece, iar cuibul și-l fac pe sub streșinile caselor – semn că din viță de om se trag.

RECEPTAREA ȘI INTERPRETAREA TEXTULUI

Examinați lexicul textului

1. Explicați sensul expresiilor populare:
  - ✓ *prind a apăsă bătrînețile pe umerii lui* – ...;
  - ✓ *ciobanul a înghețat pe loc* – ...;
  - ✓ *bietul tată nu vedea* – ...;
  - ✓ *după atîtea ani vom rămîne numai cu sufletul* – ...;
  - ✓ *a ține calea (cuiva)* – ...;
  - ✓ *în inima pădurii* – în mijlocul pădurii.
2. Substituiți cuvintele și expresiile evidențiate prin sinonimele lor:
  - ✓ «*Vroia să vadă dacă s-ar putea el **bizui** pe fapta și puterea fiicei celei mijlocii.*
  - ✓ «*Și această propunere, odată **sălășluită** în inima lui, îl rodea și **nu-i da astîmpăr**».*
  - ✓ «*Prinse firul mioara năzdrăvană:*
– *Tu nu te înspăimînta ... Nimeni nu **se va încumeta**».*

Explorați textul

1. Notați în caiet planul de idei al textului.
2. Povestiți, conform planului alcătuit, deznodămîntul subiectului operei.
3. Care, dintre momentele narate în text, este mai important, astfel încît să determine soarta personajului principal? Ce mesaj (e) se desprinde (e) din text? Formulați-l (le) succint.
4. Identificați în text modurile de expunere a conținutului. Ilustrați fiecare mod (oral) cu o secvență de text și arătați care este rolul lor în operă.
5. Analizați textul și observați elementele prin care legenda populară se aseamănă sau se deosebește de povestea populară.

Rețineți!

- **Legenda populară** este o creație de dimensiuni reduse, în proză sau în versuri, care explică în mod fantastic originea și însușirile specifice ale unor ființe, obiecte, locuri (localități), plante, animale, fenomene.
- Legenda populară a servit drept izvor de inspirație scriitorilor din toate timpurile la crearea operelor literare.

6. Identificați formula introductivă și cea finală ale «Legendei rîndunicii».
7. Care este rolul naratorului în text? Alegeți una dintre următoarele variante de răspuns: a) narează o întâmplare; b) participă ca personaj al întâmplării relatate; c) comentează cele relatate.
8. Încercați să faceți o clasificare a personajelor din «Legenda rîndunicii».
9. Caracterizați fata-cioban după planul:

<p>a) <i>Cine este fata-cioban?</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ locul ei printre personajele operei; ✓ familia din care se trage; ocupația.	<p>Fata se află în centrul întâmplărilor, deci este eroul principal. Este fiica cea mai mică ... (continuați).</p>
<p>b) <i>Portretul fetei</i> (descrierea exteriorului după detaliile din text, reieșind din imaginație):</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ fața, părul; ✓ statura, ținuta, mersul; ✓ îmbrăcămintea.	<p>«Părul ei... i-a îmbrăcat fața în valuri aurii...» «A îmbrăcat sumanul, a încălțat...»(continuați).</p>
<p>c) <i>Trăsăturile de caracter ale fetei:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ dragostea de muncă; ✓ dragostea familială; ✓ hotărîrea, îndrăzneala și curajul; ✓ înțelepciunea, agerimea ș.a.	<p>Motivați cu exemple-secvențe din text.</p>

<p>d) La evidențierea trăsăturilor contribuie:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ caracterizările directe; ✓ vorbele ei față de alte personaje (tată, mioară, fiul Cotoroaței, Cotoroața, nevasta ciobanului). 	<p>«Era odată un cioban care...» (continuați). «Cît a zis bătrînul tată «ba», ea a zis «da»... (continuați). (Aduceți drept argumente și alte exemple).</p>
<ul style="list-style-type: none"> ✓ atitudinea ei față de alte personaje (tată, mioară, fiul Cotoroaței, Cotoroața, nevasta ciobanului). 	<p>Demonstrați cînd fata se poartă cu demnitate, dă dovadă de stăpînire de sine, manifestă istețime și agerime, de ce preferă să se prefacă în rîndunică...</p>
<ul style="list-style-type: none"> ✓ atitudinea altor personaje (tatăl, mioara, fiul Cotoroaței) față de fata de cioban. 	<p>Simpatia cui este de partea fetei?</p>
<p>e) Părererea personală despre fata-cioban.</p>	<p>.....</p>

10. Prin ce cuvinte sau expresii este sugerat că cele întîmplate s-au petrecut cu mult timp în urmă? Identificați în text alți indici de spațiu; arătați la ce se referă ei.

11. Indicați mijloacele artistice și explicați rolul lor:

- ✓ «Era încinsă cu un brîu roșu ca para focului, iar cușma era pusă cam pe ceafă.»
- ✓ «Venind acasă, dă cu ochii de fata lui, speriată și galbenă ca ceara.»
- ✓ «...îl făcea să se bată cu gîndul ca marea cu valurile».

12. Găsiți, în text, exemple de epitete. Grupați-le în două categorii, ținînd cont de partea de vorbire pe care o determină: a) substantive; b) verbale.

13. Identificați personificarea.

Cercetați! Descoperiți! Exprimați-vă părerea!

1. Numiți opera folclorică, cunoscută de întregul popor, în care se povestește cum mioara năzdrăvană încearcă să-l ajute pe omul cinstit, căzut la nevoie.
2. B. P. Hașdeu a numit legenda (specia literară) deceu. De ce? Chibzuiți și veți găsi foarte ușor răspunsul.
3. Propuneți un alt final al narațiunii. Este posibil?
4. Care este distanța, în timp, între episodul de la începutul legendei și cel final? Cum ați stabilit?
5. Vă este milă de fata cea mică a ciobanului? De ce? «Șoptiți-i» fetei un sfat care i-ar permite să evite tragicul final. Va mai fi oare narațiunea o legendă? Argumentați.
- 6. Alcătuiți un dialog cu fata-cioban din care veți afla care au fost ocupațiile ei înainte de a se hotărî să-i aline tatălui bătrânețile, adică să devină ciobănaș la oi.

Rețineți esențialul

1. Există legende populare, compuse de popor, și legende culte, alcătuite de scriitori.
2. Textul analizat explică în mod fantastic geneza rîndunicii.

Facultativ

- (N 1-2) 1.** Povestiți (dacă cunoașteți) legenda satului (orașului), raionului sau rîului din apropiere.
- (N 3-4) 2.** Alcătuiți «Legenda lăcrimioarei».

POIANA TĂTARILOR

Tătarii care nu mai conțineau năvălirile în țara noastră jefuind în stînga, jefuind în dreapta, iacă-tă ajunseră cu ticăloșiile la Valea Bicazului.

Plăieșii lui Ștefan le simțiră apropierea și se frămîntau ce cale e mai potrivită spre a-i face să se întoarcă pe meleagurile lor. Curînd planul le fu gata. Unii se așezară în spatele unor copaci uriași, cu săgețile în arcuri, avînd alături și cîțiva buciumași, iar ceilalți trecură apa Bistriței, pitulindu-se și ei în dosul unor copaci și avînd și ei alături niște buciumași.

Cînd se apropiară o ceată de tătari de ascunzătoarea moldovenilor, o ploaie de săgeți porni asupra liftelor, iar buciumașii începură a răscoli măruntaiele codrilor, cu vuietul buciumentelor. Tătarii, crezînd că au dat piept cu oastea lui Ștefan, se îngroziră. Cum nu vedeau pe nimeni și neîndrăznind să meargă înainte, o croiră la fugă pe unde veniseră, urmăriți de săgețile moldovenilor. Cum dădură de oastea lor cea mare care făcuse popas mai în vale, le spuseră că Ștefan cel Mare e pe urmele lor și cu toții o porniră îngroziți înapoi spre țara lor.

Prăzile și robii luați le-au lăsat în voia Domnului. Toți tătarii doreau să iasă mai de grabă din culcușul lui Ștefan, despre a cărui vitejie mersese faima peste nouă țări și nouă mări.

Așa scăpă țara de tătari, iar locul, unde săgețile moldovenilor i-au oprit pe tătari, se cheamă Poiana Tătarilor.

(După «Auzitam din bătrîni»)

DIN LITERATURA CLASICĂ

La finele studierii capitolului

veți cunoaște:

- conținutul operelor studiate;
- denumirile operelor și autorii lor;
- noțiunile de teorie literară;
- deosebiri dintre povestea populară și cea cultă;

veți fi capabili:

- să comentați textele propuse;
- să delimitați pastelul, scrisoarea literară de alt tip de creație;
- să redactați compoziții în baza operelor studiate;

veți fi în stare:

- să manifestați interes de lectură;
- să conștientizați valoarea artistică a operelor studiate;
- să vă exprimați punctul de vedere referitor la operele studiate.

VASILE ALECSANDRI

(1821–1890)

Opera:

- *Poezii populare*
- *Balade*
- *Ostașii noștri*
- *Miorița*
- *Mărgăritarele*

«Ș-acel rege-al poeziei, veșnic tânăr și ferice...». Să ne amintim cine rostea cu evlavie calificativul acesta, în care palpita admirație și recunoștință adâncă. Iar acum încercați a memoriza următoarele rînduri, spuse de același M. Eminescu: «... El deșteaptă-n sînul nostru dorul țării cei străbune.../Vremea lui Ștefan cel Mare, zimbrul sombru și regal.»

V. Alecsandri, după B. P. Hașdeu, este figura cea mai puternică și mai reprezentativă a literaturii moldovenești din secolul al

XIX-lea. Într-adevăr, «Columb al poeziei populare», «rege al poeziei», ilustru prozator, «părintele dramaturgiei moldovenești», bardul de la Mircești poate fi considerat, pe bună dreptate, fondatorul literaturii moderne moldovenești.

Născut la Bacău în familia vornicului V. Alecsandri, și-a petrecut copilăria la Mircești, unde cunoaște viața țăranilor, de la care aude multe basme, balade, ghicitori, proverbe. Crește sub directa supraveghere a părinților, îndeosebi a mamei sale și a doiceii Gahița, o femeie energetică din popor. De la Gahița a păstrat, pînă la sfîrșitul vieții, «toate minunile» povestite «în nopțile de iarnă la gura sobei.» Aceste «drăgălașe povestiri, care îmi îngîneau somnul», mărturisește poetul mai tîrziu, «au contribuit a mă face poet».

De anii copilăriei se leagă și prietenia cu Vasile Porojan, fiu de țigan, un băiat isteț și talentat, pe care-l evocă mai tîrziu în povestirea «Vasile Porojan».

Primul învățător al poetului este cărturarul Gherman Vida. A studiat la un pansion francez din Iași, unde învață «un pic de franțuzească, un pic de nemțească, un pic de grecească și ceva georgafie pe deasupra». Și-a contuniat studiile la Paris, unde învață medicina, dreptul, ingineria.

A călătorit mult, iar impresiile din timpul călătoriilor le reflectă în operele sale. A colaborat la revistele «Dacia literară» și «Propășirea». Și-a publicat versurile și în gazeta «Bucovina».

«Cele mai frumoase versuri ale sale l-au găsit pe V. Alecsandri la Mircești, adunat lîngă foc în serile cu viscol și ger... Și dacă e adevărat că structura sufletească ni se datorește mult și locurilor unde am crescut sau unde am petrecut clipe de aleasă înălțare spirituală, apoi V. Alecsandri seamănă, în cele mai frumoase versuri ale sale, cu Mirceștiul său...» (L. Damian)

V. Alecsandri i-a dăruit literaturii naționale o jumătate de veac al unei activități foarte bogate, spre a-i spori tezaurul cu peste 50 de piese, cu volume de poezie populară și originală, cu atîtea pagini de proză captivantă.

POROJAN

Mircești, 1880

Amice,

Am pierdut în zilele trecute un tovarăș de copilărie care purta un nume mai mult de șatră decît de salon, căci se numea Porojan! El a fost unul din robii noștri, țigan lingurar de soiul lui, însă pitar de meserie.

Mărturisesc că m-am simțit cuprins de-o adîncă mîhnire cînd am aflat că el s-a mutat cu șatra pe ceea lume, ca mulți din contemporanii mei, boieri, țărani și țigani, cu care m-am încălzit la soarele Moldovei timp de jumătate de secol și mai bine! Am pierdut în Vasile Porojan pe cel de pe urmă martur al începutului vieții mele, rivalul meu în jocul de arșici și în azvîrlitura de petre pe deasupra bisericei Sfîntului Ilie din Iași, vecină cu casa părintească.

Valurile lumii și treptele sociale ne-au despărțit demult unul de altul; eu înălțîndu-mă pe scară mai pînă în vîrfurile ei, și el rămînînd jos fără a pute pune piciorul nici măcar pe întîia treaptă; însă acum 50 de ani eram amîndoi egali dinaintea soarelui, fiind deopotrivă pîrliți de dînsul, și formam pereche nedespărțită de cum răsărea lumina zilei pînă ce apunea. Poamele din grădină nu apucau niciodată a se coace din cauza noastră, căci amîndoi știam a ne agăța ca verușele pe vîrfurile cele mai înalte ale copacilor roditori.

Meșteri în arta de a fura merele și perele de pe crengi; îndrăzneți la asaltul stogurilor de fîn, din vîrfurile cărora ne plăcea a ne da de-a rostogolul; neobosiți la «puia-gaia», la «poarca», la «țurca» și chiar iscoditori de nouă jocuri, eram mîndri unul de altul! ... Singura deosebire ce exista între noi doi consista într-aceea că pentru fărdelegile noastre copilărești numai Porojan era pedepsit de către jupîneasa din casă, mama Gahița! Cîte bățai a mîncat el, sărmanul,

pe socoteala mea! ... De-abia scăpat din mânile jupînesei cu chica topor și cu obrajii îmbujorați de palme, el alerga la mine și, uitînd usturimea, mă îndemna să ne jucăm în pui. Eu îl mîngîiam, dîndu-i cîteva parale turcești ca să cumpere halviță și simit, două friandize, cum zic francezii, două delicatessen, cum zic nemții, pentru care Porojan era în stare să-și vîndă căciula dacă ar fi avut-o, și eu în stare să-mi dau papucii din picioare.

Ce talent avea el pentru confecționarea arcelor de nuiele cu săgeți de șindrilă! Cum știa de bine să înalțe zmeii de hîrtie poleită pînă sub nori și să le trimeată răvașe pe șfară! ... Acei zmei, cu cozi lungi, erau fabricați de dascălul bisericii și purtau pe fața lor următoarele cuvinte scrise cu slove chirilice:

«Afurisit să fie cu tot neamul lui și să ardă în jăratecul iadului acel care ar găsi acest zmeu căzut și nu l-ar aduce în ograda Sfintului Ilie».

Zmeul sforăind purta acest blestem pe deasupra orașului, fiind pîndit de toți băieții mahalalelor, și cînd i se întîmpla să cadă din văzduh, devenea prada lor; blestemul nu producea nici un efect din cauză că hoții nu știau carte; însă Vasile Porojan pleca îndată ca să-și găsească paguba, sărea peste zaplază, peste garduri, pînă ce da de hoți, începea ceartă cu ei și cîteodată izbutea a se întoarce cu o bucățică din coada zmeului în mînă, iar mai adeseori el venea cu părul vîlvoi și cu cămașa ruptă.

Atunci fața lui se posomora și ochii lui se aprindeau de dorul răzbunării. Cu o iscusință de sălbatic, el își pregătea armele, adică o piatră rotundă legată de capătul unui pac de șfară, și cînd vedea pe deasupra capului înălțîndu-se vreun zmeu străin, deodată azvîrlea piatra în văzduh și o azvîrlea cu atîta măiestrie, încît piatra zbura totdeauna pe deasupra șforii zmeului și cădea iar lîngă el.

– Al nostru-i, cuconașule! ... striga Porojan cu glas triumfător; și, în adevăr, trăgînd șfara lui încîlcită de acea a zmeului, acesta în curînd cădea în mîinile noastre.

Ce bucurie! ... Nici o comoară nu putea plăti acea izbîndă.

Tovarășul meu, pe lîngă aceste dispoziții de știință strategică, mai posedă și aplicări artistice; el suna din drîmbă cu un talent la care nu

am putut ajunge niciodată și pe care-l admiram mai mult decât am admirat mai târziu talentul lui Liszt ... știa să imiteze șuierul șerpilor și să-i cheme astfel la el, când ne rățăceam împreună prin finațele înflorite din lunca de la Mircești... și toate aceste aptitudini a lui fiind nesocotite, el a fost destinat a deveni pitar.

Într-o bună dimineață Porojan a fost dat pe mîna unui butrar pentru ca să învețe a plămădi pîini, ciurecuri, colaci, cozonaci etc., și eu am fost trimis la pansionul d-lui Victor Cuenim ca să învăț tot ce se învâța pe atunci: un pic de franțuzească, un pic de nemțească, un pic de grecească și ceva istorie, și ceva geografie pe deasupra.

Adio, nepăsare a copilăriei! Adio libertate! Adio fericire!

Ce-a fi pățit tovarășul meu sub lopata butrarului, nu știu, dar cît pentru mine, îmi aduc aminte că, lipsit de Porojan, îmi părea că eram o ființă fără umbră.

Acea viață nouă de școlar închis în sală de studiu, ghemuit pe un pupitru și condamnat a învăța pe de rost verbe franceze, germane și grecești; obligația de a ne trezi dimineața în sunetul unui lighean de alamă lovit ca un tam-tam chinezesc de doamna Cuenim; sila la care elevii erau supuși de a mînca bucate cu care nu erau deprinși; o mie de mici mizerii ce sînt legate de bietul copil ieșit din casa părintească, foamea, frigul, neodihna și examenele zilnice ale profesorilor mă aduseseră la o disperare amară... Deși luam parte la jocurile camarazilor mei cînd suna ora de recreație, însă cea mai scumpă petrecere a mea consista întru a mă sui pe capra unei trăsurii vechi și părăsită sub o șură deschisă din toate părțile. De-acolo priveam cu melancolie dealurile Socolei, mișcarea norilor pe întinderea cerului, trecerea cîrdurilor de cocoare prin aer, drumul vestit la Bordii ce ducea în țara de jos și mai ales orizontul albastru, orizontul necunoscut și plin de o atragere misterioasă ... Dorul de călătorii se deșteptase în mine de cînd într-o noapte, doi școlari, frații Cuciuc, ne povestiseră nenorocirile lui Robinson Crusoe, și de-atunci mintea mea devenise un muzeu de tablouri ce reprezentau corăbii sfărîmate de stînci, valuri de mare umflate cît munții, cete de sălbatici care frigeau oameni pentru ospățul lor etc.

Mare înrîurire au exercitat asupra imaginației mele de copil întâmplările lui Robinson povestite de frații Cuciuc! Acești elevi aveau o memorie extraordinară și aptitudine la învățătură, două calități care erau de natură a-i duce departe... dacă nu i-ar fi dus în spînzurătoarea de pe Cîmpul Frumoasei, ca paricizi îndemnați la crimă de însăși mama lor...

Un rege alungat din țara lui și-a fi aducînd adeseori aminte de tronul său aurit. Astfel îmi aduc aminte eu de capra trăsurei de sub șopron. În momentele ce stam urcat pe ea, imaginea lui Porojan trecea pe dinaintea ochilor mei țintiți, însă nu neagră și veselă, ci pudruită cu făină și umilită de această albeață nefirească. După dînsa veneau figurile celorlalți robi, servitori din casa părintească, și anume: Stoica, vizitiul tătîni-meu, care avea mania de a fura tingirile cu bucate din curțile boierești pe unde părintele meu se ducea în vizită și le ascundea în lădița trăsurei, fără a se gîndi că va fi trădat de mirosul bucatelor și de zîngănitul tingirilor urducate pe pavaj. Ana, femeia lui, pe care el cerea să o lese sub cuvînt că i s-a învechit țiganca. Costachi, bucătarul, care nimerea foarte bine sarmalele, ihnelele, ostropășurile etc., dar se încurca în blanmangele, căci le da un miros de sopen... unde, era obligat să le mănînce întregi. Casandra, Maria și Zamfira, trei fete frumoase pe care mama Gahița le luase cu de-a sila din țigănimea de la Mircești, pentru ca să le crească în casă, să le deprindă să coasă la gherghef etc. Casandra, albă ca o fată de boier, se înamorase de Postolachi, cobzarul de la țară, și dorea să se mărite cu el, însă jupîneasa o căsători fără de voie cu Costachi bucătarul, obligînd pe Postolachi să-i cînte la nuntă! Zamfira, mai norocită, izbuti a fugi cu Didică scripcarul, de la care am adunat mai multe cîntece populare, și a dus o viață nomadă cu iubitul ei pînă a murit, nu se știe cum și unde.

Cît pentru Porojan, el deveni un pitar de frunte sub ciomagul profesorului său și fu ridicat la rangul de ciurecar al casei. Cariera lui fu astfel desemnată pe gura cuptorului cu litere neșterse de cărbune! ... Domnii țării puteau să se mazilească, datinele puteau să se schimbe în Moldova, fața lumii putea să se prefacă în orice mod; eu, tovarășul lui de odinioară, puteam să devin, din simplu comis ce eram, postelnic

mare, ministru, domn chiar! ... Porojan avea să rămîie pitar și numai pitar pînă la sfîrșitul vieții sale!... Stranie nedreptate a soartei!

Din ziua tristă a despărțirii noastre numai duminicile ne mai întîlneam în curte, cînd ne întorceam de la pansioanele noastre, și atunci recîștigam tot timpul pierdut cu studiul... Ambiția noastră era de a chiti și a zburutăi cu petricele late și rotunde pe palamarul bisericei Sfintul Ilie, cînd el, suit în clopotniță, bătea toaca, executînd variații fantastice cu ciocanul de lemn pe scîndura spînzurată alături cu clopotele. Într-o zi avui satisfacerea de a-l lovi peste mînă tocmai cînd obțineam un admirabil efect de toacă. Auzirăm un răcnet în înaltul cerului și pe urmă o grindină de amenințări care cădeau de sus pe capul nostru. Știind însă că distanța ce ne despărțea de palamarul virtuos era mare, i-am răspuns prin o nouă bombardare și am rupt-o de fugă voinicește. Victima noastră se plînsese la dascăl, dascălul la diacon, diaconul la preot, preotul la jupîneasa Gahița. Rezultatul acestor plîngerii succesive a fost că îndată furăm prinși pe-mprejurul bisericii și duși dinaintea maicii mele, care mă dojeni puțin cu blîndețe și apoi mă șterse de sudoare pe obraz... Iar Porojan plăti gloaba pentru amîndoi... Sărmanul! Mult l-a costat onorul de a fi tovarășul de nebunii a cuconașului!

Asemenea o păți și înainte de a fi dați la învățătură.

Pe la 1827 aveam de profesor pe călugărul Gherman, acel care a vîndut lui Gr. Ghica-Vodă manuscriptul lui Șincai. El ședea la noi și afară de mine, avea și alți elevi externi, dintre care și pe M. Kogălniceanu. Acesta venea în toate zilele, îmbrăcat în antereu de cutnie și purtînd un ișlic rotund de piele de miel sură... Vai de nenorocitul ișlic! El devenise o minge în mîinile noastre și ne atrăgea ocări aspre din partea părintelui Gherman, ba uneori chiar și palme. Cum să ne răzbunăm? Vasile Porojan găsi modul de răzbunare! ... Dascălul nostru avea obicei să doarmă după amiază și să horăiască de se răsuna ograda. El atunci se afla într-un somn de letargie din care nu s-ar fi trezit nici tunul. Profitînd deci de această împrejurare, ne-am apucat de am zugrăvit cu cerneală vișinie sprîncenele, barba și mustățile călugărului. Efectul produs a fost de minune! ... Părintele Gherman nu mai îndrăzni să iasă în lume vreo două luni de zile

pentru ca să scape de glumele oamenilor, iar bietul Porojan făcu pentru prima oară cunoștință cu Sfântul Neculai din cui.

Sînt dator însă a mărturisi că amicul meu știa să rabde suferințele cu un stoicism antic. Nici nu țipa, nici nu vărsa lacrimi, dar plîngeam eu pentru dînsul.

În sfîrșit sună ora unei despărțiri complete!... În vara anului 1834 d-nul Cuenim dusese elevii săi pe malul Prutului pentru petrecerea vacanțelor. Eram în gazdă pe la casele țărănești din satul X... și ne găseam la largul nostru: veseli, nebuni, zburdalnici ca rîndunelele. Între sat și rîu se ridica un buchet de copaci rari și pletoși, care devenise arena jucăriilor noastre. Adăpostiți la umbra lor, priveam cazacii de pe celălalt mal, înarmați cu sulii lungi și, cînd ne scăldam, strigam la ei: *zdrasti ciolovec*, ca și cînd am fi salutat pe Cesar. Ședeam într-o amiază culcat la tulpina unei răchiți, crezîndu-mă că-s Robinson Crusoe, și așteptînd să apară de după copaci o ceată de sălbatici, cînd zării deodată figura lui Porojan.

– Vasile! ... am strigat cu bucurie... Vasile!...

– Eu, cuconașule, răspuse Porojan. Am adus o scrisoare a boierului lui domnul Cuenim.

– Și te-a trimis pe tine?

– Ba nu; dar m-am luat pe urma slujitorului de la Visterie, care a fost însărcinat cu scrisoarea. Îmi era dor să te mai văd o dată, cuconașule, pîn-a nu te duce la Paris.

– La Paris? eu?

– Așa... am auzit vorbind fetele de sus, că boierul a hotărît să te trimită la carte tocmai în fundul lumii... și am venit să te rog ca să mă iei cu d-ta.

– Lasă pe mine, Vasile... fără de tine nu mă duc, am răspuns cu siguranță.

Însă peste vreo zece zile mi-am luat adio de la maica mea, care plîngea, de la tatăl meu, care se stăpînea ca să nu plîngă, de la frate, de la soră, de la Gahița, de la servitori și am plecat, lăsînd în urma mea pe bietul Vasile Porojan... Ochii lui se umpluseră cu lacrimi pentru întîia oară de cînd îl cunoșteam. Am plecat odată cu Alexandru Cuza, cu vărul său, N. Docan, și cu pictorul Negulici, care a murit la Constantinopol în

urma evenimentelor de la 1848. Conducătorul și guvernatorul nostru era însuși secretarul vestitului Corai, d-nul Filip Furnaraki.

Cinci ani întregi am stat la Paris, cercînd, după dorința părintelui meu, să mă pregătesc pentru studiul medicinei, apoi pentru studiul dreptului... Încercare zadarnică, fiind contrară imaginației mele vagabonde și aplicării mele pentru literatură!...

La întoarcerea mea în țară, de la sfîrșitul anului 1839, după o plăcută călătorie prin Italia, am găsit casa părintească completă... Porojan singur

Prietenii

lipsea, căci fugise a doua zi după plecarea mea la Paris și nu se mai întorsese la stăpîni de frica zgardei cu coarne de fer și mai cu seamă de groaza polițaiului Urzică, prin mîinile căruia era obicei ca să treacă toți țiganii leneși, tîlhari sau prea iubitorii de libertate... Nu trecu însă mult timp, și el apăru în curte, căci auzise de întoarcerea mea. Dorul de mine îl făcu să înfrunte asprimea pedepsei ce meritase... dar am avut nespusa mulțămire de a-l scăpa și de a-l reintegra iarăși în postul său de pitar al casei.

După moartea părinților mei, am eliberat pe toți robii noștri, voind astfel să recunosc amicia lui Porojan pentru mine. Frumoasă zi a fost aceea cînd, din balconul casei de la Mircești, am declarat țiganilor adunați că sînt liberi! Că nu li se vor mai lua copiii pentru a fi crescuți și deprinși ca servitori în casa boierească și că pot să meargă unde le place fără piedică din partea nimănu.

Surprinderea lor s-a manifestat prin o exclamare sălbatică, și bucuria lor prin o mie de sărituri deșănțate, ca oameni mișcați de tarantelă. Vreo trei bătrîni însă au început a plînge și a-mi zice:

– Stăpîne, stăpîne, ce ți-am greșit ca să ne urgisești astfel, păcătoșii de noi?! ... Ne faci slobozi? ... Cine o să ne poarte de grijă de azi

înainte? ... Cine o să ne hrănească, cine să ne îmbrace, cine să ne cunune, cine să ne îngroape? ... Stăpîne, te îndura de noi și nu ne depărta de mila măriei-tale!

Vorbe deșarte pentru mulțimea ce intrase în paroxismul beției!... Toți, părăsindu-și bordeiele, plecară a doua zi cu tot avutul lor ca să meargă... Unde? ... Nu o știau nici ei, dar se porniră să afirme dreptul lor de oameni liberi... Laia se opri la cea dintîi crîsmă, pentru ca să celebreze noua lor poziție socială, apoi se opri la a doua crîsmă, pentru ca să cinstească în sănătatea cuconășului, apoi se opri la a treia, pentru ca să boteze cu vin libertatea, apoi la a patra, pentru ca să guste dacă rachiul liber e mai bun decît celălalt etc., și astfel au dus-o întruna pînă ce, bîndu-și și căciulele și apucîndu-se de furturi, au ajuns în închisorile de la Roman, de la Peatra și de la Bacău.

Peste șase luni s-au întors cu toții la Mircești, goi, bolnavi, morți de foame, înghețați de ger și au căzut în genunchi, cu rugăminte ca să-i primesc iar robi ca în vremurile cele bune, după cum spuneau ei. Această reîntoarcere de bunăvoie la sclavie m-a făcut a cugeta mult asupra modului de a elibera popoarele ce sînt slave din născare și m-am convins că pe cît e de neomenos faptul de a lipsi pe un om de libertate, pe atît e de necumpătat faptul de a elibera deodată pe un sclav fără a-l pregăti de fericirea ce-l așteaptă și a-i feri de neajunsurile unei libertăți pripite.

Porojan însă nu împărtăși soarta celorlalți țigani. Devenit liber, el se duse să exerciteze în ținuturi meseria lui de pitar și în sfîrșit se stabili la Piatră. Astfel ne pierdurăm din vedere ani îndelungați... Mi se spusese chiar că ar fi murit!...

Într-o zi, pe cînd ședeam la masă în umbra copacilor din grădina de la Mircești, zăresc un străin cu surtuc de nankin și cu picioarele goale... Figura lui nu-mi părea necunoscută... o privesc cu luare-aminte... Ce să văd? ... Porojan! ...Cine poate spune bucuria mea? ... Tovarășul meu de copilărie! trăiește! iată-l! iată-l plîngînd și sărutîndu-mi mîinile! ... Nu știam ce să-i dau ca să-i fac mulțămire... Îmi venea să-l poftesc la masă; să-i propun o partidă de arșici.

După cele dintîi momente de uimire, el îmi povesti odiseea lui, un lung șir de mizerii omenești, apoi se rugă să-l primesc a fi pitar

la Mircești, zicînd că voiește să moară unde s-a născut. Am primit cu recunoștință, l-am îmbrăcat din cap pînă-n picioare, i-am hotărît o leafă bună și i-am gătit o odaie deosebită în ogradă. El s-a instalat și după două zile s-a făcut nevăzut împreună cu un cal al vîtavului.

De-atunci l-am mai întîlnit o dată la Piatră, slăbănogit, plin de reumatisme, plecat spre pămînt de aspra mînă a bătrîneței și dezgustat de lume. Sărmanul! a părăsit-o în sfîrșit, luînd cu el, partea acea din tabloul social care ne arată familiile boierești, înconjurate de servitori țigani, precum erau casele patricianilor romani, pline de sclavi aduși din lumea întregă.

RECEPTAREA ȘI INTERPRETAREA TEXTULUI

Examinați lexicul textului

1. Explicați sensul expresiilor:

- ✓ *plecat spre pămînt de aspra mînă a bătrîneței* – ... ;
- ✓ *cariera ... fu desenată pe gura cuptorului cu litere neșterse de cărbune* – ... ;
- ✓ *a plăti gloaba* – ... ;
- ✓ *valurile lumii* – ... .

2. Notați în caiete cuvintele și expresiile vechi, pe care astăzi nu le mai folosim, dar le-ați întîlnit în text. Lămuriți cu ce scop sînt utilizate.

Explorați textul

1. Ce reprezintă cele relatate de autor:

a) un vis?	d) o aventură?
b) o pățanie?	e) o călătorie?
c) o poznă?	f) istoria vieții?

Argumentați alegerea.

2. Notați în caiet planul de idei al textului.

- 3.** Povestiți, conform planului alcătuit, desfășurarea acțiunii.
- 4.** Determinați tema și ideea povestirii.
- 5.** Găsiți în text fragmente prin care să exemplificați modurile de expunere utilizate de autor.
- 6.** Stabiliți tema și ideea povestirii.
- 7.** Determinați modul de expunere în secvențele următoare:
  - ✓ «Tovarășul meu, pe lângă ... dispozițiile de știință strategică, mai posedă și aplicări artistice; el sună din drîmbă cu un talent pe care nu l-am putut ajunge niciodată și pe care-l admiram..., știa să imiteze șuierul șerpilor și să-i cheme...»
  - ✓ «... ne găseam în largul nostru: veseli, nebuni, zburdalnici ca rîndunelele. Între sat și rîu se ridica un buchet de copaci rari și pletosi...»
  - ✓ – Vasile! Am strigat eu de bucurie...
– Eu, cuconașule, răspunse Porojan. Am adus o scrisoare a boierului...
- 8.** Precizați momentele de început și de sfîrșit ale «aventurilor» lui Porojan.
- 9.** Selectați cuvintele din text și repartizați-le în două grupe, în funcție de ceea ce indică acestea:

<i>spațiul</i>	<i>timpul</i>
Moldova ,	jumătate de secol,
.....,	.....,
.....,	.....,
.....,	.....,

- 10.** Descifrați sensul imaginilor poetice:
răsărea lumina zilei; chică topor; obraji bujorați; se purta sforăind; venea cu părul vîlvoi.

11. Identificați, în text, cîteva comparații. Arătați cum s-au format ele, pe baza căror asemănări.

12. Explicați cum începe povestirea «Porojan». Formulele introductive sînt specifice:

✓ *plugușorului?*

✓ *colindelor?*

✓ *scrisorii?*

Motivați-vă alegerea.

13. Cui este adresată scrisoarea? Despre ce relatează autorul prietenului?

Rețineți! **Scrisoarea (epistola)** este o compoziție literară în proză sau în versuri, în care autorul se adresează unui prieten real sau fictiv, căruia îi împărtășește gândurile.

- Operele literare, scrise sub formă de scrisori, care dau posibilitatea unei convorbiri intime cu un adresat, formează așa numita **literatură epistolară** ori **genul epistolar**.
- Textul «Porojan» este o scrisoare literară.

14. Povestiți cum a fost organizată «lumea» internă a operei, cum a fost selectat și sistematizat materialul, în dependență de temă, idee, modul de expunere etc.

15. Povestirea «Porojan» este un model de îmbinare:

a) a narațiunii cu descrierea?

b) a dialogului cu monologul?

c) a narațiunii cu descrierea, a dialogului cu monologul.

Exemplificați-vă alegerea.

Rețineți! **Compoziția** (din latinescul *compositio* – aranjare, compunere) este un element esențial al formei artistice a unei opere, desemnînd organizarea ei internă, îmbinarea părților și a mijloacelor de expresie într-un tot unitar.

- Elementele compoziționale ale operei literare sînt: *subiectul, prologul și epilogul, portretele eroilor, peisajul, descrierile, digresiunile, lirice ș.a.*

16. Reieșind din compoziția povestirii «Porojan» constatăm tema:

- ✓ biografia lui V. Alecsandri?
- ✓ biografia lui Porojan, simbol al epocii lui V. Alecsandri?
- ✓ viața și «activitatea» celor doi copii?

ideea:

- ✓ soarta țăganilor robi;
- ✓ dezrobirea țăganilor;
- ✓ e neomenos de a-l lipsi pe om de libertate.

Motivați-vă alegerile.

17. Numiți personajele narațiunii. Care dintre acestea este personajul principal și care sînt episodice? Porojan este înzestrat cu trăsături distinse:

✓ harnic;	✓ îndrăzneț;	✓ prieten devotat;
✓ inteligent;	✓ răbdător;	✓ bun la suflet;
✓ iscusit;	✓ cinstit;	✓ cu spirit inventiv.
✓ isteț;	✓ talentat;	

18. Citiți secvențele din text, din care se desprind trăsăturile de caracter și precizați modalitatea de caracterizare utilizată: prin cuvintele naratorului sau ale altor personaje, prin acțiunile proprii sau prin comportament.

19. V. Alecsandri, copilul și maturul, este:

✓ sensibil;	✓ milostiv
✓ visător;	✓ .....
✓ meditativ;	✓ .....

Continuați șirul trăsăturilor.

20. Ce simbolizează

numele Alecsandri:

- măreția?
- bunătatea?
- acel ce apără oamenii?

prenumele Vasile:

- biruitor?
- îndrăzneț?
- conducător, rege?

Cercetați! Descoperiți! Exprimați-vă părerea!

1. Care erau jocurile preferate ale celor doi copii:
  - ✓ «puia-gaia»? (continuați) . . . . .
  - ✓ «poarca»; . . . . .
2. Ce-și putea cumpăra Porojan cu cele «cîteva parale turcești», pe care i le da V. Alecsandri?
3. Ce părere aveți despre modul cum V. Alecsandri i-a eliberat din sclavie pe țiganii de pe moșia sa? Ce trebuia să facă stăpînul scivilor ca aceștia să se simtă cu adevărat liberi? Demonstrați cu citate din text.
4. Credeți că Porojan a avut o copilărie:
  - ✓ fericită? ✓ grea?
  - ✓ neobișnuită? ✓ cu peripeții?
  - ✓ plină de jocuri copilărești?
5. Demonstrați că «Porojan» este o scrisoare literară.
6. Pe baza textului și a impresiilor proprii despre personajul principal, arătați că:
  - a) Porojan este un personaj real;
  - b) întruchipează caracteristicile unui copil dintr-un anumit mediu.
7. Descrieți portretele fizice ale celor doi prieteni așa cum vi-i imaginați după lectura/analiza textului. Ce v-a plăcut și ce le-ați putea reproșa?
8. Alcătuiți o scrisoare de compătimire lui Vasile Porojan. Vorbiți despre copilăria dumneavoastră și invitați-l în oșpeție.

Rețineți esențialul

1. «Porojan» este o scrisoare literară în proză, cu caracter memorialistic.
2. Povestirea este scrisă în baza unui bogat și variat material autobiografic.

- 3.** Faptele și întâmplările sînt înlănțuite într-o succesiune logică, fiind prezentate prin diverse moduri de expunere: narațiune, descriere, dialog.
- 4.** Autorul și cititorul se află într-o relație interdependentă: autorul narează întâmplările, își exprimă atitudinea față de ele, iar cititorul le receptează și își formează păreri, atitudini.

Facultativ (N 1-4)

Sînteți un bun prieten?

Răspundeți la întrebările de mai jos și veți afla cît de mult înseamnă pentru dumneavoastră prietenia și cît de bun prieten puteți fi.

- 1.** Un prieten vă roagă să-l ajutați, dar sînteți foarte ocupat. Ce veți face?
  - a) Îi spuneți: «Nu vezi că am treabă?» (0 puncte)
  - b) Îl ajutați. (6 puncte)
  - c) Îl rugați să aștepte pînă vă terminați treaba. (3 puncte)
- 2.** Prietenul dumneavoastră are o zi stresantă. Cum veți proceda?
  - a) Îi îndepliniți toate dorințele. (6 puncte)
  - b) Nu-i stați în cale. (0 puncte)
  - c) Încercați să aflați ce l-a supărat. (3 puncte)
- 3.** Rugați deseori prietenul să vă ajute?
  - a) Da, pentru că de aceea îmi este prieten. (3 puncte)
  - b) Nu reușesc și fără el. (0 puncte)
  - c) Doar dacă am neapărat nevoie. (6 puncte)
- 4.** Prietenul dumneavoastră a invitat o persoană pe care nu o puteți suferi. Cum procedați?
  - a) Nu vă duceți la el. (0 puncte)
  - b) Vă duceți să jucați rolul unui prieten amabil. (6 puncte)
  - c) Vă duceți și stați îmbufnat toată seara. (0 puncte)
- 5.** Ce fel de dulciuri cumpărați, cînd vă invitați prietenul în ospeție?
  - a) Cele preferate de dumneavoastră. (3 puncte)
  - b) Cele mai bune care există. (6 puncte)
  - c) Cele mai ieftine. (0 puncte)

- 6.** Sînteți foarte ocupat, dar prietenul vă solicită ajutor la rezolvarea unei probleme la matematică. Cum veți proceda?
- Lăsați totul baltă și-l ajutați. (6 puncte)
  - Îi dați caietul cu problema rezolvată pentru a o copia. (0 puncte)
  - Îl rugați pe colegul de bancă să-l ajute. (3 puncte)

*Texte pentru rubrica
«Lectură individuală»*

Vasile Alecsandri

O PLIMBARE LA MUNȚI

(fragment)

Demult doream a vedea portretul lui Alexandru vodă Lăpușneanul și, aflînd că se găsea la mănăstirea Pîngărați, mă hotărîi a face o primblare pîn-acolo. Mă pornii deci într-o amiază de la Piatra, întovărășit de doi tineri poeți și de un tînăr judecător, care, avînd norocire de a nu fi cît de puțin poet, se îngrijii de viitor și luă cu el doi harbuji groși ca cei de la Bender și o pungă mare plină de tutun. Aceste provizii ne părură cam deșănțate pentru o primblare de două ceasuri, însă urma ne încredință că, în privirea mulțumirilor trupești, e mult mai priitor de a fi cineva judecător decît amarezul muzelor.

Ne pornirăm pe la asfințitul soarelui, plini de veselie și de sperare, și, grămădiți ca vai de noi! într-o brișcă urmînd obiceiului surorilor sale, ne scutura ca pe niște saci cu nuci; dar ce ne păsa nouă! Lumea întreagă atunci era a noastră! În ceasul acela nimeni dintre noi nu și-ar fi dat locul său nici măcar pe un tron, pentru că, deși zdruncinăturile briștii se înmulțeau creștea și mulțumirea noastră.

Convorbirea noastră se putea asemăna fără greșală cu un sabaș jidovesc: toți vorbeam deodată fără a mai aștepta răspuns și toți ne porneam laolaltă la rîs ca niște nebuni.

Din vorbă în vorbă, din hohot în hohot și din cîntec în cîntec, ne trezirăm deodată în mijlocul Bistriței.

Cu cît însă înaintam, valurile clocoteau, roțile lunecau pe pietre, caii se speriau, vizitiul îndesa cu țipetele și cu biciul, și Bistrița se suia mereu! Iară noi... noi nici cîntam, nici rîdeam. Știu însă că atunci am fi schimbat cu bucurie locurile noastre pe tronuri.

Iată-ne pe mal dincolo; slavă Domnului! am scăpat; pare că răsufăm mai lesne. Ne oprim puțin ca să se răsufle și caii.

Ne pornirăm peste un sfert de oră, aruncînd cîte o cătătură posomorîtă locului pe unde trecusem, și ajunserăm în curînd la alt vad, mai mic.

Acel al doilea vad l-am trecut cu o nepăsare eroică, fiindcă acum ne deprinseserăm cu primejdiile. Omul se deprinde cu toate lucrurile în lume. Cei mai vestiți eroi au simțit un ce care seamăna cu frica la cele întii bătălii; în urmare, ni se poate ierta neliniștirea care ne-a cuprins la cea întii luptă a noastră cu o apă atît de înșelătoare ca Bistrița, mai ales că acea mică tulburare nu ne-a oprit nicidecum de a admira mai tîrziu frumosul și mărețul apus al soarelui. Din toate părțile tot înălțimi, și înălțimi adevărate, care te fac și mai mic decît ești și la care trebuie să te uiți cu capul gol, pentru că-ți cade căciula de la sineși. Cum să nu se mire cineva! Cum să nu i se aprindă închipuirea!

Noi, în ciuda celor ce se fac că nimic în lume nu poate fi destul de frumos pentru ei, noi, zic, am găsit o mare mulțumire la privirea acelor locuri mărețe și negreșit am strigat: mari sînt minunile tale, Doamne! Acum amurgise mai de tot, caii obosiseră, și noi începuserăm a simți oarecare dureri prin șolduri, cînd sosirăm la Pîngărați.

Preacuviosul egumen al acestei vechi mănăstiri, om verde de trup și de suflet, ne primi cu o bucurie și cu o bunătate ce îi cîștigară îndată dragostea și respectul nostru. De-abia ne așezaserăm în casă pe un pat lung, și îndată ni se înfățișă un frate purtînd o tablă încărcată de chisele cu dulcețuri și de pahare cu apă rece.

După ce sfîrșirăm cu toată pompa cuvenită ceremonia numitei treimi, ne aduserăm aminte de țelul primblării noastre și îndată am

rugat pe sf.-sa egumenul să ne arate portretul lui Alexandru vodă Lăpușneanul.

– Acea icoană, ne răspunse sf. sa, a fost luată de-aici și dusă la mănăstirea Slatina, ce este zidită tot de acel domn.

Cuvintele aceste îmi pricinuiră o tulburare întocmai ca și când mi-ar fi picat pe cap vreun fes din cele patru care împodobesc turnurile Mitropoliei! Vruî să vorbesc, în zadar!... glasul mi se tăiașe. După atîtea osteneli și primejdii, să-mi văd deodată toată dorința nimicită! Nu, nu-mi rămînea altă de făcut decît să... ies în cerdac, ca să mă răcoresc.

Tovarășii mei veniră după mine în cerdac; visul ce mă îngîna se șterse și ne duserăm cu toții să vizităm chiliile călugărilor.

Ne îndreptarăm prin întuneric spre o ferestruică de-abia luminată ce se zărea în șirul chiliilor de lemn.

Călugărul ce ședea în acea chilie era un om ca de șaizeci de ani, cu barba albă și lungă pînă la brîu; el ținea într-o mîină o psaltirie veche și afumată și în cealaltă o pereche de metanii de lînă neagră. Fața lui brăzduită de vreme și de patimi vedea în el un suflet ce a fost tulburat de dureri.

Un pat de scînduri acoperit cu o cergă roasă, un scaun cu trei picioare și o masă pe care se vedea o cruce săpată de lemn, două prescuri și un ceaslov alcătuiau tot mobilierul acelei chilii.

Însă lucrul cel mai curios de însemnat în acel simplu lăcaș era un pistol vechi și ruginit ce sta spînzurat la perete deasupra patului. Îl luai în mîină, mă uitai la el cu mirare și nu mă putui opri de a rîde, întrebînd pe călugăr dacă ținea acea armă pentru tîlhari? Călugărul se posomorî și îmi răspunse cu glasul schimbat:

– Ba nu, fiule, nu-l țin pentru tîlhari, pentru că tîlharii n-au ce căuta la mine; dar îl păstrez ca un lucru ce a pricinuit toată nenorocirea vieții mele!

Auzind aceste cuvinte, ne-am apropiat toți de călugăr. El își lăsase capul pe piept și două lacrimi îi curgeau pe obraz. L-am rugat să ne talmăcească vorbele lui și el, după o scurtă tăcere, își scutură capul ca să alunge ideile triste și zise:

– Acum or fi mai douăzeci și doi de ani, pe vremea cînd au intrat turcii în Moldova ca să dea goană volintirilor, eu eram vîntor de munte și pot zice fără fală că în tot ocolul Bistriței nu se găsea alt moldovean mai verde și alt chitaș mai sigur decît mine.

Toți care mă cunoșteau nu mă chemau altfel decît Păunașul codrilor, Voinicul voinicilor. Atunci să mă fi văzut cînd dam de urma unui cerb sau a unui urs, cum săream din stîncă în stîncă, pe la guri

de prăpăstii adînci; cum intram singur fără frică în vizunia fiarelor sălbatice. La 1821 eu mă însurasem și trăiam mulțumit de soarta mea. Nevasta-mi era cea mai frumoasă femeie de la munte; parcă o văd încă, după atîta amari de ani, cu părul ei negru ca pana corbului și lung pîn' la călcîie, cu ochii săi muri și veseli, cu fața ei albă, cu trupul său nalt și mlădios. Dumnezeu s-o ierte, căci bune zile am petrecut cît am trăit cu dînsa.

Călugărul, zicînd acestea, ținti ochii în jos și stătu puțin afundat în gînduri; tot trupul lui părea împietrit; numai buzele i se mișcau, și, din vreme în vreme, pronunța cu un glas slab: «bune zile, bune zile». În sfîrșit, el se trezi și sări deodată pe picioare, tulburat, aprins.

– Într-o zi, răcni călugărul, iată că mă întorc acasă de la vînat și găsesc casa pustie; caut, strig nevasta... nimeni; ies afară, mă duc la vecini să întreb; casele lor, ca și a mea, erau părăsite.

Alerg ca un nebun în toate părțile, chiui prin munte... muntele singur îmi răspunde. Atunci, inima m-a povățuit, mă arunc turbat pe urmele cailor, ajung într-o dumbravă pe malul Bistriței și deodată aud răcnetele nevestei mele. Într-o clipă, fără-a ști ce fac, slobod pușca și văd păgînul zvîrcolindu-se în sânge. Ceilalți trei tovarăși ai lui sar la iatagane. Pe care-l ajungeam, era mort! Priveam la ei cu o mulțumire crudă, rîdeam ca un nebun și strigam în gura mare: am ucis păgînii!... dar mă înșelam; toți nu muriseră; unul din ei era numai amețit.

Trei zile după acea întâmplare, mă găseam cu nevasta în căsuța mea. Afară era un întuneric de nu-ți puteai zări mîna. Deodată, auzii în depărtare urletul unui lup și nechezarea speriată a unui cal. Două ceasuri am alergat pe cîmpi după glasul lupului, cu dorință de a-l găsi; dar cu cît mergeam spre dînsul el se depărta; în sfîrșit, negăsindu-l, m-am întors spre casă. Ușa era deschisă, și înăuntru se auzea un vaiet slab ca de om care moare. Intru și văd pe biata nevestă lungită jos la pămînt, plină de sânge și dîndu-și duhul.

– De ce nu ai șezut cu mine, Gheorghe? îmi zicea sărmana, că poate acum eu n-aș muri. Cum te-ai dus, peste puțin a intrat aici unul din acei patru turci pe care i-ai ucis, cînd m-ai scăpat, s-a uitat la mine cu ochi de fiară și fără milă a tras cu pistolul în mine. Ah!

Gheorghe, de ce nu m-ai ascultat? Acum vezi că-mi dau sufletul.

Călugărul plîngea și se bocea ca un copil.

– Lîngă trupul Elenutei am găsit pistolul acesta; el a răpit viața nevestei mele, el mi-a răpit și norocirea mea! Iată de ce îl păstrez, iar nu pentru tîlhari!

Sfîrșind, bătrînul ieși iute din chilie; pasurile lui se auziră sunînd pe lespezile din ogradă și se pierdură în depărtare. Am aflat a doua zi că el a petrecut noaptea rătăcind ca o nălucă pe malurile Bistriței.

Ne întoarserăm mîhniți și pe gînduri la arhondaric, unde ne aștepta o masă vrednică.

– Destul, destul! strigarăm cu toții și lumînarea se stinse în ciuda judecătorului.

De-abia puseseăm capetele pe perne, de-abia începuse somnul a ne fura și iată că unul din noi se scoală iute, strigă cât poate să ne trezim, aleargă prin cameră, aprinde lumînările, face în sfârșit o zvoană atât de mare, încît cu toții sărim din paturi, socotind că s-a aprins mănăstirea sau că ne calcă țîlharii.

– Ce este? îl întrebăm.

El însă cu o față liniștită ne pofteste foarte serios să ne aprindem ciubucele și să ne așezăm grecește pe divan și ne zice:

– Boieri dumneavoastră, trebuie să vă mărturisesc că orice întreprindere neîmplinită din partea unui om mi s-a părut cea mai vie dovadă de slăbiciunea caracterului său și prin urmare noi patru, care ne-am pus viața în primejdie, ca să vedem portretul domnului Alexandru Lăpușeanul, sîntem amenințați de a fi cuprinși în categoria mai sus pomenitului, adică a omului fără caracter, de vreme ce proiectul nostru a rămas baltă. Eu vă propun să ne hotărîm a merge la Ceahlău, spre a ne agăța pe vîrfurile lui. Acolo, fiecare va fi liber a improviza fel de fel de ode, elegii. Cine din d-voastră primește propunerea mea să ridice mîna.

Opt mîini deodată s-au ridicat în aer și o salvă de bateri în palme au adevărit primirea noastră. După aceasta toți ne-am dus la culcat și pîn-a doua zi ne-am îngînat cu o mulțime de visuri ciudate. Lucru de însemnat. Toți am visat apa Bistriței!

Cînd se revărsau zorile, noi ne și luaserăm ziua bună de la sf. sa egumenul.

Trebuie să mărturisesc că negura ce acoperea muntele ca un vâl vînat ne oprea ca să vedem cu ochii primejdia aceluia drum. Cu cît lumina se ivea pe cer, aburii de prin fundul văilor se ridică în văzduh și da lucrurilor o privire fantastică.

Demult mergeam, iar vîrfurile Grohotișului nici că se mai zărea.

- Măi fraților, zise unul din noi, cine din voi are arme cu el?
- Eu, răspunse altul; am un pistol mic.
- Și ce-ai face cu pistolul dacă ne-ar ieși un urs înainte?
- Auzi întrebare! Aș trage în el.

Cel dintîi clătina din cap, zicînd:

– Să dea Dumnezeu! dar pare că n-aș crede. Mulți voinici se arată după bătălie, dar și mai mulți se arată înainte.

Iată că se vedea tocmai vârful Grohotișului. Ne-am pus jos să ne odihnim, și în vreme de jumătate de ceas am stat față la una din cele mai frumoase priveliști. Razele soarelui începeau a răzbate printre copacii de pe creștetul munților și dau negurii ce-i cuprindea o vopseală roșietică; iar în fundul văilor, unde pîcla era încă deasă, abia se zărea, ca printr-un vis, apa Bistriței, ce părea ca o dungă albă. Nu voi uita niciodată impresia despre acea minunată priveliște!

Admirarea noastră negăsind cuvinte ca să se tălmăcească, s-a răsuflat prin vreo două duzine de a! și de o!, care s-au ridicat spre ceruri ca niște imne de laudă.

Multe soiuri de peisaje am văzut prin deosebite țări, dar rareori am întîlnit acea frumusețe măreață și sălbatică, prin care se deosebesc munții Moldovei. Acolo pămîntul, codrii, stîncile, pîraiele sînt încă în starea primitivă a naturii și nicăieri nu se vede mîna omului cu prefacerile ei uricioase și prozaice. La munte omul este mai simplu, viața lui este mai liniștită, năravurile sînt mai nevinovate. Multe mici întîmplări am avut pîn-a nu ajunge la Ceahlău. Voi trece dar sub tăcere întîlnirea noastră cu o tînără frumoasă moldoveancă, ce se suia călare la munte și care, auzindu-ne cîntînd un cîntec vechi:

Ia-mă, leliță, călare,

Că nu mai pot de picioare,

Și nu pot merge pe jos

Că mi-i drumul zgrunțuros...ne răspunde rîzînd și totodată cîntînd:

Eu, puiule, te-oi lua

Cînd a face plopul pere

Și răchita micșunele.

În vreme de jumătate de ceas voiajul a fost destul de vesel, mai ales că Ceahlăul ni se arăta în toată mărirea lui, ca un uriaș ce și-ar fi întins capul pe deasupra munților ca să privească apusul soarelui. Unul din noi, privind Ceahlăul în minutul acela, îl asemănă cu un urs negru, purtînd pe cap un coif de aur.

Ajungînd însă acolo, soarta ne dase cea de pe urmă și mai grozavă lovitură. Egumenul se dusesse la târg, luînd și cheile de la cămară!

Am rămas trăsniți pe loc cînd am aflat această veste înfricoșată; și unul din noi s-a culcat cu fața în sus, zicînd că a și murit. Dacă ceream ceva, călugării ne răspundeau:

– N-avem nimic, fiilor; noi sîntem niște sărmani ce ne ținem numai cu Domnul.

– N-aveți măcar o picătură de vin?

– Nu, fiilor, nici vin, nici mîngîiere! Prin mîngîiere călugării înțeleg rachiul.

– Și cu ce vă hrăniți, părinte?

– Cu Domnul.

Îmi venea să-i strîng de gît în numele Domnului. Am stat puțin să mai prindem la putere și, vizitînd din fugă mănăstirea, ne-am pornit înapoi spre Hangu, întovărășiți de un călugăr ce-l luasem să ne arate drumul și care ducea în mîna un fanar aprins. Tovarășii mei, fiind mai buni de picior decît mine, mergeau pe jos înainte, cîntînd Marseillaise: *Allons enfants de la patrie*, iar eu îi urmăream de departe pe un cal fără șa, ce găsisem la poarta schitului și care, nesuferind frîul, căci era sălbatic și iubitor de libertate, se lăsa să-l cîrmuiesc de o funie sadea, ce-i legasem de gît mai mult spre podoaba lui.

Nu voi uita cît voi trăi acea primblare fantastică prin întunericul codrului.

Freamătul frunzelor avea un sunet misterios, care da fiori și mă făcea să-mi închipui că auzeam șoapte jalnice din altă lume.

Mai cu seamă cînd țipa în depărtare vreo bufniță speriată, atunci simțirile mi se exaltau atît de mult, că mă credeam alungat de duhuri adevărate.

Cum mergeam cu toții pe lîngă călugăr, ascultînd cu luare aminte o istorie de hoți ce ne povestea, deodată zărirăm înaintea noastră un foc mic, care se legăna-n văzduh cu o mișcare regulată ca o limbă de clopot. Am întrebat pe călugăr ce putea să fie, dar pîn-a nu apuca el a ne răspunde, ne trezirăm față-n față cu un

moldovean ce ținea un lemn aprins în mână și pe care-l clătina neconținut dinaintea lui, pentru ca să cunoască drumul.

– De unde vii, Gheorghe? îl întrebă călugărul.

– De la hora din sat, părinte; am căntat din cimpoi pîn' ce-a înnoptat bine; și acum mă duc la stîină în deal.

Auzind vorbă de cimpoi și de horă, m-am apropiat de cioban și l-am îndemnat să ne cînte o doină; îndată el și-a scos cimpoiul din desag, l-a umflat, l-a pregătit și, rezemîndu-se de un brad, a început a suna cîntecul cel mai frumos, cel mai jalnic, cel mai cu suflet ce am auzit eu pe lume: doina de la munte, acea melodie curat moldovenească, în care toată inima omului se talmăcește prin suspinuri puternice și prin note dulci și duioase. Eu, de cîte ori aud doina, îmi pare că aud Moldova plîngînd după gloria sa cea veche.

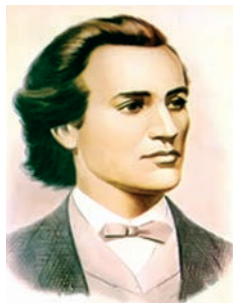
Nu am trebuință să mai descriu mulțumirea ce ne-a pricinuit acest concert original la miezul nopții, în mijlocul unui codru.

Puțin mai tîrziu ne găseam împrejurul unei mese mult dorite, în schitul Hangului, mîncînd întocmai ca lupii și binecuvîntînd ospățul creștinesc al maicei M. A doua zi de dimineață eram pe drum, întorcîndu-ne la Piatra, fiindcă judecătorul ce era cu noi trebuia să se afle numaidecît seara pe scaunul judecătoriei, pentru ca să hotărască soarta unui împricinat. Ne întoarserăm deci la Piatra în brișca numitului Temiso-fiu, precum ar zice oarecine, trudiți ca vai de noi și făcînd o mie de meditații triste asupra deșertăciunii omenești și asupra soartelor rele, care se amestecă în planurile oamenilor, le încurcă, le împiedică și le prefac după capriciile lor.

Noi ne-am pornit de la Piatra ca să vedem portretul domnului Alexandru Lăpușneanul; ne-am pornit de la Pîngărați cu gînd să ne suim pe Ceahlău, și nici un proiect, nici celălalt nu l-am putut împlini. Așa sînt mai toate proiectele omenești, mai ales acele ce se ating de voiajuri. Le faci iarna și, cum răsare soarele de primăvară, se topesc ca omătul.

MIHAI EMINESCU

(1850-1889)

Opera:

- *La mormîntul lui Aron Pumnul*
- *De-aș avea*
- *Speranța*
- *Somnoroase păsărele*
- *La mijloc de codru...*
- *Miron și frumoasa fără corp*
- *Crăiasa din povești*

«În mine bate inima lumii/Și tot ce simte și eu simțesc», ni se destăinuie M. Eminescu. Am putea deschide fiecă zi din zbuciumata-i biografie și am descoperi-o neprețuită pentru memoria vie a literaturii. De aceea nu e ușor a alege pe care s-o privești în spațiul luminat al câtorva pagini, spre a evoca drumurile sale din viață în istorie!

Ca pe un meleag cunoscut în anii copilăriei, acolo unde au rămas Ipoteștii, părinții Raluca și Gheorghe Eminovici, codrii și apele din marginea satului... La opt ani – plecarea de acasă la școlile din Cernăuți, cu bagajul vârstei de nepăsare de năzbîtii și de dor copilăresc. Apoi deschiderea cronicilor bătrîne și a numeroaselor cărți, care i-au sugerat chinuitoarea taină a visului și a gândului scris...

Urmează despărțirea de Cernăuți, care înseamnă și despărțirea de copilărie. Băiețandrul de 14 ani, legat de o trupă de teatru, înconjoară țara mai mult flămînd și gol. Avea imperioasa nevoie de a cunoaște, setea de a se contopi cu viața dorită, de a pătrunde la izvoarele istoriei, ale tradițiilor populare. Pentru asta a împlinit toate muncile negre: a fost suflor, copist, curier, hamal, grăjdar. Călătorind apoi de unul singur, străbătînd provinciile de jos, vreme nemăsurată culege graiul creației folclorice... Cu minuțiozitate de cercetător descoperea spiritul oamenilor, înscria varietatea expresiilor, sorbea neîntrecuta măreție a munților și a codrilor...

Eminescu trece azi pe drumul tot mai larg deschis înspre inimile popoarelor. Pătrunde în casele oamenilor muncitori, în școlile și bibliotecile vizitate de el; aduce opera sa transformatoare, dându-le-o tuturor carte de căpătîi...

Eminescu nu mai e un poet care poate fi citit sau nu. E ca un factor intrat în concepția populară, simbolizînd poezia și gîndul înaripat, cum sînt, de-o pildă, noțiunile personificate de cinste, dragoste, tinerețe, prietenie. E Luceafărul poeziei noastre. Nu mai poate fi despărțit de idealul nostru de frumusețe.

(După *Andrei Lupan*)

CĂLIN

(file din poveste)

VIII

De treci codri de aramă, de departe vezi albind
Ș-auzi mîndra glăsuire a pădurii de argint.
Acolo, lîngă izvoară, iarba pare de omăt,
Flori albastre tremur ude în văzduhul tămîiet;
Pare că și trunchii vecinici poartă suflete sub coajă,
Ce suspină printre ramuri cu a glasului lor vrajă.
Iar prin mîndrul întuneric al pădurii de argint
Vezi izvoare zdrumicate peste pietre licurind;
Ele trec cu harnici unde și suspină-n flori molatic,
Cînd coboară-n ropot dulce din tăpșanul prăvălatic,
Ele sar în bulgări fluizi peste prundul din răstoace,
În cuiar rotind de ape, peste care luna zace.
Mii de fluturi mici albaștri, mii de roiuri de albine
Curg în rîuri sclipitoare peste flori de miere pline,
Umplu aerul văratic de mireasmă și răcoare
A popoarelor de muște sărbători murmuitoare.
Lîngă lacul care-n tremur somnoros și lin se bate,
Vezi o măsură mare-ntinsă cu făclii prealuminate,
Căci din patru părți a lumii împărați și-mpărătese
Au venit ca să serbeze nunta gingașei mirese;

Feți-Frumoși cu păr de aur, zmei cu solzii de oțele,
Cititorii cei de zodii și șagalnicul Pepele.
Iată craiul, socru-mare, rezemat în jilț cu spată,
El pe capu-i poartă mitră și-i cu barba pieptănată;
Țeapăn, drept, cu schiptru-n mână, șede-n perine de puf
Și cu crengi îl apăr pagii de muscuțe și zăduf...
Acum iată că din codru și Călin mirele iese,
Care ține-n a lui mână, mîna gingașei mirese.
Îi foșnea uscat pe frunze poala lung-a albei rochii,
Fața-i roșie ca mărul, de noroc i-s umezi ochii;
La pămînt mai că ajunge al ei păr de aur moale,
Care-i cade peste brațe, peste umerele goale.
Astfel vine mlădioasă, trupul ei frumos îl poartă,
Flori albastre are-n păru-i și o stea în frunte poartă.
Socrul roagă-n capul mesei să poștească să se pună
Nunul mare mîndrul soare și pe nună mîndra lună.
Și s-așează toți la masă, cum li-s anii, cum li-i rangul,
Lin vioarele răsună, iară cobza ține hangul.
Dar ce zgomot se aude? Bîzîit ca de albine?
Toți se uită cu mirare și nu știu de unde vine,
Pînă văd păinjenișul între tufe ca un pod,
Peste care trece-n zgomot o mulțime de norod.

Trec furnici ducînd în gură de făină marii saci,
Ca să coacă pentru nuntă și plăcinte, și colaci;
Și albinele-aduc miere, aduc colb mărunț de aur,
Ca cercei din el să facă cariul, care-i meșter faur.
Iată vine nunta-ntreagă – vornicel e-un grierel,
Îi sar purici înainte cu potcoave de oțel;
În veșmînt de catifele, un bondar rotund în pîntec
Somnoros pe nas ca popii glăsuiește-ncet un cîntec;
O cojiță de alună trag locuste, podu-l scutur,
Cu musteața răsucită șede-n ea un mire flutur;
Fluturi mulți, de multe neamuri, vin în urma lui un lanț,
Toți cu inime ușoare, toți șăgalnici și berbanți.
Vin țințarii lăutarii, gîndăceii, cărăbușii,
Iar mireasa viorica i-aștepta-ndărătul ușii.
Și pe masa-mpărătească sare-un greier, crainic sprinten,
Ridicat în două labe, s-a-nchinat bățînd din pînten;
El tușește, își încheie haina plină de șireturi:
– «Să iertați, boieri, ca nunta s-o pornim și noi alături».

RECEPTAREA ȘI INTERPRETAREA TEXTULUI

Examinați lexicul textului

1. Aflați sinonimele cuvintelor evidențiate:

trunchii *vecinici* – trunchii *eterni*;

harnici unde – . . . . . ;

cobza *ține hangul* – . . . . . ;

aduc *colb* mărunț – . . . . . ;

2. Indicați formele literare actuale ale următoarelor cuvinte:

șede – *șade*;

(a) *licuri* – . . . . . ;

locustă – . . . . . ;

țapăn – . . . . . ;

perine – . . . . . ;

împlu – . . . . . ;

izvoară – . . . . . ;

Explorați textul

1. Împărțiți fragmentul în trei secvențe. Delimitați-le în funcție de tema fiecăreia:

- descrierea naturii;
  - nunta . . . (a cui?);
  - nunta . . . (a cui?);
- (Completați spațiul punctat).

2. Precizați tipul rimei din poemul *Călin* (file din poveste).

3. Notați silabele accentuate și pe cele neaccentuate din versurile de mai jos și determinați piciorul metric.

Lîngă locul care-n tremur somnoros și lin se bate,

Vezi o masă mare-ntinsă cu făclii prea luminate ...

4. Puteți găsi în text indicii de timp și spațiu? Explicați.
5. Sensul expresiei *cuibar rotund de ape* este acela de «vîrtej de apă». Pe baza căror asemănări este realizată apropierea dintre vîrtejul de apă și cubar:
- ideea de adîncime?
  - forma rotundă?
  - altă variantă.
6. Identificați figura de stil din următoarele exemple:
- zăpada era ca un lan de diamante;
  - luna este ca un far de lumină.
7. Identificați în comparațiile analizate:
- cuvîntul (obiectul comparat);
  - cuvîntul – imagine (obiectul cu care se compară).

Amintiți-vă!

Piciorul metric este unitatea de ritm, alcătuită dintr-un grup de două, trei sau patru silabe accentuate sau neaccentuate, care se repetă regulat într-un vers.

- Picioare metrice bisilabice sînt **troheul** și **iambul**.
- Deosebirea dintre ele este că *troheul* are prima silabă accentuată, în vreme ce *iambul* are a doua silabă accentuată.

- Identificați figura de stil din fragmentul «Călin».
8. Determinați sensul propriu sau figurat al atributelor din exemplele: *codri de aramă; gard de lemn; pădure de argint; gură de aur; pahar de sticlă; iarbă de omăt*.

Rețineți!

Metafora este figura de stil (un trop) care zugrăvește realitatea cu ajutorul cuvîntului folosit cu sens figurat pe baza unei asemănări ori a unui contrast dintre obiecte și fenomene.

- Metafora rezultă dintr-o comparație subînțeleasă.
- În metaforă cuvîntul-obiect de comparat se substituie cu un cuvînt-imagie.

9. Arătați ce fel de epitete sînt următoarele substantive: *văzduh tămîiet; harnici unde; trunchi vecinici; pădure de argint*. Precizați dacă aceste expresii sînt folosite cu sens figurat. Ne fac ele să ne imaginăm aspectele pe care le denumesc ca și cum ar exista cu adevărat?
10. Alăturați cîte un epitet metaforic următoarelor substantive: *lună, rîu, băiat, fată*. Realizați cîte o metaforă pentru substantivele: *om, bătrînețe, tinerețe*.
11. Explicați îmbinarea *mîndra glăsuire*, comentînd comparația subînțeleasă care a stat la bază:
- a) foșnetul pădurii seamănă cu un cîntec impresionant;
  - b) în bătaia vîntului, frunzele copacilor emană sunete melodioase;
  - c) altă variantă.

Rețineți!

Epitetul metaforic se obține cînd un atribut determină un substantiv cu care în limbajul comun nu ar putea intra în relație. (iarba nu poate fi de omăt). În acest caz, atributul își schimbă sensul propriu, căpătînd un sens figurat. Epitetul metaforic implică și el o comparație subînțeleasă: *păr de aur* = păr ca de aur.

12. Precizați tipul rimei în primele zece versuri. Imaginați-vă cum ați picta într-un tablou peisajul descris:

- a) în culori vii;
- b) în culori pastel;
- c) cu o luminozitate deosebită;
- d) cu umbre întunecate.

Alegeți una dintre variantele propuse.

Amintiți-vă! **Rima** este de mai multe feluri:

- împerecheată;
- încrucișată;
- îmbrățișată;
- monorimă ș.a.

13. Completați tabelul pornind de la exemplele date:

<i>Exemple</i>	<i>Figuri de stil</i>	<i>Sugestii</i>
<i>codri de aramă</i>	epitet	cadrul ireal, de basm
<i>mîndră glăsuire</i>	metaforă	foșnetul pădurii seamănă cu un cîntec impresionat
<i>Izvoare z buciumate</i>	epitet	mișcarea rapidă, năvalnică a undelor
<i>Văzduhul tămîiet</i>	epitet	codrul pare a oficia slujba religioasă a căsătoriei celor doi tineri

Cercetați! Descoperiți! Exprimați-vă părerea!

1. Cine sînt participanții la nuntă și prin ce figuri de stil sînt individualizați? Comentați rolurile pe care le au aceste personaje în pregătirea și desfășurarea ceremoniei de nuntă (cine sînt bucătărese, cine este vornicel, preot, lăutar...)
2. Comentați portretul «gingașei mirese», precizînd și figurile de stil folosite. Prin ce figuri de stil primesc insectele și florile un statut social (prin profesie) specific uman?
3. Cum vi-l imaginați pe Călin? Încercați să-i desenați portretul.
4. Poemul este compus din opt părți. Citiți-l integral și aflați ce moment din viața lui Călin prezintă desenul lui I. Vieru. Identificați elementele fantastice, specifice basmului, prezente în această secvență a textului.
5. Cine avea «fața roșie ca mărul»? Cum credeți, ce simbolizează luna în poem:
  - a) viața frumoasă?
  - b) moartea?
  - c) ploaia?Argumentați-vă alegerea.
6. Se consideră că soarele reprezintă forța vitală a Universului? Așa este, dacă vă referiți la fragmentul citit și analizat?
7. Descrieți ziua în care a avut loc nunta celor doi tineri: Călin și fiica de împărat. Prin ce se aseamănă și prin ce se deosebește nunta din «Călin (file din poveste)» față de alte nunți din basmele citite de sine stătător?

Rețineți esențialul

1. Basmele în proză ale lui M. Eminescu (*Frumoasa lumii, Finul lui Dumnezeu*) și cele în versuri (*Călin Nebunul, Călin (file din poveste), «Fata-n grădina de aur ș.a.»*) au ca sursă de inspirație folclorul.

2. Poemul își are punctul de plecare într-un basm popular, *Călin Nebunul*. M. Eminescu a povestit, inițial, acest basm în proză, apoi l-a versificat.

Facultativ (N 3)

Demonstrați tipul descrierii în fragmentul din poemul *Călin (file din poveste)*: este o descriere obiectivă sau subiectivă?

*Text pentru rubrica
«Lectură individuală»
M. Eminescu*

FĂT-FRUMOS DIN TEI

– Blanca, află că din leagăn
Domnul este al tău mire,
Căci născută ești, copilă,
Din nevrednică iubire.

Mîini în schit la sfînta Ana
Vei găsi la cel din stele
Mîngîierea vieții tale,
Mîntuirea feței mele.

– Nu voi, tată, să usuce
Al meu suflet tînăr, vesel:
Eu iubesc vînatul, jocul;
Traiul lumii alții lese-l.

Nu voi părul să mi-l taie,
Ce-mi ajunge la călcîie,
Să orbesc citind pe carte
În fum vînat de tămîie.

– Știu mai bine ce-ți priește,
Las' de-a lumii orice gînd,
Mîini în zori de zi pleca-vom
Către schitul vechi și sfînt.

Ea aude – plînge. Parcă
Îi venea să plece-n lume,
Dusă de pustie gînduri
Și de-un dor fără de nume.

Și plîngînd înfrînă calul,
Calul ei cel alb ca neaua,
Îi netează mîndra coamă
Și plîngînd îi pune șeaua.

S-avîntă pe el și pleacă,
Păru-n vînturi, capu-n piept,
Nu se uită înainte-i,
Nu privește îndărăpt.

Pe cărări pierdute-n vale
Merge-n codri fără' de capăt,
Cînd a serei raze roșii
Asfințind din ceruri scapăt.

Umbra-n codri ici și colo
Fulgerează de lumine...
Ea trecea prin frunza-n freamăt
Și prin murmur de albine;

În mijloc de codru-ajunse
Lîngă teiul nalt și vechi,
Unde-izvorul cel în vrajă
Sună dulce în urechi.

De murmur duios de ape
Ea trezită-atunci tresare,
Vede-un tînăr, ce alături
Pe-un cal negru stă călare.

Cu ochi mari la ea se uită,
Plini de vis, duioși plutind,
Flori de tei în păru-i negru
Și la șold un corn de-argint.

Și-ncepu încet să sune,
Fermecat și dureros -
Inima-i creștea de dorul
Al străinului frumos.

Părul lui i-atinge părul,
Și atunci c-obrazul roș
Ea apleacă gene lunghe
Peste ochii curioși.

Iar pe buze-i trece-un zîmbet
Înecat, fermecător,
Care gur-abia-i deschide,
Cea uscată de amor.

Cînd cu totul răpită
Se-ndoi spre el din șele,
El înceată din cîntare
Și-i grăi cu grai de jele,

Ș-o cuprinde de călare –
Ea se apără c-o mîină,
Însă totuși lui se lasă,
Simte inima că-i plină.

Și pe umărul lui cade
Al ei cap cu fața-n sus;
Pe cînd caii pasc alături,
Ea-l privea cu suflet dus.

Numai murmurul cel dulce
Din izvorul fermecat
Asurzește melancolic
A lor suflet îmbătăt.

Lun-atunci din codri iese,
Noaptea toată stă s-o vadă,
Zugrăvește umbre negre
Pe cîmp alb ca de zăpadă.

Și mereu ea le lungește,
Și urcînd pe cer le mută,
Dar ei trec, se pierd în codri
Cu viața lor pierdută.

La castel în poartă calul
Stă a doua zi în spume,
Dar frumoasa lui stăpînă
A rămas pierdută-n lume.

AUTO EVALUARE

1.	Faceți rezumatul legendei populare, pe care ați citit-o independent.	<i>1 punct</i>
2.	Demonstrați că textul «Legenda rîndunicii» este o legendă populară.	<i>1 punct</i>
3.	Caracterizați unul din personajele «Legendei rîndunicii», pe care l-ați îndrăgit.	<i>1 punct</i>
4.	Realizați un interviu cu fata-cioban după ce aceasta s-a întors din «ospeție» la Cotoroața. (8-10 replici).	<i>1 punct</i>
5.	Care dintre calitățile propuse aparțin copilului Porojan: <ul style="list-style-type: none"> • educat • guraliv • deștept • leneș • ingenios • dornic de călătorii • nesupus • nereținut 	<i>1 punct</i>
6.	Orice om, credem, se poate mîndri cu o calitate a sa. Ce calitate/calități deosebită/ deosebite aveți? Demonstrați!	<i>1 punct</i>
7.	Cîte tipuri de legende cunoașteți? Exemplificați.	<i>1 punct</i>
8.	«Dimineața» este o poezie lirică sau narațiune? Demonstrați.	<i>1 punct</i>
9.	Ce moment din operă demonstrează devotamentul lui Porojan față de amicul Vasile Alecsandri? Argumentați.	<i>1 punct</i>
10.	Formulați printr-un enunț, mesajul pe care-l transmite autorul prin opera «Porojan».	<i>1 punct</i>

11.	Ați citit poemul Călin (file din poveste) integral? Când și în ce împrejurări a aflat Călin că este tată?	<i>1 punct</i>
12.	De ce, din șirul lung al florilor frumoase, M. Eminescu a ales viorica în rol de mireasă și nu lăcrimioara care are o culoare albă – culoarea obișnuită a unei rochii de mireasă? Un mic efort de gândire logică în timpul lecturii fragmentului și răspunsul nu se lasă mult așteptat!	<i>1 punct</i>

LITERATURA SEC. XX

La finele studierii capitolului

veți cunoaște:

- autorii și operele lor;
- subiectul operelor;
- personajele literare;
- noțiunile de teorie literară;

veți fi capabili:

- să redați conținutul operelor studiate;
- să comentați opere în proză și în versuri;
- să realizați diverse compoziții;

veți fi în stare:

- să vă expuneți părerea despre cele citite;
- să conștientizați frumosul din natură și cel creat de om;
- să manifestați interes de lectură.

VASILE LEVIȚCHI

(1921–1997)

Opera:

- *Grâu și cântec*
- *Mărturisiri în drum*
- *Inima iarăși ...*
- *Mofturoasa*
- *O sfântă naivitate*
- *Întârziere de-o viață*

Vasile Levițchi s-a născut în satul Carapciu, regiunea Cernăuți. După absolvirea școlii pedagogice din regiune, lucrează învățător și continuă studiile, prin corespondență, la Institutul pedagogic «Alecă Russo» din Bălți. Începând cu anul 1957, publică poezii în presa periodică din Moldova și Ucraina. Iar din 1959, anul absolvirii școlii superioare, la editura «Cartea moldovenească» din Chișinău îi apare cartea de debut, intitulată «Versuri». În aceste poezii deslușim influența poeziei populare și motive ale clasicilor noștri.

V. Levițchii a tradus din creația lui L. Tolstoi, O. Kobîleanska, M. Stelmah, L. Leonov.

Poezia sa abordează un spectru bogat de teme: peisajul natal («Carapciu», «Baștina», «Codrii Bucovinei»), zbuliumul contemporanului («Palmele», «Pași cu dor», «Revăsare-n urcuș», «Hidrocentralele»), recunoștința urmașilor noștri Eminescu și Creangă («În împărăția Poetului», «Nu știu alții cum sînt», «Odă lui Harap-Alb»), este autorul unii ciclu de fabule.

(După I. Begenaru)

CUVÎNT PENTRU LUCEAFĂR

Teii vechi din Bucovina
te-au văzut, te știu, te simt
și-nfloresc, a cîta oară,
prin pădurea de argint.
Teii mari, străjeri la drumuri,
te-mbiau la umbra deasă,
cînd mi-ai cunoscut meleagul,
cînd porneai pe jos acasă.
Codrii se mai țin și-acuma
și te-ndeamnă să rămîi,
să te culci lîngă izvoare
și cu brațul căpățîi,
să cutreieri dus pe gînduri

prin desișul de făget,
îngînat de glas de ape,
ca pe-atunci fiind băiet.
O, de-ai ști ce multe zîne
te-ndrăgiră pe la noi!
Toate-ți poartă-n suflet chipul,
umbra ochilor vioi,
glasul tău l-ascultă-n versuri
cum le murmuri, cum le-ngîni,
cartea ta, înfiorate,
și-o apasă peste sîni.
Tu cu vers atît de dulce
și cu trai atît de-amar,

nu ți-a fost zadarnic plînsul
nici mînia în zadar,
s-au învrednicit urmașii
și-au turnat chemarea-n faptă,
au zdrobit orînduirea
crudă și nedreaptă
Graiul nostru-n țesătura-i
are flori din graiul tău,
de la tine-nvață-a-și spune
dorul fiecă flăcău,
și cu cît se-nșiră anii

de cînd nu mai ești pribeag,
tot mai tînăr, mai al nostru,
tu ne ești atît de drag!
Că, de porți pe fruntea pală
mîndru-al nemuririi nimb
nu te-nstrăinezi de oameni,
nici în spațiu, nici în timp.
Te simțim atît de-aproape
lîngă noi, deși departe,
tu, Luceafăr de lumină,
peste vremuri, peste moarte!

RECEPTAREA ȘI INTERPRETAREA TEXTULUI

Examinați lexicul textului

1. Precizați sensul contextual al cuvintelor: *străjerii*, (*codrii*) *se țin*, *a se înșiră*, *umbra (ochilor)*, *și-o apasă*, *crudă*.
2. Scrieți în caiete sinonimele cuvintelor:

a îmbia – *a invita*

îngînat – . . . . .

a cutreiera – . . . . .

a murmura – . . . . .

a (se) învrednici – . . . . .

Explorați textul

1. Poezia «Cuvînt pentru Luceafăr» este:
  - o trecere în revistă a operei eminesciene?;
  - un omagiu adus lui M. Eminescu?;
  - o evocare a chipului lui M. Eminescu? Argumentați-vă răspunsul.

2. Cuvîntul-cheie în poezie este:

- teii?
- codrii?
- Luceafărul?

Argumentați-vă răspunsul.

3. Împărțiți poezia în secvențe și urmăriți acțiunile pe care le îndeplinesc, succesiv:

- teii;
- codrii;
- zînele.

4. Comentați versificația, în conformitate cu următorul algoritm:

- numărul de strofe;
- numărul de versuri într-o strofă;
- numărul de silabe într-un vers;
- piciorul metric (de vers);
- versurile care rimează;
- tipul de rimă.

5. Descifrați sensul imaginilor poetice: *vers atît de dulce; trai atît de amar; umbră deasă*. Identificați personificările și precizați rolul lor. Selectați, din text, epitetele, metaforele și comparațiile.

Amintiți-vă! Epitetul exprimă însușiri.

6. Cum credeți, care este rolul figurilor de stil într-o poezie:

- ajută la înțelegerea textului?
- sporesc expresivitatea textului?
- evidențiază talentul autorului?

Argumentați.

7. Completați tabelul:

<i>Expresia</i>	<i>Figura de stil</i>	<i>Sensul</i>
teii vechi	epitet	Tei bătrâni, sădiți demult
pădure de argint	.....	.....
teii-te-mbiau	.....	.....
îngînat de glas	.....	.....
ochi vioi	.....	.....
orînduire crudă, nedreaptă	.....	.....

8. Determinați tonalitatea poeziei, alegînd varianata potrivită din șirul propus: *solemnă, melancolică, meditativă, satirică*. Argumentați-vă opțiunea.

9. Ați găsit în text indici de timp? După ce semne ați stabilit timpul? Scrieți în caiet expresiile care conțin indici de spațiu.

Cercetați! Descoperiți! Exprimați-vă părerea!

1. Citiți versurile:

a) Zdrobiți orînduiala cea crudă și nedreaptă
Ce lumea o împarte în mizeri și bogați!
(«Împărat și proletar»)

b) Reia-mi al nemuririi nimb
Și focul din privire,
Și pentru toate dă-mi în schimb
O oră de iubire.
(«Luceafărul»)

Găsiți strofele din poezia lui V. Levițchi, în care întâlnim imagini din versurile citate. Ce semnificație capătă aceste imagini în contextul poeziei?

- 2.** Recitiți poeziile «Lacul» și «Povestea codrului». Evidențiați expresiile eminesciene utilizate în «Cuvînt pentru Luceafăr».
- 3.** Ce sentimente l-au îndemnat pe V. Levițchi să scrie poezia «Cuvînt pentru Luceafăr»? Cum explicați titlul poeziei și cu ce sens este folosit «cuvînt»?
- **4.** Exprimați-vă, într-un text coerent, afecțiunea față de poetul M. Eminescu.

Rețineți esențialul

- 1.** Poezia «Cuvînt pentru Luceafăr» este un omagiu adus marelui Eminescu.
- 2.** Opera este o împletire a epicului cu liricul.

Propunem pentru lectură individuală:

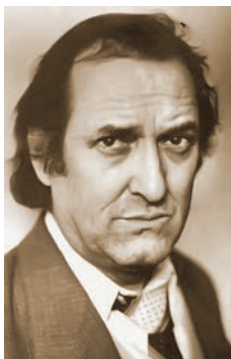
V. Levițchi. «În împărăția Poetului», «Odă lui Harap-Alb».

Тема Маре́луй Рáзбо́й. Мотиву са́крифі́цїу в опре́л срі́торів мо́лдово́н

ION VATAMANU

(1937–1993)

Opera:

- *Primii fulgi*
- *Monologuri*
- *Iubire de tine*
- *Aventurile lui Atomică*
- *Teiul*
- *Viața cuvîntului (eseuri)*
- *A vedea cu inima*

Ion Vatamanu s-a născut și și-a petrecut copilăria în satul Costiceni, raionul Noua Sulița, regiunea Cernăuți.

După absolvirea școlii medii, Ion Vatamanu lucrează învățător în satul de baștină. Apoi devine student la Facultatea de chimie a Universității din Chișinău. Va lucra la institutul de Chimie al Academiei de Științe din Moldova.

Debutează în 1962 cu cartea «Primii fulgi». Coordonatele poeziei din primul volum sînt bucuria de a trăi, setea de candoare și de puritate, acceptarea cu curaj a greutăților și o mare sete de cunoaștere.

Publică mai multe volume de poezii și poeme, cărți pentru copii, eseuri.

A tradus din opera lui I. Draci, A. Pușkin, I. Ziedonis.

Poezia lui I. Vatamanu abordează un spectru bogat de teme, luate din viața satului moldovenesc. Una din temele majore, tratate în poezia lui, este tragedia războiului: culegerile de versuri «Din rănile tatei, din rănile patriei», «Măslinul oglindit», «Mama» (poezie în proză).

Cu deosebită dragoste evocă tradițiile și datinile peisajului bucovinean.

Poetul își încearcă pana în domeniul literaturii pentru copii și adolescenți.

MAMA

*Ai dragostea care s-a dus și nu mai vine.
(Federico Garsia Lorca)*

Femeia aceasta, care trece prin umbre, această mamă fără de copii poartă-n piept patru morminte... Patru clopote negre bat sub patru aripi ale durerii... .

Femeia aceasta, care se uită cum curge nisipul în clepsidre, această mamă fără copii poartă-n piept patru dureri ale lumii... Patru vânturi îi leagă umbra, patru flăcări se-nalță din inima acestei femei solitare, care caută prin cimitirile lumii patru ani de naștere și-un singur an al morții: cel de-al doilea război mondial...

Patru strigăte pășesc pragul așteptării acesteia și-n nopțile lungi o-ntreabă pe rînd, și răspunde pe rînd femeia aceasta cu patru basmale negre pe frunte...

– Am venit, mamă, să-ți văd ochii...

– Sînt, fiule, sînt ochii durerii... Două albi prin care s-au scurs lacrimi de mamă...

– Am venit, mamă, să-ți aud cuvintele...

– Am numai patru cuvinte, fiule, numai patru cuvinte în care vorbesc: Mihai e cuvîntul în care-mi strig bărbatul... Ion, Ștefan și Tudor – cuvinte, în care vă strig pe voi, copiii mei...

– Am venit, mamă, să-ți sărut mîinile...

– Mîinile mele, fiule, mîinile mele, care nu vă mai cuprind și nu vă mai leagă... Mîinile mele, fiule, mîinile mele, care au răscolit atîta pămînt și-au găsit roade mari, pe voi, doar pe voi nu v-am găsit... Mîinile mele, fiule, mîinile le-aș desprinde de trup, le-ar lua ușor văzduhul, le-ar înălța sus, ca două strigăte adînci ar străbate cerul. Mîinile mele, fiule, mîinile mele, în care v-am legănat...

– Am venit, femeie, în urma feciorilor, să-ți aduc, femeie, grea veste despre ei toți, despre ceea ce nici ei singuri nu știu, despre moartea lor, a feciorilor noștri, femeie...

– Bărbate, bărbate, adu-mi feciorii din moarte, adu-i pe brațele tale, bărbate, adu-mi feciorii din moarte... Dacă-i nevoie să zacă-n pământ, din neamul nostru să zacă, mă ia pe mine, bărbate, mă pune-n pământ să zac trei morți la rînd, pentru toți ei, feciorii mei...

– Am venit, femeie, în urma feciorilor noștri să-ți aduc, femeie, grea veste despre ei toți...

Femeia aceasta, care se uită cum curge nisipul în clepsidre, această mamă fără de copii...

Patru flăcări se-nalță din inima acestei femei care caută prin cimitirile lumii patru ani de naștere și-un singur an al morții; «Cel de al doilea război mondial»...

RECEPTAREA ȘI INTERPRETAREA TEXTULUI

Examinați lexicul textului

1. Numiți antonimele cuvintelor date. Alcătuiți propoziții.

iubire	naștere
viață	nemurire
pururi	înălțare

2. Care cuvinte, dintre cele propuse, pot avea calificatul «dulce-amar»? Plasați unele dintre ele în contexte sugestive.

viață	pământ	popor
lacrimă	dragoste	om
durere	patrie	veste

Explorați textul

1. Notați în caiet planul de idei al textului:

- «Femeia aceasta ... poartă-n piept patru morminte...»
- .....
- .....
- .....

Povestiți, conform planului întocmit conținutul textului.

2. Ce mesaj se desprinde din acest text:

- trăirile dramatice ale eroului liric legate de tragedia provocată de cel de-al doilea război mondial?
- gândurile, sentimentele unei mame care și-a pierdut în luptă soțul și cei trei feciori?
- durerea omenească provocată de ororiile războiului?
- altă variantă.

Exprimați-vă opiniile argumentat.

3. Ce importanță are motoul pentru lectura și înțelegerea operei? Propuneți alte titluri pentru acest text: titlu-temă și titlu idee. Când are loc acțiunea și cât durează ea? Răspundeți utilizând cuvinte din text.

4. Ce indici de spațiu ați identificat în text? Cum apare spațiul: limitat sau nelimitat? Timpul este concretizat? Argumentați.

Amintiți-vă! **Poezia** este o operă artistică, de proporții mici, care reflectă gânduri și sentimente într-un limbaj metaforic, stil sugestiv și o formă specială bazată pe vers, ritm, strofă.

5. Ce ne sugerează expoziția:

- tragismul unei mame?
- eternul zbucium sufletesc al mamei care și-a pierdut pe frontul războiului antifascist soțul și trei feciori?
- durerea omenească?

Argumentați-vă răspunsul.

6. Puteți susține ideea că în text elementul epic se interferează cu elementul liric? Demonstrați.

Rețineți! Opera artistică, de mici proporții, care redă realitatea într-un stil de înaltă forță sugestivă ca și poezia, dar utilizează mijloace specifice prozei (narațiune, descriere, dialog) într-o exprimare liberă, care nu se supune versificației, se numește **poezie în proză**.

7. De ce «Mama» este poezie în proză? Motivați.

8. Găsiți în text fragmentul care poate fi versificat. Scrieți-l în versuri.

9. Ce modalități de expunere se atestă în «Mama». Exemplificați-le. Amintiți-vă și numiți modurile de expunere care se atestă în această operă.

10. Exprimați-vă opinia: dialogul dintre personaje este aievea sau este imaginar? Argumentați-vă răspunsul.

11. Improvizați dialoguri reale între:

- mamă și feciori;
- tată și feciori;
- soție și soț;
- feciori.

Rețineți! **Laitmotivul** este o idee călăuzitoare a unei lucrări științifice, artistice etc., repetată și subliniată în mai multe rînduri.

12. Pentru a reda tragismul soartei autorul a folosit numeralul *patru*. Acest numeral este laitmotivul poeziei pe care se bazează mesajul operei. Extrageți îmbinările ce conțin numeralul patru și încercați să le explicați sensul:

- patru morminte;

.....
.....
.....
.....

13. În operă sînt conturate cîteva categorii de personaje. Enumerați-le:

- mama;
- soțul;
- . . . . ;
- . . . . .

Schițați portretul moral al fiecărui personaj.

14. Autorul invită cititorul să trăiască durerea mamei, durere care niciodată nu dispare, dar poate fi alinată de bunătatea și compătimirea celor apropiați. Adresați-i mamei cuvinte de compătimire.

Cercetați! Descoperiți! Exprimați-vă părerea!

1. Trăirile profunde ale mamei, sentimentul de iubire maternă se desprind, mai ales, din rugămintea mamei. De ce mama e gata să fie pusă în pămînt, «să zac trei morți la rînd, pentru toți ei, feciorii mei...»

- se teme să rămînă singură?
- numai mama poate să simtă atît de puternic golul din viață care apare odată cu moartea copiilor săi?
- că orice mamă dorește să-i fie ograda plină de nepoței?
- altă variantă.

Argumentați-vă deciziile.

2. «Mama» este o poezie tristă cu motive de baladă, căci la baza ei se află trăiri dramatice. Motivul fundamental este:

- întreruperea nefirească a vieții;
- războiul e ceva groaznic!;
- dacă vrei pace, pregătește-te de război;
- altă variantă.

Comentați opțiunea.

3. Compoziția operei este inelară: începe și se încheie cu aceeași îmbinare: «*Femeia aceasta care...*» De ce poetul a recurs la o astfel de compoziție?

4. Gîndiți-vă și spuneți de ce mama măsoară timpul cu ajutorul clepsidrei?

5. Faceți rezumatul textului (în scris).

6. Găsiți în text propoziția care exprimă ideea principală. Atestați adresările și descoperiți funcțiile lor în promovarea ideii.

7. Determinați tema. Ce opere ați mai citit în care a fost dezvoltată aceeași temă? Numiți-le.

Rețineți esențialul

1. În poezia în proză «Mama» autorul exprimă gândurile, trăirile și sentimentele unei mame care și-a pierdut în război patru ființe dragi sufletului ei.

2. Durerea și revolta mamei împotriva războiului este gândul principal ce reiese din conținut.

Propunem pentru lectură individuală:

I. Vatamanu. «Viața».

Facultativ (N 1-4)

N 1 Comunicați-i unui prieten de peste hotare, printr-o scrisoare, despre mama dumneavoastră.

Faceți-vă autoportretul arătînd asemănările dintre dumneavoastră și mama.

N 2 Ce sentiment înălțător exprimă scriitorii în următoarele amintiri? Alegeți una dintre amintiri și continuați comunicarea, vorbind despre propria mamă:

- «... și cînd învățam eu la școală, mama se bucura grozav cînd vedea că mă trag la carte... Așa era mama în vremea copilăriei mele, plină de minunății, pe cît îmi aduc aminte; și-mi aduc bine aminte: căci brațele ei m-au legănat... Și a vorbi de la dînsa am învățat.»

I. Creangă

- «... era harnică și silitoare ca o furnică mama, ...iarna întreagă torcea, cosea, cîrpea... și azi, gîndindu-mă la pasărea cea albă a copilăriei mele, nu pot spune că am văzut-o măcar o singură dată, măcar o singură clipă, stînd pe-o ramură lîngă cuibul său.»

I. Druță

N 3 Ce amintiri despre mama veți păstra voi pentru toată viața? În ce mod vă spriginiți reciproc?

N 4 Alcătuiți o relatare pornind de la versurile: «Dă-mi mîna plină de pămînt să ți-o sărut,/că-i mîna care m-a hrănit și m-a cresut».

Text pentru rubrica «Paralelism literar»

Gr. Vieru

CĂMĂȘILE

A fost război.
Ecoul lui
Și-acum mai este viu.
Cămăși mai vechi, mai noi
Amară amintire de la fiu.
De-atîtea ori fiind
Pe la izvor spălate
S-a ros de-acum uzorul
Și, alb, bumbacul
S-a rărit în spate
Și nu le-a îmbrăcat demult
Feciorul.

Cămăși mai vechi, mai noi
A fost război.
Ci maica lui
De ani prealungi de-a rîndul

Tot vine la izvoare:
Ea și gândul.
Și iar luînd cămașile în poală,
De cum ajunge sîmbăta,
Le spală.
Căci mîine
Fac băieții horă-n sat,
Și fete multe-s:
Cîte-n flori albine.
Și-atunci băiatul ei, cel drag băiat,
Cu ce se-mbracă, bunul,
Dacă vine?

* * *

Cămașa ta e la fel
Cu cea a soldatului,
Ah, firule de iarbă!
Cum de nu bocanești pămîntul cu talpă
Și tu,
Cum de n-ai și tu general
Fiind la fel îmbrăcat
Ca soldatul?
Cum de-ți păstrezi mirosul,
Frumosul tău miros de iarba?
Cum de nu miroși
A bocanc, bunaoară,
A bocanc mărșăluind?
Încotro, soldățeilor verzi,
Subțireilor?
Încotro țineți calea
Neauziți, nesimțiți?
Spre toamnă, poete,
Spre galbenul ei liniștit,
Generale!

* * *

Stau înfipte în glob
Săbioarele
Ca în pieptul pernuței
Acele.
Ce mai cîrpim azi,
Omule?!
Cămașa verde
A verii,
Cămașa albă
A iernii,
Rupte și una și alta?!
Pămîntul zdrențuit
De puhoaie,
Spintecat de cutremure?!
Sufletul rănit?!
Stau înfipte în glob
Săbioarele.
Și-aproape că
Nu mai e loc
Pentru pana poetului.

GEORGE MENIUC

(1918-1987)

Opera:

- *Rembrandt*
- *Cîntecul lui Roland*
- *Orfeu*
- *Marea Neagră*
- *Delfinul*

Laureatul Premiului de Stat, scriitorul poporului George Meniuc, poetul, prozatorul, eseistul, dramaturgul, traducătorul și valorificatorul tezaurului folcloric s-a născut la Chișinău.

Învăță la liceul «Mihai Eminescu» din Chișinău. La vârsta de 16 ani își face debutul literar cu poezia «La țară», iar în anul 1939 editează prima culegere de poezii «Interior comic».

A publicat poemele «În muguri», «Cîntarea zorilor», a compus cîteva basme versificate «Baba Dochia», «Cerbul de aur», «La balul Coțofenei».

În proză a scris nuvele și povestiri: «Scripca prietenului meu», «Ultimul vagon», «Caloian».

G. Meniuc este cel mai talentat eseist moldovean («Iarba fiarelor», «Imagini în artă»).

Poetul G. Meniuc a tradus în moldovenește din opera lui Gogol, Tolstoi, Tîcina, Surkov.

«George Meniuc posedă frumoasa calitate de a se reîntoarce mereu la izvoarele populare».

(M. Cimpoi)

SCRIPCA PRIETENULUI MEU

Era toamnă. Către zorii zilei suflase o brumă groasă. Din salcîmi se topea frunzișul galben, se scutura ca o ploaie de lămîie.

O bătrînică urca anevoie dealul. Răsuflea greu, ducînd o coșniță de papură. Venea din jos, din Valea Rece. Și aproape să treacă pe lîngă mine, străină...

– Gheorghe! am auzit un glas tremurător.

M-am întors și am privit-o lung, răsfoind în minte cartea vremii: evacuarea, războiul, pribegiile ... Frunzulițele de salcîm se scuturau pe broboada și pe coșnița bătrînei. Bătea soarele-n ferestre de-ți usturau ochii. Și de odată mi-am amintit lămurit. Era mama lui Filipaș. Cum de n-am recunoscut-o îndată? Era Dochița Stoian, vecina noastră de odinioară. Da, da, era mătușa Dochița, cu coșnița ei de papură. Acum nu mai rămînea nici o îndoială.

I-am sărutat mîna trudită și noduroasă. Am simțit o lacrimă fierbinte, cînd i-am sărutat zbîrciturile de pe obraji. Era aceeași, dar parcă se îndepărtase într-o negură ușoară.

– Dar Filipaș? Sănătos, bine?

Așa se întreba atunci, după război. Mai întâi, dacă s-a îndurat ursita și l-a lăsat pe pământ. Apoi unde-i și ce face. Trebuia să întrebi, n-aveai încotro.

– A căzut pe front lângă Poltava.

Ochii mamei lui Filipaș mă priveau îndelung. Mîhnirea ei se risipise, ori mă înșelam poate...

– Mă bucur că te-am întîlnit... Amîndoi întotdeauna ați fost înaintea ochilor mei... Cînd te-am văzut, Gheorghieș, parcă l-aș fi văzut pe Filipaș al meu...

Ce puteam să-i răspund?

Ultima oară l-am văzut în acea iarnă dinainte de război. Pe șosea, într-o sanie ușurică, trasă de un cal focos, negru ca tăciunele, el trecea în goana mare. Nu m-a zărit. Zurgălăii din frîu sunau atît de vesel, iar Filipaș, în cușma lui de cîrlan, rîdea atît de fericit. Avea și de ce: pe atunci lucra învățător la Hîncești și, după cum bănuiam, se îndrăgostise. L-am petrecut cu privirea pînă ce sania se pierdu din vedere. Doar clinchetul zurgălăilor se mai auzea în depărtare. În preajmă ninge lin, lin...

Iar acum se scuturau frunzulițele de salcîm și nu-mi venea nici o vorbă mai potrivită, una de mîngîiere. Am spus numai:

– Mi-a fost drag ca un frate, mătușă Dochiță!

– N-a avut zile, puiul mamei. Se vede că așa i-a fost scris.

Cînd ne-am luat rămas bun, am întreat-o unde stă. Mi-a spus adresa, arătînd cu mîna spre Valea Rece, unde fumegau cîteva rînduri de frunze veștede. Am făgăduit să-i fac o vizită zilele apropiate.

Dar zilele se duc pe nesimțite, atît de repede...

Într-o dimineață friguroasă de iarnă, cu chiciură, am întîlnit-o din nou pe Dochița Stoian. Mergea cu coșnița ei de papură.

– Bună ziua..

Cînd m-a văzut, ochii i se umeziră de lacrimi.

– Trăiește Filipaș, trăiește!

– Parcă zicea-i....

Trăiește! Cît am plîns, cît l-am bocit, doamne, toți anii! Poate nu degeaba, a? Puiul mamei. S-a îndurat Dumnezeu de lacrimile mele.

– Dar unde-i, unde-i Filipaș? Cine ți-a adus știrea asta, mătușă Dochiță?

– Sevastița n-o mai ții minte? Parcă îi dădeai tîrcoale, cînd era fată mare. Ea mi-a zis. Mai dăunăzi a dat fuga și cu sufletul la gură îmi zice, că Filipaș trăiește! A prins de veste de la un om de încredere, care după sfîrșitul războiului a stat cu Filipaș într-un lazaret e viu, numai greu otînjit. Zice, unii se vindecă anevoie, ani de zile, așa de adînci și strașnice răni poartă pe trupușor, încaltea să știu că trăiește!

Mătușă Dochița a înhîițit cîteva noduri. Pe urmă a șters cu colțul salincii o lacrimă pe furiș, continuînd tulburată:

– Ba-mi vine să rîd, ba-mi vine să plîng. Nu pot dormi noaptea mă podidesc lacrimile, îs deprinsă ca să-l bocesc. Nu știu ce să cred. Ba îmi pare s-a înșelat omul cela, mi-a ajuns, poate, numai numele lui, pe care îl poartă altcineva, ba îl visez pătîmind, cu mădularele rupte, măcar de-ași ști unde-i, aș zbura îndată. Lămurește-mă.

Mă uitam la mama lui Filipaș încărîunțită, zbîrcită, micuță.

– El îți va da de știre, mătușă Dochiță dacă trăiește. Așteaptă să-ți vie scrisoare.

– Da, da, trebuie să aștept, n-am încotro – a oftat ea. Am făgăduit bătrînei să trec duminica următoare. Dar încă multe duminici s-au desprins din pomul vieții, pînă am hotărît să mă duc în ospetie.

Era primăvară. Vîntul de miazăzi se trezise și cînta, se scutura de ploaie, bătea în fiecare ușă.

Acest vîntuleț m-a adus în Valea Rece.

– Bună ziua, mătușă Dochiță!

– Bună să-ți fie inima, Gheorghieș!

Moș Calistrat era și el acasă. Slab, deșirat și cu capul nins. Strîngîndu-mi mîna, n-a arătat nici o uimire, ca și cum ne despărțisem abia ieri-alaltăieri și nu cu atîtea ani în urmă. Îmbătrînise dar cu aceeași mișcare își mîngîia mustețile galbene de tutun, două pensule stufoase, și vorbea rar și blajin:

– Poftește în casă, dragul moșului, ce stai în prag?

Am nimerit într-o odaie modestă, cu aceeași masă de stejar cu aceleași fotografii pe pereți și chiar cu aceleași mușcate în glastre

pe pervazuri. Și numai eu veneam de undeva de departe ca să mai încerc o dată fluierul copilăriei mele, cu pașii pierduți în această vale Moș Calistrat era înalt, ajungea cu creștetul pînă la coarda din tavan, iar mătușa Dochița, micuță, trebăluia prin casă și tot îl cetăra pe moșneag. Am observat o scripcă veche atîrnată în cui, scripca lui Filipaș. Tăcea singuratică, retrasă în ungherașul ei.

Din vorbă-n vorbă, de la o ulicică la alta, s-au depănat amintirile fragmentare, amintiri ca niște straie purtate de oameni ce nu mai sînt, dar lăsate celor ce au rămas. Această rînduială a pămîntului nu cruță pe nimeni.

Bine ai făcut, Gheorghe, că ai venit la noi, îmi spunea Dochița Stoian. Doar amîndoi ați crescut pe aceleași ulițe. Cînd te văd, Gheorghe, parcă l-aș vedea pe Filipaș.

Mă uitam la scripca din cui. În minte mi-a răsărit o fată smolită și mlădie, Sevastița. Am tot bătut cărăruia pînă la portița ei. Filipaș se lua după mine, cu scripca lui fermecată. Veneam la Sevastița sub perjul cel rotat. El cînta, iar Sevastița asculta, asculta. Dragostea mea, păstrată în taină, se zbătea ca o pasăre prinsă în laț. Astfel, cînd mirozna crinilor te ametește, te îmbată în noaptea de vară, ne făcusem obicei să stăm împreună. Sevastița era o simplă muncitoare la fabrica de tutun.

Se întorcea de la lucru ostenită, îi părea bine, însă, cînd veneam cu șotiile noastre tinerești, cu melodiile lui Filipaș, înfripate la vioară. Da, îi părea bine. Iar eu mă convingeam din ce în ce mai mult, întristat, că taina mea sufletească nu numai că nu poate schimba mersul etern al lumii, dar nici nu-i o piedică pentru simțirile curate ale Sevastiței. În ce privește prietenul meu Filipaș avea o atitudine proprie față de cele înconjurătoare. Cînd rătăceam prin livezi și prin luncă, el mai mult auzea decît vedea. Prindea clipocitul

izvoarelor, foșnetul stufului bătut de vînt, prindea cîntarea prigoriilor de pe lîngă maluri abrupte, lutoase, zbîrnîitul cărăbușului greoi. Trăia în lumea sunetelor. Cînd ne adunam tustrei sub perjul cel rotat, Filipaș reînvia aceleași sunete pe corzile viorii sale. Cînta pătimaș, rătăcind cu gîndurile departe. Într-o zi ne-a cîntat izbucnirea unei vijelii, cu tunete în bolți, pe urmă zgomotul apelor după ploaie, pe urmă cînd natura se liniștise, strigătul ciocîrliei în cerul înseninat. Cînd trăgea arcușul, se depărta în altă lume, părea transportat, uita de noi și de toate. Ce demon îi răscolea sufletul? Simțeam chiar o teamă, cum mă temeam, în poalele bunicii, de prefacerile lui Barbă-Cot. Eu nu-l înțelegeam în asemenea clipe și tare vroiam să pătrund în lumea în care trăia el. Cite odată îmi părea un vrăjitor...

– Dar cum o mai duce Sevastița? am întrebat.

– Sevastița! Are șapte copii, mi-a zimbit moș Calistrat.

– Nu ne-a uitat, Gheorghe, a adăugat mătușa Dochița, fie ca o dojană la adresa mea, fie așa, fără nici o intenție. Eu însă am înțeles acest amănunt altfel, cu totul altfel. Ne trece pragul nu o dată... Bătrînețele, păzite de cei tineri, nu-s așa de grele...

Mă uitam la scripca din cui. Sevastița păstrase în suflet melodiile lui Filipaș! Chiar să ai șapte copii, întîia dragoste nu moare. Sînt clipe, cînd se reîntoarce în suflet, ca graurii la cuibul lor. Ceea ce presupuneam în tinerețe, destul de vag, se adeverea acum cu mare întîrziere. Dar nu mă durea. Altceva mă chinuia: nu-mi ieșea din minte inspirația lui Filipaș. Mă gîndesc cît de lesne izbutea să, improvizese. Și-mi creștea invidia și regretul, cînd mă uitam la scripca din cui.

– Trăgea Filipaș cu arcușul, mamă dragă, de te ardea la inimă, nu alta, grăi moș Calisirat, aruncînd cîte o privire piezișă înspre mine și răsucind o țigară între degetele-i butucănoase. În ziua, cînd pleca la armată, ne-a lăsat vioara. S-a dus... Vioara îl așteaptă, iar el și pînă azi îi dus...

Ascultîndu-l pe moșneag, m-a cuprins o neliniște neînțeleasă. Nu vi se întîmplă oare? Vorbiți cu cineva despre lucruri obișnuite, în odaie e liniște, ticăie ceasornicul pe perete, motanul se alintă lîngă picioare, știți, că mîine dimineată vă prezentați la serviciu ca totdeauna și totuși, pe neașteptate o neliniște stranie vă cuprinde. Vă pare că în geam trebuie

să bată un pumn supărat, să plesneacă o strună în mijlocul cântecului, să nimerească un trecător sub mașină, să trăsnească un fulger drept în paltinul de la poartă. O neliniște din senin, pe nimic întemeiată, dar care te trage la fund ca o piatră de gît. Aceeași tulburare grea și neașteptată s-a strecurat în sufletul meu la vorbele moșneagului: «S-a dus ... Vioara îl așteaptă, iar el și pînă azi îi dus...»

M-a străfulgerat ca un fulger gîndul că Filipaș niciodată nu se va mai întoarce în această casă, niciodată nu va mai lua scripca în mînă. Am înțeles șiretenia Sevastiței: născocise înțîlnirea ei cu-n om, care, cică, a zăcut la același spital împreună cu Filipaș, născocise toată povestea asta, ca bătrînii să trăiască așa, cu nădejdea. Nădejdea te face să visezi, îți alină durerile, îți trezește încredere în ziua de mîne. N-o risipi dintr-o dată. Eu am văzut, cum amîndoi bătrînii se agață de această nădejde și am spus:

– Va fi o zi cînd scripca va cînta iarăși.

Mama lui Filipaș mă privi cu luare aminte. O lacrimă i se prelinse pe față. Oftă:

– Mare urgie e războiul, Gheorghe. Nu fiecare rămîne teafăr. Numai oamenii norocoși. Moș Calistrat tăcea, abia se deslușea prin rotocoalele de fum.

Tîrziu, după miezul nopții, am ieșit pe porțița scîrțîitoare, poleită de lumina lunii. Mă stăpînea o tulburare stranie. Amintirile îmi treziseră în suflet bucurie și amărăciune, simțeam parcă o vină nelămurită față de Filipaș, bătrîni, Sevastița. Astfel, încercat de sentimentele cele mai contradictorii, mergeam pe uliță și, deodată, am auzit de sus țipăt jalnic de cocoare. Bătea un vîntuleț cald. În urechi începu să-mi sune o melodie depărtată, îmi vibra scripca lui Filipaș, nepotolită.

În această noapte am pătruns taina creației prietenului meu.

Apoi am înțîlnit-o din nou pe Dochița Stoian. Era în plină vară. Ardeau caisele pe ramuri. Perdeaua cerului se lăsase peste dealuri, spălăcită de atîta arșită dogoritoare.

– Bună ziua, mătușă Dochiță!

– Bună să-ți fie inima, Gheorghe!

– Cum o mai duci, mătușă Dochiță?

– Аșteпт scrisoare de la Filipaș.

– Dar scripca mai atîrnă-n cui?

– Mai este, Gheorghe. De-aș vedea-o odată în mîinile lui Filipaș!

Dar ea cîntă chiar și-n lipsa lui. O ascult cum cîntă.

– Asculți?

– Eu noaptea o ascult, Gheorghieș. Cîntă încet-încet. Dar se aude lămurit. Crede-mă, puiul mamei. Dimineața, cînd mă scol, tace.

Iar Calistrat nu crede...:

– Te cred, mamă...

Auzeam tunetele bubuind departe, șuieratul vîntului pe podișuri înalte, murmurul ploilor de primăvară. Prindeam țurluitul ciocîrliei în bolți matinale; prindeam neconținut clipocitul izvoarelor, foșnetul stuhului în valea Bîcului, cîntarea șăgalnică a prigoriilor de pe lîngă maluri lutoase, zbîrnîitul cărăbușului greoi. Scripca prietenului nu amuțise în sufletul meu, dimpotrivă, cînta cu toate glasurile pămîntului natal. Am întrebat:

– Cînd să vin, mamă?..

– Totdeauna bucuroși să te vedem, ca pe un fiu, Gheorghieș.

Am venit în aceeași seară. Scripca lui Filipaș cînta. O ascultam amîndoi, mama lui Filipaș și eu.

RECEPTAREA ȘI INTERPRETAREA TEXTULUI

Examinați lexicul textului

1. Notați în caiete variantele literare pentru cuvintele:

lazaret – otînjit –

anevoie – încălce –

2. Extrageți, din text, expresii poetice care v-au plăcut mai mult.

3. Explicați sensul expresiilor; apoi încadrați-le în enunțuri:

sufłase o brumă geroasă; ploaie de lămîie; duminici s-au desprins din pomul vieții; să încerc ... fluietul copilăriei mele.

Explorați textul

1. Găsiți, în text, cele patru peisaje de anotimp și lămuriți ce rol joacă ele în operă.
2. Tema narațiunii «Scripca prietenului meu» este:
  - speranța mamei că fiul trăiește;
  - povestea unei mame care-și așteaptă feciorul pierdut în război;
  - solidaritatea umană în durerea celor de și-au pierdut ființele iubite în Marele Război.
3. Ideea povestirii o găsim exprimată în cuvintele mătușei Dochița. Care-s acele cuvinte? Alegeți răspunsul corect și motivați-l.
4. Alcătuiți planul din citate al liniilor de subiect.

<i>Planul înfîlărilor</i>	<i>Planul acțiunii trecute</i>
1. «Era toamnă... O bătrînică urca anevoie dealul.»	1. «Ultima oară l-am văzut în acea iarnă dinainte de război.»
2.	2. ....
3.	3. ....
4.	4. ....

5. Povestirea abundă în mijloace artistice. Selectați din text: două epitețe, două comparații, 2 metafore.
6. Identificați, în exemplele de mai jos, figurile de stil:
  - cartea vremii – . . .
  - lacrimă fierbinte – . . .
  - negru ca tăciunile – . . .
  - vioara cîntă – . . .Comentați rolul figurilor de stil în text:
7. Enumerați personajele care participă la acțiune. Care din ele sînt personaje principale și care secundare? Argumentați! Filipaș, ca personaj literar, este prezent în povestire sau nu?

8. Replica mamei:

– *N-a avut multe zile, puiul mamei. Se vede că așa i-a fost scris,* caracterizează starea sufletească a mamei:

- durerea;
- împăcarea cu soarta, pe care o consideră atotputernică;
- revolta ascunsă împotriva războiului;
- altă variantă.

9. Cine este mătușa Dochița? Faceți portretul fizic și moral al acestei mame încărunțite de durere.

<i>Exteriorul mătușii:</i>	<i>Trăsături morale:</i>
<ul style="list-style-type: none"> • cu mâini trudite și noduroase, • ..... • ..... •	<ul style="list-style-type: none"> • timidă, • duioasă, • ..... • .....

10. Ce simbolizează scripca lui Filipaș:

- durerea părinților?
- talentul lui Filipaș?
- tragedia războiului?

11. Shițați portretul lui Filipaș.

Exprimați-vă părerea!

1. Rezumați ultima întâlnire a lui Gheorghe cu mătușa Dochița.

2. Textul «Scripca prietenului meu» este:

- poezie în proză?
- poezie lirică?
- descriere?
- narațiune?

Argumentați-vă opțiunea.

Amintiți-vă! **Narațiunea** este o expunere, o relatare a unui fapt, a unui eveniment, a mai multor fapte sau evenimente.

3. De ce autorul și-a intitulat opera «Scripca prietenului meu»?

4. Realizați un text coerent avînd tema: «Noi nu dorim război! În lume pace vrem!»

Rezumați esențialul

1. Textul «Scripca prietenului meu» este o narațiune, este «un imn cu note triste», dedicat dragostei de mamă și nemărginitei dureri materne.
2. În povestire predomină:
  - narațiunea;
  - dialogul.

Facultativ (N 1-4)

- N 3** Realizați o compunere pe una din temele: «O vioară cu sunet retezat», «Pace pe struna vioarei».
- N 4** Comentați (7-8 propoziții) spusele lui Byron: «Credința înaltă pe om la cer, dragostea coboară cerul din pom».
- N 1-2** Întotdeauna sînteți atent cu mama? Deseori îi cereți iertare pentru faptele săvîrșite? Faceți acest lucru și în scris în eseul (compunerea) «Iartă-mă, mamă!»

*Text pentru rubrica
«Lectură individuală»*

George Meniuc

NOSTIMĂ ȘI CU PICĂȚELE

Am intrat în casă. Ionică își făcea lecțiile la măsuta lui de lîngă fereastră, bunica ședea pe divan și cîrpea niște ciorapi. În odaie era cald, pe plită cînta subțirel ceainicul, așteptîndu-mă demulțșor.

Plin de voioșie, distrat, nici n-am luat de seamă privirile iscoditoare ale bunicii. Negreșit, nu știa de unde vin și ce doruri mă mînă...

– Ceai ai să bei? m-a întrebat bunica.

– Simt o foame de lup, bunicuțo, i-am răspuns.

– Ușernice, ce ești! a început bunica să mă dojenească. Nu vezi cum ai slăbit? De mîncat, nu mănînci la vreme, de odihnit, nu te odihnești decît iepurește, trăiești ca vai de lume! Crezi că nu mă pricep ce-i cu tine? Doamne, Doamne, cînd am să te văd însurat cu o fată de gospodar, om așezat?

Bunica își șterge cu pestelca ochii umeziți de lacrimi. Ionică mestecă în paharul de ceai cu lingurița, mă privește sfios și cu oarecare curiozitate. Pe perete ticăie ceasul. După geamuri fișîie vîntul, ninge. E noapte tîrzie.

– Bunicuțo, nu te supăra, caut eu s-o liniștesc. Ușernic nu-s. Duminică vom avea un oaspete. Cum crezi? O fată, o crăiasă din povești. Vom lua masa împreună.

– Cum o cheamă?

– Otilia.

– Are părinți?

– Are. Gospodari! Iar fata e nostimă și cu picățele, deșteaptă foc.

Ionică, frățiorul, tace și mă privește fisticit, apoi se retrage la măsuta lui, ca să-și pregătească lecțiile pe mîne.

– Să nu te faci de rîs, dragul meu, îmi spune bunica. Destul ți-ai făcut de cap. Eu îs bătrîină, degrabă m-oi duce. Tare vreau să te văd însurat cu o fată cuminte. Cît te-am purtat în brațe, of, cîte neazuri am tras! Ai s-o pățești, dacă n-ai să te astîmperi, dacă nu ți-i vîrî mințile în cap. Fă ce-i face, dar trebuie să te hotărăști odată într-un fel, dragul meu.

Bunica se îngrijorează de soarta mea, văzîndu-mă cum rămîn holtei tomnatic și de multe ori i se îneacă ochii în lacrimi, plînge pe ascuns. Mă iubește încă de micuț, cînd m-a purtat într-o coșniță în spinare, ducîndu-se seara tîrziu, la răsăritul stelelor, trudită și ostenită ca vai de dînsa. Îi spuneam «mamă» pînă a începe să merg la școală.

După ce am înfulecat câte ceva și mi-am băut ceaiul, am găsit de cuviință să declar trimfător:

– Duminică terminăm cu burlăcia, dragii mei!

Frățiorul, care ședea la măsuța lui cu nasul în manuale, a întors capul înspre mine și m-a întrebat șovăielnic:

– Dacă te însori, n-ai să mai trăiești cu noi?

– Tot aici, Ionică. Avem două odăi mari. Ajunge pentru toți.

Culcat în pat, în odaia cea mare, ascultăm cum șușuie vîntul pe afară, la geamurile înghețate. Mă simțeam fericit. O iubeam pe Otilia, o fată atît de gingașă, atît de cuminte. Eram gata să fac orice, numai s-o văd în fiecare zi lîngă mine. Încă nu-i știam caracterul pe deplin, pornirile ei în viață, dar îmi plăcea însuflețirea, optimismul, ușurința cu care îmi lămurea lucrurile cele mai încurcate; îmi plăcea rîsul ei molipsitor, ș-apoi cînd își lasă capul, toată căpița de păr bălai pe umărul meu, mă simțeam în al nouălea cer de fericire.

Afară, adus de Ghenar, bate crivățul. Ninsoarea vîntură la geamuri. Adorm cu imaginea Otiliei în fața ochilor mei. Adorm și mă trezesc îndată. Oare îi va plăcea locuința noastră? Cum o să-i pară traiul ce-l ducem? Dar bunica, țărancă pierdută printre orașeni, încovoiată de vreme, slabă și bolnavă? Dar Ionică, năzbîțios și neascultător, alungînd vrăbiile pe uliță câte e ziulica de mare și numai seara, făcînd lecțiile, și acelea nu întotdeauna? Acasă la Otilia e cu totul altfel, fata e deprinsă cu alt mediu, n-a suferit în copilărie mizerie. Singură la părinți, a fost răsfățată mereu cu mici bucurii, alintată. A cresut înconjurat de comodități și limpezimi. Chiar dacă apărea vreun nou raș pe cerul vieții, dispărea și acesta destul de iute, prin eforturile părinților și cunoscuților cu educație subțire. Și poate de aceea Otilia niciodată nu se întristează adînc, nu suferă pînă la disperare. Existența ei este armonioasă. Știe să patineze minunat, ca o adevărată artistă, joacă volei, tenis, e la curent cu ultimele noutăți literare, cîntă și cochetează la sindrofii, se bucură de multă simpatie în cercurile de intelectuali, unde apariția ei stîrnește aplauze de sinceră admirație și încîntare. Otilia se menține la veșnicul ei echilibru ca o trestie.

Și ce bine mă simt cu Otilia! Ce senină e dragostea noastră! Omătul scîrțîie sub picioare, rătăcim pe ulițe singurei și fericiți. Nu avem gînduri precise, scopuri imediate. Nici un fel de griji cînd sîntem împreună. Ne învăluie aceeași căldură sufletească, plutim ca pe mare în iarna asta bogată în zăpadă, nici nu știm unde și ce țarmuri exotice ne așteaptă în viitor.

Duminică m-am sculat cu noaptea-n cap. Bunica ațîțase focul. Ionică spăla podelele.

– Mă duc la piață, bunico, am zis eu cu atîta importanță în glas, ca și cum plecam la Odesa sau la Konstantinopol.

– Bine, du-te.

– Ce să cumpăr de-ale mîncării?

– Ce-ai vrea să pregătesc?

– Ceva cu praz.

– Dar praz ai să găsești?

– L-am văzut săptămîna trecută. Trebuie să mai fie.

– Ia praz, dacă vrei. Ia și carne de pasăre. Numai să nu te păcălească precupețele. Și vino mai repede, nu zăbovi...

Am alcătuit o listă, unde mi-am notat cumpărăturile. Ionică spăla stăruitor podelele. Bun băiat, n-am ce spune!

– Ionică, bagă de seamă, să fie curat ca la muzeu. Azi nu e glumă.

Perdeluțele, sinite de bunica, străluceau la toate ferestrele. Un fleac, dar cu ele toată locuința a căpătat altă înfățișare. De-aș mai fi cumpărat și vreo două vederi din natura noastră pitorească să le atîrn pe pereți și la un loc cît mai vizibil...

În piață vînzătoarele mă luau, cum se zice, la trei parale. Dar eu nu mi-am pierdut firea, am cumpărat un coș întreg de bunătați, abia de-l căram. În afară de asta, am luat un gînsac bătrîn, unul în toată legea, de zece khile cel puțin. Tot drumul gînsacul sîsîia, gîgîia: adică să nu-l tai, să-l las pe altă dată. Ți-ai găsit! Abia așteptam să ajung acasă, să-i retez capul. Fiecare trecător, mai ales gospodinele, mă întebau cît am dat pe gînsac. Eu le spuneam o jumătate de preț și fiecare clătina din cap a mirare, că am dat prea scump.

– Iată, bunico, am cumpărat de toate.

–Vai, păcatele mele cele grele, dar ce-am să fac eu cu gînsacul?

– Friptură pentru astăzi și răcitură pentru mîine-poimîine, am schițat eu programul. Doar ești mare meșteriță în ale bucatelor, parcă eu nu știu?

Peste cîteva clipe gînsacul se și afla într-un lighean smălțuit. Ne-am pus toți trei să-l penim. Trebușoara asta a durat multă vreme.

Cînd am isprăvit și cu asta, eu mi-am văzut de treabă. Atîta mai aveam de făcut! Să pun cărțile în rafturi pe etajeră, avînd grijă ca edițiile cele mai rare să nimerească în față. Să fac rînduială în albumul de fotografii, îndeosebi acele de pe urma călătoriei mele din anul trecut prin Krimia. Și cîte și mai cîte!

Soarele de la început se uita ce facem noi, pe urmă, după ce s-a convins că am pus țara la cale, a coborît mai departe pe bolta albastră a cerului, cu zîmbet sclipitor. De pe burlane țurțurii de gheață picurau înteuțit. Vrăbiile ciripeau pe ramuri. Era o zi minunată!

Abia acum am băgat de seamă că bunica își împletise părul încărunțit, își aranjase frumos cosițele, ba chiar îmbrăcase și rochia ei cea mai bună. Mă simțeam mîndru de încrederea ei. Luam de nevastă într-adevăr «o fată de gospodar», cu multe perspective. Mîncarea era gata. Așteptam să vie Otilia.

– Cînd a spus că vine? m-a întreat bunica.

– La ora patru.

Acul de pe cadran arăta cinci. Îmi era neîndemînă de neglijența Otiliei, dar așa le place fetelor: să întîrzie, ca bietul băiat să se frămînte și mai mult în așteptare. Parcă se poate altfel?

Am luat volumul lui Eminescu și am început să citesc cu glas tare. Ionică a ieșit încetușor în orgadă.

– Să nu te duci prea departe! i-am strigat din urmă.

Am continuat să citesc din Eminescu. Bunica mă asculta cu luare-aminte. Cînd în poemul «Călin» am ajuns la descrierea nunții în codru, am observat că ochii bunicii se umezesc de lacrimi. M-a rugat să mai repet o dată:

*Socrul roagă-n capul mesei să pofetască să se pună
Nunul mare, mîndrul soare, și pe nună, mîndra lună...*

Bunica a murmurat și singură aceste versuri, dusă pe gânduri. Ce anume își evoca în clipa aceasta n-aveam știință, poate tinerețea ei. Fața i se luminase ca niciodată.

Am citit mai departe:

*Și s-așază toți la masă, cum li-s anii, cum li-i ragul,
Lin vioarele răsună, iară cobza ține hangul...*

Bunica mă întrerupe:

– Eminescu a murit neînșurat?

– Da, zic eu și dau din umeri nedumerit.

Bunica plînge. O cuprinde o milă nesfîrșită, îi tremură mâinile.

La urma urmei, Călin și toată nunta lui nu-i decît o poveste. Nu înțeleg ce a emoționat-o atît de adînc. Că trei furnici duc în gură sacii mari de făină «ca să coacă pentru nunt și plăcinte și colaci»? Mare lucru! Că albinile aduc miere și că sar purici înainte cu potcoave de oțel? O știe toată lumea! În codru se poate născoci orice nuntă. Cu Otilia e altceva. Trebuie să ai în vedere și caracterul fetei, și condițiile tale de trai, care nu joacă un rol secundar, și să mai ai în vedere motivele de ordin intim. Și mie îmi plac plimbările prin codru, dar nu prea am vreme să le fac. Te ține slujba în loc. Dar ce s-a întîmplat cu Otilia? Noaptea e pe drum, iar Otilia nu mai vine...

Apoi s-a făcut și vreme tîrzie. Bunica îmi toarnă un pahar de ceai și se pregătește să mănînce o bucată de pîine seacă. Prea e de tot. Am luat o hotărîre. L-am chemat pe Ionică de-afară.

– Haideți să mîncăm, destul să tragem foame degeaba, zic eu gospodărește. Toată ziua lica zburzi cu patinele tale, Ionică! Din pricina ta întîrziem cu masa, o fac eu pe supăratul, gîndindu-mă la Otilia.

Friptura cu praz și vinul «Aligote», pregătite cu grijă pentru altă ocazie, au mers la dejun cu mare ticneală. Cel puțin, Ionică înfuleca repede și cu poftă, clefăia mereu, de parcă bucatele erau de aur. N-avea măsură băiatul.

– Nu mai clefăi atîta, Ionică.

– Tare-i bună friptura asta.

– Bunica știe să gătească bucate și mai gustoase. Mare lucru!

– Întîia oară mîncăm una ca asta.

Bunica s-a stăruit n-am ce zice.

Numai Otilia mi-a încurcat ițele. Da, toată osteneala noastră s-a dus de râpă.

A doua zi n-am ieșit la lucru. Ciudat! Am zăcut de friguri o săptămână încheiată. Mai trăgeam nădejde că Otilia, alarmată, se va arăta în cele din urmă. Bunica nu-și mai împletea cosițele încărunțite, nu-și mai îmbrăca rochia cea mai bună. Era ca-n toate zilele, în pestelca ei obișnuită. Doar perdeluțele scrobite zîmbeau la ferestre. Otilia n-a mai dat nici un semn de viață.

Într-o noapte caldă omătul s-a topit subit, a intrat în pământ. Bătea primăvara la fiecare ușă, aducînd în sufletele oamenilor bucuria pământului descătușat. Un arbore bătrîn se înălța în ograda noastră. Acum își dezmorțea și el mădularele. Înfrunzea repede, nestăvilit, din vîrf și pînă-n poale, ca un monument al pădurilor străbune. Într-o căsuță de lemn, meșterită de Ionică, se adăpostiseră o pereche de grauri. Șuierau ceva pe limba lor, trebăluiau de nu-l mai scoteai pe Ionică de sub copac. Arborele înverzea din ce în ce tot mai mult, și nu mai arăta împovărat de gânduri grele.

Pe nesimțite au trecut și alte primăveri, s-au așternut multe brume de toamnă. Bunica zace demult în pământ pe dîmbul acela de lîngă gară sub o cruce de nuc. După un car de ani s-a încețoșat și chipul Otiliei mele.

Am aflat abia mai tîrziu de ce n-a venit în duminica ceea. Se căsătorise, mi-a răpit-o un tînăr lucrător de la Institutul de folclor și etnografie. Da, da, un băiat inteligent și «din gospodari». Tatăl băiatului, cum era pe atunci după război, știa să facă dulciuri de tot felul: halviță, prăjituri, rahat-lucum, șerbeturi. Și zilnic le vindea pe stradă...

Ah, uitasem că Otiliei îi plac dulciurile orientale! Și parcă îmi mărturisise ceva în acest sens.

– Toromacule, mi-ar spune bunica în asemenea cazuri. Nu te-ai priceput...

Тема мунциі і а креації ін опера друтянă

ION DRUȚĂ

(1928)

Opera:

- *Bobocel cu ale lui*
- *Gospodăritul*
- *Ultima lună de toamnă*
- *Malul de piatră*
- *Dor de oameni*
- *Rubanca*
- *Pădureanca*

Remarcabilul nuvelist, romancier – prozator liric – și dramaturg, Ion Druță este pictorul sufletului uman și mândria literaturii moldovenești.

I. Druță s-a născut în familia țăranilor Sofia și Pintilie Druță din satul Horodiște. Imaginea părinților este oglindită cu duioșie în povestirea autobiografică «Horodiște».

Copilăria și-a petrecut-o în satul natal.

A învățat la școala primară, iar după război – la cursurile de tractoriști, la tehnicumul de silvicultură. După armată lucrează ziarist. A absolvit cursurile literare superioare de la Moscova.

După debutul în ziare, publică primele culegeri de povestiri și nuvele: «La noi în sat», «Poveste de dragoste» în care se dovedea un observator ager al realității și un scriitor care se pricepe să extragă poezie din aspectele cele mai prozaice ale vieții.

În scrierile de început ale lui I. Druță palpită o mare simpatie față de oameni, natură și ființele ei.

În 1957, tânărul prozator Ion Druță crează povestirea «Frunze de dor», un poem dramatic al destinului lui Gheorghe Doinaru și Rusanda, «o mărturisire unică despre viață».

Culegerile «Dor de oameni», «Piept la piept» dezvăluie măiestria de nuvelist a lui I. Druță. Dramaturgia este reprezentată de piesele:

«Casa mare», «Doina», «Păsările tinereții noastre» care au fost jucate pe scenele multor țări.

I. Druță este remarcat și prin publicistica sa. Eserile lui sînt pline de lirism, dragoste și recunoștință față de strămoșii noștri.

Arta de nuvelist a lui I. Druță se precizează printr-o serie de narațiuni, care pe drept cuvînt sînt socotite capodopere ale prozei moldovenești contemporane.

I. Druță își iubește eroii și trăiește împreună cu ei multe întîmplări în căutarea frumosului și perfecțiunii. Îi însoțește întotdeauna cu blîndețe și duioșie, insufîindu-le încredere, optimism și bună-credință.

SANIA

Cînd într-o bună vreme nucul din fața casei s-a uscat, moș Mihail și-a scos cîrja din tindă, și-a dat pălăria pe ceafă și a început a se plimba în jurul lui de-ți părea că-i numără crengile. I-a măsurat tulpina și din ochi, și cu șchioapa, a încercat de nu dă drumul la coajă și tocmai spre chindii, cînd ciubotele au început să i se pară cam grele, a pus și cîrja și pălăria la locurile lor. După care, și-a zis în gîndul lui: – Am să fac o sanie.

Sanie... Mare lucru-i o sanie. Arunci un braț de paie, le acoperi cu un covoraș să nu te prindă răceala, arăți cailor că n-ai uitat biciul acasă și te duci, că abia mai dovedește soarele să se țină pe urma ta. Și abia atunci ai să uiți să-ți numeri anii, și ai să-ți vezi prietenul pe care au început să ți-l fure drumurile, și pe pîrtia făcută de tine mulți drumeți își vor găsi calea și satul, și casa.

O sanie – atîta îi trebuie omului și iar e om. Numai să-i faci o sanie pe care au visat-o toți lemnarii de pe lume, cîți lemnari au fost, o sanie pentru care și cel de seama ta ți-ar zice bade; o sanie care ar plînge după drum și drumul după dînsa.

Mare lucru-i o sanie.

Dar l-a zărit baba furat de gînduri, cu toporul subțioară și l-a pus să-i facă niște surcele, că n-are cu ce aprinde focul în vatră. Apoi i-au trebuit

un vătrar ceva mai lungușor, o căldare de apă proaspătă și moșul și-a văzut de necazuri. Pe urmă – azi e soare, mâine e vînt – fugeau zilele una după alta, fără tolț, fără culoare, fără folos, de parcă erau de furat.

Ca de obicei, moșul se scula pînă în zori – îi plăcea să se îmbrace prin întuneric, să-și aprindă luleaua cu un tăciune rămas de cu seară în vatră, apoi să iasă și să ia seama prin livezile vecinilor de nu se face vreo stricăciune cît stăpînii dorm. Răsăritul soarelui îl găsea de acum mutînd toporul în mîna stingă. Și zile întregi îl vedeai umblînd prin ogradă cu luleaua stinsă în dinți. Părea că a uitat și de nuc, și de sanie. Tocmai spre chindii, cînd găsea, în sfîrșit, chibriturile în buzunar, îi făcea deodată vînt toporului într-o ciotcă și rămînea dus pe gînduri.

Pe urmă, zi după zi, îl vedeai tot mai des stînd în mijlocul ogrăzii și privind undeva deasupra cămării, de parcă mai venise o primăvară în anul acela și el aștepta să se arate cocostîrcii.

Dar, și asta a fost pînă la o vreme – pînă a luat baba seama că buza toporului a început a se întuneca. Și a prins a-l ocări. Striga tare, să audă vecinii – așa fac gospodarii, visează ziua-n amiaza mare cu ochii deschiși?!... Moșul i-a îndreptat colțul la șalincă – să-i treacă ciuda mai ușor, a zvîrlit toporul pe umăr și s-a întors în fața casei. De data asta n-a mai cercetat nucul. A rezemat coada toporului în trunchiul lui și a rostit cu jumătate de gură:

– Să știi că am să fac o sanie.

Vrasăzică, era hotărît, iar odată ce-a hotărît moșul ceva, puteai zice că a și făcut. Nu-i vorbă, hotăra el după multă, multă caznă și frământare – n-avea obiceiul cela prost să se grăbească, și în viața lui n-a făcut trei pași acolo, unde putea să facă numai unul.

Să zicem, a început a se coace poama. Mai întâi dispar din sat copiii – mai vezi câte unul o dată la trei zile, dar și acela-i cu buzele vinete. Pe urmă flăcăii încep a-și rătăci casele și chiurie pe drumuri pînă după miezul nopții; în sfîrșit, încep a-și aminti moșnegii în ce an s-au luat la bătaie cu austriițul și devin sfătoși, că nu mai scapi cînd dau peste tine.

Are și moș Mihail niște tufe de poamă în fundul grădinii, dar e liniștit, de parcă i s-a copt bozul, și nu poama. Baba nu-l lasă să răsufle:

– Măi Mihăluță, ce facem cu poama?

Moș Mihail tace o vreme – pare că el și cuvintele le cioplește, le așază în rînd și, dacă găsește că se potrivesc bine, le rostește:

– Apoi, ce să facem! O lăsăm să se coacă.

Trece toamna, pustiesc cîmpurile, în vii rămîn numai frunzele – pînă ieri mai vedeai ici-colo câte-o boabă, dar au avut copiii grijă de dînsele. Numai pe tufele lui moș Mihail mai stau strugurii la locul lor. Boabele au început a se zbîrci, cad una câte una și, ca să nu se piardă munca degeaba, moșul aduce un sac de frunze de brustur și le așterne sub tufe. Mai trec cîteva zile și pe struguri nu rămîne aproape nimica — au căzut toate boabele. Și tocmai cînd bruma începe a da jos ruginita frunză din vii, moș Mihail intră în casă, se uită multă vreme la babă, de parcă vrea să-și amintească unde mai văzuse el podoaba asta.

Pe urmă îi spune:

– A venit vremea să strîngem și noi poama. Și după ce-au cules-o, moșul se încuie în cămară, și pe două-trei săptămîni rămîne baba vădană. Iar cînd vin întîii fulgi, îl găsesc de acum ciopliind în cealaltă jumătate de cămară – chitește mult și bate rar, așa încît găinile de prin mahala nici nu pot picura și nici nu se pot trezi ca lumea.

Tocmai pe la mijlocul iernii iese el într-o bună zi cu capul gol pînă la poartă și îl oprește pe întîiul care trece pe drum:

– N-ai putea, mata, să-mi faci un bine?... Am destupat azi niște vinișor. Dacă nu vi-i cu supărare...

Dacă nu i-i cu supărare! Bietul trecător, de bucuria cea mare, uită să-și măture picioarele la prag, i se îneacă limba în gură cînd aude cum gîlgîie ulciorul și din pahar sar purici argintii – sar pînă în tavan, fire-ar al naibii să fie...

Ei, și apoi ce să te miri că nu-i nuntă în sat la care n-ar fi el poftit, nu-i gospodar care nu și-ar sălta cușma trecînd pe lîngă casa lui și nu-i bețivan care nu i-ar sprijini poarta de cu toamnă pînă în primăvară.

Care vra să zică, moș Mihail a hotărît să facă o sanie. Vreo săptămînă s-a tot uitat la coroana nukului, ghicind cam cum îi vine rădăcina, a încercat într-un loc cu hîrlețul să vadă de n-a dat greș și într-o bună zi, cînd i-a plăcut borșul cu care l-a hrănit baba, i-a spus:

– Știi, am de gînd să scot nucul cela și să fac o sanie.

A avut noroc de-o babă sprintenă la minte – îndată a prins firul:

– Numaidecît să faci! Vezi că mi s-a descusut zăbunul subțioară – om vinde sania și mi-o face altul nou.

A zîmbit moș Mihail – știa el rostul la prostii, că multe le-a mai auzit în viața lui.

– Te hlizești? Ori vrei să ajung de rîsul lumii – să mă arate copiii cu degetul?

– Ia jocul meu.

Apoi, rînd pe rînd, i-a dat ciubotele, scurteica, brîul cel de zile mari, și cînd a ajuns rîndul la cușmă, moș Mihail a fost nevoit să sape nucul. Și nu pentru că-i părea rău după cușmă, ci pentru că era de acum toamnă tîrzie și nucul se uscaser destul în picioare. I-a retezat coroana, rădăcinile care nu-i veneau la socoteală și l-a pus sub șopron să nu-l apuce ploile.

Și zi de zi – fie că îngropa via, fie că înnoia gardul – se gîndea numai la sanie. Din vreme în vreme își mijeia ochii și parcă vedea în fața lui ceva ușurel, sprinten și frumos – o învăluire voinicească ce-l

tulburase pe la opt ani, când ridicase pentru întâia oară toporul în mână. Și toată viața, cum găsea un topor bun, cum prindea mirozună de surcele proaspete, îi răsărea în minte acest ceva ușurel, sprinten și frumos.

Și tocmai acum, la bătrînețe, și-a dat seama că era vorba de-o sanie. O sanie, dar nu din cele care seamănă iarna paie pe drumuri, iar vara nici cîinele nu-și poate găsi umbră sub dînsa. Avea să fie o sanie cum n-a mai fost alta pe lume – o sanie, că ziua de lucru se transforma într-o zi de sărbătoare, cum numai moș Mihail se ducea cu gîndul la dînsa.

Iarna, după ce-au trecut gerurile cele mari și puteai ieși afară în ce aveai pe tine, moșul a venit sub șopron, a dat de cîteva ori cu urechea toporului în nuc, ascultînd cum sună. Baba, zărindu-l lîngă nuc cu toporul în mână, a fost într-o clipă afară.

– Te-ai și apucat de lucru, Mihăluță?

Dar Mihăluță s-a întors, a pus toporul la locul lui și, văzînd că baba stă nedumerită în mijlocul ogrăzii, a rostit oarecum pe gînduri:

– Dacă... nu i-o venit încă ceasul...În schimb, cînd a doua zi a dat să se încălțe, ciubotele nu mai erau sub laiță, unde le-a pus. Nu era nici baba acasă, și dacă le-a luat ea, apoi de ce să nu le ia? Parcă nu i le-a dat chiar el?

Pe urmă toată ziua a lucrat în casă – făcea un polobocel. Cioplea încetișor și din vreme în vreme i se adunau încrețiturile în jurul buzelor – moșul zîmbea. Vedea în gînd săniuța – Doamne, ce săniuța mai vedea el! Și nu-i vis, fiindcă, uite – nucul stă colo în ogradă. Stă un nuc – cîți nuci de aiștia se pierd așa fără nici un rost! În casă un moșneag cioplește doage să nu-i moară baba de foame – da iaca mîine, poimîine, că n-a mai rămas chiar atîta, se apucă de lucru. Și cînd ai s-o vezi, n-ai să-ți poți rupe ochii de la dînsa, și n-ai să crezi cînd ți-or spune din ce a fost ea făcută. Ei-ei, mai are moșul putere în palmă și multe topoare și-or toci tăișul în lemne!

Greu venea primăvara – părea să se fi rătăcit pe undeva. Dar, pesemne, s-a găsit un creștin care a îndreptat-o la drum, fiindcă în cele din urmă, totuși, a venit, și moșul era bucuros că au ieșit cu bine amîndoi din iarnă – și el, și săniuța.

Vara, de vreo cinci ori a mutat nucul de pe un loc pe altul – când frigea soarele, îl aducea în fața casei, unde nu-i umbră deloc, când se înnoua, îl muta în fundul grădinii, unde sufla mai bine vîntul. Îi cunoștea fiecare ciotișor, fiecare umflătură, și când se culca noaptea pe pătîșorul dintre cei doi prăsazi, începea să-l cioplească în gînd. Și-l tot cioplea, pînă adormeau toți cîinii din sat, pînă-și găsea culcuș fiecare păsărică, pînă începea să audă cum foșnesc păpușoii undeva departe în cîmp. Apoi se apuca s-o lege și dinspre ziuă îi părea că vede alături o săniuță lipită și cu tălpile, și cu inima de pămînt, vedea coșul ei alb, fecioresc, și-i părea că aude cum își desface ea aripile, gata-gata să-și ia zborul.

Și moșul, cu ochii pe jumătate închiși, visa cum peste multă vreme va răsări pe drumurile satului o săniuță sprintenă, zburînd de pe un deal pe altul. Va colinda ea multe drumuri, va plimba multă lume, și mulți trecători s-or opri să se mire de una ca asta. Poate n-or mai fi pe lume nici el, nici baba, iar săniuța va tot zbura, și mulți bărbați și-or prăvăli nevestele în omăt pe la cotituri, multe fete s-or duce cu săniuța să-și caute norocul și poate vreun moșneag, trăgîndu-și cușma pe urechi, și-a aminti că-i sania lui Mihail și-l va pomeni cu o vorbă de bine.

Toamna, când s-a mai rărit lucrul pe afară, baba a început a-l roade în fiecare zi:

- Nu faci sania?
- Dacă nucul... încă nu....
- Cum vrei, dar să-mi cumperi mîne șalincă nouă.
- Parcă n-ai cu ce te îmbrobodi?
- Asta-i îmbroboditură? Ia ascultă, măi Mihăluță: dacă n-o faci pînă la Anul Nou, te lepăd. Dau divorț.

L-a speriat și nu prea – de vreo patruzeci de ani se tot gătește să-l lepede.

Cînd a început a se răci, încît oamenii nu-și mai săltau cușmele dînd binețe, moș Mihail s-a dus în cămară și a început a-și găti instrumentul. A dres barda, dălțile, tăietoarea, a făcut pentru gealăie calupuri noi și l-a tot ascuțit pe fiecare — așa le-a mai ascuțit, că sufla un fir de păr pe tăișul lor și părul se desprindea în două.

Pe urmă a adus nukul în cămară și atîta i-a trebuit, în fiecare seară venea baba să vadă cît a cioplit el și, găsind nukul întreg, îi făcea niște borșuri, că i se opreau în gît.

Pînă la Anul Nou moș Mihail de abia a dovedit să despice nukul în două — încă nici nu se apucase să cioplească tălpile, că se pomenește cu Niculăieș, un om mărunțel, bogat și cu ambiții.

– Sanie faci?

– Am de gînd....

– În două săptămîni îi pui oiștea?

Moș Mihail s-a uitat lung la dînsul, căutînd a ghici cam cît să fi închinat el.

– Îi mai cinsti mata mult vin pînă pun eu oiștea.

– Bine, dar se duce iarna și ce te faci cu sania în mai? Nimeni nu-ți dă o legătură de ceapă pe dînsa.

A zîmbit moș Mihail – fericite de cel ce trăiește mai mult în ograda vecinilor, decît în propria lui ogradă...

Cînd au venit viscocele, moș Mihail de abia a dovedit să facă tălpile – în schimb erau niște tălpi cum nu mai văzuse satul cela – ușoare, netede, că puteai să te bărbierești, uitîndu-te întrînsele.

O zi întregă i-a sprijinit Niculăieș pereții cămăruței – îi plătea pe tălpi cît a cere, restul îl face la alt lemnar. Dar moșul vedea de acum săniuța – o viață de om cioplește lemn, i-a amorțit fiecare încheietură, pe fiecare deget i-a crescut a zecea oară carnea – nu, el vede acum săniuța, vede caii înhămați la dînsa, vede fețe zîmbind

asupra vîntului – și rîdea cînd Niculăieș suna gologanii, mutîndu-i dintr-un buzunar în altul.

Dar tălpile – parcă sania-i făcută numai din tălpi? În urma lor au apărut patru picioare atît de netede, că veneau copiii vecinilor să se joace cu dînsule, au apărut doi carîmbi de frasin, oleacă aduși spre mijloc, și nimeni afară de dînsul nu bănuia că anume lemnele iestea strîmbe or face săniuța sprintenă.

Și nu mai rămăsese chiar atîta, dar cu cît era mai aproape de minunea sa, cu atît mai multe zile fripte îi făcea baba. Și ca să nu-și mănînce inima amîndoi, moș Mihail și-a făcut un pătucean în cămară – avea acolo cuptoraș, și nu se mai arăta zile întregi. De dimineată încuia ușa, lua o bucată de lemn și erau pe lumea asta numai el și sania.

Domol, tăcut, sta zile întregi în picioare lîngă vîrstac și cioplea, și vorbea cu sania, și-i îngîna melodii apucate din bătrîni. Făurirea nu e o caznă, ci o vocație. Adevărata vocație e mai presus de toate. Bătrînul i se supunea acestei vocații cu tot trupul, cu tot sufletul, și, cuminte ca un copil, săvîrșea bătrînul taina cea mare a omenirii – taina muncii. Iar noaptea tîrziu ducea bucăți de lemn lîngă felinarul atîrnat de tavan și ziua ce trecuse i se părea tot așa de frumoasă, perfectă și plină de rost ca și lemnul întunecat și lucitor pe care îl ținea în mînă.

Cu vremea pierduse și socoteala zilelor – se culca cînd îi amorțeau palmele, ațipea și se trezea îndată, privea bucățelele de lemn așezate pe vîrstac – niciodată în viața lui de lemnar surcelele nu săreau așa de departe. Și cînd a prins a se înmuia omătul, cînd pe la amiază se auzea picurînd din streășină, moșul a început a număra pe degete cînd a veni ziua în care va întoarce barda și va lucra numai cu muchia ei, adunînd sania.

Rămăsese, după socoteala lui, puțin de tot, cînd într-o bună zi a bătut baba la ușă. Moșul i-a deschis, în drum sta un cal roib înhămat la o săniuță și o femeie căra niște legături cu bulendre din casa lor în sanie.

– Mă duc.

Moșul n-a înțeles. I-a spus, cercetînd o despicătură la ochi:

– Vezi să nu pierzi cheia. Dar baba nu se mișca din prag.

– Ce mai stai?

– Apoi, mă duc cu totul. Te lepăd. Oi trăi la soră-mea.

A lunecat despicătura din mîna moșneagului. S-a apropiat de prag, s-a uitat lung la fața pe care o vedea de patruzeci de ani în fiecare zi. S-a înfiorat, îl aștepta o viață atît de pustie fără fața asta, fără mîinile iestea. Apoi s-a uitat la sania care lucea desfăcută pe vîrstac. Era aproape gata. Aștepta blagoslovirea lui. Și a înțeles moșul că fără babă îi va fi viața pustie, fără sanie — nici măcar pustie nu va fi.

I-a spus blînd, cu același glas cu care-i vorbea saniei:

– Aproape o mîntui... Poate chiar zilele iestea...

– Rămîi cu bine.

În ziua ceea moșul n-a mai lucrat. S-a culcat devreme, iar a doua zi cioplea la lumina felinarului, de parcă nu se întîmplase nimic. Tocmai spre amiază și-a adus aminte că-i vădăoi. – Apoi, Dumnezeu cu dînsa.

S-a dus și iarna asta, fiindcă îi venise vremea. S-a uscat ograda, și pe sub garduri au prins să răzbată colțișori subțirei de pătlagină. Și într-o bună zi a scos moș Mihail afară tot ce pregătise și a început a strînge sania. Lucra într-un fel de amețeață. Atîta doar că deseori i se usca cerul gurii – pesemne, nu mîncase de mult. Atunci lua ulciorașul cu vin, trăgea un gît și bărdița suna din nou, legînd bucată de bucată.

Pentru întîia oară s-au așezat tălpile saniei în dungă, apoi au apărut oplenele, coșul, dar moșul se străduia să n-o vadă în întregime – clipa asta o păstra pentru sforăit.

Spre amiază, sania era gata. A adunat surcelele din jur, a dus instrumentul în cămară și l-a așezat la locul lui. Apoi și-a

aprins o lulea, a ieșit în prag, s-a rezemat de ușor și s-a uitat la sanie. O săniuță sprintenă sta în mijlocul ogrăzii, soarele se scâldea în coșul ei, și sania lucea, de-ți părea că s-a mai vărsat o picătură de lumină peste acest mult pătimit pământ.

– Da-i frumoasă, bat-o pustia...

Și s-a așezat pe prag – au venit bătrânețile, nu mai poate. S-a uitat prin ogradă – o ogradă pustie, fără stăpîn. Un pom dezbinat lângă gard – n-a avut cine să-l lege la vreme. Motanul ieșise din casă prin hogeag și acum, negru de funingine, flămînd, umbla pe acoperiș și mieuna la trecători.

S-a ridicat încetișor să-și vadă de treburi. Niște oameni treceau pe drum și s-au oprit pe o clipă lângă poartă.

– Ia te uită, măi!

– Vrajmașnică sanie.

– Bunișoară, numai, cînd a gătit-o! Cui îi trebuie?

A zîmbit moș Mihail – fericiți sînt cei ce aruncă vorba pe vînt și nu-și dau seama de cele ce spun. Și-a ascuns sub căciulă cele cîteva suvițe încleiate de sudoare și s-a apucat de gospodărit.

Spre seară a adunat frunzele măturate prin ogradă, le-a dat foc și, pe cînd sta într-un genunchi și le amesteca să ardă mai bine, iar i-a apărut acel ceva alb, sprinten și frumos.

Un fior i-a scuturat umerii. Moșul s-a așezat.

– Să știi că nu era sanie!

Și iar l-a învăluit tulburarea visului, tulburarea tinereții, făcîndu-l voinic cum nu era nici la douăzeci și cinci de ani! Apoi, zîmbind, a tot răscolit focul multă vreme, alegînd cîteva cuvinte, așezîndu-le în rînd, și, în sfîrșit, cînd au fost gata, le-a rostit:

– Dacă nu era sanie, trebu' să fi fost căruță. Căruța-i mare lucru. O adevărată căruță, o căruță așa cum o vede el, n-a fost încă pe lume.

Frunzele au ars, moșul s-a ridicat și a pornit spre casă.

– Da baba s-a întoarce... Dacă, firește, nu s-o fi măritat!

RECEPTAREA ȘI INTERPRETAREA TEXTULUI

Examinați lexicul textului

1. Care este tema textului? Găsiți în text formularea temei pe care o face însuși scriitorul.
2. La finalul operei, lui moș Mihail, din nou, «i-a apărut acel ceva alb, sprinten și frumos». Apoi, scuturat de un fior, a spus:
– Să știi că nu era sanie!
Ce conturează acest final? Alegeți răspunsul:
  - ce-i creat e bun, dar ce se va crea va fi mai bun;
  - posibilitatea creatorului de frumos sînt nelimitate;
  - tendința spre bine, spre ceva desăvîrșit;
  - altă variantă.
3. Formulați ideea textului «Sania». Alegeți din variantele de răspuns propuse:
  - omul și lumea viselor, creației, inspirației;
  - creatorul trăiește cele mai fericite clipe atunci cînd își vede opera perfectă;
  - aspirația creatorului către frumos și perfecțiune, către ideal.Motivați-vă preferința.
4. Determinați modul de expunere în secvențele următoare:
  - a) «*Am să fac o sanie. Sania ...Mare lucru-i o sanie...O sanie – atîta îi trebuie omului și iar e om.*»
  - b) «– *Măi Mihăiluță, ce facem cu poama?*
– *Apoi, ce să facem? Las să se coacă.*»
  - c) «*Cînd au venit viscoarele, moș Mihail de abia a dovedit să facă tălpile – în schimb, erau niște tălpi, cum nu mai văzuse satul cela – ușurele, netede și luceau, că puteai să te bărbierești, uitîndu-te într-însele.*»

- 5.** Alcătuiți o schemă a traseului de desfășurare a acțiunii și indicați punctele principale. Când are loc acțiunea și cât durează ea? Răspundeți la întrebări utilizând cuvinte din text.
- 6.** Identificați personajele clasificându-le în:
- principale
  - secundare
- 7.** Care trăsături, din cele enumerate sînt specifice lui moș Mihail:

harnic,	rătăcitor,	tăcut,
domol,	econom,	vorbăreț,
leneș,	sprinten,	chibzuit,
ospitalier,	prietenos,	visător,
dibaci,	răbdător,	meditativ,
ciudat,	orgolios,	impulsiv

Argumentați-vă alegerea.

- 8.** Moș Mihail, întotdeauna, lucrează cu migală, cîntărind orice acțiune sau faptă. Care din proverbele propuse s-ar potrivi firii, activității bătrînului:
- Nu lăsa lucrul de azi pe mâine.
  - De zece ori măsoară și o dată taie.
  - Munca e o odihnă activă.
- 9.** Puteți afirma gîndul că sania este un personaj? Motivați.
- 10.** *«O viață de om a cioplit el lemne, i-a amorțit fiecare încheietură, pe fiecare deget i-a crescut a zecea oară carnea»*, spune I. Druță despre bătrîn. Încercați să-l caracterizați pe moș Mihail, începînd astfel:

«Moș Mihail, înzestrat cu trăsături de caracter specifice meșterilor populari, este chipul romantic, luminos și impresionant, prin care I. Druță a dezvoltat ideea despre menirea artistului în societate, despre sensul existenței omului pe pămînt...»

Stăruieți-vă să dezvoltăți argumentat, trăsăturile de caracter ale meșterului Mihail.

- 11.** Visul lui moș Mihail s-a realizat? Cum eximplificați afirmația: «*să știi că nu era sanie*»? De ce bătrîna nu înțelegea rostul saniei miraculoase? Care erau grijile ei zilnice?

Rețineți! **Portretul** este un mijloc de caracterizare artistică a eroilor dintr-o operă literară, ce constă în descrierea exteriorului lor (trăsăturile feței, figura, gesturile, îmbrăcămintea ș.a.), care are scopul de a dezvălui esența lui caracterologică.

Se cunosc diferite tipuri de portrete:

- a) *portret-descriere* (descrierea exteriorului personajului);
- b) *portret-comparație* (comparare cu alte personaje);
- c) *portretul psihologic* (reprezentarea lumii interne prin trăsăturile exteriorului) ș.a.

- 12.** Soția lui moș Mihail trăiește în lumea viselor și împărăției sau este o fire practică cu ocupațiile ei zilnice? Argumentați-vă răspunsul. Faceți portretul soției lui moș Mihail, așa cum v-o imaginați fiecare din dumneavoastră.
- 13.** Găsiți, în text, o comparație, două personificări, o hiperbolă și patru epitete.
- 14.** Selectați, din text, alte secvențe în care atestăm umorul fin druzian.

Exprimați-vă părerea!

1. Din ce cauză a luat naștere conflictul dintre moșneag și babă? De partea cui sînteți? De ce?

2. La apariția nuvelei «*Sania*» în anul 1955, critica literară constata: «*Sania*» este un imn închinat muncii, frumosului, dragostei și bucuriei de a trăi și munci.»

Susțineți sau combateți această afirmație?

3. Explicați învățătura proverbului: «Nu din orice lemn poți face fluier.»

Rețineți esențialul

1. «Sania» lui I. Druță este o operă cu caracter simbolic, deoarece sugerează idei, stări sufletești.
2. «Sania» este un imn închinat muncii, dragostei de muncă.
3. Tema principală – slăvirea muncii.
4. Ideea operei o constituie aspirația creatorului (artistului) către ideal.
5. Muzicalitatea cuvintelor alese cu multă grijă de autor adaugă operei un farmec deosebit.

Propunem pentru lectură individuală:

I. Druță «Dor de oameni».

ODIHNA

Oamenii ce au cunoscut munca trebuie să cunoască și odihna. Solemne și tainice sînt clipele de reculegere, cînd brațele trudite culeg sudoarea de pe frunte și rămîn pe genunchi nemișcate, aburind ușor. Odihna... Moldovenii i-au mai zis și sfînta odihnă, sfîntă, căci prea departe a fost, prea mulți au visat la dînsa și prea puțini s-au tîmăduit la izvoarele ei.

Sfînta odihnă... Și apoi chiar că este ceva sfînt în clipele celea cînd se răcorește sîngele pentru ca peste o vreme să se aprindă iar, cînd brațele stau de adună puteri noi, cînd omul gustă în tihnă ceva din cele dobîndite, cînd oprește pasul anilor ce prea iute o luase – îi oprește pentru puțin, dar, totuși, îi oprește. Este ceva sfînt în odihnă, atunci cînd vine după o muncă grea, dar rodnică...

La vreo trei kilometri de Drochia, într-o veche curte boierească s-a înființat nu demult o casă de odihnă pentru colhoznici. Copaci bătrîni de tot, copaci mai tineri și copăcei sădiți chiar nu demult străjuiesc lăcașul ista de odihnă, ținîndu-i umbră și răcoare. În jurul livezii, cît prinzi cu ochiul, îs cîmpuri largi cu roadă bună, cîmpuri

ce par să fi venit încoace anume pentru a dovedi tututror dreptul la odihnă al celor ce l-au muncit.

Un gard răuț bătut din scînduri oprește lumea, ispitind-o cu scaune puse la umbră, cu cărărușe, cu bucate gustoase. Clădiri proaspăt văruite, straturi cu flori și pretutindeni o curățenie așa cum numai medicii înțeleg curățenia. Un paznic bătrîn, pe seama căruia îi lăsată casa de odihnă și liniștea din preajma ei – de altfel a păzi liniștea îl mai ajută și cîmpurile largi cu aer proaspăt...

Cam o dată la două săptămîni vin la odihnă grupuri de colhoznici din raionul Drochia și din raioanele vecine. Vin cam stingheriți – ca să vezi, i-au trimis la odihnă cu toate că sînt încă voinici, și, dacă a fost vorba de odihnă, se găseau și alții că, mă rog, doritori la așa ceva se găsesc mulți...

Trec la cîntar și sînt foarte mirați că corpul lor mai are o însușire – are o anumită greutate... Se mai cîntărise el cîndva demult, dar nu mai ține minte cîte kilograme avea pe atunci. Apoi fac baie, încet, cu plăcere, fără a se mai gîndi dacă mai rămîne apă caldă pentru dracul cela de băiet, că iaca nu vrea să se spele, nici lecțiile nu și le face. Apoi în pat curat – se trezesc, de obicei, pe la zori cînd trebuie să plece în cîmp, privesc mirați prin odaie și, pînă la urmă, se culcă zîmbind – las' că aici se poate, aici nu te mai scoală nevasta...

Dimineața, firește, masa. Multe cuvinte de laudă se tot spun pe seama bucătarului – poate pentru că, într-adevăr, își cunoaște meseria, poate pentru că oamenii din sate se mulțumesc cu te miri ce, iar mătușa ceea din Nădușita se mulțumea chiar cu nimica... De altfel, povestea mătușii din Nădușita a ajuns să umble prin tot raionul, iar lucrătorii casei de odihnă își mai amintesc și azi de mătușa ceea josuță, cu basma albă pe umeri...

***

A venit mătușa să se odihnească într-o bună seară, cu un coș mare de papură pe care îi tot mută dintr-o mînă în alta. A intrat pe undeva prin fundul ogrăzii, s-a așezat jos lîngă un nuc bătrîn să-și odihnească picioarele și să vadă ce se mai face în jur. Cine știe cît o

fi stat ea lângă nuc cu coșul alături, căci paznicul dase de dînsa cînd înnoptase de-a binelea. Văzînd că-i o babă bătrînă, s-a așezat alături și, ca să-i treacă de urît, a pornit cu ea vorbă lungă pînă aproape de miezul nopții. Au vorbit despre satul lui, despre satul ei, despre nepoții unuia și altuia. Peste un timp, cînd paznicul s-a ridicat să-și vadă de slujbă, mătușa l-a întrebat cu o oarecare sfială:

– Auzi mata... Că m-au trimis cu o hîrtie înapoi... Iaca, nici n-o mai găsesc, bat-o pustia... Oare n-am vîrît-o în fundul coșului?

Hîrtia era în fundul coșului. Se spunea într-însa că colhozul o trimite pe mătușă la odihnă, că a muncit mult, și ruga să fie îngrijită cît mai bine...

Paznicul s-a supărat – auzi, să ție el atîta vreme de vorbă un om, trimis la odihnă! Apoi asta se cheamă odihnă cînd stă ea cu dînsul de păzește livada?

Și adică n-a putut spune de la bun început?

– Oare să fi întîrziat? se întrebă mătușa. Dacă am întîrziat, mă pot întoarce înapoi, că nu-i departe...

Paznicul n-a mai stat s-o asculte. Deși era cam tîrziu, bătrîna a fost dusă într-o cămăruță unde o aștepta un pat moale, așternut cu grijă. Bucătarul a gătit o gustare la repezeală, dar cînd s-a dus s-o cheme, mătușa își făcea pe ascuns semnul crucii și așeza ceva în coșul de papură – luase masa. Rugată fiind să vie să guste ceva, mătușa a zîmbit blajin:

– Vă mulțumesc pentru poftire și pentru cinste, dacă eu am venit cu mîncarea de acasă. Să nu fac supărare...

Pe la zori mătușa a dispărut. A dispărut cu tot cu basma, cu tot cu coșul de papură. Nimeni n-a văzut cum și pe unde a ieșit – a lăsat patul tot așa de bine așezat cum îl primise, de parcă nici nu dormise.

A fost căutată de lucrătorii casei de odihnă și de toți cei ce se odihneau, paznicul a fost trimis în drum spre Drochia – poate să nu-i fi plăcut ceva mătușii și s-a întors. Dar mătușa nu-i și pace. A fost găsită abia pe la amiază – dosită de niște tufe de liliac în fundul livezii, plivea un strat de flori. Alături era coșul de papură așezat la umbră, cum își așeza, pesemne, bucatele cînd venea la lucru în cîmp.

A fost mare daraveră la casa de odihnă. Directorul a mustrat lucrătorii că nu i-au lămurit mătușii pentru ce a venit ea încoace, că n-au poftit-o să-și ia masa de dimineață. Apoi a venit după dînsa, i-a luat coșul să i-l ducă și-i tot lămurea că ea a sosit să se odihnească și-i spunea ce trebuie să facă omul cînd vine la o casă de odihnă. Din toate cele spuse reieșea că aici mătușa e mai mare peste toți. Ceilalți din jur sînt puși anume pentru a avea grijă de dînsa – lucru pe care mătușa nu-l putea pricepe deloc și tot repeta:

– Iaca, nu știu de ce vă supărați, dar eu credeam că fac bine plivind florile, că florile mi-au fost dragi de cînd eram, uite, așa de mititică...

Directorul se uita cît a fost mătușa de mică atunci cînd au prins a-i fi dragi florile, apoi porneau lămuririle de la început.

Toată ziua ceea pînă seara își tot căuta de lucru, dar era păzită și pînă la urmă s-a împăcat cu gîndul că pierde ziua.

A găsit un scăunaș în livadă, cîțiva oameni ce n-aveau nici o grabă și le-a povestit de-a mărunțelul despre satul său Nădușita, despre nepoți – care îi mai cuminte și care îi mai zbînțuit, care va fi miluit de dînsa cînd s-a întoarce și care va fi mai puțin miluit...

Cu masa, însă, mătușa stătea prost. Prost de tot. Intra în ospătărie, se așeza pe scaun lîngă ușă, zîmbea tuturorora, de parcă ar fi fost poftită la hram – și nici să se atingă de bucate.

– Poate nu-s gustoase, mătușă? Poate le schimbăm cu ceva?

– Ferit-a sfîntul! Nici boierii nu mînceau așa în fiecare zi.

– Atunci dar?..

Mătușa ridica stingherită din umeri, de parcă îi era rușine că atîția oameni învățați se tot poartă în jurul ei pentru un lucru de nimica. Poate nu-și putea aduna vorbele, poate se rușina să spuie că în toată viața a mîncat numai celea ce gătea cu mîinile ei? Masa începea pentru dînsa cu curățitul, cu spălatul cartofilor, apoi stătea alături pe scăunaș, ascultînd cum fierbe domol mîncarea, o gusta din vreme în vreme, apoi abia după aceea se așeza la masă.

Se întîmpla, firește, să guste ceva la vecini ori în vreo musafirie – mă rog, dar să stai două săptămîni așa, cum se poate!

A doua zi dimineată iar a dispărut. De astă dată coșul de papură rămăsese lângă pat și au găsit-o ușor – curătea cartofi la bucătărie. Săracul bucătar – o oră întreagă se tot chinuia să-i lămurească directorului că el n-a chemat-o, că el nu s-a lăsat cu una, cu două, că a fost nevoit pînă la urmă – directorul nu vroia să-l asculte. Apoi iar au prins a-i lămuri cu toții mătușii pentru ce a venit ea încoace – biata mătușă nu putea pricepe cum se face că în viața ei, orișicui i-ar fi propus munca, toți o primeau, căci a muncit cum se cuvine, din toată inima, iar aici...

– Te credem, mătușică, dar, totuși... Mata ai venit încoace la odihnă. Vasăzică, trebuie să te odihnești!

– Maica Domnului, d’poi ce făceam eu curățind cartofi?! Ce, adică, nu mă odihneam stînd pe scăunaș?!

Avea ceva mătușa că nu se mai putea opri. Zicea că o poartă mîinile, căutîndu-și singure de lucru – ar sta ea cuminte cum i se spune, dar o poartă mîinile și nu le mai poate stăpîni. Ca s-o facă să se odihnească măcar cît de cît, administrația a rugat-o să brodeze cîteva fețe de masă crezînd, pe bună dreptate, că brodînd și stînd la umbră, mătușa s-a adihni. Ei, de unde! O zi și jumătate de noapte a stat mătușa adunată în două pînă a gătit brodatul – dimineata fețele de masă erau așternute, iar mătușa umbla prin ogradă cu doi pui în poală – se rătăcise sărmanii, nu mai puteau găsi cloșca. Dacă și cloșca era cîinoasă la inimă – să vezi mata de cînd țipă puii ceia și nu vine după dînșii, bat-o pustia!

Cam la o săptămînă mătușa s-a sculat pe la zori, a udat florile, a măturat ograda, apoi s-a spălat și i-a declarat directorului că se duce acasă. Nu mai poate sta. I-i dor de sat, și apoi nepoții, uite, încep mîne-poimîne să umble la școală și n-au să-și poată aminti unde li-s cărțile și caietele. Primăvara le-au aruncat cine știe pe unde și ea le-a cules în urma lor. Afară de asta nu mai

Mătușa din Nădușita

poate dormi noaptea, că prea s-a odihnit – ea doarme bine numai când îi trudită.

Au ieșit cu toții s-o petreacă. Cineva a umplut coșul de papură cu flori, bucătarul, care, pe semne, din vreme în vreme se folosea de ajutorul ei, i-a copt prăjituri pentru nepoți și i-a făcut un pachetel. Mătușa le-a mulțumit tuturor pentru cinste, pentru tovărășie, pentru poftire și mai știu eu pentru ce, apoi a pornit la drum.

***

Am văzut-o și eu pe mătușa din Nădușita cum se întorcea cu flori în coșul de papură, cu un pachetel pe care îl ducea cu multă grijă, de parcă vroia să ajungă prăjiturile în mâinile nepoților întregi, rumenite și calde cum le-a primit ea. Zîmbea larg, zîmbea din adîncul sufletului tuturor trecătorilor, de parcă au spus cu toții la cîrmuire cîte o vorbă bună pentru ea, au lăsat cîte ceva din cîștigul lor ca să se poată ea odihni.

Eram fericit, de parcă o vedeam pe mama mea venind odihnită, de parcă vedeam mamele fiecăruia dintre noi cum pășesc întinerite, cu obraji proaspăt rumeniți de răcoarea dimineții...

RECEPTAREA ȘI INTERPRETAREA TEXTULUI

Examinați lexicul textului

1. Încadrați în texte:

se răcorește sîngele – . . .
brațele adună puteri noi – . . .
oprește pasul anilor – . . .

2. Găsiți echivalente pentru expresiile:

mîinile o poartă – . . .
(a sta) adunată-n două – . . .
ea le-a cules (cărțile, caietele) în urma lor – . . .

Explorați textul

1. Determinați tema operei? Motivați.
2. Care este ideea nuvelei «Odihna»:
  - nimic nu este mai chinător pentru om decît odihna deplină;
  - munca înseamnă viață și viața înseamnă muncă;
  - dacă odihna nu este și ea oarecum muncă, atunci devine numai plictiseală;
  - altă variantă.
3. Determinați care este rolul autorului în text:
  - povestește fapte și întâmplări;
  - participă direct la acțiune;
  - este un observator al elementelor descriese.
4. Cine este eroul principal? Cum ați stabilit?
5. Cine este mătușa din Nădușita? Descrieți-i portretul fizic.
6. Textul «Odihna» e construit în baza unui conflict psihologic, apărut în rezultatul contrapunerii a două viziuni despre muncă și odihnă. Ce înseamnă munca și ce este odihna conform viziunii țărancei din Nădușita:

munca:

- conținutul esențial al vieții;
- a asculta în tihnă mîinile trudite;
- . . . .

odihna:

- nu înseamnă a nu face ceva;
- e clipa de bucurie;
- . . . .

Amintiți-vă Conflictul psihologic îl constatăm în ciocnirea dintre diverse stări, sentimente, idei, gînduri ale aceluiași personaj.

7. Ce consideră mătușa drept odihnă adevărată: restabilirea forțelor fizice, a organismului, șezînd, ori reluarea muncii, căci munca pentru dînsa, e o necesitate? Argumentați-vă părerea.

8. Ce trăsături de caracter posedă bătrîna? E o femeie:

- harnică;
- bună la suflet;
- modestă;
- . . . . . ;
- . . . . . ;

9. Este mătușa o fire altruistă? Cu ce se mulțumea ea și cînd se simte ea firesc, comod? Ea muncește pentru a aduna valori materiale: avere, bogății, bani?

10. Putem considera munca mătușii drept o stare firească, normală a fiecărui om, o muncă permanentă, liberă, dezinteresată care e capabilă să zidească, în fiecare om, o temelie morală sănătoasă? Argumentați-vă părerile.

11. Cum s-a rezolvat conflictul psihologic? Au înțeles lucrătorii casei de odihnă motivul comportării mătușii? Care din caracteristicile date e mai potrivită pentru textul «Odihna»:

- descrierea psihologiei eroului;
- creație scurtă în proză;
- frumoasă rememorare a anilor copilăriei;
- acțiune bazată pe fapte și întâmplări din viața unor personaje;
- evocarea tinereții;
- are la bază un conflict;
- acțiunea se desfășoară în jurul personajului principal.

Argumentați-vă alegerea.

Rețineți!

Nuvela este o creație epică scurtă în proză cu un conflict și o acțiune bazată pe fapte și întâmplări din viața unor personaje.

- Nuvela are, de obicei, un personaj principal. Ceilalți eroi contribuie la dezvăluirea caracterului acestui personaj.

- 12.** Discutați despre timpul și spațiul desfășurării acțiunilor:
- durata,
  - locul de desfășurare a acțiunii propriu-zise – unul sau mai multe?

- 13.** Procedee nelipstite, de obicei, în nuvelă sînt:
- descrierea,
  - portretul,
  - peisajul,
  - dialogul.

Identificați aceste procedee în text și notați-le în caiet.

- 14.** Numiți figurile de stil pe care le aflați în următoarele secvențe de text:
- un gard răruț... oprește lumea;
  - brațele trudite culeg sudoarea de pe frunte;
  - sfînta odihnă;
  - nuc bătrîn.

- 15.** Căutați în text o imagine artistică surprinzătoare. Pregătiți lectura expresivă a acestui fragment. Prezentați-l în fața clasei. Argumentați-vă preferința.

Cercetați! Descoperiți! Exprimați-vă părerea!

- 1.** Ați sesizat nota de umor în nuvelă? De ce/cine este provocată ea (de acțiunile personajelor, vorbirea lor, narațiunea autorului)?
- 2.** Ce atitudine are autorul-narator față de mătușa din Nădușita? De ce țărani i-au zis odihnei «sfînta odihnă»?
- 3.** Citiți foarte atent secvența: «Avea ceva mătușa că nu se mai putea opri. Zicea că o poartă mîinle, căutîndu-și singure de lucru, ar sta ea cuminte cum i se spune, dar o poartă mîinile și nu le mai poate stăpîni». Ce este acel «ceva»?
- 4.** De ce mătușa din Nădușita nu are nume?

- 5.** În povestirea autobiografică «Horodiște» I. Druță vorbește astfel despre mama sa: «Aș zice că era harnică și silitoare

ca o furnică mama, dar nu știu ce fac furnicile acolo în furncarul lor iarna, pe cînd mama iarna întreagă torcea, țesea, cosea, cîrpea, iar de cu primăvară pînă toamna tîrziu basmaua ei albă...zbură ca o pasăre – ba e în casă, ba e afară, ba e în Cubolta, unde ne erau hectarele, ba se întorcea în amurg, albind ușor de pe o dungă de deal, în seninul serii, alerga, pentru că avea, cum zicea ea, copii, și azi, gîndindu-mă la pasărea ceea albă a copilăriei mele, nu pot spune că am văzut-o măcar o singură dată, măcar o singură clipă, stînd pe o ramură, lîngă cuibul său». Ce au comun mătușa din Nădușita și mama lui I. Druță? Motivați.

6. Cum înțelegeți cuvintele autorului «Oamenii ce au cunoscut munca trebuie să cunoască și odihna». Povestiți detaliat cum au petrecut-o, pe mătușă, lucrătorii casei de odihnă.

Rețineți esențialul

1. Deși întîlnim în conținutul textului și note de umor, nuvela «Odihna» este o operă cu un mesaj serios profund, ce ne îndeamnă să pătrundem adevăratele valori ale vieții, valorile ei eterne, să știm a prețui omul muncii – producătorul și purtătorul acestor valori.
2. Opera «Odihna» este o odă dedicată omului muncii. În odă, de obicei, autorul își exprimă sentimentul de admirație pentru o persoană, o idee, un eveniment.
3. Prin chipul mătușii autorul a întruchipat țăranul moldovean, pentru care munca e odihnă sfîntă.

Lectură suplimentară

I. Druță. «Horodiște».

Facultativ (N 1-4)

- N 3 Reieșind din conținutul nuvelei «Odihna», dezvoltați ideea: «Numai leneșul nu știe să se bucure de odihnă».

- N 2** Comentați (7-8 enunțuri) proverbul: «Mai bine cu sapa în mână, decît cu mîna întinsă la milă».
- N 4** Realizați o compunere după proverbul: «Cine-i harnic și muncește are tot ce dorește».
- N 1** Selectați din diverse izvoare (cărți, reviste, ziare) proverbe, zicători dedicate muncii.

Pentru portofoliu

Monologul este forma de comunicare în cadrul căreia o persoană/ un personaj își exprimă gânduri, stări, sentimente etc. fie «vorbind cu sine însuși», fie producînd o replică de dimensiuni ample, care nu permite intervenția unui alt participant în actul comunicării.

Monologul poate fi interior – dacă mesajul nu se exprimă cu voce tare și exterior – dacă mesajul se rostește în lipsa (exersarea unui discurs în fața oglinzii) sau, cel mai des, în prezența unui auditoriu.

*Text pentru rubrica
«Lectură individuală»*

Ion Druță

RUBANCA

«În tot satul lumea ca lumea. Numai Toader acela, bată-1 crucea...»

Așa își vorbea singură în miezul nopții o umbră înaltă, îmbodolită în cojoc, plimbîndu-se în jurul girezilor de paie. În sat luminile s-au stins. Dorm și cîinii. Compu-i pustiu. Nicăieri nici țipenie de om. Numai de la vale de girezi, la căsuța cantonierului arde o lumină.

Din cînd în cînd iese afară din căsuță un cogemite cojoc cu o cușmă de un cot și deschide ori închide bariera. Face lucrul mai mult de formă, fiindcă pe drumușorul cela de cîmp chiar ziua rar rătăcește vreo sanie, dar mite noaptea. Totuși cojocul trebăluiește țanțoș lîngă barieră, de parcă ar vrea să-i spuie umbrei de la paie:

– Aici, frate, îi drum-de-fier. Ca ceasornicul. O roticică ceva-cumva – și s-a zis.

Umbra de paie vede cojocul, foindu-se pe afară, și se oprește la colțul unei girezi.

– Măi Dumitraș, să fie trei?

Dumitraș aprinde un chibrit și strigă după o clipă:

– Patru, lele Nastasie, patru!

Dumitraș intră în canton, iar lelea Nastasia pornește iar pe cărărușa bătută de dînsa împrejurul girezilor.

În urma Nastasiei aleargă Covrig, un țincușor negru, dar bălan în noaptea asta de mila promoroacei.

De la deal de girezi e drumul care duce din raion la satul Nastasiei – Ghica-Vodă. Din cînd în cînd lui Covrig i se năzărește ceva pe drum. Atunci face o săritură, se tupilează în omăt și îi dă de știre stăpînei:

R-r-r... R-r-r...

Nastasie se oprește și se uită lung la drum.

– Taci, Covrige, nu fi prost. Nu-i nimeni...

Țincul tace. Apoi pornesc iar pe cărărușa ce abia se deslușește din omăt, și Nastasia tot chibzuiește:

– Toți oamenii din sat – ca oamenii... Numai, iaca, Toader, bată-1 crucea...

Toți îi zic Nastasiei Rubanca. Știți cum e satul! N-a avut unul ce face și i-a zis Rubanca, altul – Rubanca, și Rubanca a rămas pînă-n ziua de azi. Numele ei adevărat îl știu numai neamurile, vecinii și, poate, Vasilaș, secretarul sovietului sătesc. Satul însă îi zice Rubanca după bărbatu-său, Gavril Ruban, pe care nimeni nu-l mai ține minte în Ghica-Vodă. S-a căsătorit el cu Nastasia, a tot bocănit și a ciocănit vreo patru veri împrejurul casei, tușind și ținîndu-se de-o coastă, iar a cincea vară a pus mîinile pe piept, lăsîndu-i Nastasiei un suman vechi, fără poale și guler, opincile și numele său de familie.

Au trecut de atunci peste cincisprezece ani și mai n-ar face să pomenim de toate acestea. Dar le pomenește des și Rubanca. E ușor de spus cincisprezece ani, dar ia încearcă să trăiești cu trei copii mici, cu jumătate de hectar și cu o iapă de acelea cărora la

deal trebuie să le împingi căruța din urmă, iar la vale să iei sama să nu cadă sub roți.

Și câte n-a tras ea... N-a dovedit să îmbrăzdeze cele trei hectare primite în 1940 – și iată războiul. Iar nu-i pământ. Iar foamete, chin. Îi fierbe inima de ciudă și pe deasupra se mai pomenește într-o zi la poartă cu un căprar clăpăug.

– Auzi? Dacă mai văd cenușă sub gard, îți zboară măselele!

– Dă, cenușa, dacă nu vrei, n-ai s-o mai vezi. Dar de măsele n-ar prea trebui să pomenești...

– De ce adică?

– Apoi că eu mă necăjesc din copilărie cu măselele și nu sufăr să mă atingă cineva... Odată văru-meu Costache m-a atins din șagă cu mîneca și nu era să fac moarte de om ? Ia să treci mata dinadins să-l întrebi... A trecut jandarmul pe la Costache ori n-a trecut nu se știe... Vorba e că n-a mai călcat cu piciorul în mahalaua ceea...

Și iaca așa, cu una, cu alta, au trecut anii...

Are draci Nastasia asta.

– Pe unde-mi îmbli, bade Petrea? Te-am căutat ieri toată ziua.

– Ieri? Toată ziua am șezut acasă.

– A! Păi, eu te-am căutat în brigadă, gîndeam că ești cu oamenii la deal...

– Of, Veruță, of, șalele mele... Ce faci cînd te dor șalele?

– Eu? Parcă nu m-au durut niciodată...

– Ia comedie! Păi, spunea ieri brigadierul că, cică, te necăjesc șalele și de atîta nu vii la prășit.

Ori vine la cîrmuire:

– I-i-i-i!

– Ce-i?! Întreabă președintele colhozului.

– Ian-te, Ștefan Antonovici, cît ești de bălan. Nici nu luasem seama...

Președintele n-o pricepe. Zîmbește modest, netezindu-și barba.

– D-apoi, așa-s eu...

– Hm... Rubanca se uită, chipurile, nedumerită primprejur. Ia cată ce ne-am mai pîrlit noi la soare. Că stăm toată ziua pe deal, și ne-am

deprins unul cu altul – toți sîntem negri. Da pe la voi, aici, ia te uită cîți bălani. Hm!

Înaltă, spătoasă, căruntă, Rubanca muncește cît doi. Și mai mult lucru bărbătesc. La prășit își bate singură sapa. La cosit trage coasa cu bărbații.

Pe toate le știe, la toate se pricepe. Te poate sfătui cum să faci răcitură în luna lui cuptor, cum să vii acasă, cînd ți s-a rupt inima la căruță în mijlocul cîmpului, știe cîte zile-muncă i se cuvin poștașului, ce înseamnă «veto» și multe, multe altele.

Uite, așa-i Rubanca noastră. Dar, ca mai toți oamenii, are și ea o slăbiciune. O slăbiciune cam ciudată – nu crede. Dacă l-a prins pe cineva cu mîța-n sac – gata: nu-l crede, să ia acela foc cu gura.

Așa s-a întîmplat și cu Toader Văcaru, care nu-i mai iese din minte nici acum, cînd umblă împrejurul girezilor.

Cîndva demult, cînd trăia încă bărbatul ei, Rubanca era vecină cu Toader. Băiat sărac, el venea la dînsa ba după făină de o mămăligă, ba după usturoi pentru mujdei, mai în scurt, cînd îl ajungea cuțitul la os, alerga la dînsa, că ea îl scotea totdeauna din nevoie.

Dar odată a ieșit Rubanca în zori afară și a întepenit: Toader se furișea din grădina lui moș Doagă cu un sac de cartoafe în spate:

– Potlogarul! a scrișnit ea. Cîțiva curpeni avea bietul moșneag lîngă casă și pe aceia i-a smuls!

Rubanca n-a spus nimănui. Nu i-a zis nimic nici lui Toader. Dar din ziua ceea Toader și-a pierdut obrazul față de dînsa pentru totdeauna.

Nimic nu i-a zdruncinat părerea asta: nici că s-a întors Toader de pe front sergent, cu pieptul plin de medalii, nici că a depus primul cerere la organizarea colhozului – și atunci, primăvara, cînd nu ajungeau pluguri, și-a băgat vaca în jug, de-a lepădat vițelul peste cîteva zile; nici că Toader a cărat o lună, prin ploii, îngrășăminte din raion și tocmai peste un an cîrmuirea și-a adus aminte că nu i-a scris pentru lucrul ista nici o zi-muncă, Rubanca nu știa ce înseamnă să ierți. Putea să scape Toader satul de pojar, putea să înfieze toți copiii orfani de pe lume – pentru dînsa el rămînea hoț.

Rubanca umblă în jurul girezilor și se gîndește: cine să-ți vie cu frînghia la girezi? Toți colhoznicii au primit paie. Nu se plînge nimeni că-i trebuie.

Rubanca îi deapănă în gînd pe toți. Îi ia la rînd: uliță după uliță, casă după casă. Și după ce cutreieră tot satul, se oprește din nou la Toader:

– Lumea – ca lumea. Cuminte, de treabă. Numai, iaca, Toader, bată-1 crucea...

Cîte odată răsare în gîndul ei ceva în apărarea lui Toader. Omul are o mulțime de paie, nutreț, ciotci pentru foc, că i-or ajunge pentru două ierni... Dar părerea veche tot iese deasupra. Și Rubanca începe din nou:

– Toată lumea – ca lumea. Numai, iaca, Toader... Ce zici, Covrige? Covrig se gudură, dă din coadă și aleargă înaintea ei.

* * *

Trebuia să fi trecut de șase. Dumitraș mai ieșise cu cojocui său de cîteva ori din căsuță, dar Rubanca n-a mai vrut să-l întrebe cît îi ceasul.

Încă nu se zorea de ziuă. Luna asfințise. Drumul robilor s-a stins, s-a șters... Omățul scîrțîie sub picioare. De departe, dinspre Bălți, se aude venind un tren.

Deodată Covrig sare și mai și decît mingea. Se tupilează.

– R-r-r...

Rubanca se oprește, s-apleacă încet, ca să vadă mai bine. Pe drum vine un om. De amu deschide gura să-l liniștească pe Covrig, dar... tace. Trecătoru-i cam josuț și...

Rubanca așteaptă. Socotește că-i mai bine să n-o vadă și se dă la dos.

Ajungînd drept girezi, trecătorul cîrnește din drum spre paie. Covrig, harnic ca întotdeauna, se întartă din ce în ce mai mult. Rubanca îl cheamă, îi trage cu mînușă peste urechi:

– Țist!...

Inima îi zvîcnește. Să fie oare el?

Necunoscutul se oprește cam la jumătate de drum. Se uită spre girezi.

– Lele Nastasie!

Îi gros cojocul. Și cu toate acestea, pe undeva intră frig. Un fior a trecut-o prin spate.

«Îi Toader...»

Tace Rubanca. Nu de atîta că se teme – nu se sperie ea cu una, cu două, dar nu răspunde, ca să vadă ce-a face el.

– Le-e-le Nastasie!

Rubanca tace. Toader mai strigă de cîteva ori, se uită, se uită. Vede că nu răspunde nimeni și tocmai cînd Rubanca potrivea cu ce să-l lege dacă a încerca să fure paie, el se întoarce și o pornește liniștit înapoi, spre drum. La toate se aștepta Rubanca, numai la asta nu. Dezamăgită, stupește de ciudă. «Ce naiba să mai fie și asta?! Dute, ia-ți paie... Da el, uite...»

Un roi de gînduri se vîrcolesc sub șalinca Rubancăi. Ochii văd, dar... inima nu crede... Oftează. Cine-l știe pe Toader mai bine decît dînsa? Și, iaca, poftim... cum îți place?

Toader a ieșit la drum și a cîrnit-o spre Drochia. Rubanca a înlemnit. Inima i se zbate. De ce a tăcut? Și ce nărav parșiv are ea să nu-l creadă pe om? Poate i-a trebuit ceva?

– Toadere!

Umbra lui Toader, care era cît pe ce să dispară după povîrniș, s-a oprit. Rubanca s-a gîndit cîteva clipe și a strigat a doua oară, mai tare.

– Toadere!

Acela s-a întors și pare că nu vine, da aleargă. Covrig sare, se frămîntă.

– Țist!

– Bună, lele Nastasie!

– Bună! îi răspunde ea destul de aspru, cătînd cu ochii dacă n-are vro frînghie în mîină. Nu se vede.

– Da ce umbli cu noaptea în cap?

– Păi, umblu și eu... Lele Nastasie, știi, Paraschița mi-a făcut un băiet!

– Băiet? se miră Rubanca.

– Băiet... Mi-au telefonat din Drochia. Au spus să vin dimineață la opt. Da eu – și ceasul mi-i stricat, și nu pot dormi... Zic: mă pornesc

încetișor. Îs cinci kilometri. Da-i încă devreme. Să mă întorc – nu vreau. Văd paiele și zic în gândul meu: ia să mai stau de vorbă cu lelea Nastasia.

– A-a!..

Rubanca își aduce aminte: chiar a văzut-o nu demult pe Paraschița îngreunată. Și Toader are patru copii și-s numai fete.

– Zic, să mai stau de vorbă... Și ian-te – băiet! Iaca, nu-s chiar tînăr, dar, știi, mă bucur.

Se plimbă amîndoi împrejurul paielor – te ia frigul dacă stai pe loc. Rubanca merge pe cărare și bate din palme, iar Toader frămîntă omătul alături de dînsa.

– Auzi, lele Nastasie... Mă gîndesc eu în capul meu și nu știu cum să-mi botez flăcăul... Paraschița zicea că, dacă a fi băiet, să-i zicem tot Toader. Dar nu știu, zău... Tata – Toader, feciorul său – Toader... Și apoi că nici nu-i chiar așa de frumos numele ista.

Rubanca chibzuiește.

– De, nume ca multe altele. Zi-i Toadere...

– Oare?

Deodată Rubanca se oprește, scoate mînușă dreaptă, ridică îmbroboditura de pe frunte și-și face semnul crucii, în semn că un om nou-născut și-a primit numele lui – și ea, Anastasia Ruban, a luat parte la săvîrșirea acestei taine.

GRIGORE VIERU

(1935-2009)

Opera:

- *Făt-Frumos curcubeul*
- *Ce poezii știi tu*
- *Ceasornicul pădurii*
- *Versuri*
- *Poezii de seama voastră*

Grigore Vieru s-a născut în satul Pererîta din părțile Lipcanilor.

Își face studiile primare și secundare în satul natal și la Lipcani, apoi studiază la Facultatea de filologie a Institutului «Ion Creangă» din Chișinău. Debutează cu versuri pentru copii: «Alarma», «Muzicuțe», «La fereastra cu minuni», «Bună ziua fulgilor», «Duminica cuvintelor». Ciclurile de poezii pentru copii au un motiv dominant – jocul, o formă de manifestare, de activitate a copilului.

Poezia lui G. Vieru este variată prin tematica de motive. Pe eroul liric îl frământă tema războiului și păcii («Cîntecul bradului», «Cămășile», «Cinstirea păcii»), îl neliniștesc urmările războiului, ecologia naturii și sufletului («Congresul florilor»), dar și durerea mistuitoare, provocată de diverse circumstanțe («Imn globului pămîntesc», «Un secol grăbit»).

Armonia versurilor lui G. Vieru au atras atenția unor compozitori care au compus o serie de cîntece pe versurile lui: M. Dolgan, A. Chiriac, I. Țibulschi, I. Sadovnic ș.a.

Poezia lui Gr. Vieru este cunoscută departe de hotarele Republicii Moldova, fiind tradusă în mai multe limbi.

CASA PĂRINTEASCĂ

Ascultați-mă, surori, pe mine
Și voi, frații mei, ce v-ați sfădit:
E păcat, nu-i drept, nu este bine
Să vinzi casa care te-a-ncălzit.
Casa părintească nu se vinde,
Nu se vinde tot ce este sfînt,
Încă vin copiii s-o colinde,
Nu știu că stăpîinii nu mai sînt.
Casa părintească nu se vinde,
Nu se vinde pragul părintesc,
Din atîtea lucruri dragi și sfinte
Ochii mamei încă ne privesc.

Bani ne-ar trebui
La fiecare –
Toți avem copii
Și vremea-i grea,
Însă cum să vinzi
fereastra oare
Cea la care
Mama ne-aștepta.
O vom da
Și vor schimba lăcata,
Și vor pune și ferestre noi
Și trecînd
Pe lîngă ea vreodată,
Va privi ca la străini la noi.

Casa părintească
nu se vinde,
Nu se vinde
pragul părintesc –
Din atîtea lucruri –
dragi și sfinte
Ochii mamei
încă ne privesc.

Vom pleca
și noi cîndva din viață
Și părinții sus ne-or întreba
Ce mai face
Casa lor cea dragă,
Cine are grijă azi de ea?!

RECEPTAREA ȘI INTERPRETAREA TEXTULUI

Examinați lexicul textului

- Explicați sensul expresiilor:
  - casa care te-a încălzit* – . . . ;
  - pragul părintesc* – . . . ;

- *nu se vinde ceea ce este sfânt* – . . . ;
- *părinții sus ne-or întreba* – . . . .

2. Consultați *Dicționarul de antonime* și aflați antonime pentru cuvintele:

- a vinde* – . . . ;
- a încălzi* – . . . ;
- grea* – . . . ;
- drag* – . . . ;

Explorați textul

1. Numiți cuvântul-cheie? Ce simbolizează acest cuvânt:

- vatra părintească,
- (continuați argumentând),
- . . . . . ,
- . . . . .

2. Identificați, în text, cuvintele, expresiile ce au generat sentimentele, gândurile eroului liric și l-a îndemnat să declare: «nu se vinde:»

3. Care este ideea textului «Casa părintească»? Formulați mesajul poeziei, folosind cuvinte, expresii din text.

4. Numai casa părintească nu se poate vinde? Continuați: *nu se vinde:*

- lacrima,
- dorul,
- copilăria,
- . . . . . ,
- . . . . .

5. Comentați (8-10 enunțuri) proverbul moldovenesc: «E rea păsărea care-și părăsește cuibul».

6. Faceți o paralelă între mesajul poeziei «Casa părintească» și cel al proverbului sus-numit.

7. Cum sînt organizate versurile în poezie? Ce reprezintă strofele:

- distih?
- terțină?
- catren?

8. Selectați, din text, epitetele: *părintească*, ...
9. Identificați tipul rimei în poezie. Observați structura poeziei: care strofă se repetă? Care este rolul acestei repetiții:
- dezvăluie drama sufletească a eroului;
  - demonstrează importanța casei părintești;
  - simbolizează ideea: casa părintească este începutul începuturilor, speranța și dragostea fiecăruia din noi, comoara noastră;
  - altă variantă.

Argumentați-vă alegerea.

Rețineți! **Repetiția**, la nivelul versurilor, din partea inițială și cea finală a unei opere poartă numele de **inel compozițional**.

10. Putem considera casa părintească inelul care ne leagă de acest pământ? Argumentați.

Exprimați-vă părerea!

1. Poezia «Casa părintească» este:

- o rugă,
- o poezie lirică,
- un îndemn,
- glorificarea casei părintești,
- o doină,
- o baladă?

Alegeți varianta de răspuns pe care o considerați corectă, și argumentați-vă opiniile.

2. Care sînt «acele lucruri dragi și sfinte»:

- casa părintească,
- vatra strămoșească,
- limba,
- . . . .

Motivați orice alegere.

3. Verbul «a vinde» se repetă de 8 ori? Care este semnificația acestui cuvânt?

4. Când cei ce «au urcat sus» ne vor spune:

«Sîntem mîndri, bucuroși,
Că păstrați din moși-strămoși
Lacrima din doină,
Zîmbetul din horă,
Firul din poveste
Care se pornește
Și se deapănă la vale
Ca o taină mare,
Care face să trăiască
Casa părintească»?

Motivați ce veți întreprinde pentru cei dragi și scumpi vouă ca să rămîna mulțumiți.

5. Realizați o compunere: «Ce faci, mamă, ce faci, tată, ce faci, casă părintească?»

Rețineți esențialul

- 1.** Textul «Casa părintească» este o poezie lirică.
- 2.** Casa părintească este simbolul vetrei strămoșești, al Patriei, al limbii materne; s-o vindem este un mare păcat, căci «vînzarea ca la tejghea» ne-ar aduce la pieire ca neam.
- 3.** Poezia e o chemare, un îndemn să păstrăm căldura focului din vatră, care ajunge acolo «sus», de unde privesc ochii celor care ne-au lăsat drept moștenire ceea ce au avut mai scump și sfînt; e o rugă: să le urmăm cauza, să păstrăm neamul, să nu vindem comorile acestui neam oricît de greu ne-ar fi, căci «e păcat... să vinzi casa (neamul) care te-a încălzit».

LA TINE, MAMĂ, VIN

La tine vin când mă topesc
În multe lacrimi și dureri,
La tine, mamă, poposesc
Să mă înveți cum e să sperii.

La tine vin când obosită
Renunț la vise și comori...
Iar tu-mi șoptești că sînt sortită
Și cu nădejde mă-mpresori.

La tine, mamă, găsesc apă,
Cînd sufletul mi-e însetat,
Și-mi dai avînt de pe o rampă
Într-un destin aici lăsat.

La tine, mama mea iubită,
Gîndul mă cheamă neîncetat...
Și mă găsesc așa-implinită,
Cînd dragostea iar ți-am aflat.

La tine vin să mă alinți,
Cînd clipe grele mă doboară...
O, mamă, numai tu mă simți
Și-alungi furtuna-mi de afară.

O, mamă dragă – scump cuvînt –
Îți mulțumesc c-ai fost și ești...
Nu este alt cuvînt mai sfînt,
Decît pe mama ce-o iubești.

MIHAIL CIBOTARU

(1934)

Opera:

CULEGERI DE POVESTIRI:

- *Lupul*
- *Pasăre călătoare*
- *Semaforul*

ROMANE:

- *Semănătorii*
- *Drumuri*
- *Îndrăzneala*

Mihail Cibotaru este originar din Varvareuca, de lângă Florești. A absolvit Universitatea de Stat din Moldova.

M. Cibotaru este prozator și publicist, jurnalist. M. Cibotaru debutează editorial cu culegerea de povestiri «Tăcerea pădurilor» ce se distinge prin lirism și căldură umană. Este autorul mai multor culegeri de povestiri: «Semaforul», «Durerea liniștii» ș.a. De sub pana lui au ieșit multe romane printre care «Semănătorii», «Drumuri» – cărți care au stîrnit vii discuții în rîndurile cititorilor. Pentru volumul de publicistică «Sîrjoaca» i s-a oferit Premiul de Stat al Republicii Moldova.

Povestirea «Cîntec fără nume» are la bază un subiect dramatic. Dramatismul izvorăște nu atît din faptele exterioare, cît din descrierea stărilor sufletești ale eroilor și, în primul rînd, ale Gheorghinei Prisăcaru.

Această povestire e o proză psihologică. În ea autorul își concentrează atenția asupra vieții sufletești, spirituale a personajelor, rolul acțiunilor și întîmplărilor exterioare fiind redus.

Operele lui se disting printr-o problematică cetățenească, abordează probleme etice, sociale, ecologice.

CÎNTEC FĂRĂ NUME

Mai întâi i s-au luat picioarele. Apoi mâinile. Pe urmă vederile i se împuținaseră, pînă se scuseră de tot. Și au arătat-o pe la doctori, și au dus-o pe la sanatorii, și i-au căutat în toată lumea leac. Dar degeaba.

Șede zi și noapte răstignita în pat cogemite fată mare, de umplea casa și inimile părinților de jale, de durere nepotolită. De la o vreme a început să tușească, și doctorii au constatat că și plămîinii încep să se betejească. Doctoriile se întîlneau arțăgoase în organismul slăbit și paralizat și mai mult distrugeau decît reparau. Și atunci medicii au spus că bolnava trebuie dusă undeva, în munți, la liniște și la aer proaspăt și îmbălsămat cu iz de rășină și de ozon, ca să-și înfripie mai întâi măcar plămîinii, nervii.

Și iată, cîteva săptămîni de acum familia Prisăcaru trăia în casa unui pădurar din munții Carpați. Lăcașul era durat în mijlocul pădurii de brazi, departe de sat, sus, pe coasta blîndă a unui munte liniștit și tupilat în mijlocul celorlalți semeni – înalți, răbufnitori, înversunați. Stăpînul – Gheorghe Leușteanu, un bun cunoscut al directorului școlii, unde lucrau soții Prisăcaru, le-a pus la dispoziție locuința, stăruindu-se să le ajute cu ce era în stare. Le-a arătat poenile și locurile pitorești din pădure, i-a dus la cele cinci izvoare, ce răzbăteau cu putere din stînca uriașă a povîrnișului, împrăștiind în jur susur plin de vrajă și răcoare îmbătătoare, i-a dus în poiana căprioarelor, unde animalele se hîrjoneau și veneau fără prea mare rugă la mîna.

Și soții Prisăcaru în fiecare zi o scoteau pe Gheorghina din casă, o așezau în căruciorul ei cu roți nalte, cu arcuri moi și o purtau pestotlocul. Împingeau încetișor căruciorul din urmă și tot povesteau fiicii:

- Iată, aici cresc brazi, care o fi avînd o sută de ani.
- Da-s nalți? întreba Gheorghina.
- Nalți, tare nalți, îi răspundeau bucuroși părinții.
- Iată și căprioarele, Gheorghino.
- Cum îs? Nu le-am văzut niciodată...

– Îs drăgălașe și cumiști, îi lămurea mama. Și le ești dragă. Când te văd, se adună toate în jurul tău.

– Da munții îs nalți?

– Nalți, Gheorghino.

– Cît brazii?

Mama își ducea băsmăluța la ochi.

– Mai nalți, Gheorghino, îi răspundea părintele.

– Da eu, când eram mică, făceam cu Veruța movilițe de colb în drum și ziceam că-s munți. Credeam că așa-s munții. Cum îs oare?

Părinții tăceau. Vorbele li se opreau în gât. Abia mai târziu începeau să povestească cu de-amănuntul – cum se pornesc de jos, din vale, munții, și se avîntă spre cer, cu vîrfurile lor ascuțite, cum poartă scuturi de brazi și haine de iarbă moale și deasă, cum adună și încălzesc la sînul lor căprioare, iepuri, cerbi și o mulțime de păsări gălăgioase și tăcute...

Gheorghina asculta atentă cu ochii larg deschiși, de un albastru curat, parcă priveau undeva, în adîncurile depărtărilor, stăruindu-se să vadă munții, dar nu vedeau nimic. Și Gheorghina se înnora la față.

– Hai acasă, ruga ea.

Cîteva zile la rînd nu mai vroia să fie afară. Stătea culcată în pat, cu ochii deschiși, încremeniți în orbite și tăcea, doar foarte rar, buzele-i șopteau încet, întrebător.

– Munții! Oare cum îs munții?

Și iar tăcea, și iar privea cu ochii încremeniți, și iar nu vedea nimic.

Se mai scurseră cîteva săptămîni. Și aproape fără schimbări. Viața Gheoghinei era cu mici fluxuri și refluxuri. Ba se însenina la față și vroia să fie dusă și plimbată pe poteci și prin poiene, ba devenea mohorîtă, abătută și nervoasă, și nu se dădea urnită din odaie.

Vacanța de vară era pe sfîrșite și soții Prisăcaru se pregăteau de ducă. Erau scîrbiți și îndurerați, că nici aerul de munte n-a ajutat. Gheorghina continua să stea țintuită la pat. Și continua să tușească. Și continua să fie indiferentă față de orice: față de boală, față de viață. Anume această indiferență îi chinuia, le rupea inima părinților.

Dar într-o zi, ultima zi ce trebuia să mai șadă acolo, se petrecu o schimbare neașteptată. Se treziră, ca de obicei, dimineața devreme. Afară era trist și plumburiu. Degrabă începuse să cearnă mărunț și rece, de parcă era adevărată toamnă. N-au ieșit la plimbare. Totul era pregătit de drum și acum soții Prisăcaru așteptau să treacă chinuitoarele ore din preajma plecării. Pădurarul, Gheorghe Leușteanu, a intrat împreună cu soția în odaia musafirilor cu un burlui în mână.

– Să închinăm de drum, propuse el, că mă duc pe teren și cine știe de mă întorc pînă plecați.

Ridicarea paharele pentru însănătoșirea dorită a Gheorghinei. Gustă și ea din vinul rubiniu și rece, cu iz de floare sălbatică și de pământ aburind. Dar tăria băuturii nu-i învioră. Ba, dimpotrivă, parcă-i întristă și mai mult. Vorba nu se lega. Se priveau în tăcere, pe furiș, de parcă fiecare ar fi fost vinovat de ceva. Și numai Gheorghina era indiferentă.

Deodată însă fața-i palidă și suptă tresăltă ușor, ca străbătută de un fior. Prin răpăitul încet și monoton al ploii se auzi o vioară.

Instrumentul părea răgușit și obosit, dar melodia curgea ca o apă lină, fără valuri și fără praguri.

– Iar l-a adus... doamne mă iartă..., rosti nemulțumit pădurarul și ieși. Peste un minut cintecul amuți.

– De ce?.. De ce nu se aude?.. întrebă plîngăreț Gheorghina. De ce nu se aude?..

Pe fața ei poposea o expresie neobișnuită. Părea că, vrea să strige, să plîngă.

Părintele alergă afară. Dar nu-l mai află pe vioarist.

– Cine-i? îl întreba pe Leușteanu. – De ce l-ai alungat?

– Ia, un scîrnit la minte. Umblă și strică liniștea oamenilor. I-am hotărît de atîtea ori să n-aibă ce căuta pe aici. Dar dacă-i smintit... O caută, cică, pe duduia Adelaida cine o mai fi fiind (și dacă o mai fi fiind!) și aceasta. De cînd mă țin minte pe lume, iaca așa e, o tot caută. Și tot scîrțîie din vioara aceea. Smintit, ce vreți... Nimeni nu-l suferă pe lîngă casă. Că cică o fi avînd și darul farmecelor.

Toată noaptea soții Prisăcaru n-au închis un ochi. Au stat de veghe lîngă căpătîiul ficiei, care se frămînta și întreba mereu, de ce a amuțit vioara, de ce nu-l aduc să-i cînte.

Au amînat plecarea și părintele se duse a doua zi în căutarea pustnicului. S-a întors spre seară ud lioarcă și descurajat. Nu-l găsisese.

A venit singur, peste două zile. S-a oprit în fața casei și a început să cînte. Gheorghina vru să sară din pat. Dar nici picioarele, nici mîinile n-o serviră. Se zbătu doar scurt și neputincioasă și se domoli. Își ridică puțin capul, absorbînd sunetele instrumentului.

– Cum se cheamă cîntecul acesta? întrebă ea încet, ca să nu stingherească melodia. Dar nimeni nu știa și toți tăceau.

Cînd vioara amuți, Prisăcaru ieși afară. Dinaintea ușii stătea un bătrîn adus de spete, desculț, cu un sumănel vechi și găurit în spate, cu capul alb, descoperit, cu barba lungă și deasă și cu o vioară veche în mîini. Cum îl văzu pe învățător, se repezi și îl întreabă cu voce normală, firească, dar cam grăbită:

– Pe duduia Adelaida n-ai văzut-o cumva?

Ochii îi clipeau des, nerăbdători. Gura-i rămăsese întredeschisă în așteptarea răspunsului. Prisăcaru nu știa ce să-i răspundă.

– Mai cîntă o dată, îi propuse, cînd văzu că bătrînul e gata să plece. Poate n-a auzit... Mă duc s-o caut...

Moșneagul își așeză ascultător vioara pe umăr, își culcă pe pieptul ei decolorat și ros barba-i albă și stufoasă, închise ochii și prinse iar să-și poarte arcușul vechi pe strunele răbdătoare.

Ploaia contenise și acum melodia se revărsa curată și mare, și Gheorghina asculta cu capul săltat de pe pernă și cu ochii larg deschiși. De odata rosti cu glas tare, plin de emoție și bucurie:

– Iată-i, iată-i văd! Ce-s frumoși!

– Ce vezi, Gheorghino? o întrebă surprinsă mama.

– Munții, mămico. Munții. Uite cum se ridică și se învolburează spre cer. Jos îs întunecați, iar sus roșii... Cît îs de frumoși! De ce nu mi-ați spus că-s așa de frumoși? Iar din trupul lor țîșnesc izvoare repezi. Ia, auziți cum gîlgîie apele devale? Și pădurea, cît e de verde, cît e de deasă!

Afară melodia se așternea ba lină și blîndă, ba iute și sacadată, ba dulce și împăciuitoare. Cînd cele din urmă acorduri se topiră în liniștea din jur, Prisăcaru se apropie de bătrîn:

– N-ai găsit-o? îl întrebă acela nerăbdător. Apoi zîmbi trist.

– De unde s-o găsești... Eu de cînd o caut...

Prisăcaru îl rugă să mai rămînă.

– Nu, nu! dădu pustnicul hotărît din cap. Dacă era pe aici și mă auzea, venea. Din mormînt, dar venea. Se vede că nu-i...

– Poate că nu te recunoaște..., încercă Prisăcaru să-l convingă.

– Pe mine poate. Desigur că nu. Dar cîntecul... Nu poate să nu-l recunoască. Pentru dînsa l-am făcut. Și pentru dînsa-l cînt. O viață întreagă. Știe ea.

– Și cum îi zice?

– Cui?

– Cîntecului.

– Cîntecului?! se miră bătrînul. L-am lăsat fără nume. N-am vrut să-l batjocoresc. Căci îi pentru duduia Adelaida...

Prisăcaru l-a rugat să treacă și mîne pe aici. Bătrînul nu i-a răspuns. L-a privit cu ochi străini, apoi a rîs zgomotos. S-a întors și a pornit cu pași înceți, legănați, dosindu-și vioara sub sumanul peticit.

Și Gheorghina iar întreba, de ce a amuțit vioara, de ce nu se aude cîntecul.

A țesut Prisăcaru împrejurimile cîteva zile în șir pînă a dat de straniul bătrîn. L-a rugat să mai cînte o dată, și acela nu s-a mirat și nu s-a împotrivit deloc. A cîntat îndelung, tot cătînd din cînd în cînd cu privirile în jur.

– Nu-i, încheie cu mahnă în cele din urmă. Își strînse subțioară instrumentul și dispăru ca o jivină în desișurile pădurii.

... S-au întors acasă cu un crîmpei de bucurie și de speranță în inimi. Gheorghina se înviorase. Indiferența de pe fața ei palidă dispăruse. Era mereu preocupată cu cîntecul cela. Vroia iar și iar să-l asculte și părinții, care-i mărturisise, că l-au luat cu ei pe viorist, porunceau cu glas tare ca să cînte și din odaia vecină imediat începea să se reverse, miezoasă și plină, melodia cîntecului fără nume.

– Ce frumoși și măreți sînt munții! șopteau buzele ei subțiri și albe, în timp ce valurile cîntecului se revărsau zgomotos și liniștit. Și scripcarul trebuie să fie frumos. Da, iată-l văd: înalt, subțire și tînăr. Și vioara... Mămico, de ce nu-mi luați și mie o vioară?

Părinții tăceau înmărmuriți, cu privirile îndurerate la mîinile ei fără de viață. Dar tot atunci au tresărit surprinși. Gheorghina mișca din degete și-și săltă puțin palmele.

– Aș vrea să cînt și eu, zise ea rugător.

– O să-ți luăm, Gheorghino. Numaidecît o să-ți luăm, o liniștea părintele bucuros.

Treceau zilele. Treceau săptămînile. Trecu iarna și acum din nou era cald și frumos afară. Gheorghina stătea culcată pe patul de sub cireșii ninși de floare și asculta cîntecul. Asculta și mîngîia în tăcere cu mișcări încete, vioara, pe care i-o cumpărase părinții să cînte și ea ca flăcăul cela înalt și frumos. Se simțea mai bine. Putea ridica

palmele și purta degetele. Își mișca încet și picioarele. Medicii confirmau că merge spre bine.

Într-o zi ea a rugat să-l aducă pe flăcău să cînte lîngă ea. Și atunci se petrecu un lucru neașteptat. Gheorghina a ascultat o vreme cîntecul, apoi a făcut o sforțare, s-a sculat din pat, a coborît pe pămînt

Gheorghina

și a prins să meargă, cu pași șovăitori și nesiguri, ca un copil, când începe a deprinde umbletul. Mergea spre scaunul închipt, unde se așeză scripcarul și cînta. Cînd a ajuns aproape de izvorul cîntecului, a început să caute prin aer cu palmele. Vroia să-i pună mîna pe cap, pe față, să-i pipăie degetele, care storceau din strune cîntecul fără nume.

Părinții încremeniseră.

Priveau cu bucurie și spaimă ba la fiica ridicată, la mîinile-i ce dibuiau prin aer, ca niște filfiiri de aripi beteșite, ba la cutia de pe masa de alături, ce scoate un fișit ușor, repetînd cu fidelitate și indiferență vibrațiile misterioase ale viorii vechi și răblăgite, pe care Leușteanu o găsisese într-o dimineață a iernii trecute pe marginea drumului întroienit, încleștată puternic între bărbia ascuțită și pieptul tăcut al pustnicului înghețat. Nu rămînea decît un pas între ele, între fata curioasă și cutia cea nepăsătoare. Și Gheorghina ridicată ca printr-o minune, se căznea să facă pasul acesta.

Pămîntul se clătina sub tălpile ei.

Pămîntul se clatină sub picioarele părinților.

Un pas. Un singur pas. Spre lumină? Spre prăpastie?

Cîntecul fără nume se așternea lin peste tăcerea din jur.

Precum se așternuse de atîtea ori...

RECEPTAREA ȘI INTERPRETAREA TEXTULUI

Examinați lexicul textului

1. Lămuriți sensul expresiilor:

- *i s-au luat picioarele* – . . . .
- *a se opri în gît* – . . . .
- *se scurseră cîteva săptămîni* – . . . .
- *era cu mici fluxuri și refluxuri* – . . . .

2. Care sînt antonimele cuvintelor:

cald, frumos, afară, culcat, ascultă.

Explorați textul

1. Determinați figurile de stil utilizate și explicați rolul acestora în text:
  - *strune răbdătoare; melodie moale și curată; ochi străini;*
  - *a țesut împrejurimile, cireși ninși de floare;*
  - *melodia curgea ca o apă lină;*
  - *pe față poposi o expresie neobișnuită.*
2. Găsiți în text: două epitețe, o comparație, o metaforă. Comentați figurile de stil selectate din text.
3. Scrieți în caiet indicii de timp și spațiu în care e plasată acțiunea. Găsiți în «Cîntec fără nume» exemple de narațiune, dialog, descriere.
4. Faceți-i (imaginar) o vizită Gheorghinei și realizați un dialog cu fetița bolnavă. Despre ce veți discuta?
5. Recitați fragmentul: «*S-au întors acasă cu un crîmpei de bucurie . . . – O să-ți luăm, Gheorghino. Numaidecît o să-ți luăm...*» și continuați portretul psihologic (sufletesc) al Gheorghinei:
  - dornică de muzică,
  - preocupată,
  - zbuciumată,
  - .....
  - .....
6. Faceți o caracterizare amplă a Gheorghinei, ca erou principal.
7. Cine este bătrînul muzicant? Reveniți la text și găsiți portretul lui.
8. Identificați personajele încadrate în următoarele secvențe:
  - «– Poate că nu te recunoaște...
– Pe mine poate. Desigur că nu. Dar cîntecul...»
  - «– Cine-i? De ce l-ai alungat?
– Ia, un scrîntit la minte. Umblă și strică liniștea oamenilor.»
  - «– Iată și căprioarele.
– Cum îs? Nu le-am văzut niciodată...»

– *Îs drăgălașe și cumiști. Și le ești dragă. Când te văd, se adună toate în jurul tău.»*

• «– *Ce frumoși și măreți sînt munții! Și scripcarul trebuie să fie frumos.»*

9. Caracterizați părinții fetei, reieșind din acțiunile acestora. Sînt părinți exemplari?
10. A fost o soluție corectă (din partea părinților) imprimarea pe bandă a melodiei cîntecului fără nume? Motivați. Care este rolul viorii? Putem considera acest instrument muzical un detaliu artistic?

Amintiți-vă! **Detaliul artistic** este o trăsătură distinctivă sau un amănunt care servește la descrierea pregnantă și profundă a tabloului realității sau a chipului eroului.

Cercetați! Descoperiți! Exprimați-vă părerea!

1. De ce cîntecul este fără nume?
2. Părinții Prisăcaru i-au dat fiicei un nume de floare: Gheorghina. De ce?
3. Recitiți și comentați fragmentul în care melodia pustnicului o face pe Gheorghina «să vadă» munții. Demonstrați, și în baza altor momente din povestire, că acest «cîntec fără nume» a avut o influență pozitivă, în general, asupra stării sănătății fetei bolnave. Cum credeți: este posibilă o astfel de lecuire? Cunoașteți vreun caz de o astfel de însănătoșire (ați citit, ați auzit, ați văzut)? Argumentați.
4. Explicați de ce Gheorghina îl vedea pe scripcar «frumos, înalt, subțire și tînăr»? Dar, personal, cum «l-ați văzut» pe scripcar? De ce?
5. În ce constă frumusețea sufletească a muzicantului? Care a fost ultima lui faptă măreață săvîrșită în numele oamenilor?

6. Alcătuiți planul din citate al povestirii «Cîntec fără nume».

7. Povestiți, rezumativ, conținutul textului.

8. Răspundeți la cele două întrebări de la finele textului: *Spre lumină? Spre prăpastie?*

9. Imaginați-vă sfîrșitul acestui text, reieșind din faptul că fetița a descoperit «adevăratul muzicant».

Rețineți esențialul

1. Textul «Cîntec fără nume» este o operă care are la bază un motiv întîlnit des în artă: melodia plină de vrajă îl face pe omul orb să perceapă viața, să se trateze sufletește.
2. Muzica este un adevărat balsam sufletesc. Dar ca efectul ei să aibă loc, este necesară o condiție: prezența unor oameni mărinimoși, care ar lecui rana sufletească cu ajutorul acestui balsam. Gheorghina îi are în preajmă pe părinți, pe bătrînul scripcar.

Facultativ

1. Ascultați «Sonata lunii» de Ludwig Van Beethoven, apoi citiți «Sonata lunii» de G. Dimitriu. Restabiliți, verbal, seara cînd luna răsărea pe cer, iar marele compozitor o admira.
2. Realizați o istorioară despre un pui de privighetoare orb, ajutat de mama-privighetoare să vadă lumea.

**Text pentru rubrica
«Lectură individuală»**

M. Ciobtaru

LUPUL

– Mița-a-a-a!

Din fundul grădinii venea în copci rare o căprioară sprintenă, subțire, cu piciorușe înalte și delicate și gîtul lung și mlădios. Ajunsă

aproape, se ridică în două picioare și se apropie cu mers semeț și mîndru de băiatul care o strigase și care-i întindea acum șapca cu fărîmituri și bucățele de pîine.

– Na, Mița, na!

Căprioara își băgă botișorul fraged în șapca plină. Băiatul ținea cu o mînă hrana, iar cu cealaltă îi mîngîia cu dragoste gîtul argintiu și moale.

– Ne despărțim, draga mea...

Simțea o mahnă apăsătoare în suflet. Un an de zile a îngrijit-o și a hrănit-o, uite așa. La început cu biberonul, apoi cu fărîmituri, cu iarbă, frunze, da iarna – cu fîn și grăunțe. Se dusese an-primăvară în pădure după ciuperci și a găsit-o, micuță și plăpîndă, lîngă un tufiș, culcată pe pămîntul umed și rece.

– S-o fi rătăcit de mama sa! îi trecu lui Grigoraș prin cap, cînd dădu cu ochii de ea. O luă în brațe ca pe un ghemușor tremurător de puf, îi suflă în blăniță s-o încălzească și porni în căutarea mamei ei. Dar la cîțiva pași se opri zguduit.

Jos, pe iarba tînără și lucioasă, se vedeau urme de sînge. «Lupii! se gîndi îndurerat. Și poate că au mai fost iezișori tot așa de blînzi și de frumoși, și i-au mîncat și pe ei...»

Uitase de ciuperci. Băgă ieduța în sîn s-o încălzească și veni într-un suflet acasă. Părinții și surioara l-au înconjurat și priveau cu tîngă la mica orfană.

– Trebuie aplecată la o capră, propuse tată-l. Dă o fugă pînă la bade-tu Burbulea.

Vecinul avea mai multe capre.

Grigoraș îl găsi întinzînd o piele mare, proaspăt jupuită. Stăpînul o așternu pe pămînt, o sără binișor, apoi într-un tîrziu ridică ochii la băiat:

– Ce se aude? și, observînd ieduța, întrebă mirat: Ce-i cu guzgănașul acesta?

Grigoraș îi povesti pe nerăsuflăte toată întîmplarea, blestemînd afurisiții de lupi, care au sfișiat căprioara, rugîndu-l să-i deie voie să aplece ieduța la o capră de a lui, că-i moartă de foame, nu alta.

Burbulea făcu deodată ochi mari.

– Ai găsit-o în pădure?... A, da... Se prea poate... Lupii...

Privi lung prin crăpăturile înguste ale ochilor, apoi luă pielea de jos și o întinse gospodărește pe grindă. Se întoarse mînios:

– Nu-ți mai dau să apleci sălbătăciunea... Vrei să-mi stîrpească caprele?

O hrăni cu lapte de vacă și ea crescă. Îi puse numele Mița. Și o învăță să vină la mîna și să meargă în două picioare. Un an întreg s-a jucat cu ea, a hrănit-o din palme, i-a spus povești. Și acum, iată, trebuie să-și ieie rămas-bun. Trebuie s-o ducă în pădure și s-o lase acolo să-și găsească pereche. Tata spune că în pădure sînt puține căprioare de acestea, că au fost aduse special din alte părți, pentru a înfrumuseța locurile, și ele trebuie păzite ca ochii din cap.

Grigoraș își lipi fața de obrazul ei mic și blînd.

– Numai de n-ar da peste tine lupii, Mițico dragă!

Îi simțea în ureche răsufierea caldă și i se părea că ea-i șoptește vorbe dulci, de alinare.

Cînd amurgi, Grigoraș își umplu buzunarele cu pîine și o luă pe cărarușa ce ducea în inima pădurii. Mița mergea veselă și sprintenă alături, tot bîgîndu-și botișorul în buzunarele băiatului, pînă ce le goli:

O lăsă într-o poieniță cu iarbă deasă și mirositoare și se retrase neobservat într-un tufiș. Mița, simțindu-se părăsită, sări speriată și începu să plîngă subțire și prelung, ca o țuvlaie de păpădie. Alerga de la o margine la alta a poienei, se oprea, ciulea urechile, ridica capul și asculta, apoi o lua la fugă și zbiera. Nu-și afla locul. Grigoraș o privi din tufiș și simțea cum i se strînge inima. De undeva, de departe, din taina desigurilor, Miței îi răspunse un behăit scurt și întrebător. Zbieratul se repetă și Mița, ascultînd o vreme cu atenție, o zbughi printre tufișuri și dispăru în pădurea întunecată și străină, de unde o chema un glas prietenos.

Grigoraș porni abătut spre casă, gîndindu-se că a dăruit și el acestei frumoase naturi un suflet și că la anul Mița va avea iezișori, iar peste cîtiva ani – și nepoței, și cînd el va veni aici și va striga o dată cît îl vor ținea puterile «Mița-a-a!», din toate părțile vor alerga spre el sprintene și frumoase căprioare. Numai de n-ar da vreun lup peste ea.

... De peste gardul de scînduri îl privea vecinul. Se auzi galsul lui uscat ca un foşnet de frunze şi Grigoraş se dădu mai aproape.

– I-aţi făcut... – Burbulea arătă cu dosul palmei la gît – aminul?..

– Am dus-o înapoi, bade Burbulea. Tata spune că ea-i pentru pădure şi-i păcat să nu-i dai libertate. Şi Vasile Petrovici, învăţătorul nostru, tot aşa mi-a spus.

– Înţeleg, înţeleg...

– Nu crezi? se simţi jignit Grigoraş. Hai mîine cu mine şi ai să vezi. Eu în toată ziua îi duc mîncare. Glasul băiatului deveni iarăşi emoţionat. Strig de cîteva ori «Miţa-a-a!», de răsună pădurea, apoi mă aşez jos şi aştept. Trece o vreme şi aud foşnet de frunze. Tufişurile se dau la o parte şi fac loc Miţei spre mine. O hrănesc, mai stăm de vorbă, apoi o strîng o dată la piept şi plec. Ea mă petrece cu ochii mari şi blînzi pînă mă pierde. Dar nu vine după mine. Se vede că acolo, în desişuri, o aşteaptă alţi prieteni. Iată, dacă nu crezi...

– Ba te cred, Grigoraş, de ce să nu te cred...

În ochii lui Burbulea scăpărare scînteii şi pe faţa-i încreţită şi ţepoasă se aşternu un zîmbet viclean. Se întoarse în sarai, coborî din pod coasa ruginită de vreme, bătu îndelung cu ciocanul pe batcă, o netezi cu cutia şi ieşi să mai cosească oleacă de iarbă. Iarbă era multă chiar lîngă curte, căci pădurea pornea chiar de sub coastele casei. Dar iarba de aici i se părea lui Burbulea cam mică. Ar fi vrut să găsească mai deasă, mai mare, mai fragedă şi se tot afunda în adîncul pădurii, şi tot căuta cu ochii lui mititei iarbă mai bună, şi tot nu-i plăcea. Şi aşa cîteva zile la rînd. Ochii scăpărători iscodeau tufişurile.

Miţa

Deodată tresări. Nu departe de el, într-o rarişte acoperită cu iarbă şi flori o zări pe Miţa. Nu era singură. Sărea, se zbunguia şi se hîrjonea cu un căprior înalt şi mai gras decît dînsa, cu coarne mari şi groase, repezite în sus.

Lui Burbulea i se usca în gură. Înghiţi des în sec. Păşea rar şi

neauzit, ca o pisică spre prada sa, stăruindu-se să nu atingă cu coasa crengile copacilor. Anumalele simțiră însă primejdia și încremenită cu urechile ciulite. Burbulea se opri. Dar călcă nu știu cum pe un vreasc uscat, care torsni, sfărâmându-se sub picorul lui lat și greu. Anumalele o zbughiră din loc ca șfichiuite. Atunci Burbulea cu atîta milă și disperare striga: «Mița-a-a!», de parcă ar fi cerut scăpare din cine știe ce primejdie. Căpriorul se mistui fără urmă între arbori, iar Mița, auzindu-și numele, se opri. Se întoarse către omul care acum își luase șapca din cap, momind-o: «Na, Mița, na!», și mișcă mirată din urechi. Apoi văzînd că o cheamă cu atîta insistență și bunătate, zberă o dată vesel și porni spre el în sărituri rare și sprintene. Cînd se apropie, se ridică în două picioare, cum o învăța-se Grigoraș.

Buzele lui Burbulea tremurau nestăpînite. Înghițea mereu în sec. Ochii îi scăpărau. Inima îi bătea îndesat. Scăpă șapca și Mița dădu să se coboare. Dar nu dovedi. Încremeni așa, cu o privire speriată în ochi, de parcă l-ar fi întrebat:

– Ce vrei să faci, omule?

Burbulea icni o dată înfundat și coasa șuieră ascuțit prin aerul înfiorat. Apoi hîrșcii înădușit și capul blînd și drăgălaș al căprioarei se răsturnă pe spate cu ochii ieșiți din orbite. Animalul se zbatu o clipă și se liniști. Sîngele cald udă iarba mătăsoasă și florile mirositoare ce-și tremurau a spaimă frunțile aplecate. În depărtare se auzi glasul chemător al lui Grigoraș:

– Mița-a-a!

Dar căprioara nu venea și el repeta mai des și tot mai neliniștit:

– Mița-a-a! Mița-a-a!

Și pădurea lua ultima frîntură a chemării și o purta din copac în copac, din văgăună în văgăună, ca un strigăt de jale, ca un bocet:

– ... a-a-a!

Și frunzele copacilor se înfiorau la acest strigăt, și animalele tresăreau speriate, și iarba se lipea înfricoșată la pieptul pămîntului, și Grigoraș alerga prin desișuri cu inima îndurerată și tot striga cu disperare:

– Mița-a-a! Mița-a-a!

Și în minte i se zvîrcolea un gînd strașnic: «Lupul!»

Literatura plaiului natal

EMILIAN BUCOV

(1909 – 1984),

poet, prozator, dramaturg moldovean s-a născut în or. Chilia, reg. Odesa. A fost unul din cei mai fructuoși autori în literatura moldovenească și unul din fondatorii ei. Printre numeroasele sale publicații – culegeri de poezii, romane, drame – se numără și: *Dunărea albastră*, *Cresc etajele*, basmul *Andrieș* ș.a.

Vasta-i literatură abordează diferite teme: viața poporului, prosperarea patriei, lupta pentru pace, prietenia dintre popoare, lupta contra asupririi și nedreptății.

MORMÎNTUL FRĂȚESC

Ștefan s-a oprit. I s-au muiat genunchii. Drumurile Bugeacului erau încă jilave, cu toate că zăpada intrase demult în pămînt.

Ștefan s-a uitat cu luare-aminte la localitatea, spre care-l ducea drumul. Din depărtare se vedeau bine casele de piatră galbenă.

Femeile au avut grijă să dea cu boia albastră pervazurile ferestrelor, așa cum era obiceiul prin partea locului. A doua zi era doar paștele.

Privirea lui Ștefan a lunecat în altă parte, s-a oprit pe crengile de lîngă moară. Iar sprîncenele i s-au încruntat. Ochiu i-au scînteiat. Și dacă cineva i-ar fi putut citi în ochi gîndurile în clipa aceea, ar fi aflat, odată cu pricina încruntării și o bună bucată din viața lui Ștefan.

Dezlîpind ciubotele de lutul cleios, drumetuțu a pornit cătinel mai departe.

El nu se grăbea, cu toate că tîrgușorul, înspre care-și ținea calea, era locul lui de naștere, leagănu copilăriei sale. El nu se grăbea, fiindcă tîrgușorul acesta mai era și locul suferințelor lui.

Înainte de a porni pe uliță, Ștefan s-a oprit la marginea tîrgușorului. S-a așezat pe o grămăjoara de pietriș, adus de pe dealul pietros din preajma localității, și-a proptit capul în mîini și ochii i-au încremenit într-un punct al cîmpului neted.

Prin fața lui, pe drumul, care se pierdea în depărtare, trecea din vreme în vreme cîte un om, se oprea pentru o clipă, se uita înspre locul spre care și Ștefan și-a așternut privirea, apoi își urma calea, dispărînd după zidul de piatră al grădinii lui moș Bajan. A trecut o bătrînă, și-a întors capul spre stînga, și-a făcut de cîteva ori semnul crucii și a dispărut după cotitură.

«Nu uită oamenii», s-a gîndit Ștefan, s-a ridicat și a luat-o mai voios pe partea dreaptă a uliței.

Acasă Ștefan n-a găsit pe nimeni. Odaia sărăcăcioasă era curată. Șervetele albe, brodate cu roșu, împodobeau pereții casei, în colțurile odăii erau atîrnate de perete cîte două farfurii de lut, zugrăvite în mai multe culori.

Ștefan a luat de pe masă o bucată de mămăligă rece, s-a așezat la fereastra, care da în uliță, și a început să mestece încet, uitîndu-se prin geam. Așa-i plăcea să șadă cîteodată și să privească hora de peste drum, pe vremea cînd nu era încă silit să plece din tîrgușorul său natal. Ștefan plecase în Dobrogea și se angajase grăjdar. Acasă venea rareori, îl trăgea înoace nu numai familia: nevasta și cei doi băieți – Sofrone și Mitru. Aici a început el, cu zece ani în urmă, să-și caute rostul în viață. Aici, în

tîrgușorul acesta, plătise cu mult sînge pentru gîndul lui, care scotocea prin adîncimi, neîngăduite a unui țăran nevoiaș ca dînsul.

Ușa s-a deschis.

Tată, tătucă, ai venit? Da noi te-am așteptat ieri. Credeam că nu mai vii, vobrea repede, gîfiind, băiatul cel mai mic al lui Ștefan.

D-apoi cum! Unde-i mama?

S-a dus la tușa Frăsina după sită. Trebuie să vie. Ștefan l-a strîns la piept pe Mitru și l-a sărutat pe frunte.

Băiatul acesta s-a născut în noaptea celor mai grele încercări din viața lui Ștefan, în noaptea spre 19 septembrie 1924, cînd viața lui era aninată de un fir de păr deasupra prăpastiei. În noaptea, cînd sîngera tot tîrgușorul acesta, în dimineața zilei de 20 septembrie el a aflat în-tîmplător că nevasta i-a născut un băiat. În bezna beciului, unde fusese aruncat, plin de sînge, a pătruns raza bucuriei de tată și l-a întărit pe răsculat. Ștefan își iubea băiatul, cum iubea libertatea pentru care pătimea.

— Măi Mitruță, dute la moș Lefterie și spune-i să vie încoace. Da să meargă prin harman, să nu-l vadă găinarii, priceput-ai?

* * *

Ștefan n-a avut mult de așteptat. În odaie a intrat un om de statură înaltă, cu fața brăzdată de trei cicatrice adînci, dintre care una împreuna colțul gurii cu urechea. Aceasta făcea ca buzele să fie întinse în așa fel, încît părea că omul zîmbește întruna.

Noroc, Ștefane.

Noroace, bade Lefterie.

S-au îmbrățișat. S-au uitat cu luare-aminte unul în fața altuia. Cătăturile lor au vorbit mai mult decît ar putea spune o convorbire îndelungată. Așa vorbesc, întîlnindu-se, privirile a doi oameni, care se iubesc, așa se pătrund și se contopesc într-o clipă ochii a doi oameni, ale căror gînduri și dorințe sînt aceleași.

S-au așezat pe laița de lîngă fereastră. Tăceau. Apoi deodată:

Vezi «agudul dracului», a spus Ștefan, arătînd cu privirea pomul care-și ridică de după acoperișul morii crengile noduroase.

Da, a oftat Lefterie și ochii s-au întunecat, gîndindu-se la schingiuirile pe care le-au suferit amîndoi, legați cu lanțuri de tulpina agudului. Apoi a întreat: Ai văzut mormîntul?

M-am uitat mult la el cînd veneam spre casă. Aproape nici nu i se mai cunoaște urma. Ploile i-au ros și i-au netezit movilița.

Ploile, vorbă să fie ... Jandarmii au netezit-o. Cu o lună în urmă, cînd abia se topise omătul, am avut eu grijă să ridic iarăși movilița. Taman pe atunci se făceau arestări pe aici. Au fost înhățați și stîlciți în bătai Demente Hulubu și Gligore Procopenco. În vreme ce aceștia stăteau închiși la post, flăcăii noștri au înfipt în mormînt un băț, iar pe bățul acela era legată o hîrtie pe care era scris: «Nu vă bateți joc de oameni. Noi n-am murit, noi trăim în fiecare piept de basarabean; s-o știți, noi n-am murit».

Ei, și pe urmă? a întreat grăbit Ștefan.

Ce să fie? Hîrbu și-a înfipt colțul în oameni. Toți locuitorii cu știință de carte au fost mînați la postul de jandarmi și au fost puși să copie hîrtia ceea. Vroia Hîrbu să afle, după scris, cine-i vinovatul.

Mai trăiește, cîinele ... cum de-l mai ține pămîntul, a scrîșnit din dinți Ștefan.

Au tăcut, uitîndu-se gînditor prin geam înspre marea de verdeață, în care se cufunda soarele.

Bade Lefterie, a spus deodată Ștefan. Știi ce ... în noaptea asta, cum îi întuneric ...

Lefterie l-a privit tăcut. A priceput totul. În noaptea întunecată ei vor drege movilița tovarășilor uciși de jandarmi...

...Zece ani au trecut de cînd izbucnise focul mîniei Tatarbunaru-lui. Multe zile negre și amare ca fierea s-au scurs de cînd a fost înecat în sînge răscoala moldovenilor, ucrainenilor, rușilor din Bugeac, dar locuitorii din partea locului urmau să ducă lupta împotriva călărilor, puși de boierimea românească. Jandarmii se sileau în fel și chip să ștergă urmele anului răscoalei. Dar petele de sînge ieșeau mereu pe fața cernoziomului pîngărit. Mormîntul frățesc de la marginea Tatarbunaru-lui, în care au fost aruncați zeci de răsculați, nu putea fi uitat de popor, cum nu puteau să fie uitate miile de jertfe – țărani ai

Bugeacului, sfișiați de stăpînire. Jandarmii au netezit pămîntul de pe mormînt. În nopți întunecate oamenii ridicau din nou movilița ori făceau deasupra mormîntului felurite semne să nu i se piardă urma. Apoi stăpînirea a vîndut unui chiabur acest lot de pămînt. Chiaburul a tras brazdă peste mormînt și a semănat secară. Într-o noapte de vară secara a fost aprinsă, iar după cîteva zile movilița a apărut din nou. Jandarmii au îngrădit cu sîrmă ghimpată locul cu pricina și au dat ordin ca nimeni să nu se apropie de mormînt. «Cine se va apropia la o sută de pași de groapa tîlharilor de răsculați va fi împușcat pe loc!» a ordonat Hîrbu. La vreo două sute de pași de mormînt se afla o casă în care s-au mutat special doi jandarmi. Deseori din ograda acestei case se auzeau, în toiul nopții, împușcături. Trăgeau jandarmii în oameni nevăzuți, pe care și-i închipuiau umblînd prin întuneric în preajma locului interzis.

* * *

În harman, după stogul de paie, stăteau doi oameni. Fiecare cu cîte o lopată în mîna.

Îi vremea să pornim, bade Lefterie, a șoptit Ștefan.

D-apoi ... Numai să nu pornim împreună. De-a fi să prindă ori să împuște, apoi cel puțin pe unul singur.

Atunci tu te vei duce prin partea asta, iar eu – prin harman, dinspre cîmp.

Stai, unde ești? a șoptit Lefterie, bîjbîind prin întuneric.

S-au îmbrățișat. Și-au luat rămas bun unul de la altul. Ștefan a luat-o încet peste harman și a ieșit în cîmp. Bezna învăluia totul, dar Ștefan cunoștea atît de bine lotul acesta de pămînt, încît putea să găsească în pîcla cît de deasă locul mormîntului. O dîră de lumină pornea din casa neagră (așa numeau oamenii de aici casa în care locuiau jandarmii), sfredelind întunericul. În orice clipă jandarmii puteau să tragă în direcția mormîntului.

Ștefan s-a culcat la pămînt, ca să se miște tîrîș. Cîmpul era jilav. Pieptul se lipea de pămîntul cleios. Dar Ștefan nu simțea umezeala. Sprijinindu-se pe cotul stîng, țînînd lopata în mîna dreaptă de-a lungul corpu-

lui, cu fierul înainte, el se simțea în situația unui ostaș gata de atac. Și-a încleștat degetele de coada lopeții și i se părea că are în mână o pușcă.

Din casa neagră a ieșit un jandarm cu felinarul în mână, a intrat în șopron. Pentru câteva clipe limba de lumină s-a întins departe în întuneric. Ștefan și-a aplecat capul și s-a proptit cu bărbia în pământ. Ideea de luptă zugrăvea tot mai limpede cîmpul de luptă, pînă cînd într-o clipă în închipuirea lui Ștefan a apărut tabloul nopții din septembrie 1924. Ștefan a fost puternic cuprins de simțăminte, asemănătoare acelorora din vremea evenimentelor din Bugeac. El retrăia acum fiecare amănunt al acelor zile, fiecare moment al luptei. În fața lui s-a ridicat în toată puterea ei răscoala din Tatarbuniar.

... Noapte de septembrie. Iarbă jilavă. Cu pușca în mîna dreaptă, cu grenada în cea stîngă, Ștefan sta culcat în păpușoiștea de la marginea drumului. Era a treia noapte de luptă a răsculaților din partea de miazăzi a Basarabiei împotriva boierimii și jandarmeriei românești. Ștefan a luat parte în luptele de pe ulițele Tătarbunariului, a trecut prin satele care ridicaseră steagul răsculaților. Boierii din București tremurau, cuprinși de panică. Le era groaznică teama, cînd simțeau apropierea răsplatei pentru crimele lor. Un fior de groază a trecut prin sălile luxoase ale palatului regal din București. Se clatină tronul regelui Ferdinand. România boierească și-a întors gurile tunurilor spre Basarabia. Regimente întregi de infanterie au fost trimise în Bugeac. În noaptea aceea Ștefan sta la pîndă în păpușoiște. În via de alături era Vasile Bîrcă – prietenul lui din copilărie. O unitate de infanterie românească, care în timpul zilei a atacat satul Nerușai și a fost respinsă de răsculați, cu venirea nopții s-a oprit la vreo trei kilometri de sat. În vreme ce Ștefan sta la pîndă în apropierea liniei dușmanului și observa ce se petrece în lagărul dușman, în sat nu dormea nimeni. Bărbați, femei, copii săpau tranșee.

În zorii zilei veneticii au început să se miște. O mulțime de soldați se apropia de păpușoiște. Ștefan a dat de veste tovarășilor săi. O mîna de răsculați, așezînd câteva mitraliere pe creasta șanțului, au întîmpinat cu foc furios soldații. Aceștia s-au împrăștiat și au luat-o la fugă. Dar în același timp o grupă de jandarmi a năvălit în vie. Ștefan a văzut cum s-a ridicat Bîrcă, a auzit cum a strigat: «Tova-

răși, înaintați!» și s-a năpustit cu baioneta armei asupra jandarmilor. Cîțiva răsculați i-au venit în ajutor. Ștefan a doborât cu patul puștii un jandarm care străpunsese cu baioneta un băietan de vreo 17 ani. Jandarmii s-au retras. În momentul acesta s-au auzit

Blestemul. *M. Gamburd*

bubuituri de tun. Obuzele cădeau pe ulițele satului, asupra caselor. Vitele mugeau prin ogrăzi. Copiii speriați țipau, alergînd pe ulițe. Iar tunurile băteau fără încetare ...

... Firul amintirilor lui Ștefan s-a rupt. El a văzut cum jandarmul care intrase în șopron a ieșit afară, a ridicat felinarul deasupra capului și s-a uitat înspre cîmp. «Cine-i acolo?» a strigat jandarmul într-o doară. Ștefan a strîns puternic lopata în mîină. Cînd jandarmul a intrat în «casa neagră», firul amintirilor a început să se depene din nou în memoria lui Ștefan.

... Soldații au înconjurat via și păpușoiștea. Bîrcă a venit în fugă la Ștefan.

— Nu ne mai putem întoarce în sat. Drumul este închis.

— S-o apucăm spre Volcioc. Acolo sînt ai noștri.

Ei au pornit spre miazăzi. Soldații se mișcau și ei spre miazăzi, făcînd lanț prin păpușoiști, pe miriști.

O mîină de oameni, rupti de ceilalți răsculați, au ajuns pe malul Mării Negre. În apropierea țarmului se afla ancorat un monitor. Un ofițer dușman s-a urcat pe catarg. El țipa, amenințîndu-i cu pumnii pe cei buluciți pe mal. S-a auzit țacănitul unei mitraliere. Ștefan și Bîrcă s-au aruncat la pămînt, rămînînd nemișcați cu fața în nisip. Din umărul lui Bîrcă se scurgea o șuviță de sînge.

— De aici nu mai scăpăm ... Ce-i de făcut?

— Vom trage pînă la cel din urmă glonte, iar apoi vom vedea, a răspuns Ștefan.

Gloanțe nu mai erau, iar soldații se tot apropiau de mare.

— Mai bine mă înec, decît să mă dau viu în mîinile lor, a spus Bîrcă, cercetînd cu ochii orizontul liniștit al mării.

— De ce să te prăpădești degeaba. Ne-om apăra, cît vom putea. Poate vin degrabă ai noștri să ne ajute.

Gloanțele șuierau deasupra capetelor. Bîrcă a simțit durere și în umărul celălalt.

— Ascultă, Ștefan, se vede treaba că-i capătul aici; pe față i-au trecut fiorii, iar dinții ba clănțăneau, ba mușcau buzele.

— Frate Ștefan, dac-oi muri, să nu-i spui mamei ... Nu trebuie ... Spune-i că am fugit peste Nistru, sînt sănătos ... și că m-oi întoarce ...

Ștefan i-a luat repede capul în mîini și a început să-i șoptească cu tremur în glas:

— Vasilii ... Vasilică ... Nu, nu, tu n-ai să mori, Vas ... Ștefan a văzut, cum ies pete de sînge pe cămașa tovarășului, cămașa tărcată, pe care i-a cusut-o mamă-sa — mătușa Ileana — și cu care se mîndrea de atîtea ori la horă Vasile Bîrcă. Soldații se apropiau tot mai mult.

— Predați-vă, tîlharilor! a strigat un plutonier care alerga în fruntea unui grup de soldați.

Ștefan și-a îndreptat arma cu baioneta înainte și s-a pregătit să se apere. Deodată a simțit durere în spate, apoi în mîna dreaptă și a căzut ...

Ștefan și Bîrcă au fost legați cu sîrmă unul de altul și astfel au fost mînați pe jos la Tatarbunar.

Noaptea au fost aruncați într-un beci mic și jos, unde mai erau peste o sută de arestați — vii, gata să moară, morți. Unii au murit din pricina chinurilor, alții trăgeau să moară din pricina lipsei de aer. Ștefan se înnădușea. Lîngă el zăcea Bîrcă fără simțire. La revărsatul zorilor a venit în beci un agent de siguranță cu revolverul în mînă. Agentul trăgea după sine un băiat de vreo zece ani.

— Acesta-i bandit? l-a întrebat pe băiat agentul de siguranță, arătînd cu piciorul un țaran, care rezemat cu umărul de perete, răsuflea greu.

Băiatul tremura. El îi iubea pe toți țararii acestia. I s-a întărit simțămîntul acesta mai ales în ziua, cînd deasupra primăriei din Tatarbunar a început pentru întîia dată să filfie steagul răsculaților. Băiatul alerga pe ulițele Tatarbunarului. Sorbea cu ochi lacomi tot ce

vedea, iar ceea ce vedea era nou pentru ochii lui. Poporul s-a revărsat pe hudiți, toți umblau liberi, cu pași hotărâți. La primărie, unde altă dată veneau țărani cu cușmele în mână să-și dovedească măcar o fărîmă din drepturile lor, la aceeași primărie, în întîia zi a răscoalei, aceiași țărani intrau și vorbeau cu demnitate de oameni liberi.

Era nou și acel fapt că fetele, umblînd în grupuri pe uliță, nestîjnite, cîntau cîntece moldovenești, ucrainești, rusești, iar lîngă casa, unde înainte fusese postul de jandarmi, s-a încins o horă veselă.

Pe balconul fostei primării, băiatul l-a văzut în ziua aceea pe tatăl său, vorbind ceva poporului adunat. Au vorbit și alți țărani, oameni cu totul obișnuți. Și băiatul, deschizînd larg ochii aprinși de curiozitate, alerga peste tot, se uita, asculta. El nu pricepea ce se întîmplase, dar simțea că este ceva deosebit de bun. Întregul orașel devenise, parcă, mai primitiv. Peste tot era ca acasă. El nu se teme de nimeni. Și faptul că la primărie și la toate celelalte așezăminte, pe care le-a vizitat băiatul, fiecare vorbea fără teamă în limba lui maternă, i se părea neobișnuit. Și el i-a îndrăgit atît de mult pe oamenii acestia, țărani lui, prost îmbrăcați, dar foarte buni.

Iar acum ... el îi vedea plini de sînge și nu pricepea, pentru ce sînt bătuți, chinuiți, ei doar n-au făcut decît bine.

– Eu te întreb, acesta-i bandit? a răcnit înfuriat agentul de siguranță, lipind țeava revolverului de tîmpla băiatului.

– Zău, că eu nu ...

Agentul și-a îndreptat revolverul înspre bătrîn și a descărcat trei gloanțe. Bătrînul a alunecat cu umărul pe perete și s-a prăbușit fără să crîcnească.

– Ale-e-eu ... Cu tine încă n-am stat de vorbă, a spus rînjind agentul. Hai să facem cunoștință, a adăugat el, lovindu-l pe Ștefan cu țeava revolverului în cap. Ștefan și-a venit în fire. Cătătura lui tulbură s-a oprit asupra băiatului și parcă a înghețat. Era feciorul lui cel mai mare.

– Sof ... Sofrone, a încercat să se apropie de feciorul său, dar agentul l-a îmbrîncit înapoi spre perete.

Băiatul a vrut să strige, dar n-a putut. În schimb, lacrimile i-au țîșnit dintr-o dată și au început să curgă pe obrajii palizi. În sfîrșit, Sofrone a putut să șoptească: «Tată, tătucă!».

– Omoară-mă pe mine, dar lasă-1 pe băiatul meu! a strigat din răspuțeri Ștefan, uitînd de răni și simțînd doar cuțitul nemărginitei dureri de tată.

– A-a-a, ... așa-mi ești, banditul ... Nu toți au norocul să fie uciși pe loc. Astfel de plăcere se poate face unui om cu o vină mică. Da pe tine, ... n-ai grijă, te-oi omori, dar pînă atunci ...

Și agentul 1-a apucat pe Ștefan de păr cu mîna stîngă, iar cu dreapta, în care ținea brauningul, a început să-1 lovească în ochi, în tîmple, peste gură.

— Ia te uită, feciorul tatei, rînjea agentul, dînd în Ștefan, ia te uită la tatăl tău ... una... uite ... două... uită-te bine ... trei ... patru ...

Ștefan se clătină. Strîngîndu-și dinții, el ținea ochii închiși, n-avea putere să se împotrivescă. Știa ce-1 așteaptă. Tovarășii săi,

care au stat sub arest numai o zi-două, erau de nerecunoscut: părul smuls, urme de fier roșu pe față, pe piept, ochii plesniți.

... Aici amintirile s-au topit din nou. Ștefan a ajuns tîrîș pînă la locul unde era mormîntul. Cineva 1-a tras de mîna. Era badea Lefterie.

– Aicea-i, a șoptit Ștefan.

– Începe tu de aici, iar eu voi face movilița din partea cealaltă ...

Ei s-au apucat de lucru. Nu trebuia pierdută nici o clipă. Mormîntul era lung, de vreo opt metri, și trebuia ridicată o moviliță înaltă de cel puțin un

Răscoala de la Tatarbuniar.
M. Gamburd

arșin. Din «casa neagră» a ieșit din nou un jandarm cu felinarul în mână. Cei doi s-au aruncat jos și s-au lipit cu pieptul de pământ. Jandarmul a ieșit afară și a apucat-o spre centrul orașelului. Ștefan și Lefterie s-au ridicat și și-au început din nou lucrul.

...Aici, exact în locul acesta, cu zece ani în urmă Ștefan a fost martorul unei fapte nemaipomenite, pe care au săvârșit-o jandarmii și siguranța. De la postul jandarmeresc, de la siguranță veneau căruțele încărcate cu corpurile sfișiate ale basarabenilor. Unii erau morți, alții mai răsuflau. Un grup de femei, copii, bătrâni au fost aduși aici sub baionete și siliți să-și sape mormântul. Toți acestia, înnebuniți de groază, săpau încet, tremurând, fără să-și dea seama ce fac. Ștefan și-a adus aminte de un bătrîn cărunt, care a ieșit din groapă, a aruncat lopata jos și a spus în șoaptă: «Nu pot». Pe urmă tare și prelung: «Nu po-o-ot!»

Hîrbu, care era de față, a sărit ca mușcat.

«Ți-i greu, zici, nu poți, zici?.. Ia să-ți arăt eu cum se face». A apucat arma din mâna unui soldat și a străpuns cu baioneta pieptul bătrînului. Acesta și-a ridicat mâna dreaptă, ca și cum vroia să-și scoată cușma din cap, a căzut în genunchi și s-a întins pe spate fără răsuflare.

Hîrbu a luat lopata bătrînului și a aruncat-o la picioarele lui Ștefan: «Na, sapă-ți mormântul, tîlharule, auzi ce-ți spun?»

În vremea aceasta s-a apropiat de Hîrbu un agent de siguranță și i-a spus ceva. Hîrbu s-a uitat în jurul său, s-a uitat la Ștefan. Nu i-a spus nimic.

Groapa era gata. Adîncă de vreo trei metri, lungă și îngustă, ea părea o tranșee. Agentul a ordonat soldaților să arunce în groapă corpurile omenеști. Soldații se apropiau încet de groapă, agentul țipa, lovea, înjura. Corpurile jertfelor Tatarbunarului erau aruncate grămadă în mormînt. Unii se mai mișcau, gemeau. Ștefan și-a fixat privirea asupra unui cap zdrobit. Fața era de nerecunoscut, dar cămașa tărcată, pătată de sînge și sfișiată la piept, părea să-i fie cunoscută lui Ștefan.

S-a încruntat, silindu-se să-și aducă aminte ceva. «Cămașa cusută de mătușa Ileana». Da, acesta era Bîrcă. I s-a părut că pieptul

prietenului său se mișca încet. «Mai trăiește», s-a gândit Ștefan și a făcut o mișcare cu mâna, vrînd parcă să-i oprească pe soldați. Dar Bîrcă era de acum în groapă.

Cînd peste cei din mormînt s-a așternut întîiul strat de pămînt, Ștefan a văzut cum se mișcă pămîntul. Jandarmul într-o parte, agentul de siguranță în alta călcau cu furie stratul de țărână, așternut peste oamenii pe jumătate vii.

Ștefan și încă trei oameni au fost duși la siguranță. Autoritățile aveau nevoie de răsculați vii pentru înscenarea unui proces.

... Acum, făcînd movilița deasupra mormîntului fraților, deasupra locului unde zăcea Bîrcă, Ștefan retrăia ceasurile groaznice ale înmormîntării. Amintirile băteau ca ceasornicele în creierii lui Ștefan, iar din fundul amintirii răspundeau, ca niște ecouri, zilele ce au urmat mai tîrziu. Chinuri, judecată, închisoare ...

— Să mergem, a spus Lefterie, apropiîndu-se de Ștefan.

— Da, să ne grăbim; ... n-auzi, bade Lefterie, parcă umblă cineva prin apropiere...

Ștefan s-a aplecat deasupra mormîntului și a sărutat țărîna.

Cei doi tovarăși au dispărut în întuneric.

În zorii zilei Ștefan a ieșit în cîmp. Ascunzîndu-se după gardul de piatră, care împrejmuia grădina lui moș Bajan, Ștefan s-a uitat înspre locul unde lucrase noaptea trecută.

A clipit din ochi să-și limpezească privirea. Nu, ochii nu-l amăgeau. A zîmbit. Dar a zîmbit așa, cum zîmbește omul doar foarte rar.

Pe movilița proaspătă, pe un băț înfipt la capătul mormîntului, era un placat (din depărtare nu se putea desluși inscripția). Toată movilița era acoperită cu flori de primăvară.

Ștefan a luat-o încet prin grădini. Strălucirea bucuriei îi licărea în ochi, zîmbetul nu-i părăsea buzele.

— «Vasăzică, oamenii nu uită!..»

RECEPTAREA ȘI INTERPRETAREA TEXTULUI

Observați! Descoperiți!

1. Ce tablou tragic din istoria poporului moldovenesc evocă Em. Bucov în povestire?
2. Cum e văzută și apreciată de Sofrone (feciorul mai mare al lui Ștefan) prima zi a răscoalei din Tatarbuniar? Citiți și reproduceți episodul.
3. De ce Tatarbuniarul, pentru Ștefan, este nu numai locul natal și leagănul copilăriei, ci și iadul suferințelor?
4. Povestiți despre a treia noapte de luptă a răsculaților după un plan întocmit.
5. La ce chinuri au fost supuși răsculații prinși?
6. Care-i crima cea mai odioasă, săvârșită de jandarmi?

Personajele

1. Caracterizați personajele povestirii, după criteriile *pozitiv/negativ*, argumentînd opiniile.

Personaj pozitiv

1. Ștefan: *luptător pentru libertate*, ...
2. . . . .
3. . . . .
4. . . . .
5. . . . .

Personaj negativ

1. Hîrbu: «cîinele», «călăul» . . . .
2. . . . .
3. . . . .
4. . . . .
5. . . . .

2. Numiți personajele secundare. Care este rolul lor în text?

Exprimați-vă părerea

1. Redați portretele lui Ștefan și Bîrcă (așa cum vi-i imaginați).
2. De ce V. Bîrcă îl roagă pe Ștefan: «. . . dac-oi muri, să nu-i spui mamei . . . , spune-i că sînt sănătos și că mă voi întoarce?»
3. La baza povestirii «Mormîntul frățesc» stau fapte reale: răscoala de la Tatarbunar, care a avut loc între 16-22 septembrie 1924. S-au ridicat la lupta împotriva exploatării peste 6000 de răzvrățiți – reprezentanți ai tuturor naționalităților din ținut: moldoveni, ucraineni, ruși, bulgari, evrei ș.a. 10 regimente de armată română au stropșit în sînge răscoala: peste 3000 de martiri au fost uciși, sute – schinjuiți sălbatic. La Chișinău a fost înscenat rușinosul «Proces al celor 500». Acest proces a fost condamnat de lumea progresistă.

Scriitorul francez Anri Barbusse, «cetățeanul planetei», a publicat o serie de articole ce vor constitui volumul «Călăii», în care a condamnat «monstruosul proces politic», intentat răsculaților de la Tatarbunar. Despre închisoarea în care a fost înscenat procesul el scria: *«Ne aflăm pe teritoriul închisorii din Chișinău. În fundul ogrăzii se vede o baracă din scînduri. Acolo erau judecați țărani de la Tatarbunar. În baracă, la o masă lungă, stăteau judecătorii, îmbrăcați în uniforme militare: de o parte și de alta a mesei procurorii și avocații.*

. . . M-am iutat la acuzați, la fețele lor suferinde și blajine.»

- Cum credeți, autoritățile române au procedat corect? Argumentați răspunsul.

Faceți legătură cu actualitatea: cum se rezolvă astăzi un conflict?

4. Cei care au aflat despre urmările răscoalei de la Tatarbunar s-au indignat, s-au revoltat, si-au spus cuvîntul. Printre ei se numără Bernard Shaw, Romain Rolland, Anri Barbusse, M.Gorkii care au scris: *«Oligarhia românească trebuie să stea pe banca acuzații și să o judece țărani basarabeni».*

* Au avut dreptate scriitorii sus-numiți? Argumentați-vă răspunsul.

- 5.** Conținutul unei foi volante este următorul: «*Ei nu ne vor ucide pe toți. Vor rămîne cîțiva care-i vor ridica la luptă pe alții*». Povestirea «Mormîntul frățesc» începe și se termină cu următoarele cuvinte: «*Oamenii nu uită!*»
- Putem afirma că a fost auzit «glasul» volantei?
  - De ce nu uită oamenii? Motivați-vă răspunsurile.
  - Trebuie uitate astfel de crime?
- 6.** La finalul povestirii aflăm că «pe movilița proaspătă, pe un băț înfipt la capătul mormîntului, era un placat, (din depărtare nu se putea desluși inscripția)».
- «Descifrați» inscripția și argumentați-vă răspunsul.
- 7.** De ce Em. Bucov și-a intitulat povestirea «Mormîntul frățesc»? Motivați răspunsul.

Impresii de lectură

1. Ce gânduri și sentimente v-a trezit lectura povestirii «Mormîntul frățesc»?
2. Redați, printr-un desen, impresiile sau unele tablouri, din acțiunea textului, care v-au impresionat.

Liniile de subiect într-o operă literară

1. Cînd are loc acțiunea în textul «Mormîntul frățesc»?
2. Cînd a fost ridicată movilița în trecut sau în prezent?

Rețineți! Într-o operă literară pot exista două sau mai multe *linii de subiect* (două sau mai multe acțiuni paralele).

3. Completați spațiile punctate:

Mormîntul frățesc

Prima linie de subiect

.....

A doua linie de subiect

.....

4. Prima linie de subiect este redată direct. De cine? Alegeți varianta corectă:

- a) de Ștefan;
- b) de autor;
- c) de răsculați;
- d) varianta proprie.

5. A doua linie de subiect este redată . . . , sub formă de . . . . ale eroului principal (completați spațiile libere).

6. Cele două acțiuni din povestire:

- a) se împletesc;
- b) se sprijină una pe alta;
- c) se desfășoară paralel;
- d) nu se desfășoară paralel;
- e) formează împreună o unitate;
- f) varianta proprie.

Alegeți variantele corecte și motivați alegerea.

7. Întocmiți planul din citate ale celor două acțiuni din povestirea «Mormîntul frățesc». Continuați planul început:

Planul acțiunii prezente

- a) «Noi te-am așteptat ieri.»
- b) «Noroc, Ștefane.»
«Noroace, bade Lefterie.»
- c) . . . . .
- d) . . . . .
- e) . . . . .

Planul acțiunii trecute

- a) «Era a treia noapte de luptă a răsculaților...»
- b) «Soldații români au înconjurat via și păpușoiștea.»
- c) . . . . .
- d) . . . . .
- e) «Corpurile jertfelor Tatarbunarului erau aruncate grămadă în mormînt.»

8. « ...Movilița era acoperită cu flori de primăvară.»

Cercetați!

Recitiți textul, sistematizați cunoștințele obținute în timpul lecțiilor și faceți analiza literară (comentariul) povestirii «Mormântul frățesc» după un plan desfășurat.

Din literatura română

ION LUCA CARAGIALE

(1852–1912)

Opera:

- *O scrisoare pierdută*
- *D-ale carnavalului*
- *O făclie de paști*
- *Două loturi*
- *La conac*

Ion Luca Caragiale s-a născut în satul Haimanale de lângă Ploiești, România. Astăzi acest sat îi poartă numele.

I. L. Caragiale e un renumit dramaturg, un mare prozator și un publicist de forță. Este autorul pieselor de teatru: «Năpasta», «Conu Leonida față cu reacțiunea» ș.a.

A scris multe nuvele: «În vreme de război», «Inspecțiune» și schițe: «Domnul Goe», «Un pedagog de școală nouă», «Telegrame», «Vizita» ect.

Schițele lui I. L. Caragiale sînt adevărate monumete ale artei literare, fiindcă, după cum mărturisește însuși autorul, «eu nu scriu decît din viața noastră și pentru viața noastră».

Scriitorul G. Ibrăileanu l-a numit pe I. L. Caragiale «cel mai mare istoric al epocii sale».

D-I GOE...

Ca să nu mai rămîie repetent și anul acesta, mam'mare, mamița și tanti Mița au promis tînărului Goe să-l ducă-n București de 10 mai.

Puțin ne importă dacă aceste trei dame se hotărăsc a părăsi locul lor spre a veni în capitală numai de hatîrul fiului și nepoțelului lor. Destul că foarte de dimineață, dumnealor, frumos gătite, împreună cu tînărul Goe, așteaptă cu multă nerăbdare, pe peronul din urbea, trenul accelerat care trebuie să le ducă la București. Adevărul e că, dacă se hotărăște cineva să asiste la o sărbătoare națională așa de importantă, trebuie s-o ia de dimineață. Trenul în care se vor sui ajunge în Gara de Nord la opt fără zece. D-l Goe este foarte impacient și, cu un ton de comandă, zice încruntat:

- Mam'mare! de ce nu mai vine?... Eu vreau să vie!
  - Vine, vine acuma, puișorul mamei! răspunde cucoana.
- Și sărută pe nepoțel; apoi îi potrivește pălăria.

Tînărul Goe poartă un frumos costum de marinar, pălărie de paie, cu inscripția pe pamblică: «*le Formidable*», și sub panglică biletul de călătorie înfipt de tanti Mița, că «așa țin bărbații biletul!».

- Vezi ce bine-i șade lui, zice mam'mare, cu costumul de marinel?
- Mamișo, nu ți-am spus că nu se zice marinel?
- Da cum?
- Marinal...
- Ei! ziceți voi cum știți; eu zic cum am apucat. Așa se zicea pe vremea mea, cînd a ieșit întîi moda asta la copii – marinel.
- Vezi că sînteți proaste amîndouă? întrerupe tînărul Goe. Nu se zice nici marinal, nici marinel...
- Da cum, procopsitul? întrebă tanti Mița cu un zîmbet simpatic.
- Mariner....
- Apoi de! n-a învățat toată lumea carte ca d-ta! zice mam'mare și iar sărută pe nepoțel, și iar îi potrivește pălăria de mariner.

Dar nu e vreme de discuții filologice: sosește trenul – și nu stă mult.

Trenul este plin... Dar cu multă bunăvoință din partea unor tineri politicoși, care merg pînă la o stație apropiată, se fac locuri pentru dame. Trenul a plecat... Mam'mare își face cruce, apoi aprinde o țigară... Goe nu vrea să intre în cupeu; vrea să șadă în coridorul vagonului cu bărbații.

– Nu!.. nu e voie să scoți capul pe fereastră, mititelule! Zice unul dintre tineri lui Goe și-l trage puțin înapoi.

– Ce treabă ai tu, urîtul? zice mititelul, smuncindu-se.

Și după ce se strîmbă la urîtul, se spînzură iar cu amîndouă mîinile de vergeaua de alamă și scoate iar capul. Dar n-apucă să răspundă ceva urîtul, și mititelul își retrage îngrozit capul gol înăuntru și-ncepe să zbiere:

– Mamițoo! mam'mare! tanti!

– Ce e? Ce e? sar cucoanele.

– Să oprească! zbiară și mai tare Goe, bătînd din picioare. Mi-a zburat pălăria! Să oprească!!!

Tot într-un timp, iacătă conductorul intră să vadă cine s-a suit de la stația din urmă.

– Biletele, domnilor!

Cucoanele arată biletele dumnealor, explicînd d-lui conductor de ce nu poate și Goe să facă același lucru: fiindcă biletul era în pamblica pălăriei, și, dacă a zburat pălăria, firește c-a zburat pamblica și cu bilet cu tot. Dar avea bilet...

– Parol chiar eu l-am cumpărat! zice tanti Mița.

Conductorul însă nu înțelege, pretinde bilet; dacă nu, la stația apropiată, trebuie să-l dea jos pe d. Goe. Așa scrie regulamentul: dacă un pasager n-are bilet și nu declară că n-are bilet, i se ia o amendă de 7 lei și 50 de bani, și-l dă jos din tren la orice stație.

– Dar noi n-am declaratără? strigă mamița.

Goe în tren

I

- Ce e vinovat băiatul, dacă i-a zburat pălăria? zice mam'mare.
- De ce-a scos capul pe fereastră? Eu i-am spus să nu scoată capul pe fereastră! zice cu pică urâtul.
- Nu-i treaba dumitale! Ce te amesteci d-ta? zice tanti Mița urâtului...
- Uite ce e, cucoană, zice conductorul, trebuie să plățiți un bilet...
- Să mai plătim? N-am plătit o dată?
- Și pe deasupra un leu și 25 de bani.
- Și pe deasupra?..
- Vezi, dacă nu te-astîmperi? zice mamița și-l zguduie pe Goe de mîna.
- Ce faci, soro? Ești nebună? Nu știi ce simțitor e? zice mam'mare.
- Și, apucîndu-l de mîna cealaltă, îl smuncește de la mamița lui, tocmai cînd trenul, clănțănind din roate, trece la un macaz. Din smuncitura lu' mam'mare într-un sens, combinată cu clătînătura vagonului în alt sens, rezultă că Goe își pierde un moment centrul de gravitate și se reazimă în nas de clampa ușii de la cupeu. Goe începe să urle... În sfîrșit, n-au ce să facă. Trebuie să se hotărască a plăti biletul, pe care are să-l taie conductorul din carnetul lui. Păcat însă de pălărie!... Ce-o să facă d. Goe la București cu capul gol? Și toate prăvăliile închise!... S-ar întreba oricine, care nu știe cîtă grijă are mam'mare și cîtă prevedere. Cum era să plece băiatul numai cu pălăria de paie? Dacă se întîmplă să plouă, ori răcoare? Și mam'mare scoate din săculețul ei un beret tot din uniforma canonierii «*le Formidable*».
- Te mai doare nasul, puișorule? întrebă mam'mare.
- Nu... răspunde Goe.
- Să moară mam'mare?
- Sa moară!
- Ad' să-l pupe mam'mare, că trece!
- Și-l pupă în vîrfurile nasului; apoi, așezîndu-i frumos beretul:
- Parcă-i șade mai bine cu beretul!.. zice mam'mare, scuipîndu-l să nu-l deoache, apoi îl sărută dulce.

– Cu ce nu-i șade lui bine? adaogă tanti Mița și-l scuiță și dumneaci, și-l sărută.

– Lasă-l încolo! că prea e nu știu cum!... Auzi d-ta! Pălărie nouă și biletul! zice mamița, prefăcându-se foarte supărată.

– Să fie el sănătos, să poarte mai bună! zice mam'mare.

Dar mamița adaogă:

– Da pe mamitica n-o pupi?

– Pe tine nu vreau! zice Goe cu humor.

– Așa? zice mamița. Lasă!... și-și acoperă ochii cu mâinile și se face că plînge.

– Las' că știu eu că te prefaci! zice Goe.

– Ți-ai găsit pe cine să-nșeli! zice mam'mare..

Mamița începe să rîdă; scoate din săculeț ceva și zice:

– Cine mă pupă... uite!... ciucalată!

Mamița pupă pe Goe, Goe pe mamița și, luînd bucata de ciucalată, iese iar în coridor.

– Puișorule, nu mai scoate capul pe fereastră!... E lucru mare, cît e de deștept! zice mam'mare.

– E ceva de speriat, parol! adaogă tanti Mița.

Pe cînd Goe își mănîncă afară ciucalata, cucoanele se dau în vorbă de una, de alta... Trenul aleargă acuma despre Crivina către Periș.

– Ia mai vezi ce face băiatul afară, mamițo! zice mamița către mam'mare.

Mam'mare se ridică bătrînește și se duce în coridor:

– Goe! Puișorule! Goe! Goe!

Goe nicăieri.

– Vai de mine! țipă cucoana, nu-i băiatul! Unde e băiatul... s-a prăpădit băiatul!

– A căzut din tren băiatul! Tațo, mor!

Dar deodată, cu tot zgomotul trenului, se aud bubuituri în ușa compartimentului unde nu intră decît o persoană.

– Goe! maică! acolo ești?

– Da!

- Aide! zice mam' mare, ieși odată! Ne-ai speriat.
- Nu pot! zbiară Goe dinăuntru.
- De ce?.. Te doare la inimă?
- Nu! Nu pot...
- E încuiat! zice mam' mare, vrînd să deschidă pe dinafară.
- Nu pot deschide! zbiară Goe disperat.

Goe a tras manivela

– Vai de mine! îi vine rău băiatului înăuntru!

În sfîrșit, iacătă conductorul cu biletul: primește paralele și eliberează pe captiv, pe care toate trei cucoanele îl sărută dulce, ca și cum l-ar revedea după o îndelungată absență. Și mam' mare se hotărăște să stea în coridor, pe un geamantan străin, să păzească pe Goe, să nu se mai întîmple ceva puîșorului. Puîșorul vede o linie de metal în colțul coridorului, care are la capătul de sus o mașină cu mîner. Se suie-n picioare pe geamantan, pune mîna pe mînerul

mașinii și începe să-l tragă.

- Șezi binișor, puîșorule! Să nu strici ceva! zice mam' mare.

Trenul își urmează drumul de la Periș către Buftea cu mare viteză. Dar pe la mijlocul kilometrului 24, deodată s-aude un șuiet, apoi semnalul de alarmă, trei fluierie scurte și trenul se oprește pe loc, producînd o zguduitură puternică.

– «Ce e? Ce e?» ... Toți pasagerii sar înspăimîntați la ferestre, la uși, pe scări...

– Goe! puîșorule! Goe! strigă tanti Mița și se repede afară din compartiment.

Goe este în coridor... De ce s-a oprit trenul?

Cineva, nu se știe din ce vagon, a tras semnalul de alarmă. Din ce vagon?.. Asta e ușor de constatat; manivela semnalului nu se poate trage decît rupîndu-se ața înnodată și cu nodul plumbuit. Personalul trenului

umblă forfotă, examinînd roatele tamponate cu toată presiunea, așa de tamponate că-i trebuie vreo zece minute mecanicului să-și încarce iar pompa de aer comprimat și să poată urni trenul din loc. În toată vremea asta, conductorii și șeful trenului aleargă din vagon în vagon și cercetează aparatele semnalelor de alarmă.

Cine poate ghici în ce vagon era ruptă ața plumbuită și răsturnată manivela? Ciudat! tocmai în vagonul de unde zburase mai adineaori pălăria marinerului! Cine? Cine a tras manivela? Mam'mare doarme în fundul cupeului cu pușorul în brațe. Nu se poate ști cine a tras manivela.

Trenul se pornește în sfîrșit și ajunge în București cu o întîrziere de cîteva minute. Toată lumea coboară. Mam'mare așază frumușel beretul lui Goe, îl scuipe pe pușor să nu-l deoache, îl întrebă dacă-l mai doare nasul și-l sărută dulce.

Apoi cucoanele se suie cu pușorul în trăsură și pornesc în oraș:
– La bulivar, birjar! La bulivar!...

RECEPTAREA ȘI INTERPRETAREA TEXTULUI

Comunicați despre text

1. Stabiliți cuvintele sau expresiile care sugerează cînd s-au petrecut acțiunile în text. Identificați modurile de expunere în text. Vreun mod de expunere domină?
2. Cine-i personajul principal? Este un personaj pozitiv? De ce? Ați întîlnit în text personaje secundare? Numiți-le.
3. Ce au comun bunica, mama, mătușa lui Goe și însuși Goe? Cine, credeți, poartă vină în educația proastă a «marinelului»?
4. Caracterizați-l pe Goe așa cum îl prezintă scriitorul și cum vi-l imaginați:
  - un netrebnic,
  - un needucat,

- un ignorant,
- brutal,
- .....
- .....
- .....

5. Textul «D-nul Goe» este:

- narațiune?
- proza umoristică?
- schiță?

Argumentați.

Amintiți-vă! **Schița** este o scriere în proză, de dimensiuni reduse, care prezintă un singur moment sau episod din viața unuia sau mai multor personaje.

6. Demonstrați că «D-nul Goe» este schiță:

- operă în proză de proporții reduse;
- .....
- .....

7. Ce critică autorul prin chipul lui Goe:

- metodele de educație în trecut?
- educația greșită dată copiilor în unele familii?
- fața adevărată a familiilor burgheze?

Alegeți varianta de răspuns, argumentați.

8. Selectați, din text, cuvintele pe care le folosește Goe în comunicarea cu cei din jur. Puteți afirma că aceste cuvinte îl caracterizează pe «erou»? Cine l-a educat pe Goe?

9. Ce fel de persoane sînt «educatoarele» lui Goe.:

- lipsite de cultură;
- needucate;
- slugarnice;
- .....

10. Găsiți, în text, cuvintele, folosite de bunică, mamă, mătușă care le caracterizează ca persoane negative. Din conținutul textului reiese o învățătură. Care-i ea:

- ai șapte ani de acasă, ești un om educat?
- adevărata educație fiecare copil trebuie s-o primească, mai întâi, în familie?
- ca să poți educa, trebuie să fii educat?

Motivați-vă alegerea.

11. Formulați tema și ideea schiței «D-nul Goe».

12. Alcătuiți planul de idei al schiței. Reproduceți conținutul după acest plan.

13. Explicați (8-10 enunțuri) ce înseamnă «să ai șapte ani de acasă»?

Rețineți esențialul

- 1.** Textul «D-nul Goe» este schiță.
- 2.** Prin intermediul lui Goe scriitorul a criticat proasta educație pe care o primesc copiii în unele familii.
- 3.** Schița confirmă un adevăr cunoscut demult: adevărata educație a copilului se face, mai întâi, în familie.

**Text pentru rubrica
«Lectură individuală»**

I.L. Caragiale

BACALAUREAT

Cînd ies de dimineață din casă, o trăsură din trap mare intră pe strada mea; în trăsură, madam Caliopi Georgescu, o bună prietenă. O salut respectuos. Cum mă vede, oprește trăsura, înfigînd cu putere vîrfurile umbreluței în spinarea birjarului.

– Sărut mîna, madam Georgescu, zic eu, apropiindu-mă.

- La dumneata veneam! răspunde cucoana emoționată.
- La mine?
- Da... Te rog să nu mă lași!
- Să nu mă lași! Trebuie să-mi faci un mare serviciu amical... La nevoie se arată amicitia: să vedem cât ne ești de prieten!
- Cu cea mai mare plăcere, madam Georgescu, dacă pot...
- Poți!... să nu zici că nu poți!... știi că poți!... trebuie să poți!
- În sfârșit, ce e? de ce e vorba?
- Dumneata cunoști pe... Știi că-l cunoști!
- Pe cine?
- Ți-este prieten... știi că ți-e prieten! să nu zici ca nu ți-e prieten!...
- Cine?
- Popescu, profesorul de filozofie.
- Sîntem cunoscuți, ce e drept; dar chiar așa buni prieteni, nu pot să zic.
- Las' că știi eu...
- Ei?
- Ei! trebuie numaidecît să te sui în birjă cu mine, să mergem la el, să-i vorbești pentru Ovidiu.

Cititorul trebuie să știe că madam Caliopi Georgescu are trei copii – Virgiliu, Horațiu și Ovidiu Georgescu. Virgiliu este în anul al treilea la Facultatea de drept, Horațiu în al doilea, și Ovidiu vrea să intre în anul întâi, la aceeași facultate. Ovidiu trece acuma examenul sumar de șapte clase liceale, și, cu toată bravura lui, pe cât spune cucoana Caliopi, după ce a biruit toate obiectele, s-a-nțepenit la Morală.

– Închipuiește-ți, zice mama emoționată. Să-l persecute pe băiat! să-i zdrobească băiatului cariera!... Cum este el simțitor, e în stare să se prăpădească... Știi ce mi-a zis? «Mămițo, dacă pierd un an, mă omor!...» E în stare, cum e el ambițios... închipuiește-ți, să-i dea nota 3, și lui îi trebuie 6... Și la ce? tocmai la Morală... Acu, dumneata îl cunoști pe Ovidiu de cînd era mic... Știi ce creștere i-am dat!...

- Ei! bravo!
- Auzi, tocmai la Morală... Suie-te, te rog.
- Și, zicînd acestea, cucoana îmi face loc lîngă dumneaei în trăsură.

– N-ar fi fost mai bine, madam Georgescu – zic eu – să fi mers d. Georgescu în persoană la profesor?... Știi..., d. Georgescu, om cu greutate... ca tată, altfel... Eu... de... străin...

— Aș! ți-ai găsit! Georgescu! nu-l știi pe Georgescu ce indiferent e cu copiii? Dacă ar fi fost după Georgescu, nici Virgiliu, nici Horațiu n-ar fi fost în facultate... Despre partea lui Georgescu, rămâneau băieții fără bacalaureat!... Suie-te, te rog!

– Dar nu e nevoie de trăsură, madam Georgescu, mă duc pe jos.

– Vai de mine! dacă avem trăsură... Suie-te, te rog...

A trebuit să mă sui, și am plecat.

– Unde mergem? întreb eu pe cucoana Caliopi.

– La profesorul...

– Nu știi unde șade...

– Știi eu... ce-ți pasă! La dreapta, birjar!

Și cucoana lovește tare cu umbreluța peste brațul drept al birjarului.

– Mână mai iute!

Lovește la stînga, lovește la dreapta, apoi iar la dreapta, apoi la stînga; în fine, înfîge iar vîrfurile în spinarea birjarului, care oprește.

– Uite – zice madam Georgescu – căsuțele cele galbene de lîngă băcănie; intri în curte, casele din fund, la dreapta... Acolo șade... Eu te aștept aici.

Mă dau jos din birjă și pornesc, ridicînd rugi călduroase la cer, să dea Dumnezeu să nu fie acasă d. profesor de filozofie. Intru, ajung la locuința lui, bat. Cerul n-a voit s-asculte rugile mele: d. profesor este acasă... Cum să încep? Să-l iau pe departe... zic:

– Frate Popescule, ciudate sînt și programele și regulamentele școalelor noastre: prea se dă o importantă egală tuturor obiectelor de studiu, și asta este dăunător mersului, adică, vreau să zic, progresului; căci, în definitiv, ce vrea să facă școala din tinerile generațiuni, cari vin și caută, mă-nțelegi, o cultură sistematică, pentru a deveni cetățeni utili, fiecare în ramura sa de activitate socială?...

Profesorul se uită la mine aiurit, fără să-nțelegă. Eu urmez...

– Bunăoară, am văzut absurdități în școalele noastre; am văzut copii cu excelente aptitudini la studii, condamnați a sta un an repetenți, fiindcă

n-au avut notă suficientă la muzică sau la gimnastică... înțelegi bine că un an de întârziere, pentru inaptitudine la muzică sau la gimnastică!... Dar asta, trebuie să convii și dumneata, e tot așa de absurd ca și când a-l împiedica pe un tânăr dispus să învețe Dreptul, să piardă un an, fiindcă nu e tare la Morală... Ce are a face Morala cu cariera de avocat, pe care vrea tânărul să o îmbrățișeze?... Ba nu, spune d-ta!

Profesorul holbează ochii la mine și mai aiurit... Văzîndu-l așa, îmi zic: «nu merge! nu merge cu sistema mea pe departe! trebuie apucat boul de coarne!»

– Uite, frate Popescule, să lăsăm chestiile de principiu. Știi de ce am venit la d-ta?

– Ba!

– Am venit să te rog să dai lui Ovidiu Georgescu – pe care l-ai examinat ieri la Morală și i-ai dat nota 3 — să-i dai nota 6...

– !

– Să nu zici că nu poți!... știi că poți! trebuie să poți!

– Atunci trebuie să le dau la toți...

– Să le dai la toți!

– Bine, dar...

– Să nu zici că nu poți!... Știu că poți! trebuie să poți!... să le dai la toți! Sînt toți copii de familie bună!

Profesorul – e și el om de familie bună – zice:

– Bine! dacă sînt de familie bună, vom cauta să le dăm la toți nota 6.

– Îmi promiți?

– Pe onoarea mea de profesor!

Am plecat încîntat. Madam Georgescu mă aștepta foarte nerăbdătoare:

– Ei?

– Ei, le dă la toți.

– Cum, la toți?

– Firește... fiindcă toți sînt de familie bună.

– Cum, de familie bună?

– Ca Ovidiu.

– Nu-nțeleg.

– Le dă – zic eu – notă bună la toți băieții.
– Și lui Ovidiu?
– Mai ales... Le dă nota 6 la Morală, pentru că toți sînt din familie bună.

După-amiază, primesc de la madam Georgescu o scrisorică, prin care mă anunță că Ovidiu a obținut nota dorită și mă roagă să iau prînzul deseară la dumnealor. Se-nțelege că n-am lipsit a profita de grațioasa invitație.

A fost o masă splendidă. S-a băut șampanie în sănătatea lui Ovidiu Georgescu, urîndu-i-se o strălucită carieră. Cucoana Caliopi, în culmea fericirii, a sărutat cu toată căldura pe iubitul ei Prîslea, cu examenul căruia s-a încheiat deocamdată palpitațiile ei de mamă.

– Uf! mi-a zis norocita matronă, oferindu-mi un pahar de șampanie; am scăpat! Am dat și bacalaureatul acesta!

NICOLAE LABIȘ

(1935-1956)

Opera:

- *Locuri și întâmplări*
- *Sadoveniense*
- *Meșterul*
- *Miorița*
- *Mama*

Nicolae Labiș s-a născut în satul Poiana Mărului, județul Suceava. A crescut și s-a educat într-o familie de învățători.

În satul de baștină termină școala primară, iar studiile liceale le face la Fălticeni. În continuare studiază la Școala de Literatură «Mihai Eminescu» din București, pe care o absolveste în 1955. În acest an devine student la facultatea de filologie.

Scrie poezii și povești încă din copilărie. Debutul literar are loc la vârsta de 15 ani.

Într-o dimineață de decembrie 1956 cade victimă unui accident de tramvai. Traumat mortal este internat la spital unde poetul-meteor N. Labiș își compune ultimele versuri. Moare peste câteva zile, la vârsta de 21 de ani.

În anul morții publice în volum poemul pentru copii «Puiul de cerb» și placheta «Primele iubiri». Postum apar mai multe volume de versuri: «Lupta cu inerția», «Moartea căprioarei» etc.

MOARTEA CĂPRIOAREI

Seceta a ucis orice boare de vînt.
Soarele s-a topit și a curs pe pămînt.
A rămas cerul fierbinte și gol.
Ciuturile scot din fîntînă nămol.
Peste păduri tot mai des focuri, focuri
Danseză sălbaticе, satanice jocuri.
Mă iau după tata la deal printre tîrșuri,
Și brazii mă zgîrie, răi și uscați.
Pornim amîndoi vînătoarea de capre,
Vînătoarea foamei în munții Carpați.
Setea mă năruie. Fierbe pe piatră
Firul de apă prelins din cișmea.
Tîmpla apasă pe umăr. Pășesc ca pe-o altă
Planetă, imensă, străină și grea.
Așteptăm într-un loc unde încă mai sună,
Din strunele undelor line, izvoarele.
Cînd va scăpăta soarele, cînd va licări luna,
Aici vor veni în șirag să se-adape
Una cîte una căprioarele.
Spun tatii că mi-i sete și-mi face semn să tac.
Amețitoare apă, ce limpede te clatini!
Mă simt legat prin sete de vietatea care va muri
La ceas oprit de lege și de datini.

Cu foșnet veștejit răsuflă valea.
Ce-ngrozitoare înserare plutește-n univers!
Pe zare curge sânge și pieptul mi-i roșu, de parcă
Mîinile pline de sânge pe piept mi le-am șters.
Ca pe-un altar ard ferigi cu flăcări vineții,
Și stelele uimite clipiră printre ele.
Vai, cum aș vrea să nu mai vii, să nu mai vii,
Frumoasă jertfă a pădurii mele!
Ea s-arătă săltînd și se opri
Privind în jur c-un fel de teamă,
Și nările-i subțiri înfiorară apa
Cu cercuri lunecoase de aramă.
Sticlea în ochii-i umezi ceva nelămurit,
Știam că va muri și c-o s-o doară.
Mi se părea că retrăiesc un mit
Cu fata prefăcută-n căprioară.
De sus, lumina palidă, lunară,
Cernea pe blana-i caldă flori stinse de cireș.
Vai, cum doream ca pentru-ntîia oară
Bătaia puștii tatii să dea greș!
Dar văile vuiră. Căzută în genunchi,
Își ridicase capul, îl clătină spre stele,
Îl prăvăli apoi, stîrnind pe apă
Fugare roiuri negre de măргеle.
O pasăre albastră zvîcnise dintre ramuri,
Și viața căprioarei spre zările tîrzii
Zburase lin, cu țipăt, ca păsările toamna
Cînd lasă cuiburi sure și pustii.
Împleticit m-am dus și i-am închis
Ochii umbroși, trist străjuiți de coarne,
Și-am tresărit tăcut și alb cînd tata
Mi-a șuierat cu bucurie: – Avem carne!

Spun tatii că mi-i sete și-mi face semn să beau.
Amețitoare apă, ce-ntunecat te clatini!
Mă simt legat prin sete de vietatea care a murit
La ceas oprit de lege și de datini...
Dar legea ni-i deșartă și străină
Cînd viața-n noi cu greu se mai anină,
Iar datina și mila sunt deșarte,
Cînd soru-mea-i flămîndă, bolnavă și pe moarte.
Pe-o nară pușca tatii scoate fum.
Vai fără vînt aleargă frunzarele duium!
Înalță tata foc înfricoșat.
Vai, cît de mult pădurea s-a schimbat!
Din ierburi prind în mîini fără să știu
Un clopoțel cu clinchet argintiu...
De pe frigare tata scoate-n unghii
Inima căprioarei și rărunchii.
Ce-i inimă? Mi-i foame! Vreau să trăiesc, și-aș vrea...
Tu, iartă-mă, fecioară – tu, căprioara mea!
Mi-i somn. Ce nalt îi focul! Și codrul, ce adînc!
Plîng. Ce gîndește tata? Mănînc și plîng. Mănînc!

RECEPTAREA ȘI INTERPRETAREA TEXTULUI

Comunicați despre text

1. Demonstrați că poezia *Moartea căprioarei* are o structură mitică ca în poezia populară.
2. Explicați sensul imaginilor:
  - soarele a curs pe pământ;
  - vânătoarea foametei;
  - sînt legat prin sete de vietate;
  - retrăiește un mit.
3. Alcătuiți portretul căprioarei, apelînd la expresiile din poezie, la desen și la propria imaginație:
  - gingașă;
  - inocentă;
  - ... .
4. Stările sufletești pe care le trăiește personajul-copil sînt:
  - milă;
  - regret;
  - suferință;
  - ... ;
  - ... .

Exemplificați cu expresii din text.
5. Ce sugerează versul: «Știam că va muri și c-o s-o doară»?
6. Structurați poezia «Moartea Caprioarei» în cîteva secvențe, ținînd cont de particularitățile dominante: a) descriptivă; b) narativă; c) lirică; d) dramatică (reflectată în starea naturii); e) dramatică (pentru eroul liric).
7. Determinați figurile de stil:
  - cercuri lunecoase;
  - ochi umezi;

- amețitoare apă;
- focurile dansează;
- soarele s-a topit.

Rețineți! Tropul care constă în înlocuirea unui obiect sau fenomen cu altul apropiat printr-un raport logic se numește **metonimie**.

- 8.** Descoperiți metonimiile din prima strofă a poeziei.
- 9.** Imaginați-vă că ați fi pictori și va trebui să redactați o imagine în baza textului, ce veți reprezenta pentru a transmite mesajul?
- 10.** Putem afirma că căprioara devine universul copilăriei?

AUTO EVALUARE

1.	Determinați autorul și opera din care a fost sustras versul: «cartea ta... și-o apasă peste sîni». Ați identificat metonimia în acest vers? Care e?	<i>1 punct</i>
2.	De ce M. Eminescu este numit «Luceafărul poeziei noastre»? Prezentați, cel puțin, trei argumente.	<i>1 punct</i>
3.	Despre care operă din creația populară moldovenească vă amintesc cuvintele: «Bărbate, bărbate, adu-mi feciorii din moarte...» Exemplificați cu versuri din această operă populară.	<i>1 punct</i>
4.	În poezia în proză «Mama» I. Vatamanu a exprimat durerea mamei moldovence, care și-a pierdut, în război bărbatul și feciorii. Cum credeți, un cititor de altă naționalitate va avea aceleași emoții, trăiri, la lectura operei, ca și d-voastră sau nu? Argumnetăți-vă răspunsul.	<i>1 punct</i>
5.	Cine este Filipaș? (Numiți opera și autorul ei). Caracterizați-l.	<i>1 punct</i>
6.	De câte ori s-a întâlnit Gheorghe cu Docîța Stoian? Povestiți cum a avut loc cea de-a doua întâlnire.	<i>1 punct</i>
7.	Pe cine compătimiți: pe moș Mihail care a fost părăsit de soție sau pe babă care avea un astfel de soț? («Sania» de I. Druță). Exprimați-vă opinia argumentat.	<i>1 punct</i>

8.	De ce I. Druță nu i-a dat soției lui moș Mihail nume? Dacă vi s-ar cere un nume (pentru babă) pe care l-ați prefera? Argumentați răspunsurile.	<i>1 punct</i>
9.	Caracterizați-le, în paralel, pe baba lui moș Mihail («Sania» de I. Druță) și mătușa din Nădușita («Odihna» de I. Druță), care tot nu are nume.	<i>1 punct</i>
10.	Alcătuți o mică compunere (8-10 propoziții) cu tema: «Ai casă, țară și grai – ai și trai».	<i>1 punct</i>
11.	Cum credeți, muzica îl poate face pe orb să vadă lumea din jur, să simtă culorile și plenitudinea vieții. Cunoașteți asemenea opere literare? În ce constă frumusețea sufletească a muzicantului? Care a fost ultima faptă măreață a lui săvârșită în numele oamenilor din («Cîntec fără nume», M. Cibotaru).	<i>0,50 puncte</i>
12.	Cît timp s-a aflat familia Prisăcaru în ospetie la pădurarul Leușteanu? («Cîntec fără nume», M. Cibotaru)	<i>0,50 puncte</i>
13.	Povestiți despre evenimentele de la Tatarbunar, reieșind din cele aflate în cadrul orelor de literatură.	<i>0,50 puncte</i>
14.	Ce trăsături de caracter posedă răsculații și care a fost cauza care a provocat răscoala? Cum ați fi procedat dumneavoastră?	<i>0,50 puncte</i>

LITERATURA UNIVERSALĂ

POEZIA (sec. XVIII–XIX)

ROBERT BURNS

(1759 – 1796)

Opera:

- *Dragostea mea*
- *Sărăcie onestă*
- *Copacul libertății*
- *Popas în drum*
- *Uită, Scoția mea*

Cred că în Scoția nu există un alt poet atît de cunoscut și cîntat-timp de două secole! – de către, cei care vorbesc engleza și scoțiana!

Unele din cele mai reușite versuri ale lui R. Burns au devenit lozinci, altele înfrumusețează drapelele pe care le poartă scoțienii în timpul festivităților internaționale.

Și astăzi se înalță figura măreață a bardului din Scoția: curajosul, veselul, omul ce a iubit cu adevărat viața – Robert Burns, prin glasul căruia pentru prima oară a vorbit poporul său. A trăit și a muncit în condiții extrem de grele, dar toate acestea n-au reușit să înăbușe, în sufletul poetului, credința în om, dragostea de viață, speranța într-un viitor fericit.

În cătunul Allove se mai păstrează și astăzi căsuța din lut, acoperită cu paie, în care la 25 ianuarie 1759 a văzut lumina zilei R. Burns. Pe timpul acela, astfel de case erau o avere, mai ales că avea și o mică ferestruică pentru care trebuia plătită taxă.

Tatăl poetului, Williams Burns, a fost grădinar. Casa a construit-o singur. În casă puteai vedea și o policioară pentru cărți, confecționată de Burns-tatăl. Serile Williams scria ceva foarte atent, încet și timp îndelungat. Acel ceva era cartea «Povește. Credință și cucernicie», dedicată primului copil, lui Robert. În carte Williams nota întrebări la

care dădea și răspuns: ce înseamnă bine și ce – rău, care-s obligațiile omului.

Tatăl și-a învățat feciorii să citească și să calculeze, dar atenția deosebită a acordat-o comunicării orale și scrierii corecte. «Cel mai bun om dintre prieteni și cel mai deștept dintre dascăli», așa și-a numit Robert tatăl.

Mama a avut o influență, asupra fiului, de altă natură. Ea le cânta copiilor vechile balade populare în limba maternă.

R. Burns nu poate fi despărțit de țara sa, de pământul natal. În poeziile sale cântă viața oamenilor simpli: plugari, păstori, țesători, fierari, mineri. Opera poetului este foarte apropiată cântecelor populare, baladelor și tradițiilor.

Este interesant faptul că R. Burns scria poeziile nu cu ajutorul cuvintelor, ci după muzică.

Alegea melodia, o fredona pînă o perfecționa, iar mai apoi alcătuia versurile corespunzătoare melodiei.

R. Burns este cunoscut departe de hotarele Scoției. Biografii săi sînt convinși că în a doua jumătate a sec.XVIII a trăit și a creat un poet al poporului, un poet geniu – R. Burns, care a reușit să povestească în poeziile sale despre cele mai bune calități ale oamenilor simpli.

SĂRĂCIE ONESTĂ

Săraci așa precum ne știm
Sortiți pe lumea asta,
Onești ne vrem!
Nu vrem să fim
Slugoi mișei și basta!
Mereu la muncă, la corvezi,
Noi nu culegem lauri,
Dar nu vrem rang, nici laur,
Nu vrem efigii pe monezi!
Iar aur – omu-i aur!

Ni-i pita neagră în bordei
Și zdențăroasă coasta?
Mătăsuri pună-și cei mișei,
Dar omu-i om și basta!
Să beie proștii vin ținut,
Că ce din el s-alege?
Destoinic omul e văzut
Mai bine ca un rege!

Un nobil lord, din cei sus-puși,
Ce-și umflă țațoș creasta,
Să aibă sute de supuși,
Tot cizmă e și basta!
Îmbrace-l pînă la grumaz
Fireturi, găietane,
Destoinic omul face haz
De panglici și zorzoane!

Un crai dă lumii cavaleri
Și duci, dar vezi năpasta:
Să facă nu e în puteri
Un om întreg și basta!
Oricît ar fi ei învăscuți
Cu ordine înalte,
Mîndria, cinstea sînt virtuți
Cum nu-s pe lume alte!

O, știi prea bine, va veni
Dorit de veacuri ceasul
De-a pururi cînd va stăpîni
Virtutea la tot pasul,
Vor da în floare anii cei,
Cînd toți pe lumea asta
Vor fi ca frații între ei, –
Așa va fi și basta!

(În moldovenește de I. Crețu)

RECEPTAREA ȘI INTERPRETAREA TEXTULUI

Explorați textul

1. Din numele cui este scrisă poezia? Cine sau ce este proslăvit în text?
2. Poezia «Sărăcie onestă» cîntă:
  - viața, visul, speranța țaranului scoțian;
  - mîndria și demnitatea omului simplu.
  - . . . . . (continuați)
3. În care strofe au fost destăinuite chipurile celor bogați?
4. Evidențiați cîteva trăsături ale exploataților:
lordul – *îngîmfat*, . . .
împăratul – *necinstit*, . . .
bogații – *reduși*, . . .
5. Fiecare strofă în parte se încheie cu o generalizare morală. Evidențiați-le.
strofa I – omul truditoresc constituie aurul și nu cei bogați.
strofa II – . . . (continuați)

6. Care este visul poetului? Identificați strofa în care este evidențiat viitorul. Poezia «Sărăcie onestă» prezintă interes și astăzi?
7. Alegeți versuri din text pe care le-ați putea utiliza pentru a fi scrise pe un panou sau drapel (cum o fac scoțienii de altfel).
8. Unul din visele lui R. Burns era că «va sosi o zi când toți oamenii vor deveni prieteni». Cum credeți, visul poetului s-a realizat? Motivați-vă răspunsurile. Selectați cuvintele cu ajutorul cărora au fost luați în rîs cei mari și tari.
9. Poezia a devenit cîntec popular. Ce strofe ale poeziei «Sărăcie onestă» pot fi strofe ale cîntecului.

Rețineți esențialul

1. Poezia «Sărăcie onestă» oglindește dragostea de oameni, simțul demnității și libertății oamenilor simpli.
2. Morala și sentimentele celor simpli sînt în opoziție cu cele ale exploataților.
3. Stilul poeziei este simplu, laconic.

Text pentru rubrica «Lectură individuală»

R. Burns

FATA DESCULȚĂ

O văd aieva și acum,
Cu pasul gol călcînd ușor
Pe bolovanii de pe drum,
Ca în palate, pe covor.

O, Meli, fată cu încînt,
La ea mereu mi-i gîndul dus!
Pe lume cîte mîndre sînt,
Ca Meli mai frumoase nu-s!

Nu zău! Asemeni picioruş
Ce cere pus în saftian,
Culcat în perne moi de pluş,
Zburînd ca vîntul în rădvan!

Pe sînul alb cosiţa ei
Ca inul copt se varsă val,
În ochi şi noaptea ard scînteii
Ce-aduc corabia la mal.

O, Meli, fată cu încînt,
La ea mi-i veşnic gîndul dus!
Pe lume cîte fete sînt,
Ca Meli mai frumoase nu-s!

(În moldoveneşte de I. Creţu)

JORJ NOIL GORDON BYRON

(1788 – 1824)

Opera:

- *Pelerinajul lui Childe Harold*
- *Ghiaurul*
- *Cain*
- *Corsarul*
- *Prometeu*
- *Lara*
- *Don Juan*

J. Byron este reprezentantul de seamă al romantismului englez, pe care J. Goethe l-a numit «cel mai mare talent al secolului», iar poetul rus A. Puşkin l-a considerat «geniu, stăpînul raţiunii unei întregi generaţii de oameni ai timpului său».

Jorj Byron s-a născut într-o familie de aristocraţi la Londra. La vârsta de trei ani rămîne orfan de tată, dar o veste neaşteptată vine în familia lui Byron la vârsta cînd acesta împlinea vârsta de 10 ani.

În urma decesului unui unchi, Jorj primește titlul ereditar de lord al Angliei și moștenește o imensă avere.

Studiile și le-a făcut la colegiu și universitate, după absolvirea căreia a obținut diploma de Maestru în Arte.

Citea mult, studia cu râvnă și-i minuna pe semeni prin cunoștințele sale vaste. Cunoștea la perfecție franceza și italiana, vorbea cu ușurință în limba greacă, se putea înțelege cu cei ce vorbeau în limba albaneză și studia armeană.

Începe să scrie de timpuriu. Prima sa carte de versuri lirice «Ceasuri de reverie» a apărut când J. Byron avea 19 ani.

Poetul iubea să călătorească. A vizitat Portugalia, Spania, Grecia, Albania, Italia și Elveția.

În cuvântările pe care le rostea în camera lorzilor apăra drepturile muncitorilor englezi, ceea ce a făcut să stîrnească ura aristocrației londoneze. Este nevoit să părăsească Anglia. În Italia se alătură mișcării carbonarilor, iar în Grecia participă la războiul împotriva robiei turcești. Îmbolnăvindu-se de friguri, moare subit la vârsta de 36 de ani.

Operele ce l-au făcut celebru sînt în număr impunător.

DORESC SĂ FIU COPIL LIBER

M-aș vrea copil din nou acasă
Cu munții mei acum să fiu,
Prin cea pădure răcoroasă,
Prin valul mării bun, zglobiu.
Mi-i liber sufletul, nu poate
Trăi-n acest vacarm străin,
Mai scumpă-i marea care bate
În stîncă țărmlui din plin.

Destin, tu i-ați și dărnicia,
Și titlul care-l port, nătîng,
Eu printre robi n-am veselie
Și mîna lor nu vreau s-o strîng.

Întoarce-mi plaiul meu sălbatic,
Pe care visul mi-a cresut
Cu valul mării sturluibatic
Ce mă tot strigă din trecut.

Nu sînt bătrîn, dar tot pămîntul
Nu-i pentru mine zămislit.
De ce-aş ascunde astăzi gîndul
Că ştiu ce viaţă mi-a sortit?
Avut-am multe visuri, poate,
Mai mîndre n-o să văd nicicînd,
Dar tu-ai venit, realitate,
Şi le-ai gonit ca-ntr-un mormînt.

Amicul meu de-aici e lipsă
Şi ce-am iubit demult s-a dus,
Mi-i inima în grea eclipsă,
Cînd văd speranţele că nu-s.
Ades potirul veseliei
Uitarea mi-o aduce-n prag,
Dar e pe-o clipă – cine ştie
De ce e lipsă omul drag.

Prosteşte-i să ascuţi adesea
Părerea unor oameni seci,
Ce te impun cu ei la mese
Să rîzi nebun şi să petreci.
Să-mi daţi amicii mei pe care
I-am cunoscut demult, demult
Şi-arunc la naiba împlinirea,
Căci vreau să-i văd şi să-i ascult.

Femeie, te-am crezut speranţă
Şi ocrotire ca-n trecut.
Azi sînt o piatră fără viaţă,
Cînd chipul tău e trist şi mut.

Destinul darnic e din fire,
Mi-a dat prea multe, iar acum
Le-aş da pe-un dram de fericire
Modest şi simplu pentru drum.

Mi-i ciudă azi pe veselie
Şi pe tot neamul omenesc,
Vrea pieptul meu o zare vie
În care liber să plutesc.
Aripa să mi-o-ntind uşoară
Spre tot ce bun a mai rămas
În cerul sfânt de-odinioară,
Prezentul ista-n veci să-l las.

(În moldoveneşte de Victor Teleucă)

RECEPTAREA ŞI INTERPRETAREA TEXTULUI

Exploraţi textul

1. Recitiţi textul. Din finalul poeziei reiese că eroul liric doreşte «să plece din viaţă», adică preferă:
  - să se nască un porumbel;
  - să moară;
  - să fie singur pe pământ.Motivaţi-vă alegerea.
2. Prima strofă a poeziei ne familiarizează cu unele motive care-i sugerează ideea: «vreau să fiu un copil liber». Enumeraţi aceste cauze:
  - să trăiască în munţii natali;
  - .....
  - .....
  - .....

3. Ce simbolizează stîncă (versurile 7-8):

- viața liberă;
- singurătatea;
- firea răzvrătită;
- fenomenele naturii.

Argumentați-vă părerile.

4. Ce-i cere eroul liric sortii? De ce nu dorește să trăiască în mijlocul robilor și nici să dea mîna cu ei?

5. După cum mărturisește eroul, a văzut un vis foarte frumos, dar realitatea i-a spulberat orice aspirație. Imaginați-vă tabloul pe care l-a văzut eroul în vis.

6. De ce eroul se consideră solitar? Argumentați-vă părerea cu exemple din text.

7. Eroul s-ar dori înconjurat de «prieteni dragi și scumpi». Cine sînt acei prieteni? Ce înseamnă «a fi singur cu sufletul»?

8. Inimile pot fi «curate» sau «murdare»? După spusele poetului, ar da totul «pentru o picătură de fericire». De ce anume s-ar dezice, ce anume ar refuza în favoarea unui gram de mulțumire sufletească?

9. «O picătură de fericire» poate fi considerat (ă) și ...*(continuați)*

10. Consultați *Dicționarul de sinonime* și determinați sensul cuvîntului «fericire» în text. Cum ați aflat?

11. În ultima strofă, autorul declară că «i-i ciudă pe tot neamul omenesc». De ce? Poate fi el considerat un răzvrătit al sortii? Izolarea de lumea înconjurătoare este o soluție de a ieși din impas?

12. Care este sensul cuvîntului «copil» în text?

13. Așterneți pe hîrtie gîndurile ce v-au survenit în urma analizei textului. Impresiile diferă de cele de la prima lectură?

14. Numiți cîteva imagini poetice care, după dumneavoastră, ar însemna noțiunea de fericire. Identificați elemente ale romantismului ce constituie o opoziție acută gloatei ce se distrează, se veselește și triumfă.

Romantismul

Rețineți! **Romantismul** este o mișcare literară care ia naștere la sfârșitul sec. XVIII și se caracterizează prin victoria sentimentului asupra rațiunii.

Trăsăturile caracteristice ale romantismului sînt:

- scriitorii romantici prezintă în operele sale toate aspectele societății și toate păturile sociale;
- acordă atenție imaginației, fanteziei, laturii emoționale a relațiilor omenești;
- își găsesc evadarea în vis;
- au un interes deosebit pentru trecutul poporului, istoria lui;
- descriu frumusețea și măreția naturii;
- prezintă un interes viu pentru folclor;
- deseori, eroii principali ai operelor romantice sînt oamenii simpli din popor;
- în opere se întîlnesc eroi excepționali care acționează în împrejurări excepționale.

Iată cîteva nume – reprezentanți de vază ai romantismului: E. Hofman (Germania), J. Byron, P. Shelley (Anglia), V. Hugo (Franța), M. Lermontov (Rusia). Și literatura moldovenească se mîndrește cu scriitorii săi romantici: C. Negruzzi, V. Alecsandri, M. Eminescu, B. P. Hașdeu.

Rețineți esențialul

1. «Doresc să fiu copil liber» este o poezie ce face parte din lirica timpurie a lui J. Byron și în care se întîlnesc elemente ale romantismului.
2. În text domină spiritul răzvrătirii și al disperării.
3. Tema poeziei e cea a singurătății, a neînțelegerii sufletului uman.
4. Pentru a fi cu adevărat liber, eroul e gata să îmbrace cununa martirului și a demascatorului.

J.N. Byron

CÂNTECUL SOLDAȚILOR GRECI

O, Grecia, ridică-te!
Strălucirea vechii glorii
Oșteni-și îndemână, spre victorii,
La fapte nentrecute!

La arme! Spre biruințe!
Eroilor străină teama le e.
Să curgă șuvoi în urma-le
Al tiranilor sînge.

Ce ură și dispreț, grecilor,
Cu sînge dușman, în vecii vecilor,
A robiei dangă spălați,
Jugul turcesc scuturați.

Fie ca eroicele lor umbre,
Celora ce-au stat în frunte,
Renașterea să vadă
Al bătrînei Ellada

Voce-a gloriei, să ridici
Lăncierii cei voinici,
Ca-mpreună să luptăm,
Orașul sfînt să eliberăm.

Sparta, Sparta, nouă viață,
Ridică-te din ruini,
Cheamă la luptă pe viață
Oameni liberi din Afin.

În suflet să renască
Cel ce ne-a unit,
Eroul cântecului veșnic,
Spartanul Leonid

În luptă neegală, aici,
În Fermopil, a luptat,
C-o mîină de slavnici voinici
Patria a apărat.

Au închis Fermopil – defileu
Cei trei sute de curajoși,
Au spălat cu sînge de leu
Pămîntul lăsat din strămoși.

La arme! La biruințe!
Eroilor străină teama le e.
Să curgă șuvoi în urma-le
Al tiranilor sînge.

• Leonid – (508 sau 507-480 î. e.n.) – rege spartan din a. 488.
A murit în luptele de la Fermopil, oprind, cu un mic detașament de
spartani, retragerea armatei eline.

PROMETEU

Titan! Pe lume cîte ori,
Și nu trufaș precum un zeu,
Priveai la chinul lumii greu
Cu ochii tăi nemuritori.
Ca drept răsplată să înduri
În gheara pajurei torturi,
Povara lanțului pe stînci,
Durerea firilor adînci,
Ce prinde glas în taină doar

Și chiar atunci, pe buze chiar
Își curmă geamătul stingher
Și nu-l încrede nimănui,
Că nici măcar ecoul lui
Să nu răzbată către cer.

Titan! Voința ta a dus
Cu chinul un război, ce, știi,
Nu cruță de te lasă viu.
Și cerul crîncen de nespus,
Și soarta oarbă - un despot
Tronînd cu ură peste tot,
Ce ne închipuie pe noi
Să aibă ce zdrobi apoi,
Răpindu-ți harul morții reci,
Te-au osîndit la chin de veci.
Stăpînul focului ceresc
Te-a schingiuit, dar nu ți-a stors
Din piept decît amenințări
Ce negre l-au ajuns pe zări
Durerea cruntă i-ai întors.

Sfruntînd un chin neomenesc,
Tu nu i-ai spus ce-l aștepta:
Osînd-ai fu tăcerea ta!
Și tremură o clipă jalnic
Stăpînul fulgerelor falnic!
Și fu cerească vina ta,
Căci ai luptat să-i înlesnești
Povara vieții omenești
Și ne-ai deprins a cugeta.
Destinul crunt te-a lănțuit,
Dar duhul tău nepotolit,
Lumina gîndului semeț
Și vrerea ta neînfricată

Simbol au înălțat măreț
Și pildă pentru lumea toată.

Un strop din harul tău divin
E-n oameni viu, e-n pieptul lor,
Precum și tulbur valul plin
E strop de limpede izvor.
Asemeni ție văd și ei
Prin pînza vieții un crîmpei,
Un colț ascuns al vieții sure,
Dureri ce au să mai îndure.
Dar crește mare vrerea lor,
Mai aprigă ca orice dor,
Și chiar zdrobiți de lanțul greu
Victorii iar clădesc mereu
Și ani, și secole la rînd
Triumfă, soarta înfruntînd
Și-n faimă moartea prefăcînd.

(În moldovenește de I. Crețu)

MIHAIL IURIEVICI LERMONTOV

(1814 –1841)

Opera:

- *Prorocul*
- *Meditație*
- *Poetul*
- *Mîiri*
- *Cîntecul țarului Ivan*

Vasilievici

În ianuarie 1837, în zilele ce au urmat morții tragice a lui A. Pușkin, Rusia a auzit pe neașteptate glasul unui tînăr poet, căruia îi era dat să ajungă urmașul lui A. Pușkin în literatura rusă. Era Mihail Iurievici Lermontov, pe atunci un ofițer de douăzeci și doi de ani, autorul poeziei «Moartea poetului» – niște versuri pătrunse de jale și mînie.

M. Lermontov s-a născut la Moscova. Mama i-a murit cînd el mergea pe-al treilea an. A trăit la moșia bunicii sale. Studiile și le-a făcut înt-un pansion și la facultatea de filologie a universității din Moscova. Mai tîrziu a studiat într-o școală de iuncheri din Peterburg. În caietele lui Lermontov apar primele versuri: «Cerșetorul», «Albește o pînză pe corabie», «Doi uriași». La vîrsta de douăzeci de ani publică drama «Mascarada» pe care cenzura a interzis-o.

M. Lermontov a fost un tînăr multilateral dezvoltat: cînta, ca un virtuoz, la vioară și pian, avea o voce excepțională și cînta arii din opere muzicale îndrăgite, compunea muzică, desena tablouri în ulei, rezolva, cu ușurință, exerciții matematice dificile.

Lermontov socotea că a fi poet înseamnă a acționa cu înaltă bărbăție cetățenească. Dragostea de patrie a poetului se contopește cu dragostea pentru popor. De acest gînd e pătrunsă poezia sa «Patria».

M. Lermontov n-a ajuns să trăiască nici 27 de ani, dar ceea ce a reușit să creeze în scurta lui viață îl plasează în rîndul celor mai mari poeți ai lumii.

PÎNZA PE CORABIE

Pierdută-n largu-albastrei mări
Lucește-o pînză albă-n zare.
Ce caută-n străine țări?
Ce-o fi lăsat acasă oare?

Se-apleacă-n vîntul ce vuieste
Catargu-mpins de-al mării joc.
Ea spre noroc nu năzuiește
Și nici nu fuge de noroc.

Albastre-s undele sub ea,
Cu aur soarele-o-ncunună;
Dar ea numai furtună vrea;
Parc-ar fi liniște-n furtună!

RECEPTAREA ȘI INTERPRETAREA TEXTULUI

Compoziția poeziei «Pînza pe corabie»

1. Din cîte strofe este alcătuită poezia? Din cîte versuri este alcătuită fiecare strofă?
2. Ce exprimă versurile 1 și 2 ale strofelor?
  - descriu natura?
  - anunță eroii?
  - povestesc despre soarta pînzei?
3. Care este misiunea versurilor 3 și 4 ale strofelor?
  - prezintă culorile specifice naturii?
  - caracterizează eroii?
  - expun reacția eroului liric față de tabloul descris?
4. Numiți părțile componente ale fiecărei strofe, desenînd schematic compoziția poeziei.

I strofă

1. ----- O pînză singuratică în marea albastră.
2. -----
3. ----- Ce urmărește, ce caută ea?
4. -----

II strofă

1. ----- Furtună pe mare.
2. ----- . . . . .
3. ----- . . . . . (continuați)
4. ----- . . . . .

III strofă

1. ----- . . . . . (completați)
2. ----- . . . . .
3. ----- Pînza dorește furtuna.
4. ----- . . . . .

- 5.** Cum se numește procedeul artistic care pune în opoziție două sau mai multe fenomene, obiecte, lucruri:
  - hiperbola;
  - antiteza;
  - metafora.
- 6.** Care este rolul contrastului la nivel compozițional?
  - evidențiază contradicțiile ce apar în calea omului spre realizarea scopului;
  - prezintă tensiunea frământărilor sufletești ale eroului liric;
  - . . . . . (continuați)

Comunicați despre poezia «Pînza pe corabie»

- 1.** Descrieți oral tabloul care apare în fața dumneavoastră atunci cînd citiți poezia «Pînza pe corabie».
- 2.** Cum arată eroul liric în imaginația dumneavoastră? Numiți eroul central al poeziei.

3. Ce reprezintă (simbolizează) chipul pânzei de corabie:

- ideea libertății;
- sufletul răzvrătit al omului;
- aflarea sensului vieții, a conținutului ei;
- complexitatea și contradicțiile vieții, mai ales al sufletului uman;
- veșnicul proces al căutării sufletești ale omului;
- .....
- ..... (continuați)

4. Identificați contrastul în poezie:

- pământ natal – pământ îndepărtat;
- furtună – liniște;
- .....
- ..... (continuați)

5. Problemele principale înaintate în poezie sînt:

- unde n-ar fi dus, omul este purtat de către forțele vieții;
- spre ce tinde, de fapt, sufletul omului.

Sînteți de acord cu aceste afirmații? Argumentați răspunsul.

6. Aflați care este poziția autorului în poezie. Cum se evidențiază tendința spre romantism? În care versuri se simte decepția și tristețea?

Rețineți esențialul

- 1.** Poziția lui M. Lermontov este complexă. Pe de o parte, poetul e cuprins de idealuri romantice, dornic de a pătrunde în interiorul stihiei, de a birui. Pe de alta – se simte ironia amară, mîhnirea, tîrstețea poetului față de ne realizarea scopului.
- 2.** Visul și decepția poetului se împletesc organic și exprimă nu numai starea sufletească a lui M. Lermontov, ci starea și ambianța tensionată a epocii.

NORII

O, nori, gintă vană și pribeagă!
Pe-albastra stepă-a cerului zburai,
De parc-ați fi ca mine exilați,
Spre sud din miazănoaptea voastră dragă!

Cine v-alungă? Soarta nemiloasă?
Invidia ascunsă? Fățișa dușmănie?
Ori poate-o crimă tainică v-apasă
Sau clevetirea în prietenie?

Nu! Voi v-ați săturat de sterpe-ogoare...
Nu știți ce-i pasiunea și chinul ei nebun;
Și veșnic reci și liberi, fără țară,
Nu-i nimeni să vă poată trimite în surghiun

RECEPTAREA ȘI INTERPRETAREA TEXTULUI

Comunicați despre poezia «Norii»

Poezia «Nourii» a fost scrisă cu puțin timp înainte de plecarea lui M. Lermontov în Caucaz, unde trebuia să-și petreacă exilul. Prietenii s-au adunat în casa familiei Karamzin pentru a-și lua rămas-bun de

la tînărul poet. Emoționat, impresionat de atenția prietenilor, poetul, stînd lîngă fereastră și privind la norii care pluteau pe cer, a scris poezia «Norii». Oaspeții și Sofia Karamzina, gazda, l-au rugat pe M. Lermontov să citească poezia. «Cu o privire tristă i-a îmbrățișat pe cei prezenți și și-a citit versurile. Cînd a terminat ochii îi erau în lacrimi», își amintește S. Karamzina.

- 1.** Ați citit/audiat poezia «Norii». De ce ochii poetului au lăcrămat? Numiți tema poeziei care e legată direct de biografia maestrului M. Lermontov.
- 2.** Descrieți oral peisajul prezent în versuri. Care este, după părerea dumneavoastră, importanța peisajului?
- 3.** Despre ce se vorbește în poezie? Numai despre un fenomen al naturii?
- 4.** Caracterizați eroul liric. Cum vorbește eroul liric despre sine?
- 5.** Cum sesizează poetul despărțirea de Patrie? Demonstrați că eroul liric iubește pămîntul natal (scris).
- 6.** Identificați idealul poetului. Spre ce tinde sufletul poetului?
- 7.** Norii din poezia cu același nume simbolizează:
  - libertatea și veșnica rătăcire;
  - un fenomen al naturii;
  - un element al peisajului.Alegeți varianta corectă. Motivați.
- 8.** Ce exprimă întrebările înaintate de erou în poezie:
  - amintesc celor din jur că se va întoarce;
  - conflictul intern al eroului care a suferit destul;
  - ocolind toate greutățile, eroul liric rămîne fidel idealurilor sale.
  - «recea străinătate» nu-l înspăimîntă;Alegeți variantele ce le considerați corecte.
- 9.** Determinați felul piciorului metric și al rimei în poeziile lui M. Lermontov studiate

Rețineți esențialul

1. M. Lermontov afirmă, în poezia «Nourii», ideea reunirii spirituale și renașterea libertății în patria sa.
2. Idealul său – o viață liberă în țară.
3. Motivul exilării prezintă drama sufletească a oamenilor epocii poetului.
4. Necătfînd la atmosfera apăsătoare care domina, personalitatea și-a păstrat puterea de voință, puritatea morală și idealurile înalte.

CÎND CÎMPUL GALBEN...

Cînd holdele de aur se leagănă în unde,
Și-n freamătul din crînguri zefirul trece iar,
Cînd pruna brumărie sub frunze se ascunde,
În liniști de livadă cu răcoros umbrar;

Cînd stă scăldat în rouă un fir de lăcrămioară,
În alba dimineață sau roșul asfințit,
Și parcă mă salută, zîmbind întîia oară,
Din luminișu-n care-a încolțit;

Cînd un pîrîu cleștarul își lunecă pe stîncă,
Purtîndu-mă-n visare pe fumurii cărări,
Și-mi murmură povestea din valea cea adîncă
De unde izvorăște, chemat de depărtări:

Atuncea și furtuna din sufletul meu tace,
Atunci în fericirea din lume cred și eu,
Pe fruntea mea se-așterne netulburata pace –
Și-l văd în cerul' nalt pe Dumnezeu!

RECEPTAREA ȘI INTERPRETAREA TEXTULUI

Comunicați despre poezia «Cînd cîmpul galben...»

1. Ce impresii v-au lăsat în suflet trăirile lirice ale eroului, exprimate în poezie?
2. Ce a contribuit la prezența în poezie a satirii sufletești înalte a poetului, a fericirii pe pămînt?
3. Cum redă poetul dragostea sa față de natură și contopirea cu ea? Identificați personificarea și determinați rolul ei.
4. Ce stare poetică se desprinde din poezie. Găsiți cuvintele din text care contribuie la redarea stării de încîntare.
5. Comentați structura poeziei.
6. Despărțiți în silabe primele două versuri. Din cîte silabe este alcătuit fiecare vers și cum alternează ele?
7. Ce fel de rimă are poezia? Cum sînt organizate versurile? Poate fi considerată poezia «Cînd cîmpul galben...» un pastel? Motivați răspunsul.
8. Ce este comun între cele trei poezii ale lui M. Lermontov studiate?
9. Dacă ar fi să desenați, să pictați tabloul descris în poezie, ce elemente, pe lîngă cele din text, ați dori să mai introduceți? De ce?

Rețineți esențialul

1. Textul «Cînd cîmpul galben...» este o poezie de un lirism profund.
2. Versurile descriu frumusețea și armonia naturii.

**Text pentru rubrica
«Lectură individuală»**

M. I. Lermontov

MOARTEA POETULUI

Sclav al onoarei, suflet drept,
Jignit de clevetiri mărunte,
Poetul cu un glonte-n piept
Muri plecîndu-și mîndra frunte!...
Ocara lumii și minciuna
L-au supărat, nu l-au supus,
Și singur ca întotdeauna
S-a răzvrătit... și-a fost răpus!
Răpus! Ce rost mai are plînsul
Și corul laudei deșarte
Și scuza foanfă pentru dînsul
În fața împlinitei soarte?
Oare nu voi ați prigonit
Talentul lui cu-nverșunare
Și ca să rîdeți ați stîrnit
Din foc ascuns văpaie mare?
Fiți veseli! A căzut învins
În cea din urmă crudă luptă
Și-acuma geniul lui e stins,
Cununa lui de lauri ruptă.
Calm, ucigașul a țintit
Și-a tras. Și inima-i păgîină
Urma să bată liniștit;
Nu-i tremura pistolu-n mîină.
E de mirat? Un venetic
Zvîrlit la noi din întîmplare,
Umblînd pe-aici la vînătoare
De ranguri, suflet de nimic;
Bătîndu-și joc în chip obraznic

De limba noastră și de țara-ntreagă,
El a lovit în gloria noastră dragă
Și n-a putut să înțeleagă
Ce om doboară brațul lui năpraznic.

Și-acum poetul în mormînt e-nchis
La fel cu cîntărețul drag pe care
Atît de minunat ni l-a descris,
Ros de-ndoieli chinuitoare,
Și care ca și el a fost ucis
De-o mîină rea, necruțătoare.

Lăsîndu-și buni prieteni și bucurii senine
De ce-a venit în zarva acestei lumi meschine,
Vrăjmașa sufletelor îndrăznețe?
Dînd mîina cu un ipocrit mișel,
De ce-a crezut în vorbe și-n chipuri false, el
Care-i știa pe oameni demult, din tinerețe?
Cununa lui de lauri i-au scos-o și i-au dat
Una de spini cu lauri împletită;
Dar spinii bine-ascunși l-au înghimpat
Rănindu-i fruntea lui slăvită,
Ceasul din urmă i l-au otrăvit
Cu glume grosolane în șoaptă strecurate,
Setos de răzbunare a murit,
Scîrbit că-i sunt speranțele-nșelate.
S-a stins dumnezeiasca lui cîntare
Și n-o să mai răsune nicicînd și nimănu;
Și unde-i el acuma e întuneric mare,
Pecetluită este gura lui.

Voi, însă, fi înfumurați,
Ai unor tați vestiți prin mîrșăvie,
Care cu tălpi de rob călcați
Vlăstarele lovite de urgie;
Voi care, lacomi, lîngă tron pitiți,

Ucideți Libertate, Genii, Glorii,
Cînd apăreți, de lege ocrotiți,
Muște adevărul și tac judecătorii!
Dar este- n cer un strașnic judecător cinstit
Care pe voi, aleșii desfrîului, v-așteaptă;
Cu aur el nu poate fi plătit
Și știe orice gînd și orice faptă.
Zadarnic veți veni cu vorbe rele
La judecata cea de sus:
Tot negrul vostru sînge nu va putea să spele
Sîngele poetului răpus.

PROZA

(sec. XIX – XX)

NICOLAI VASILIEVICI GOGOL

(1809–1952)

Opera:

- *Serile în cătunul de lîngă Dikanka*
- *Seara în ajun de Sfîntul-Ivan Kupala*
- *Suflete moarte*
- *Taras Bulba*

În localitatea Sorocinții Mari din Rusia s-a născut la 1 aprilie 1809 Nicolai Vasilievici, primul copil al lui Vasile Ianovski-Gogol și al Mariei Ivanovna.

Nicolai Vasilievici Gogol s-a nascut la 20 martie (1 aprilie stil nou) 1809, în localitatea Sorocinții Mari, gubernia Poltava. Părinții lui N.V. Gogol, Vasilii Afanasievici Gogol-Ianovski și soția sa Maria Ivanovna făceau parte din pătura moșierească din Ucraina.

Viitorul scriitor și-a petrecut anii copilăriei la moșia tatălui său, în satul Vasilievka, lînga orasul Mirgorod. Pentru a-și descoperi adevărata chemare și a-și găsi o slujbă în care să poată fi «într-adevăr de folos omenirii», el își enumera în minte «toate funcțiile și toate rangurile» din aparatul de stat. Într-o scrisoare din 1827, către o rudă a sa P.P. Kosearovski, Gogol scrie că de doi ani se ocupă cu «studiul dreptului altor popoare» și «a legilor naturale, fundamentale pentru toți», și jura că în «scurta viață» să nu piardă «nici o clipă fără a face binele».

În vara anului 1828 Gogol termină gimnaziul din Nejin și se întoarce la mama sa, la Vasilievka, de unde pleacă la Petersburg în luna decembrie a aceluiași an.

În scrisorile adresate mamei sale, Gogol o roagă să-i vorbească despre obiceiurile și moravurile ucrainene, rugînd-o să-i scrie «cîteva

cuvinte despre colinde, despre Ivan Kupala, despre rusalce...» În popor circula o sumedenie de datini, povestiri, legende, tot felul de snoave... Scriitorul avea nevoie de aceste informații pentru ciclul de povestiri ucrainene care aveau să alcătuiască peste puțin timp primul volum al «Serilor în cătunul de lângă Dikanka».

În «Serile în cătunul de lângă Dikanka» Gogol a creat o imagine a Ucrainei care a intrat pentru totdeauna în literatura rusă. Aceasta încântătoare imagine, profund lirică, e străbătută de dragostea pentru Ucraina și pentru poporul ei.

Zugrăvită de Gogol, Ucraina a apărut pentru prima dată în fața cititorului cu tot farmecul și pitorescul ei, cu poezia priveliștilor sale, cu poporul său plin de bărbăție și iubitor de libertate.

Gogol descoperă în rîndurile poporului și în trecutul său eroic caracterele cu adevărat pozitive, pline de curățenie morală și de elan sufletesc, integre. El atribuie figurii de erou a lui Taras Bulba, a fiului său, Ostap, și a celorlăți cazaci, trăsături de o neîntrecută forță epică. ««Taras Bulba», – arata Bielinski, este «o epopoe divină zugrăvită cu un penel sigur și îndrăzneț... imaginea puternică a vieții eroice a unui popor tânăr».

TARAS BULBA

(în prescurtare)

I

Ia întoarce-te, fiule, să te văd! Ptiu, drace, mare comedie! Ce-i cu hainele acestea pe voi? Și zi, așa se poartă toți acolo, la Academie? Cu aceste vorbe îi întîmpină Bulba pe cei doi fii ai săi, care-și făcuseră învățătura la Bursa din Kiev și se întorceau acum la casa părintească.

Flăcăii abia apucaseră să descalece. Erau doi voinici în toată puterea cuvîntului, care mai priveau încă pe sub sprîncene, ca orice seminarist slobozit de curînd din Academie. Obrajii lor pietroși și plini de sănătate erau umbriți de cele dintîi tuleie neatînse încă de tăișul briciului. Păreau amîndoi foarte stingheriți de primirea

ce le-o făcea părintele lor și stăteau ca de cremene, cu ochii în pământ.

– Ia stați puțin, să vă văd bine, urmă Taras, răsucindu-i. Da lungi mai sînt svitcile astea ale voastre! Halal svitci! N-am mai văzut de acestea de cînd e hăul! Ia să fugă unul din voi! Mi-e că odată se-ncurcă în poale și vine de-a berbeleacul!

– Haide, nu mai rîde de noi, tată, ajungă-ți! făcu în cele din urmă cel mai mare dintre frați.

– Ia te uită la el ce fudul se ține! Și de ce n-aș rîde, mă rog?

– Uite așa! Dacă-ți bați joc de noi, nu mai țin seamă că-mi ești părinte și zău că-ți trag o bătaie, să mă pomenești!

– Ptiu, fiu nevrednic ce ești! Cum, lui tăică-tu, mă?... făcu Taras Bulba, dîndu-se cîțiva pași îndărăt de uimit ce era.

– Da, chiar și lui taică-meu! Batjocura n-o trec cu vederea și n-o iert nimănui!

– Și cum vrei să ne batem? Cu pumnii?

– Cu ce-o fi!

– Atunci hai, cu pumnii! zise Taras Bulba, suflecîndu-și mîinecile. Oi vedea eu îndată cîte parale faci tu într-o bătaie cu pumnii!

Și amîndoi, tatăl și fiul, în locul vorbelor de bun-găsit după o despărțire îndelungată, se apucară să-și care unul altuia la pumni în coaste, în șale și în piept, cînd depărtîndu-se, ca să se măsoare cu privirea.

– Ia priviți, oameni buni: s-a smintit de tot bătrînul! A căpiat de-a binelea, zicea mama flăcăilor, o femeie gălbejită, slabă și blîndă din fire, care stătea în prag și care n-avusese vreme să-și strîngă la piept fiii mult iubiți. Copilașii s-au întors acasă, noi nu i-am văzut mai bine de un an, iar dumnealui uite ce-i trece prin minte: să se măsoare în pumni cu dînșii.

– Da știi, că se bate bine? făcu Taras Bulba, oprindu-se în sfișit. Te bușește, că-ți vine să te lași păgubaș! O să ajungă un cazac de nădejde! Ei, bun venit, fiule! Hai și ne-om pupa! Și tatăl cu fiul se sărutară. Strașnic, flăcăule! Iac-așa să-i snopești pe toți, cum m-ai snopit pe mine, să nu ierți pe nimeni! Da iar mă-ntorc și zic că ești gătit, să te strici de rîs, nu alta! Ce-i cu frînghia asta care atîrnă

pe tine? Da tu, mă, netotule, ce stai așa cu mâinile-n jos? nu mai contenea Taras, vorbindu-i de astă dată mezinului. Nu te repezi și tu cu pumnii la taică-tu, împelițatule?

– Iaca, na, ce-i trăsnește prin cap? îi tăie vorba mama, care-și îmbrățișa în vremea asta feciorul mezin. Unde s-a mai pomenit așa ceva, ca un copil să-și bată părintele! Ș-apoi la asta ne stă capul acum? Copilul e fraged încă, a făcut cale lungă, e obosit... (copilul de care era vorba avea mai bine de douăzeci de ani și era înalt de-un sfînjen). Acum numai bine i-ar sta să se hodinească și să îmbuce și el ceva, iar dumnealui îl silește să se bată!

– Ehe, după cîte văd eu, tu ești feciorașul mamei, hai? făcu Taras Bulba. Să nu-ți pleci urechea la spusele maică-ti: e muiere și nu pricepe nimic. Giugiuleli vă trebuie vouă? Giugiuleala voastră-i stepa și un cal de soi! Asta-i giugiuleala voastră! Vedeți sabia asta? Ea e maica voastră! Iar toate celelalte, cu care v-au umplut capetele pînă acum, pleavă sînt! Academia și toate cărticelele, ceaslovurile și filozofelile sînt fleacuri pe care nu dau doi bani! Și Bulba întări spusele cu o vorbuliță care nici că se poate pune într-o carte - eu uite ce fac mai bine: vă trimit chiar de săptămîna care vine la Zaporojie. Acolo învățătură, zic și eu! Acolo-i școala care vă trebuie și numai acolo o să vă vină mintea la cap!

– Cum, numai o săptămîna vor sta acasă? se tîngui bătrîna și uscățiva mamă, cu ochii în lacrimi. Nici să petreacă-n voie n-or să aibă vreme, nici casa părintească n-or să și-o cunoască bine și nici eu n-o să-mi pot sătura privirile, uitîndu-mă la ei!

– Ajungă-ți cu bocitul, bătrîno! Rostul unui cazac nu e să dădăcească muierile! Dacă ar fi după tine, ți i-ai ascunde pe amîndoi sub fustă și ai sta peste ei cum stă cloșca pe ouă! Hai, du-te mai bine și pune pe masă tot ce ai! Nu cumva să ne-aduci gogoși, turtă-dulce, prăjituri cu mac sau alte zaharicale, că de acestea n-avem trebuință; adu-ne un berbec întreg, o capra și miel din acela de patruzeci de zile! Și rachie cît mai multă. Dar nu de-acela cu jeturi, cu stafide ori cu alte drăcovenii, nu! Rachiu curat și spumos să fie străveziu în pahare și să împroaște cu stropi ca turbat!

Bulba își duse apoi feciorii în odaia mare, de unde o zbughiră două slujnicuțe tinere și frumoase.

Odaia era rînduită după gustul acelor vremi, a căror amintire vie o păstrează în crîmpeie doar cîntecele și baladele din popor, pe care azi nu le mai cîntă în Ucraina nici măcar bătrînii orbi cu barbă lată, ce le ziceau odinioară pentru norodul strîns ciotcă în jurul lor însoțindu-le de zdrăngănitul molcom al bandurei, după gustul acelor vremi de lupte și restriște, cînd au început în Ucraina încăierări și bătălii din pricina unirii bisericilor. Pretutindeni domnea curățenie mare și pereții erau spoțiți în culori. Pe pereți atîrnau săbii, biciuști, lațuri de prins păsări, năvoade și flinte, un corn lucrat cu meșteșug, în care se păstra praful de pușcă, un frîu aurit și piedici pentru cai, bătute în argint. Ferestruicile erau mici, rotunde, cu geamuri prin care lumina zilei pătrundea anevoie, din celea ce se mai văd astăzi doar la vechile biserici; nu putea-i privi afară prin ele decît numai dacă ridicai gemulețul. În jurul ferestrelor și ușilor erau chenare roșii. În colțuri, pe polițe, stăteau înșiruite căni, șipuri și ploști din sticlă verde și albastră și pocale aurite, de diferite obîrșii: venețiene, turcești, cercheze, ajunse în casa lui Bulba pe căi ocolite. De jur-împrejurul odăii erau așezate lavițe de lemn de ulm; în colțul de cînst, pe sub icoane, era o masă mare – toate acestea erau bine cunoscute voinicilor noștri care veneau acasă în fiecare an pe timpul vacanțelor.

Cu prilejul întoarcerii fiilor săi, Bulba porunci să fie poftiți la dînsul toți sotnicii și mai-marii polcului său care se nimeriseră a fi pe-acasă. Bulba înfățișă pe cei doi fii ai săi, zicîndu-le: «Ia priviți pe voinicii aceștia! O să-i timit fără zăbavă la Seci.» Oaspeții rostiră urări și vorbe de laudă, atît lui Bulba, cît și celor doi flăcăi, că și-au pus în gînd un lucru bun, adăugînd la acelea că nu este pe lume școală mai vrednică pentru un tînăr.

– Și acum, boieri dumneavoastră, așezați-vă fiecare la masă la care și unde le plăce mai mult. Ei, feții mei, mai întîi și-ntîi să bem niscăi rachiu! Așa spunea Bulba. Doamne ajută! Să fiți sănătoși, și tu Ostap, și tu Andrii! Să dea Dumnezeu să aveți întotdeauna noroc

în luptă! Să-i bateți pe păgîni, pe turci și pe tătari așijderea, iar de-or cuteza leși să se ridice într-un chip sau altul împotriva credinței noastre, să-i bateți și pe leși! Ce zici bun îi rachiul, așa-i? Da cum spui «rachiu» în latinește? Ei, vezi? Proști au mai fost, flăcăule, latinii ceia ai tăi! Nici bănuiau că mai e și rachiu pe lumea asta și cum naiba îi spunea aceluia de scria stihuri pe latinește? Nu prea sînt eu tare în de-ale cărții și de asta nu știu! Horațiu, sau cum?

«Mă, ce dat dracului e taică-meu! Își zise Ostap, feciorul cel mare. Toate le știe, cîinele acesta bătrîn, da se face niznai».

– Eu așa gîndesc, că arhimandritul nu vă lăsa să miroșiți rachiu, urmă Taras. Ia spuneți drept, feții mei, dacă v-au tăbăcit bine acolo, la bursă cu nuiete tinere de mesteacăn și de vișin, spinarea și cîte altele mai are cazacul? Sau poate, ca să vă facă tobă de înțelepciune, ați mîncat bătaie și cu biciuști? Pasă-mi-te nu vă înfruptați numai sîmbăta din bucatele acestea, ci și miercuri, ba și joi, hai?

– Ce să ne mai amintim de ce-a fost, taică?! Îi luă vorba Ostap. Ce-a fost, a trecut!

– Să-ncerce careva acum! făcu Andrii. Să-ncerce numai să se lege de noi! Ia să-mi iasă în cale vreun tătar, ceva, că-l învăț eu numaidecît ce-i aceia sabie de cazac.

– Bine ai vorbit, fiule! Strașnic, zău! Și dacă-i așa, să știți că mă duc și eu cu voi la Seci. Zău că mă duc! La ce dracu șed eu aici? Ca să semăn hrișcă, s-ajung gospodar așezat, să-mi văd de oi și de porci, ori să mă giugiulesc cu nevasta? Eu îs cazac și nu-mi trebuiesc toate acestea! Ei și ce-i dacă nu-i război? Mă duc și eu la Zaporojie cu voi, ca să-mi mai treacă de urit. Zău că mă duc! Și bătrînul Bulba se înfierbîntă tot mai mult, pînă cînd, la urmă, se dezlănțui de-a binelea, se ridică de la masă, se înfoie și zise, bătînd din picior: Plecăm chiar mîine! La ce să mai amînăm? Ce vrăjmași o să vedem noi, dacă stăm să clocim aici? Parcă mare nevoie avem de cocioaba asta și de toate cele, oalele, garafele... și zicînd așa, prinse a sparge și a arunca garafele de pe poliță.

Sărmana bătrînică, deprinsă mai demult cu asemenea isprăvi ale bărbatului său, privea cu jale la toate de pe laviță. Nu îndrăznea să scoată o vorbă, dar, auzind hotărîrea atît de înpăimîntătoare pentru ea, nu-și mai putu stăpîni lacrimile. Doar o privire le aruncă copiilor, de care era amenințată să se despartă atît de curînd... dar nimeni n-ar fi fost în stare să zugrăvească toată puterea acelei dureri mute, care-i pîlpîia în ochi și îi tremura pe buzele încleștate...

Taras era unul dintre polcovnicii vechi, neaoși: părea anume făcut pentru o viață zbuciumată de lupte și era drept din fire, uneori chiar necruțător. Pe-atunci înrîurirea poloneză începea să se facă simțită. Mulți începeau să trăiască după obiceiul leșesc, în bogăție, înconjurați de slugi în veșminte strălucitoare.

Mama la căpătîiul copiilor

Taras însă n-avea la inimă toate acestea. Lui îi era dragă viața simplă a cazacilor și de aceea se sfădi cu toți tovarășii săi care se dădeau cu Varșovia, numindu-i slugi ale panilor polonezi. Mereu neostoit, Taras se socotea un apărător îndreptățit al credinței pravoslavnice. Drept aceea, în fruntea cazacilor lui, intra samavolnic în toate satele care se jeluiau de asuprirea arendașilor ori de vreo nouă dăjdie de gospodărie, împărțea singur dreptatea, și își statornicise o pravilă care spunea că sînt trei pricini pe lume cînd trebuie să pui neapărat mîna pe sabie, și anume: cînd vameșii supără cu ceva căpeteniile și nu se descoperă în fața lor, cînd se batjocorește credința pravoslavnică și nu se cinstește cum se cuvine datina strămoșească și, în cele din urmă, cînd vrăjmașii sînt păgîni și îndeosebi turci, împotriva cărora socotea că e îngăduit să ridici arma în orice împrejurare, întru slava creștinătății.

Acum, se bucura dinainte la gîndul că o să se ducă la Seci cu cei doi feciori ai săi și o să zică: „Ia priviți ce mai voinici v-am adus!» își închipuia cum o să-i înfățișeze bătrînilor săi tovarăși căliți în lupte, și cum o să-și desfete privirile cu cele dintîi isprăvi vitejești de-ale lor în mînuirea armelor și în meșteșugul chefuitului, pe care iarăși îl socotea ca pe o însușire de frunte a oricărui cavaler. Avusese de gînd mai întîi să-i trimeată singuri. Dar cînd văzu cît sînt de tineri, înalți, bine legați și frumoși la înfățișare, se aprinse în inimă duhul de oștean și se hotărî să plece chiar de a doua zi împreună cu ei. Se și ducea de îndată să trebăluiască, să repeadă porunci, să aleagă caii, cu tot dihisul lor pentru tinerii săi fii, ba dădu și prin grajduri și hambare și hotărî care slugi trebuiau să-i însoțească a doua zi. Frînele puterii sale le trecu esaulului Tovkaci, poruncindu-i totodată cu strășnicie să se înfățișeze la Seci neîntîrziat, cu tot polcul, de cum o să primească cea dintîi veste de la dînsul. Și, cu toate că era cherchelit și aburii băuturii îi mai întunecau mintea, nu uită nimic. Porunci chiar să fie adăpați caii și să li se pună în iesle grîu din cel ales, cu bobul mășcat.

— Acum, feții mei, e vremea să ne ducem la culcare, iar mîine om face și noi ce-o da Dumnezeu.

Noaptea de-abia întunecase cerul, dar Bulba avea obiceiul să se culce de cu ziuă. Se tolăni pe covor și se înveli cu un cojoc de oaie, pentru că aerul nopții era răcoros și pentru că lui Bulba îi plăcea să se învelească mai călduros, când era acasă. Curînd după aceea bătrînul prinse a sforăi și toată curtea îi urmă pilda.

Numai biata mamă nu închise ochii. Ghemuită la căpățiul copiilor ei iubiți, care dormeau unul lîngă altul, le pieptăna pletele tinere, neastîmpărate și ciufulite, umezindu-le cu lacrimile ei; își privea fiii cu toată ființa, cu toate simțămintele ei; întreaga ei făptură era numai ochi, și ochii aceștia nu se puteau sătura uitîndu-se la dînșii, îi hrănise la sînul ei, îi crescuse, îi alintase. Și acum îi era dat să-i vadă doar o singură clipă. «Copiii mei, copiii mei iubiți! Ce o să se întîmple cu voi? Ce soartă vă așteaptă?» șoptea ea, și lacrimile se opreau în zbîrciturile ce-i brăzdau chipul odinioară nespus de frumos... Iar dragostea ei, toate simțămintele și toată duiosia și patima sufletului ei de femeie se prefăcuse în iubire de mamă. Ea își ocrotea copiii cu foc, cu patimă, cu lacrimi, ca un pescăruș de stepă care se rotește deasupra puilor săi. Fiii ei, copiii mult iubiți trebuiau să fie smulși de lînga ea și poate n-o să-i mai vadă niciodată! Și cine știe? Poate în cea dintîi încăierare un tătar o să le cadă capetele sub paloș și ea n-o să afle niciodată unde cad leșurile lor sfîrtecate de păsările răpitoare din stepă, tocmai ea, care n-ar pregeta să-și dea și viața pentru fiecare strop din sîngele lor...

II

Toți trei călăreți înaintau tăcuți. Bătrînul Taras depăna în minte vremuri demult apuse: pe dinaintea lui treceau anii tinereții. Se întreba pe cine dintre vechii lui tovarăși de arme o să întîlnească la Seci. Își făcea socoteala care dintre ei or fi murit și care mai trăiesc. O lacrimă tainică îi învălui lumina ochilor și capul lui cărunț se lăsă trist pe piept. Feciorii lui erau frămîntați de alte gînduri. Dar trebuie să spunem ceva mai mult despre feciorii lui. Amîndoi fuseseră trimiși la Academia din Kiev, cînd aveau cîte doisprezece ani, pentru că toți oamenii de vază din acele vremuri socoteau

că trebuie să-și dea neapărat odraslele la învățătură, măcar că această învățătură era pe urmă cu desăvîrșire uitată. Odraslele lor, ca de altfel toți ucenicii proaspăt intrați la Academie, erau sălbatici, crescuți fiind în mare libertate, și abia acolo se șlefuiau de obicei întrucîtva. Cel mai vîrstnic dintre fiii lui Bulba, Ostap, își începuse noul fel de viață, fugind de la școală chiar în cel dintîi an de învățătură. Se înțelege că fusese trimis înapoi, bătut crunt și pus cu de-a sila la carte. De patru ori și-a îngropat abecedarul în pămînt și de patru ori a mîncat cîte o bătaie soră cu moartea, după care i și-a cumpărat alt abecedar. Totuși, nu încape nici o îndoială că ar fi săvîrșit și a cincea oară aceeași faptă, dacă taică-său nu i-ar fi făgăduit cu strășnicie că o să-l țină poslușnic la mănăstire douăzeci de ani bătuti pe muche și dacă nu s-ar fi juruit în fața lui că n-o să-l lase în vecii vecilor să vadă Zaporojie, de nu și-o băga în cap toată învățătura de la Academie. Vrednic de luat aminte e că toate acestea le spunea chiar Taras Bulba, care ocăra toată învățătura din lume și își sfătua acum fiii – după cîte am văzut – să nu-și mai bată capul cu ea. Oricum ar fi, dar din ziua aceea Ostap se apucase de ticăit la ceasloave cu o străduință cu totul neobișnuită și curînd fusese socotit printre cei dîntii la carte... Ostap era socotit întotdeauna un tovarăș de nădejde. Ce

e drept, nu prea se așeza el în fruntea altora când era vorba de isprăvi cutezătoare; ca de pildă să fure dintr-o livadă sau grădină străină, dar în schimb era unul dintre cei dîntii care se puneau sub ascultarea cîte unui tovarăș mai năstrușnic și nicicînd, în nici o împrejurare, nu-și dădea de gol prietenii. Nici un fel de bice ori nuiele nu-l puteau sili s-o facă. Ostap nu dădea frîu liber altor porniri ale lui, în afară de cele care-l mînau spre fapte de arme și chefuri nestăvilite; cel puțin aproape niciodată nu se ducea cu gîndul la altele. Era cinstit și fără ascunzișuri cu cei de-o seamă cu el. Era chiar bun la suflet, în măsura în care putea fi un om bun.

Fratele său mai mic, Andrii, avea simțămintele întrucînta mai vii și mai ascuțite. Învăța cu mai multă tragere de inimă... Avea mintea mult mai aplecată spre născociri decît fratele său; se punea mult mai des în fruntea tovarășilor porniți spre fapte primejdioase și uneori, datorită istețimii sale putea să scape de pedeapsă, în vreme ce Ostap, îndepărtînd orice sprijin și orice gînd de a cere iertare, își scotea haina și se așternea pe podea. Andrii ardea și el de dorul isprăvilor vitejești, dar, o dată cu ele, sufletul lui era deschis și altor simțăminte... Oricum ar fi fost în anii din urmă el primea tot mai rar să fie capul vreunei cete și adeseori colinda singur cîte un colțișor mai îndepărtat al Kievului, potopit de verdeața livezilor de vișini, cu căsuțe mici, care priveau atît de îmbietor spre uliță. Uneori se încumeta pînă la strada boierească, prin partea orașului numită azi «vechiul Kiev», unde locuiau numai boieri ucraineni și leși, în case mari, ce se înălțau cu oarecare semeție. Într-o zi, cînd hoinărea așa cu gîndurile aiurea, cît pe ce să dea peste el trăsura unui pan de-al leșilor, iar surugiul de pe capră, îl atinse destul de usturător cu biciușca. Tînărului bursac pe loc îi sări țandăra: cu o îndrăzneală nebună apucă roata din spate cu mîna-i vînjoasă și opri în loc trăsura. Surugiul, însă, de frica răfuielii, dădu bici cailor, ei se opintiră, și Andrii, care din fericire își luase la vreme mîna de pe roată, se întinse la pămînt, cît mi țî-i de lung, cu nasul în glod. În clipa aceea auzi lîngă el cel mai cristalin și mai încîntător rîs

din câte îi fusese dat să audă. Ridicînd ochii, cazacul văzu la fereastra unei case o fată parcă ruptă din soare. Avea ochii negri și obraji albi ca neaua rumenită de raza dimineții. Frumoasa rîdea din toată inima și rîsul dădea o strălucire orbitoare dalbei sale frumuseți. Tînărul încremeni. O privi cu totul pierdut, căutînd să-și șteargă de pe față noroiul, pe care-l întindea și mai mult. Cine era frumoasa aceea? Vru s-o afle de la slugile în straie bogate care făceau roată în jurul unui cîntăreț din bandură, care stătea în fața porții boierești. Dar slugile se porniră pe rîs, văzîndu-i mutra mînjită cu glod, și nu catadicsiră să-i răspundă. În cele din urmă, află, totuși, că e fiica voievodului de la Rovno, sosit vremelnic la Kiev. Chiar în noaptea următoare, cu o îndrăzneală de care numai bursacii erau în stare, se cațără pe copacul ce-și lățea crengile pînă peste acoperișul casei, apoi sări din copac pe acoperiș și coborî, prin coșul căminului, drept în iatacul fetei, care ședea la oglindă, luminată de flacăra unei lumînări, și își scotea din urechi cerceii ei scumpi. Frumoasa leahă se sperie atît de tare, cînd se trezi cu necunoscutul care-i ieșise în față, încît își pierdu darul vorbirii. Dar de îndată se dumiri că flăcăul nu îndrăznește să-și înalțe ochii spre dînsa și nici să facă o mișcare din pricina sfielii ce-l cuprinsese, și cînd mai recunoscă în el și pe tînărul care în ajun se lungise în noroi drept în fața ei, simți c-o umflă iar rîsul. Fata rîse din toată inima și se desfată îndelung pe socoteala lui... Înfățișarea lui era vrednică de rîs, cum stătea așa, cu gura căscată și privirile ațintite în ochii ei strălucitori. În clipa aceea, o forfotă lîngă ușă o sperie pe fată. Îi porunci în grabă lui Andrii să se ascundă sub pat, și îndată ce zarva se potoli, își chemă slujnica în iatac, o tătăroaică robită în război, și îi spuse să scoată cu multă băgare de seamă pe Andrii în grădină și apoi peste gard...

Iată la ce se gîndea Andrii în timp ce călărea cu fruntea plecată și ochii ațintiți pe coama calului...

Soarele, care se ridicase de-o suliță pe cerul curat, scălda stepa întregă în lumina lui caldă, dătătoare de viață.

Și cu cât se aprofundau mai adânc în stepă, cu atât era mai frumoasă întinderea ei. Pe atunci, toată partea de miazăzi, tot pământul care alcătuiește Novorossia de azi, pînă la Marea Neagră, era o pustietate verde, necălcată de picior omenesc.

III

Se-implinise aproape o săptămîna de cînd Taras Bulba se statornicise cu feciorii lui la Seci. Ostap și Andrii nu prea învățau meșteșugul armelor. Celor de la Seci nu le plăcea să se obosească și să-și piardă vremea cu îndeletniciri ostășești. Tineretul deprindea mînuirea armelor și se călea numai în toiul hărțurilor, care din această pricină nu conteneau aproape deloc. În timpul scurtelor răgazuri dintre încăierări, cazacii socoteau că ar fi prea plicticos să le folosească pentru a învăța ceva de trebuință, afară poate de tragerea la țintă și uneori de alergări călare sau de urmărirea vreunei fiare în stepă sau în luncă. Unii dintre cazaci aveau cîte o meserie, alții cîte o dugheană și-și vedeau de negoț, dar cea mai mare parte dintre ei chefuiiau din zori și pînă-n noapte, cîtă vreme mai zornăia ceva în buzunarele lor și cîtă vreme bunurile dobîndite în luptă nu treceau în mîna neguțătorilor și a cîrciumarilor. La Seci era o dezlănțuire nebună de veselie și nimic mai mult. Oricine venea aici uita de toate și se lepăda de tot ce alcătuia viața lui de pînă atunci. Își dădea dracului trecutul – ca să zicem așa – și odată scăpat de griji, se lăsa cu totul în voia libertății și a tovarășilor, într-un cuvînt, nimic în afară de cerul necuprins și veșnicele desfătări ale sufletului...

Ostap și Andrii se minunau nespun, cînd vedeau ce puzderie de lume vine la Seci chiar sub ochii lor și nimeni nu se găsește să-i întrebe pe acești oameni de unde vin, cine sînt și care le e numele. Toți veneau aici de parcă s-ar fi întors la casa lor, pe care au părăsit-o acum un ceas. Fiecare nou-venit se prezenta doar atamanului oștirii, care-l primea, de obicei, cu aceste vorbe:

– Bun venit! Ia zi: crezi în Domnul nostru Iisus Hristos? – Cred!
răspundea noul-sosit... – Da la biserică te duci? – Mă duc! – Ia fă

semnul crucii! Și noul-venit își făcea cruce. – Bine, zicea atunci atamanul. Du-te la curenul care-ți place!

Și cu asta lua sfârșit ceremonia înfățișării...

Seci era alcătuită din peste șaiszeci de curene ce aduceau cu tot atâtea republici neatîrnate sau mai bine cu o școală și o bursă, unde copiii au tot ce le trebuie. Nimeni dintre cazaci nu cumpăra și nu ținea vreun bun al lui. Toate cele de trebuință erau pe mîna atamanului, mai-mare peste curen, care din pricina asta era numit «tătucu». El avea în grijă banii, veșmintele, merindea, salamata, terciul și pînă și toate cele pentru foc; tot lui îi dădeau cazacii banii spre păstrare... Ostap și Andrii se aruncară cu tot focul tinereții lor în această mare vijelioasă, uitînd într-o clipă de casa părintească, de bursă, de tot ce le frămîntase înainte vreme sufletele, dăruindu-se cu desăvîrșire vieții celei noi. Orice din jurul lor îi atrăgea: datina libertății fără frîu, răfuielele nemeșteșugite și legile ce li se păreau uneori peste măsură de aspre într-o republică atît de samavolnică. Un cazac care fura sau șterpelea un fleac de nimic era socotit ca o pacoste ce se răsfrîngea asupra căzăcimii întregi; făptașul era legat ca cel din urmă tîlhar la stîlpul înfierării, alături de care era pusă o măciucă și toți cei care treceau pe lingă el aveau datoria să-l lovească, pînă cînd, în sfârșit, cădea mort. Un datornic rău de plată era ferecat în lanțuri și cetluit de tun, astfel pînă cînd unul din tovarășii lui se milostivea de el și îl răscumpăra, plătindu-i datoriile. Dar mai mult ca orice îl tulbura pe Andrii spăimîntătoarea pedeapsă orînduită pentru cei ce se făcuseră vinovați de ucidere de om. Chiar acolo, sub ochii lui, cazacii au săpat o groapă în care au coborît de viu ucigașul, apoi au pus peste el coșciugul cu trupul celui ucis de mîna lui, după aceea îi acoperea pe amîndoi cu pămînt. Multă vreme l-a umărit pe Andrii amintirea cumplitei osînde și în fața ochilor îi juca întruna cel îngropat de viu, laolaltă cu groaznicul sicriu.

Cei doi flăcăi începură totuși să iasă în vileag printre ceilalți tineri, datorită voiniciei și îndemînării, pe care o dovedeau la fiecare pas. Știau să tragă la țintă repede și fără greș și treceau Niprul înot împotriva șuvoiului, isprăvi pentru care un nou-venit era primit

cu alai în sînul căzăcimii. Dar bătrînul Taras plănua pentru ei o altă îndeletnicire. El nu prea avea la inimă viața aceasta de huzur și năzuia spre fapte cu adevărat vitejești. Zile întregi se tot gîndea și se răsîndea cum să facă să-i îndemne pe cazaci spre o faptă vitejească, în care orice voinic să-și poată arăta în voie dibăcia lui de ostaș...

IV

Degrabă în Secia Zaporojană a venit o veste amară; leșii s-au isprăvit crunt cu atamnul. Toată lumea năzuia acum să pornească la harță și tineri, și bătrîni; la sftaul căpeteniilor, atamanilor de cete și a atamanului de oaste, precum și cu voința întregii oștiri au hotărît să meargă direct spre Polonia, ca să se răzbune pentru tot răul și toată batjocura asupra credinței și slavei căzăcești.

V

Curînd toată partea de miazăzi-apus, locuită de leși, ajunse pradă spaimiei. Pretutindeni se răspîndi aceeași veste: «Zaporojenii!... S-au ivit zaporojenii!.. » Și toți cei ce erau în stare să-și pună la adăpost viața și-o puneau. Toată suflarea omenească se ridică de-ndată și se împrăstie unde văzu cu ochii, după obiceiul aceluia veac lipsit de orînduire temeinică și de grija zilei de mîine, cînd omul nu-și dura nici cetății, nici castele, ci se mulțumea doar cu un lăcaș vremelnic de paie, zicîndu-și: «Ce să mai iroiesc muncă și bani pe căsuță, dacă tătarii tot au să mi-o facă una cu pămîntul, cînd or năvăli peste noi!» Toți erau în mare fierbere: unii își schimbau plugul și boii pe un cal și o pușcă și se duceau pe la polcuri, alții se ascundeau, punîndu-și la adăpost vitele și luînd cu ei în pribegie tot ce se putea lua. Ici-colo se întîlneau pe drum dintre aceia care întîmpinau oaspeții cu arma în mînă.

Cît despre bătrînul Taras, inima îi creștea de bucurie, cînd vedea că amîndoi fiii lui ajunseseră în rîndul celor destoinici. Lui Ostap îi părea că ursita însăși îi hărăzise o viață plină de vitejii, izbînzi, pe calea anevoioasă a faptelor de arme. Nu-și pierdea niciodată sîngele rece, niciodată nu se simțea descumpănit, ci dimpotrivă, cu o stăpînire aproape nefirească

pentru un tânăr de douăzeci și doi de ani, știa să cîntărească într-o singură clipă primejdia în care se afla. Statura lui falnică și însușirile lui ostășești dobîndiseră ceva din puterea și înfățișarea unui leu.

– O, da! Ostap o să ajungă într-o zi o căpetenie destoinică de polcuri, zicea bătrînul Taras. Pe legea mea că o să fie un strașnic paladin, mai ceva decît taică-său! Andrii se cufundase și el cu totul în muzica încîntătoare a gloanțelor și a săbiilor. El nu știa ce înseamnă să cîntărești, să chibzuiești sau să socoți dinainte puterile tale sau ale vrăjmașului. El vedea în luptă o încîntare și o desfătare nebună, ceva ca un fel de beție, în clipa cînd mințile se înfierbnta, privirile se împăienjenesc și se tulbură, capetele se rostogolesc de pe umeri, caii se prăbușesc cu zgomot la pămînt, iar el zboară ca amețit de băutură, de șuierul gloanțelor și strălucirea paloșelor, împarte lovituri în dreapta și în stînga și nu le simte pe cele primite. De multe ori rămînea Taras uluit, văzînd cum Andrii, mînat doar de înflăcărarea lui nestăvilită, se încumeta la isprăvi, pe care nu le-ar fi făcut niciodată un oștean socotit și cu sînge rece, și acum, purtat de avîntul lui, săvîrșea adevărate minuni, care lăsau cu gura căscată și pe bătrîinii cazaci căliți în lupte. Taras se minuna și zicea:

– Și acesta-i un oștean destoinic! Feri-l-ar Dumnezeu de sabia dușmană! Nu-i ca Ostap, dar de vrednic, e vrednic!

Și iată că oștirea căzăcească se hotărî să meargă direct asupra orașului Dubno, unde se zicea că visteria e plină și că-s mulți tîrgoveți avuți. Într-o zi și jumătate străbătură calea pînă acolo și se iviră în fața orașului. Locuitorii din Dubno luară hotărîrea să se apere pînă la cea din urmă picătură de sînge și își vădiră dorința să moară mai degrabă în piețe și pe uliți, la intrarea caselor, decît să-i lase pe vrăjmași să le calce pragurile. Orașul era împrejmuit de un val înalt de pămînt; acolo unde valul era ceva mai jos, se întrezărea cîte un zid de piatră al vreunei case ce slujea drept întăritură. La început, zaporojenii se avîntară pe negîndite înspre val, dar fură întîmpinați de o ploaie de mitralii. Tîrgoveții și orașenii nu vroiau nici ei, pesemne, să stea cu mîinile în sîn și se grămădiseră cu toții pe meterez.

Zaporojenii se treziră împroșcați cu pietre, poloboace, oale, apă clocotită și cu nisip, care le luau vederea. Cazacilor nu le plăcea deloc să lupte împotriva cetăților întărite; nu prea erau meșteri la împresurări. Atamanul dădu poruncă de retragere și zise:

– Nu-i nimic, frați cazaci! Acum dăm înapoi, dar ce-i cu asta? Să nu fiu eu bun creștin, ori tătar spurcat, dacă măcar vreunul din cei din oraș o să ne scape teafăr! N-au decît să crape cu toții de foame, cîinii afurisiți!

Cazacii, după ce împrejmuiră orașul de două ori cu cîte un brîu de căruțe, se rostuiră la fel ca în Seci, pe polcuri, și acum își fumau luleaua, schimbau între ei armele dobîndite în luptă. Tinerilor și, mai ales celor doi feciori ai lui Taras Bulba, nu le era pe plac o asemenea viață. Andrii era cuprins de urît și nu ascundea asta.

– Minte necugetată ce ești, îi spunea Taras. Rabdă, cazace, c-ai să ajungi ataman! Nu-i numai acela ostaș destoinic care nu-și pierde cumpătul într-o luptă grea, ci mai cu seamă acela, care nu se lasă pradă urîtului chiar cînd stă degeaba, care știe să îndure orice, fără să crîcnească și care pînă la urmă face tot numai ce știe el! Dar poate oare un tînăr înflăcărat să împărtășească părerile unui bătrîn? Alta e firea fiecăruia dintre ei și cu alți ochi privesc ei același lucru...

Într-un târziu Ostap se apucă iar de treabă, îndreptându-se înspre locul de așezare al polcurilor. Dar Andrii simțea, fără să știe nici el de ce, un fel de apăsare pe inimă.

Andrii se minună în treacăt de o asemenea nepăsare, zicându-și: «Bine că nu se află în preajmă vreun dușman puternic și că n-avem de cine ne teme».

Cum sta așa, îi păru deodată că zărește o fărîmă de clipă un chip ciudat, un chip de om.

– Cine ești? De ești duh necurat, piei din ochii mei! De ești om în carne și oase, nu ți-ai ales bine timpul de șagă. Teucid dintr-un singur foc!

Ca răspuns la vorbele lui, năluca își duse degetul la buze; părea că-l roagă din toată puterea sufletului să tacă.

– Cine ești? Spune! Îmi vine a crede că te-am cunoscut odată, ori poate zărit numai în treacăt? Acum doi ani, la Kiev.

– Tu ești tătăroaica! sluga duduca, fata voievodului!...

– Ssst! făcu tătăroaica, împreunându-și mâinile a rugă.

– Unde-i duduca? Mai trăiește?

– E aici, în oraș!

– În oraș?

– De două zile n-a luat nimic în gură.

– Cum așa?

– Nimeni din oraș nu mai are de multă vreme nici fărîmă de pîine.

Toți mănîncă de nu știu cîte zile numai țărînă.

Andrii rămase încremenit.

– Duduca te-a văzut de pe meterez, împreună cu zaporojenii tăi. Ea mi-a zis: «Du-te de-i spune paladinului că, de-și amintește de mine, să vină! Iar de nu-și amintește, să-ți dea o bucată de pîine pentru mama mea bătrînă, pentru că nu vreau să văd cum își dă sufletul în ochii mei. Mai bine mor eu cea dintîi».

Andrii se îndreptă spre carele cu merinde ale polcului. Inima îi bătea cu putere...

Dar ce era de făcut? El s-a apropiat de carul părintelui său, sacul nu mai era acolo: îl luase Ostap drept căpătîi și acum dormea.

Andrii își încarcă sacii pe umeri, mai șterpeli dintr-un car pe lângă care trecea un alt sac cu mei, luă în mână pînă și pînile pe care voise să le dea tătăroaicei și, încovoiat puțin de greutatea poverii, porni neînfricat printre rîndurile de zaporojeni adormiți.

– Andrii, rosti deodată bătrînul Bulba, în vreme ce flăcăul trecea prin dreptul lui.

Inima voinicului se opri din bătaie, încremeni locului, tremurînd din tot trupul.

Andrii stătea cu sufletul la gură și nu îndrăznea să-și privească tatăl în ochi. Dar după o vreme, cînd își înălță privirile, văzu că bătrînul Bulba doarme cu capul proptit în palmă. Flăcăul își făcu cruce...

VI

Andrii înainta anevoie prin coridorul îngust de sub pămînt, prin care mergea în urma tătăroaicei, cărînd pe umeri sacii cu pîine...

Lumina se înteteți și cei doi drumeți care înaintau prin coridor erau uneori luminați de o izbucnire mai puternică a flăcării...

Andrii și însoțitoarea lui o cotiră într-o uliță lăturalnică și aici fură întîmpinați de un om ieșit din minți, care, văzînd încărcătura prețioasă, dusă de Andrii, se repezi asupra lui ca un tigru, strigînd: «Pîine!» Dar n-avea puteri pe măsura pornirii lui nebunești. Andrii îi dădu un brînci și omul se prăbuși la pămînt. Împins de milă, cazacul îi azvîrli o pîine și nenorocitul se aruncă asupra ei ca un cîine turbat, rozînd și mușcînd dintr-însa, iar apoi își dădu sufletul tot acolo.

La vederea tuturor acestor mărturii groaznice ale foametei, Andrii nu se mai putu stăpîni și o întrebă pe tătăroaică:

– Se poate oare să nu fi găsit chiar nimic cu ce să-și țină zilele?

– Oamenii au mîncat tot ce-a fost cu puțință, i-a spus tătăroaică. Au mîncat toate vietățile. Poți să răscolești mult și bine orașul, că nu găsești nici un cal, nici un cîine și chiar nici un șoarece. De altfel, noi n-am avut niciodată aici hambare cu de-ale gurii: toate se aduceau din satele vecine.

... Andrii se pregătea tocmai să intre drept pe ușa largă de stejar, împodobită cu stemă și o sumedenie de alte înflorituri tăiate în

lemn, când tătăroaică îl trase de mîncă și-i arătă o ușiță lăturalnică, în perete... Andrii nu-și dădu seama cum a intrat și a închis ușa în urma lui. În odaie ardeau două lumînări; în fața icoanei pîlpîia sfios o candelă; sub icoană se afla o măsuță înaltă, dintre acelea, pe care le au de obicei catolicii...

El întoarse capul în altă parte și văzu o femeie ce părea înmărmurită într-o mișcare repezită, întocmai ca cum toată făptura ei se avîntase spre dînsul, și deodată se oprise locului. Cazacul rămase și el uluit în fața ei...

În clipa aceea intră în odaie tătăroaica. Ea tăiase felii din pîinea adusă de voinic și le aducea acum pe o tupsie de aur, pe care o așeză în fața stăpînei sale. Frumoasa îi aruncă o privire, se uită apoi la pîinea, își înălță ochii spre Andrii și multe mai citi Andrii în acești ochi...

Atunci fata luă pîinea și o ridică spre gură. Andrii privea cu încîntare nemaisîmțită cum rupea miezul cu degetele ei de o albeață strălucitoare și cum îl mîncea.

– Ajunge! Nu mai mînce! N-ai mai pus de atîta vreme nimic în gură și acum pîinea poate să-ți fie otravă!

Și fata coborî de-ndată mîna, puse bucățița pe tavă și-și aținti privirile în ochii lui, ca un copil ascultător.

– De ce ești atît de tristă? Spune-mi, de ce ești atît de tristă?

– Nu căuta, voinice, să te înșeli nici pe tine, nici pe mine, îi răspunse fata, clătinînd ușor capul ei frumos. Eu știu și, spre marea mea nenorocire, știu prea bine, că tu n-ai dreptul să mă iubești! Și mai știu așijderea care e datoria și menirea ta: te cheamă la ei, tatăl, tovarășii și patria, pe cînd noi toți îți sîntem dușmani!

– Ce sînt pentru mine tatăl, tovarășii și patria? răspunse Andrii, scuturînd din cap. și își îndreptă făptura mlădie și puternică, asemenea plopului din margine de rîu. Și dacă tot am ajuns aici, uite ce vreau să-ți spun: nu am pe nimeni în lume! Pe nimeni, pe nimeni! Cine a zis că patria mea e Ucraina? Cine mi-a dat-o de patrie ! Patria e acel lucru spre care năzuiește sufletul nostru, acel lucru care îi este mai drag decît orice pe lume. Patria mea ești tu! Iată patria mea! Și voi purta această

patrie în inimă mea, am s-o port cîte zile oi mai trăi și aș vrea să văd cum ar putea s-o smulgă de acolo vreunul din cazaci?! Și tot ce am pe lume o să vînd, o să dau, o să calc în picioare, pentru această patrie!

Și pierdut a fost cazacul! Pierdut pentru toată falnica seminție căzăcească! N-o să mai vadă el de aici înainte nici Zaporojie, nici cătunele părintești, nici biserica Domnului, cum nici Ucraina, n-o să-și mai vadă în veci pe cel mai vrednic dintre ai săi fii, porniți întru apărarea ei. Iar bătrînul Taras o să mai smulgă un smoc de păr din moțul lui încărunțit și o să blesteme ziua și ceasul, în care a zămislit un astfel de fiu, spre ocara și rușinea lui!

VII

În tabăra cazacilor era mare frămîntare și zarvă. La început nimeni nu putea răspunde lămurit cum de au pătruns în oraș oștile de sprijin.

– Ați văzut acum, cazaci dumnevoastră, ce s-a petrecut în noaptea asta. Ați văzut unde duce beția! Ați văzut ce ocară ne-a făcut dușmanul! Se vede treaba că domniile voastre așa ați înțelea lucrurile: dacă v-am îngăduit să îndoiiți măsura băuturii, sînteți în stare să vă afumați pînă într-atîta, încît dușmanul oștirii Domnului nu numai că vă scoate șalvarii, dar vă și scuipă în obraz și voi nici că simțiți!

Cazacii țineau cu toții capetele plecate, știindu-se vinovați. Numai Kukubenko, atamanul curenului Nezamaikovski, îl înfruntă, zicînd:

– Ia stai oleacă, tătucule! Măcar că nu se cade să ridici glasul, cînd vorbește atamanul în fața soborului de cazaci, dar faptele nu s-au petrecut chiar întocmai și de aceea vreau să spun. N-ai dojenit chiar pe drept toată oștirea pravoslavnică. Cazacii s-ar fi făcut pe de-a-ntregul vinovați și vrednici de moarte, dacă s-ar fi amețit cu băătură la drum, în luptă sau la vreo muncă anevoioasă și grea. Dar noi, noi am stat aici cu mîinile în sîn și n-am făcut treabă în fața cetății.

Cuvîntarea lui Kukubenko le merse cazacilor drept la inimă. își înălțară frunțile adînc plecate, iar mulți dintre ei încuviințară din cap zicînd: «Bine a spus Kukubenko!» Taras, care stătea mai aproape de atamanul oștirii, îl întrebă:

– Ce spui, atamane? Oare n-a vorbit drept Kukubenko? Ce-ai de zis la asta?

– Da, a spus vorbe înțelepte!

– Ascultați, cazaci dumneavoastră! urmă atamanul oștirii. Ca să cucerim cetatea, cățărîndu-ne ori săpînd pe sub ziduri, cum fac veneticii, adică meșterii nemți găsi-i-ar relele nici nu se cade, nici nu-i treabă vrednică de un cazac. Dacă stai să judeci toate cum sînt, dușmanul n-a adus în oraș cine știe cîte merinde, pentru că a avut cu el care puține. Iar norodul din oraș e hămesit de foame! Înaintea porții celei mari să se așeze cinci curene, iar în fața celorlalte două, cîte trei. Curenele Deadkivski și Korsunski să se așeze la pîndă. Așijderea și polcovnicul Taras cu polcul lui. Curenele Tîtarevski și Tîmoșevski să rămîna la dreapta căruțelor, pînă cînd o să fie trebuință de ele, iar curenele Șcerbinovski și Steblikivski să rămîna și ele de partea stîngă. Din rîndurile oștirii să iasă în față toți cei mai clonțoși, ca să zădărescă dușmanul. Atamanii de curene să stea să-și numere fiecare oștenii: dacă are ceva cazaci lipsă, să-și întregească polcul din rămășițele curenului Pereiaslavski...

Așa rîndui atamanul oștirii, și cazacii, cîți erau acolo, îi făcură o plecăciune adîncă, după care se îndreptară spre căruțele și taberele lor, ținîndu-și întruna cușmele în mîna, și numai cînd fură departe de tot, se acoperiră din nou. Apoi fiecare dintre ei prinse a se găti de luptă: își încercă sabia și paloșul, își umplu cornul cu praful de pușcă pe care-l lua dintr-un săculeț, își așeză cum e mai bine carul și-și alese calul.

Taras porni și el la polcul său, tot gîndindu-se cam unde ar putea fi Andrii și negăsind răspuns. Să fi căzut oare rob împreună cu alți cazaci care au fost legați buștean, adormiți cum erau? Dar nu, Andrii nu era dintre aceia care să se dea de viu în plen! Nici printre cazacii morți nu se zărea leșul lui. Taras merse în fruntea polcului său atît de cufundat în gînduri...

Din rîndurile căzăcești se desprinseră curînd doi călăreți: unul tinerel de tot, altul ceva mai copt, amîndoi erau meșteri buni la vorbă usturătoare, dar la faptă: Ohrim Naș și Mîkîta Golokopîtenko, îndată

după ei ieși din rînd și Demid Popovici, un cazac voinic aciuat de multă vreme la Seci, care se războise sub zidurile Adrianopolului și trecuse prin nenumărate încercări în viața lui.

Leșii aduseră pe meterez zaporojenii prinși în strînsoarea funiilor, înaintea tuturor venea atamanul de curen Hlib, fără șalvari și fără hainele de deasupra, așa cum fusese înșfăcat, în ameteala băuturii. Atamanul ținea ochii în pămînt: îi era rușine față de cazacii lui.

– Nu te mai amări, Hlib! Te scăpăm noi! îi strigară de jos cazacii.

– Nu fi trist, firtate, spuse și atamanul de curen Borodatîi, că te-au luat despuiat – asta nu-i vina ta. Fiecăruia poate să i se întîmple! Mai mare rușinea pentru cei ce te-au adus aici spre necinstire, fără să-ți fi acoperit cuviincios trupul despuiat!

De-abia se traseră cazacii de la meterez, că leșii îi și împroșcară. Pe val începu o mișcare vie: se ivi chiar voievodul, călare, cu părul alb. Porțile se deschiseră și oastea ieși din cetate. În față veneau, frumos orînduiți în șiruri drepte, husarii cu hainele cusute cu fir. După ei veneau oștenii îmbrăcați cu zale, apoi alții cu platoșe și lance, apoi cei cu coifuri de aramă; în urmă înaintau călare, unul cîte unul, cei mai arătoși dintre șleahțici, îmbrăcați fiecare în alt fel.

– Nu-i lăsați, nu-i lăsați să se rînduiască și să se așeze în șiruri! strigă atamanul oștirii căzăcești. Pe ei, toate curenele o dată! Lăsați celelalte porți! Curenul Tîtarevski să atace dintr-o parte! Deadkivski – din alta! Kukubenko și Palivoda să le sară-n spate! Învălmășiți-i, amestecați-i și despărțiți-i unii de alții!

Și cazacii îi izbiră din toate părțile, îi învălmășiră, îi amestecară și se amestecară și ei. Nu-i lăsară nici măcar să tragă cu flintele: dintr-o dată ajunseră la paloșe și lănci...

Și n-a simțit Borodatîi cum îl ajunge din urmă, ca o furtună, stegarul cel cu nasul roșu... și și-a luat avînt stegarul și mi l-a izbit pe ataman cu toată setea, drept peste grumazul aplectat.

Iar cazacii aceia, de cum auziră că Borodatîi, atamanul lor, nu mai e în viață, părăsiră cîmpul de bătaie și se adunară într-un suflet ca să-i ridice trupul; tot acolo, pe loc, ținură sfat pe cine să aleagă ataman. În cele din urmă ziseră cu toții:

– La ce bun atîta vorbă? Unul mai vrednic ca Ostap al lui Bulba nici că se poate. E mai tînăr, ce e drept, decît noi toți, dar are judecată cît unul bătrîn.

Ostap își scoase căciula și le mulțumi tuturor fraților săi cazaci pentru cîntea, pe care i-au acordat-o, dar nu putu să se mai împotrivescă, zicînd că-i tînăr ori necopt la minte, pentru că vedea bine că războiul e în toi și că nimănu-i arde de astfel de fleacuri, ci își luă cazacii și-i duse tocmai unde era vîlmășagul mai mare, demonstrînd astfel tuturor că nu l-au ales degeaba ataman. Leșii, simțînd că se îngroașă gluma, se dădură mai înapoi și trecură în fugă de cealaltă parte a cîmpiei, pentru a se aduna cu toții la un loc. Iar polcovnicul lor cel mărunțel făcu semn cu mîna spre cei patru sute de luptători proaspeți, neosteniți, ce stăteau chiar în poarta cetății, și o ploaie de gloanțe se abătuse asupra cazacilor. Dar nu atinse pe mulți: izbiră mai cu seamă boii care se uitau înnebuniți la luptă. Boii mugiră sălbatic, se întoarseră spre tabăra cazacilor și striviră în picioare oameni. În aceeași clipă însă, Taras, care stătuse pînă atunci la pîndă cu polcul, se năpusti înaintea lor cu oamenii lui, care strigau de mama focului, și le tăie calea. Turma înnebunită se întoarse în loc, înspăimîntată de strigătele cazacilor, și se repezi spre oastea leșilor, dînd peste cap călăreții, strivind și împrăștiind tot ce întîlnea în cale.– Mulțumescu-vă, boilor, strigară zaporojenii, ne-ați slujit cu

cinste pe drum, iar acum ne-ați adus folos și în luptă, și se repezără iar asupra vrăjmașului.

Mulți dușmani au mai căzut atunci și mulți dintre cazaci au arătat de ce sînt în stare.

VIII

N-apucase soarele să urce în creștetul cerului, că toți zaporojenii se și adunaseră roată. Sosise veste de la Seci că tătarii, folosindu-se de plecarea cazacilor, jefuiseră tot ce lăsaseră ei acolo, dezgropaseră bunurile tănuite de ei sub pămînt, omorîseră și robiseră pe toți cei rămași pe loc, luaseră turmele și hergheliile zaporojenilor și acum erau în drum spre Perekop...

La un asemenea prilej, zaporojenii obișnuiau să urmărească îndată pe făptași, căutînd să-i ajungă din urmă în drum, pentru că altfel cazacii robiți se trezeau vînduți în piețele Asiei Mici, la Smirna, în ostrovul Creta sau cine știe unde mai puteai zări capetele moțate ale zaporojenilor. Iată de ce țineau acum sobor cazacii. Stăteau cu toți acoperiți, cu căciulile în cap; pasă-mi-te nu veniseră să asculte porunca atamanului oștirii, mai-mare peste ei, ci să se sfătuiască, fiind toți egali.

– Să-și spună mai întîi cuvîntul cei mai bătrîni dintre noi!

– Ba să și-l spună atamanul oștirii! strigau alții.

Și atamanul oștirii se descoperi, nu ca mai-marele cazacilor, ci ca un tovarăș bun de-al lor, le mulțumi tuturor pentru cinstea ce i-o demonstau și vorbi:

– Printre noi, aici, se află mulți cazaci mai vîrstnici și mai înțelepți decît mine. Dar dacă mi-ați făcut mie cinstea asta, o să vă spun care-i sfatul meu: să nu pierdem vremea, fraților, și să pornim în urmărirea tatarului. Că știți, dumneavoastră, ce fel de liftă-i acesta, n-o să stea să aștepte cu bogățiile jefuite de la noi, ca să-l ajungem din urmă, ci o să irosească într-o clipită totul, de n-o să le aflăm nici urma. Sfatul meu este: să mergem! Ne-am făcut de ajuns cheful aici. Acum știe orice leah ce poate cazacul. Am răzbunat cît a fost cu putință credința noastră pravoslavnică. Cît despre pradă, nu prea avem de luat mare

lucru dintr-un oraș bîntuit de foamete. Încă o dată vă zic dară: sfatul meu e să mergem!

– Să mergem! se auziră strigăte pornite din toate polcurile.

Dar vorbele acestea nu erau pe placul lui Taras Bulba; sprîncenele-i încrunțate, atinse de cărunțeală, asemenea tufelor crescute pe marginea munților întunecați, ale căror piscuri stau troienite pe de-a-ntregul de bruma tăioasă de la miazănoapte, îi pogorîră și mai jos, peste ochi.

– Nu, nu e bun sfatul tău, atamane! vorbi dînsul. N-ai vorbit cum se cuvine! Ai uitat, pesemne, că o să rămînă robiți frații noștri prinși de leși! Ai vrea, se vede, să călcăm cea dintîi și cea mai sfîntă lege a frăției, adică să ne lăsăm cazaci de-ai noștri să fie jupuiți de vii sau sfirtecați de leși, care o să le poarte apoi trupurile ciuntite prin orașele și satele lor, așa cum au făcut cu atamanul Ucrainei și cu cei mai destoinici viteji ai ei. Oare nu-i de ajuns cît și-au bătut joc de tot ce-avem noi mai sfînt? Dar ce sîntem noi, la urma urmelor, vă întreb eu? Ce fel de cazac e acela care-și leapădă un frate de-al său la nevoie, ca pe-un cîine, lăsîndu-l să moară prin străine locuri? Și dacă am ajuns aici, dacă nimeni dintre domniile voastre nu dă o para chioară pe cinstea noastră de cazaci și îngăduie ca oricine să-l scuipe în mustățile-i cărunte și să-l dojenească, aruncîndu-i vorbe de ocară, apoi eu unul n-o să mă las dojenit! Rămîn singur aici!

Prin rîndurile zaporojenilor trecu un freamăt.

– Dar ai uitat tu, oare, polcovnice viteaz, zise atunci atamanul oștirii, că în mîinile tătarilor sînt de asemenea frați de-ai noștri, că de nu i-om elibera viața lor va fi vîndută paginilor spre robie veșnică, care-i mai rea decît moartea cea mai crîncenă? Ai uitat tu oare că în mîinile lor e toată visteria noastră, plătită cu sînge creștinesc?

Cazacii căzură pe gînduri. Nu știau ce să mai spună! Nimeni nu vroia să se aleagă cu un nume de ocară. Atunci ieși în față cel mai bătrîn cazac din toată oștirea zaporojană, pe nume Kasian Bovdiug. Era în mare cinste la ceilalți: de două ori fusese ales ataman al oștirii; pe cîmpul de luptă iarăși se dovedise tare vrednic, dar acum era bătrîn și de multă vreme nu mai pleca la drum, întru săvîrșirea faptelor

vitejești. De obicei, cînd plecau cazacii la drum, el rămînea acasă, dar de data asta nu-l răbdase inima. A dat din mîna după obiceiul cazacilor, adică «fie ce-o fi! și-a zis:

– Hai să merg și eu! Poate tot oi fi bun la ceva pentru cazacii noștri! Acum ieșea să țină o cuvîntare în fața oștirii. Zaporojenii stăteau tăcuți, pentru că nu-l auziră demult vorbind. Fiecare era dornic să știe ce o să spună Bovdiug.

– Iacă, mi-a venit și mie rîndul să vă zic o vorbă. Cazaci dumneavoastră! Începu dînsul. Ascultați ce vă spune un bătrîn, feții mei! Atamanul nostru a vorbit bine! Ca o căpetenie a toată oastea căzăcească, menită să apere acea oaste și să îngrijească de bunurile ei, nici nu putea să zică ceva mai înțelept. Iac-așa! Și acesta să-mi fie cuvîntul dintîi! Iar acum ascultați-mi-l și pe cel din urmă! Mult adevăr stă iarăși în spusa polcovnicului Taras, să-i dea Domnul zile multe, iar nouă cît mai mulți polcovnici de felul lui, aici în Ucraina! Cea dintîi datorie și cea mai de seamă cinste pentru cazac este să rămînă întotdeauna bun tovarăș pentru ai săi. Multe zile mi-a fost dat să trăiesc pe lume, cazaci dumneavoastră, dar niciodată n-am auzit ca un cazac să-și lepede sau să-și vîndă vreun tovarăș de-al său. Și unii, și alții sînt de-ai noștri și dacă într-o parte sînt mai mulți, iar în alta mai puțini, totuna e: toți ne sînt deopotrivă de dragi. Și acum, uite care mi-e cuvîntul: aceia dintre cazaci cărora li-s dragi frații mei robiți de tătari, să pornească în urmărirea tătarilor. Iar aceia cărora li-s dragi frații mei robiți de leși și care nu vor să lase baltă lupta dreaptă, pe care o duc aici, să rămînă aici. Atamanul oștirii are datoria să meargă cu acea jumătate de cazaci care i-ar urmări pe tătari, iar cealaltă jumătate să-și aleagă un nou ataman, care să-i țină locul celuiilalt. Iar atamanul acela – dacă vreți să-i dați ascultare unui cap nins de ani – nu se cade să fie altul decît numai Taras Bulba. Că nu e printre noi nimeni care să fie la fel de viteaz cum îi el.

Așa vorbi Bovdiug și după aceea tăcu. Iar cazacii se bucurară de vorba bătrînelui care-i luminase la minte, aruncară în sus căciulile și prinseră a striga:

– Îți mulțumim, taică! Multă vreme ai mai tăcut și la urmă bine ai mai vorbit! Nu degeaba ziceai, cînd ne pregăteam să pornim la drum, că ai să fii de folos cazacilor! Chiar așa s-a și întîmplat.

– Ei, fraților, primiți? întrebă atamanul.

– Primim, primim cu toții! strigară cazacii.

– Atunci s-a sfîrșit și sfatul nostru!

– S-a sfîrșit! strigară cazacii.

– Ascultați acum porunca mea pe oștire, feții mei, rosti atamanul, ieșind în față și punîndu-și căciula. Atunci toți zaporojenii cîți erau acolo își scoaseră pe loc căciuilile și rămaseră cu capetele descoperite și cu ochii în pămînt, cum era obiceiul la cazaci, de cîte ori vorbea mai-marele lor.

– Despărțiți-vă în două, frați cazaci! Care vrea să meargă împotriva tătarilor, să treacă de partea dreaptă; care vrea să rămînă aici, să treacă de partea stîngă. Atamanul fiecărui polc să treacă acolo, unde a trece cea mai mare parte a polcului său; acei, care rămîn mai puțini, să se alăture altor polcuri.

Și cazacii începură să treacă, unii la dreapta, alții la stînga.

Așa erau cazacii care aveau acum dorința de a rămîne pe loc și de a se răzbuna împotriva leșilor pentru tovarășii robiți și pentru credința pîngărită. Bătrînul Bovdiug își arătase și el dorința de a rămîne, zicînd: «La anii mei nu se cade să mai fugăresc tătari. Pe cînd aici e numai bine locul, unde aș putea să închid ochii de-o moarte vrednică de cazac! Demult i-am cerut lui Dumnezeu, că de a trebui să mor, să mă ajute să-mi sfîrșesc viața în război, pentru sfînta lege pravoslavnică. Și uite că s-a întîmplat întocmai. Un sfîrșit mai vrednic nici că poate găsi în altă parte un cazac bătrîn ca mine».

Cînd toată căzăcimea se împărți în două și se așeză de o parte și de alta polcuri-polcuri, atamanul oștirii trecu printre rînduri și spuse:

– Ce ziceți, cazaci dumneavoastră, sînteți mulțumiți de împărțeală?

– Mulțumiți, taică! răspunseră într-un glas cazacii.

– Atunci pupați-vă și luați-vă rămas-bun unii de la alții, că numai Dumnezeu știe de ne-o mai fi dat să ne întîlnim vreodată aici, pe

pământ. Ascultați-vă atamanul și faceți așa cum vă poruncește cinstea voastră de cazaci.

IX

Nimeni dintre cei din oraș nu prinsese de veste că o jumătate din zaporojeni plecaseră în urmărire a tătarilor. Doar straja din turnul primăriei băgase de seamă că o parte din căruțe se îndreptase în șir lung dincolo de pădure, dar își zise că zaporojenii și-au făcut acolo un loc de pîndă. La fel își zise și inginerul franțuz. Între timp, începură a se adeveri vorbele atamanului oștirii, în oraș nu ajungeau merinde. După obiceiul veacurilor trecute, oștirile nu socotiseră bine cît le trebuia. Atunci leșii încercară să iasă din cetate, însă o bună parte din îndrăzneții care se încumetaseră s-o facă fură măcelăriți pe loc de cazaci, iar cealaltă parte fu alungată înapoi în oraș cu mîna goală... Polcovnicii se pregăteau de atac. Taras își dădu seama numaidecît de asta, după forfota și zgomotul din oraș și purcese la pregătire cu toată priceperea, împărți porunci (...)

În vremea asta, din oraș prinse a ieși armata dușmană, în sunete de tobe și trompete; panii călăreau semeți cu mîinile în șolduri, înconjurați de slugi fără număr. Polcovnicul cel gras împărțea porunci. Rîndurile strînse ale leșilor se repeziră asupra taberelor căzăcești, cu arma la ochi, amenințînd, aruncînd cătături pline de ură și scînteind din zalele lor de aramă. Iar cazacii îi așteptară să se apropie la un foc de armă și atunci traseră toți dintr-o dată din flintele lor cu țeava de șapte palme și nu mai conteniră cu împușcăturile. Bubuitul lor răsunător se răspîndi departe, peste cîmpurile și holdele dimprejur, ca un fel de vuiet neîntrerupt; norii de fum învăluiră toată cîmpia, dar zaporojenii împușcau întruna fără să se oprească, fără să-și tragă măcar sufletul. Cei din spate încărcău o flintă după alta și o treceau celor din față, iar leșii se tot minunau și nu se mai dumireau defel, cum de trag cazacii, fără să-și încarce armele. Perdeaua groasă de fum care se așternuse peste o armată și peste cealaltă, îi împiedica pe oșteni să vadă cum cade ba unul, ba altul din rîndurile lor; cu toate acestea, leșii simțeau bine că ploaia de gloanțe se întetește

mereu și că se îngroașă gluma, iar când dădură înapoi, ca să iasă din întunecimea fumului și să-și mai dea seama pe ce lume trăiesc, văzură că mulți ostași lipsesc dintre ei; pe când cazacii, din rîndurile cărora nu căzuseră decît doi-trei de fiecare sotnie, trăgeau întruna, trăgeau înainte, fără să le dea leșilor răgaz nici măcar o clipă. Pînă și inginerul străin se minună nespus de asemenea fel de luptă, nemaivăzut încă de el, și zise, de față cu toată lumea: «Strașnici voinici, zaporojenii aceștea! Uite cum ar trebui să se bată și alții, prin alte țări!» După care îi sfătui pe leși să îndrepte tunurile asupra taberelor căzăcești. Cîmpia se învălui într-un nor de fum de două ori mai gros. Pînă și locuitorii orașelor mai apropiate și chiar și mai îndepărtate simțiră pe uliți și în piețe mirosul prafului de pușcă.

Taras își dădu seama numaidecît că va fi vai și amar de polcurile Nezamaikovski și Steblikivski și strigă odată cît îl ținea gura: «Leșiți repede de după care și săriți în șa!» Dar cazacii n-ar fi izbutit să le facă pe amîndouă, dacă Ostap nu s-ar fi repezit drept în mijlocul leșilor și n-ar fi smuls fitilurile din mîinile a șase tunari; numai de la patru nu putu să le smulgă, pentru că leșii îl alungară înapoi. În vremea aceasta, căpitanul străin luă cu mîna lui un fitil și se pregăti să tragă dintr-un tun așa de mare, cum nu mai văzuseră vreodată cazacii. Gura neagră a tunului privea înspăimîntător, de parcă ar fi fost chiar moartea cea cu o mie de ochi. Și cînd bubui o dată, iar după el alte trei, zguduind pămîntul. Cele patru bubuituri înăbușite, mult amar mai semănără! Multe mame bătrîne aveau să-și plîngă feciorii-cazaci, batîndu-se în pieptul ofilit cu mîinile lor osoase! Și multe văduve aveau să rămînă din acea zi în Gluhov, Nemirov, Cernigov și alte orașe. Au să iasă, biete de ele, zi de zi în piață, au să se agațe de toți trecătorii, privindu-i în față și căutînd printre ei pe unul, cel mai drag din lumea aceasta. Dar oricîtă oștire de tot felul o să treacă prin oraș, n-o să se afle în rîndurile ei acel unul, cel mai drag din lume.

Jumătate din curenul Nezamaikovski parcă nici n-ar fi fost vreodată pe lume. Cum pustiește grindina o holdă, culcînd la pămînt spicele grele ca galbenii, tot astfel au fost nimiciți și culcați la pămînt cazacii.

Și cum s-au mai năpustit atunci frații lor! Cum s-au mai avîntat în luptă! Ce mînie năprasnică l-a cuprins pe atamanul Kukubenko, cînd a văzut că cea mai mare parte dintre voinicii lui au pierit! Și-a adunat pe loc toți cazacii polcului Nezamaikovski. Cuprins de mînie cum era, a sfirtecat în bucăți pe cel dintîi dintre leși care-i ieși în cale, a doborît de pe cai o mulțime de călăreți, străpungînd dintr-o dată cu sulița și calul. Rîndurile vrăjmașilor se răreau văzînd cu ochii. Cădeau leșii ca spicele!

– Ei, ce ziceți, fraților? le strigă Taras atamanilor de curene. Mai aveți praf de pușcă în cornuri? N-a slăbit încă tăria voastră de cazaci? Nu se dau bătutuți cazacii? – Mai avem, taică, praf în cornuri! N-a slăbit încă tăria noastră de cazaci! Nu se dau bătutuți cazacii!

Și se avîntară zăporo-jenii cu și mai multă putere și învălmășiră cu totul rîndurile dușmanilor.

Polcovnicul cel mărunt de statură sună adunarea și porunci să fie înălțate opt flamuri zugerăvite, pentru a-și strînge laolaltă leșii împrăștiați peste toată cîmpia. Aceștia se năpustiră în fugă spre flamuri, dar n-apucară

să se așeze ca lumea, și atamanul de curen Kukubenko se năpusti, izbi iar cu polcul său Nezamaikovski drept în mijlocul lor și se trezi față în față cu polcovnicul cel burtos. Și nu putu polcovnicul să țină piept cazacilor: își întoarse calul și o luă la fugă. Iar Kukubenko îl goni departe peste cîmp, împiedicîndu-l să se unească cu polcul lui. Văzînd una ca asta, Stepan Guska, din polcul de alături, se repezi să-i taie calea leahului, cu arcanul în mîină. Cu capul lipit de coama calului, zbură așa pînă alese o clipă mai prielnică și dintr-o singură aruncătură îl prinse pe dușman cu lațul de gît. Polcovnicul se învineți la chip și se apucă de frînghie cu amîndouă mîinile, străduindu-se din răspuțeri s-o rupă, dar o lovitură voinicească a cazacului îi înfundă

în burtă sulița ucigătoare. Și polcovnicul rămase locului, ținut la pământ. Dar nici Guska n-avu o soartă mai bună. N-apucară să se dezmeticească bine acei cazaci și îl văzură pe Guska ridicat în patru sulițe.

Dar nu trecu mult și Bovdiug căzu de pe car. Drept sub inimă îl nimerise glonțul, dar își adună bătrînul toată puterea sufletului său și zise: «Nu-mi pare rău că plec din lumea asta. Dare-ar Domnul fiecăruia un asemenea sfârșit!»

– Hai! strigă Taras și făcu semn cu basmaua. Ostap îi pricepu numaidecît chemarea și, năpustindu-se cu ai lui din locul de pîndă, izbi greu călărimea vrăjmașă. Și nu putură leșii ține piept acelei navale și o luară la goană, iar Ostap îi fugări drept spre locul înțesat cu pari și vîrfuri de lănci. Acolo, caii lor prinseră a se împiedica și a cădea, iar leșii zburau și ei la pământ, peste capetele lor. Cazacii curenului Korsunski, care rămăseseră cei din urmă la pîndă de după căruțe, văzînd că leșii au ajuns în bătaia flintei lor, traseră cu toții dintr-o dată. Leșii se învâlmășiră și își pierdură cu desăvîrșire cumpătul, iar cazacii prinseră iar inimă. «Iată că am biruit tot noi!» se auziră de pretutindeni glasuri de zaporojeni, apoi răsunară goarneau și cazacii înălțară flamura biruinței. Leșii zdrobiți fugeau care încotro, căutînd să se ascundă. «Nu, n-am biruit încă pe deplin!» vorbi Taras, cătînd spre porțile orașului și vorba lui era plină de adevăr.

Porțile se deschiseră larg și, prin ele, ieși în zbor nebun polcul de husari, podoaba tuturor polcurilor călări. Husarii călăreau toți ca unul armăsari roibi, de soi. În fața tuturor zbura ca vîntul și ca gîndul un voinic mai sprinten și mai frumos decît toți ceilalți. De sub coiful de aramă i se vedea părul negru răvășit de vînt și legată de braț îi filfia o năfrană scumpă, înflorată de mîinile celei mai frumoase fecioare dintre frumoase. Cînd îl văzu, Taras rămase ca trăsнит: călărețul era Andrii. Iar voinicul, încins de dorul nestăvilut al luptei și lacom de a se învrednici cu adevărat de darul ce-l purta în mîină, se repezi spre cazaci aidoma ogarului tînăr, cel mai frumos și cel mai iute din toată haita. Așa se repede ogarul, la un îndemn al vînătorului priceput, întinzîndu-și picioarele ce parcă nici nu ating pămîntul, plecîndu-

și tot trupul într-o parte, și aruncînd din fugă zăpada răscolită și întrecînd de zece ori, în focul goanei lui, iepurele după care aleargă. Bătrînul Taras se opri în loc, privind cum își curăță Andrii calea, cum împrăștie, măcelărește și împarte lovituri de sabie în dreapta și în stînga. Dar nu-l rabdă inima pe Taras și începu să strige: «Cum?... Dai în ai tăi?... În ai tăi, fecior de satană? În ai tăi dai?...» Dar Andrii nu vedea pe cei care-i stăteau în față, nu știa dacă-s de-ai lui sau străini; nu vedea nimic. Vedea doar cîrlionții, cîrlionții lungi, pieptul alb ca lebăda lacurilor, gîtul ca neaua, umerii, într-un cuvînt tot ceea ce fusese zămislit pentru sărutări pătimașe.

– Ehei, flăcăiașilor, momiți-l spre pădure! Momiți-l numai și... las'pe mine! strigă Taras și pe dată treizeci dintre cei mai iuți cazaci se arătară gata sa-l momească pe Andrii, își îndesară mai bine pe cap căciulile și se repeziră drept în fața husarilor, tăindu-le drumul. Izbiră dintr-o parte rîndurile din față, le învălmășiră, le despărțiră de cele din spate, cinstiră cu lovituri pe unul. ospătară darnic pe altul, iar Golokopîtenko îl lovi setos pe Andrii cu latul săbiei pe spate și o luă numaidecît la fugă din fața leșilor, cît îl țineau puterile de cazac. Cum s-a mai încins Andrii! Cum a prins să clocotească prin toate vinele lui sîngele tînăr! Îmboldindu-și calul cu pintenii tăioși, se avînta săgeată în urma cazacilor, fără să mai privească îndărăt, fără să vadă că abia de se pot ține după el vreo douăzeci de leși cu totul. Iar cazacii zburau ca vîntul pe caii lor, drept spre pădure. Andrii își grăbi și mai mult armăsarul și, tocmai cînd era gata să-l ajungă pe Golokopîtenko, o mînă vînjoasă apucă fără de veste calul de frîu. Andrii întoarse capul: în fața lui stătea Taras! Atunci începu să tremure din toate mădularele și îngălbeni la față...

– Ei, ce facem acum? rosti Taras, privindu-l drept în ochi.

Dar Andrii nu putea să răspundă nimic la vorbele lui și stătea cu privirile în pămînt.

– Va săzică, ai vîndut tot? Credința, pe ai tăi?!... Bine! Ia descăleca! Ascultător ca un copil, voinicul descălecă și rămase în fața lui Taras, cu sufletul la gură.

– Stai așa și nu mișca! Eu te-am făcut, eu o să teucid! mai spuse Taras și, dându-se cu un pas îndărăt, își scoase pușca de pe umeri.

Alb ca varul era chipul lui Andrii și doar buzele i se mișcau încet, rostind un nume; dar numele ce-l rostea nu era nici al patriei, nici al mamei și nici al fraților săi. Era numele frumoasei leahe. Și Taras trase!

Ca spicul atins de seceră, ca mielul care simte sub inima lui tăișul ucigător, Andrii își lăsa capul în piept și se prăbuși pe iarbă, fără să scoată o vorbă măcar!

Iar părintele ucigaș rămase să privească îndelung trupul neînsuflețit al fiului ucis.

– Tată, ce-ai făcut? Tu l-ai răpus? întrebă Ostap, care se apropiase în vremea asta călare.

Taras încuviință cu un semn al capului.

Ostap se uită lung în ochii mortului și, simțind o mare milă pentru fratele său, spuse îndată:

– Să-l încredințăm cu cinste pământului, ca să nu-i batjocorească vrăjmașii trupul și să nu-l sfirtece cu ciocurile lor pasările de pradă.

Apoi rămase o vreme pe gânduri, dacă trebuie să-i azvîrle leșul lupilor spre sfîșiere ori să cruțe vitejia lui voinicească, pe care orice luptător neînfricat trebuie s-o cinstească la altul. Dar deodată îl zări pe Golokopîtenko, zburînd spre el în goana calului. – Nenorocire mare, atamane! S-au întărit leșii! Le-au sosit puteri noi! Nu sfirși vorba Golokopîtenko și iată-l pe Vovtuzenko:

– Jale, atamane! Le vin leșilor mereu alte ajutoare!...

Și nu sfirși bine Vovtuzenko și sosi în goana mare Pisarenko, dar nu pe cal, ci pe jos - își pierduse calul în luptă.

– Unde-mi ești, taică? Te caută cazacii! A căzut atamanul de curen Nevîlîciki și Zadorojnîi, așijderea Cerevicenko... Dar cazacii

luptă neclintiți și nu vor să moară pînă nu te-or vedea la față. Așa li-i dorința: să-i învălui cu privirea ta înainte de a-și da sufletul!

– Încalecă, Ostap! spuse Taras, grăbit să-și mai vadă cazacii în viață și să le dea prilejul să-și privească și ei atamanul în ceasul cel de pe urmă.

Dar n-apucară ei să iasă din pădure, că vrăjmașii o împresură din toate părțile; printre copaci, oriunde ar fi privit cu ochii, se iviră călăreți cu săbii și sulițe în mînă. «Ostap!... Ostap, nu te lăsa!» strigă Taras și, smulgîndu-și sabia din teacă, prinse a-i croi în fel și chip pe cei care-i cădeau la îndemînă. Șase Ieși dintr-o dată se năpustiră asupra lui Ostap. Numai că-i ajunse pesemne ceasul rău: unuia îi zbură capul, altul se dădu înapoi, dar se rostogoli la pămînt, altul se alese cu vîrfurile suliței între coaste. Cel de-al patrulea, mai cutezător, își feri capul de glonț. Plumbul fierbinte nimeri în pieptul calului, care se ridică pe picioarele dindărăt, turbat de durere, și se prăbuși apoi la pămînt, strivind și călărețul sub greutatea lui... «Așa, feciorule!... Așa, Ostap!... îi strigă Taras. Iaca vin și eu!»... Dar nu mai prididea să se apere de alți și alți vrăjmași. Lupta Taras, spinteca leșii, împărțea mîngîieri în dreapta și stînga, dar tot cu ochii la Ostap era și vedea bătrînul că iar i s-a încăierat feciorul cu vreo opt leși deodată. «Ostap!... Ostap, Ostap, țin-te bine!» Dar nu mai e chip să se țină Ostap. Unul dintre leși îi și aruncase arcanul de gît, iar ceilalți legau, îl duceau pe Ostap al lui! «Eh, Ostap, Ostap! strigă Taras, făcîndu-și drum din greu cu sabia spre el și tocînd leșii în dreapta și stînga, cum taie bucătarul varza. Eh, Ostap, Ostap!...» Dar în aceeași clipă simți ca o izbitură de bolovan în cap. Toate se învîrtiră și se rostogoliră în ochii lui.

X

– Ei, da mult am mai dormit! vorbi Taras, venindu-și în fire ca după un somn greu, de beție, și încercă să-și dea seama unde se află. O slăbiciune covîrșitoare îi stăruia în mădulare, în ochii lui jucau, cînd ivindu-se, cînd pierind iar, pereții și ungherele unei odăi pe care n-o știa. În cele din urmă îl văzu pe Tovkaci, care ședea în fața lui și părea că ascultă cu grijă orice răsufare ce-i ieșea din piept.

«Da, gîndi Tovkaci auzindu-l, ai fi dormit poate somnul de veci!», dar nu spuse nimic și se mulțumi doar să-l amenințe pe Taras cu degetul, poruncindu-i să tacă.

– Da spune odată unde mă aflu? întrebă iar Taras, încordîndu-și gîndurile și căutînd să-și amintească cele întîmplate.

– Taci! îl dojeni cu asprime tovarășul de lupte. Ce mai vrei să știi? Nu vezi că ești tot numai răni? De două săptămîni zbor cu tine în șa, fără să-mi trag sufletul, iar tu în fierbințeala bolii îndrugi te miri ce năzdrăvăni! Asta-i cel dintîi somn liniștit pe care-l dormi! Taci acum, dacă nu vrei să-ți faci tu singur rău!

Dar Taras se străduia din răsputeri și se muncea să-și adune gîndurile și să-și amintească de tot ce-a fost.

– Păi... pe mine m-au înconjurat leșii și m-au înhățat chiar, nu-ia așa? Și n-aveam nici o putință să scap din mîinile lor!

– Taci, dacă-ți spun, afurisitele! strigă Tovkaci înciudat, ca o dădacă scoasă din răbdări, care dojenește un copilaș neastîmpărat. Te ajută la ceva să afli cum de-ai scăpat? Mulțumește-te că ai scăpat și gata! S-au găsit și oameni care să nu te lase la greu! Și acum ajunge! Mai avem noi destule nopți de fugă împreună! Crezi poate că treci în ochii leșilor drept un cazac de rînd? Da de unde! Au pus preț pe capul tău două mii de galbeni!

– Da Ostap? strigă Taras și se încorda din răsputeri ca să se ridice, dar deodată își aminti, cum vrăjmașii l-au înhățat pe Ostap, cum l-au legat chiar în fața lui și pricepu că acum voinicul e în mîinile leșilor. Și durerea îi ameți capul bătrîn. Rupse și smulse toate legăturile de pe răni, le aruncă cît colo, dădu să spună ceva cu glas tare, dar în loc de asta îndrugă vorbe fără șir. Fierbințeala și aiurelile puseră iar stăpînire pe dînsul și vorbele nebunești, fără legătură între ele, ieșeau nestăvilite din gura lui. Iar tovarășul lui credincios stătea în fața sa, ocărîndu-l și copleșindu-l cu vorbe aspre, pline de dojana. În cele din urmă, îl apucă de mîini și de picioare, îl înșfacă ca pe un prunc. Îi legă la loc rănile, îl înveli într-o piele de bou, apoi îl puse într-o scoarță tare, îl prinse cu frîngii de șa și porniră iar la drum în goană mare.

– O să te duc acasă, fie chiar și mort! N-o să le îngădui leșilor să-și bată joc de tine, neam de cazac, să-ți sfirtece trupul în bucăți și să-ți-l azvîrle în apă. Cum o fi să-ți ciugulească hultanul ochii din cap, apoi acela să fie măcar un hultan din stepa noastră și nu unul de-al leșilor, care vine de pe pământul lor. Măcar mort și tot te-oi duce eu în Ucraina noastră.

Așa vorbi tovarășul credincios și, după ce umblă fără răgaz călare zile și nopți de-a rîndul, îl duse pe Bulba, care zăcea fără cunoștință, drept la Seci. Acolo se apucă să-l tămăduiască, oblojindu-l zi și noapte cu ierburi și cataplasme; mai găsi și o evreică pricepută în ale tămăduirii, care vreme de o lună îi dădu se bea tot soiul de fierturi și, în sfîrșit, Taras se simți mai bine. Fie că l-au ajutat doftoriile, fie că tăria lui de fier a biruit boala, dar peste o lună și jumătate, Taras se putu ține pe picioare. Rănile lui erau vindecate și doar creștăturile lăsate de săbiile vrăjmașe mărturiseau cît de adînc fusese rănit bătrînul cazac. Cu toate acestea Bulba era din zi în zi mai posomorit și mai trist. Trei brazde adînci se iviră pe frunte și nu se mai neteziră niciodată. Își aruncă bătrînul privirile în jur și văzu că toate erau acum schimbate la Seci. Vechii lui tovarăși muriseră toți pe cîmpul de luptă. Nu mai rămăsese nici unul dintre aceia care se ridicaseră pentru dreptate, credință și frăție căzăcească. Că și dintre aceia care porniseră cu atamanul lor în urmărirea tătarilor nu mai rămăsese nici unul: toți își dăduseră viețile, toți pieriseră, care în luptă de moarte vitează, care de foame și de sete în stepa sărată a Crimeii, care în robie, nemaiputînd să îndure o asemenea rușine. Nici vechiul ataman nu mai era demult în viață, nici alți tovarăși bătrîni de-ai lui Bulba. Peste mormintele celor, care fuseseră odată cazaci plini de putere clocotitoare, creștea acum iarba. I se năzărea lui Taras că parcă ar fi fost pe acolo un chef mare și zgomotos, dar că acum vasele erau făcute țandări, că nu mai rămăsese pe nicăieri pic de vin, că oaspeții și slugile furaseră toate potirele și năstrapele scumpe, iar stăpînul casei stătea încrunțat și-și zicea: «Mai bine n-ar fi fost niciodată acel chef!» Zadarnic cei din jur căutau să-l întoarcă de la gîndurile lui și să-l înveselească, zadarnic banduriștii

bătrâni și bărboși, strînși câte doi și trei laolată, treceau pe dinaintea lui, slăvind isprăvile-i vitejești de cazac. Taras privea totul cu asprime și nepăsare; pe fața lui împietrită nu se putea citi decât o durere nestinsă și, cu capul lăsat trist în piept, spunea întruna: «Fiul meu, Ostap al meu!»...

În cele din urmă Taras nu mai putu să îndure. «Fie ce-o fi, dar eu mă duc în cercetare, ca să aflu de-i viu ori în mormînt. Ori poate nici în mormînt nu mai e? Întîmple-se orice, că eu tot o să aflu!»

XI

Piața unde trebuiau să fie omorîți cazacii nu era greu de găsit: sumedenie de oameni se îndreptau într-acolo, din toate părțile. ... Deodată însă mulțimea prinse a fremăta și de pretutindeni se auziră strigăte: «Iată-i!... îi aduce pe cazaci!... Cazacii!...»

Veneau cu capetele descoperite, cu moțurile lor lungi și cu bărbi mari ce le crescuseră în închisoare. Nici teamă, nici încruntare nu se zărea pe chipurile lor, ci o mîndrie liniștită, senină. Veșmintele de postav scump se învechiseră în închisoare și atîrnau acum de pe ei ca niște zdrențe; nu se uitau la oamenii din jur, nici nu le făceau plecăciuni. În fața tuturor pășea Ostap.

Ce o fi simțit bătrînul Taras la vederea lui Ostap al său? Ce-o fi simțit în inima lui? Îl mînca din ochi, ascuns în mulțime cum era și nu lăsa să-i scape nici o mișcare. Robii se apropiau în acea clipă de locul, unde trebuiau să-și primească moartea. Ostap se opri. El cel dintîi trebuia să soarbă pînă la fund cupa amarului. Atunci, învăluindu-i pe toți ai săi cu privirea, ridică mîna și strigă cu glas tare:

«Deie Domnul ca nici unul dintre ereticii care s-au adunat aici să nu audă, afurisiții, văicăreli din gura creștinului care îndură cazne în fața lor! Să nu rostească nici unul dintre noi vreo vorbă!»

Și după ce vorbi așa, se apropie de locul morții.

«Așa, fiule, bine ai vorbit!» spuse încetișor Bulba și își plecă capul albit de ani.

Iar gîțele smulse de pe Ostap, zdrențele învechite, îi prinse mîinile și picioarele într-un fel de butuc de lemn anume lucrat și... Dar

să nu mai tulburăm mintea cititorului, înfățișându-i priveliștea chinurilor nemaipomenite, la auzul cărora i s-ar ridica părul măciucă... Ostap îndură chinurile și caznele ca un uriaș din poveste. Nici un strigăt, nici un geamăt nu scăpă de pe buzele lui; nici măcar atunci când călăii începură să-i sfărîme oasele mâinilor și ale picioarelor, iar pîrîitul lor înspăimîntător se auzi pînă departe în rîndurile privitorilor, învăluți de o tăcere de moarte, cînd dudușile își întoarseră ochii de la cel chinuit, nici măcar atunci nu-i scăpă un geamăt cît de mic și nici un mușchi nu-i se clinti de pe față. Taras stătea în mulțime cu capul plecat, iar ochii lui cătau cu mîndrie în sus și bătrînul încuviința: «Așa, fiule, așa!»

Dar cînd îl duseră pe Ostap la cele din urmă chinuri ale morții, tăria voinicului prinse parcă a șovăi și își roti ochii împrejur. Dumnezeule mare! Numai oameni necunoscuți, numai fețe străine! De ar fi fost măcar cineva dintre cei dragi, acum cînd avea să-și dea sufletul. Nu tînguirile și plînsul măicuței lui slabe ar fi vrut el să audă în acel ceas, nici strigătele deznădăjduite ale unei neveste care și-ar fi smuls părul din cap și s-ar fi lovit cu pumnii peste sînul alb! Nu! Ar fi vrut să vadă în fața lui un bărbat cu tăria neclintită, care să-l răcorească prin vorbă înțeleaptă și să-l mîngîie în ceasul din urmă. Și iată că puterea lui sufletească îl părăsi și Ostap strigă, cuprins de slăbiciune:

– Tată, unde ești? Mă auzi tu oare?

– Te aud! răsună deodată în tăcerea de mormînt și toată mulțimea aceea fără număr se cutremură ca un singur om.

O parte din oștenii călări se repezică să cerceteze cu grijă mulțimea. Iankel se îngălbeni la față ca un mort și, cînd cătanele se depărtau oleacă de dînsul, se întoarse cu teamă ca să vadă ce face Taras; dar acesta nu mai era lîngă el – parcă-l înghițise pămîntul.

XII

...Dar Taras? Taras își făcea mendrele prin toată țara leșească, împreună cu polcul său: optsprezece tîrguri și vreo patruzeci de biserici papistașe fură mistuite de focul pus de el și acum se îndrepta spre Cracovia. Mulți Ieși de tot soiul măcelăriseră în drumul său, multe

palate dintre cele mai frumoase și mai bogate jefuise și nimicise; cazacii lui deschiseseră și vărsaseră pe jos mieduri și vinuri vechi de sute de ani, păstrate cu grijă în beciurile panilor, ciopîrțiseră și arseseră postavuri scumpe, veșminte și tacîmuri ascunse în cămări. «Nu cruțați nimic!» le spunea întruna Taras... Și făcea praznic de acesta întru pomenirea lui Ostap, în orice târg unde pătrundea, pînă cînd cîrmuirea leșească își dădu seama că isprăvile lui Taras erau ceva mai mult decît o cotropire obișnuită și îl trimiseră pe același Potoțki cu cinci polen, dîndu-i poruncă să-l prindă pe Taras, fie ce-o fi.

Timp de șase zile au scăpat cazacii de urmăritori, umblînd pe drumuri lăuntrice; caii lor, abia de puteau îndura goana nebunească care-i apăra pe cazaci. Dar Potoțki, de astă dată, fu la înălțimea poruncii primite: el îi urmări neobosit pe cazaci, pas cu pas, și-i ajunse din urmă pe malul Nistrului, unde Bulba se statornicise într-o cetate părăsită, pe jumătate dărîmată, ca să-și lase oamenii să se mai odihnească.

Cetatea aceea se înălța chiar pe piscul înalt al malului povîrnit, deasupra apelor Nistrului, cu bucata de meterez ce-i mai rămăsese și zidurile-i aproape dărîmate. Iar piscul stîncos al malului era presărat cu pietriș și fărîme de cărămidă și părea gata să se prăvale în orice clipă jos în prăpastie. Acolo, în acel loc îi împresură pe cazaci atamanul regelui, Potoțki, care se apropiase din cele două părți ale cetății ce dădeau spre cîmpie. Patru zile în șir s-au bătut cazacii și au ținut piept leșilor, apărîndu-se de ei cu cărămizi și pietre. În cele din urmă, însă, puterile cazacilor se istoviră și, cum nu mai aveau nici cu ce să se bată, Taras hotărî să facă o spărtură prin rîndurile dușmanilor. Și cine știe? Poate i-ar fi scăpat și de astă dată caii lor iuți la picior, cînd deodată, chiar în toiul goanei, Taras se opri strigînd: «Staa! Mi-a picat luleaua! Nu vreau nici ea măcar să ajungă în mîinile afurisiților de leși!» Și se aplecă bătrînul ataman și prinse a cotrobăi prin iarbă după luleaua cu tutun, tovarășă nedespărțită pe uscat și pe apă, în război și acasă. În vremea asta îl ajunseră din urmă, în goana mare, o ceată de leși și-l apucară de umerii puternici, își scutură Bulba mădularele, dar nu mai căzură la pămînt vrăjmașii care-l apucaseră, cum se întîmpla înainte vreme. «Ehei, bătrînețe, bătrînețe!» spuse atunci bătrînul cazac și-l po-

didi plînsul. Dar nu era de vină bătrînețea, ci o putere mai mare, care-i biruise puterea: ca la vreo treizeci de ostași se agățaseră de mîinile și de picioarele lui. «Am prins cioara! strigau leșii. Rămîne să vedem acum în ce chip am putea să-l cinstim mai bine.» Și hotărîră să-l ardă de viu în ochii tuturor, primind pentru asta și încuviințarea atamanului lor. Chiar în acel loc se afla și un copac uscat, cu vîrfurile despicate de trăsnet. Îl legară vrăjmașii cu lanțuri de fier de trunchiul copacului, îi țintuiră mîinile în cuie și, săltîndu-l mai sus, ca să fie zărit de pretutindeni, se apucară să clădească rugul chiar la rădăcina copacului. Dar nu la rug privea Taras și nu la focul care trebuia să-l mistuie, ci privea inimosul batrîn într-acolo, unde cu focuri de flintă se apărau cazacii lui; de pe înălțimea pe care se găsea, vedea totul ca în palmă.

– Puneți mîna, băieți, puneți mîna cît mai iute pe colnicul din spatele pădurii, striga el. De acolo n-au cum să vă ia!

Dar vîntul nu-i duse vorbele pînă la cazacii lui.

– O să se prăpădească, o să se prăpădească, mai spuse Bulba cu deznădejde și privi în jos, unde scînteiau apele Nistrului. Și deodată ochii i se aprinseră de bucurie: văzu patru cîrme de luntre ce se zăreau printre tufișurile malului și, adunîndu-și toate puterile, strigă cît îl ținea gura:

«Dați-vă spre mal, spre mal, băieți! Țineți poteca ce coboară prin stînga! Luați-le pe toate, ca să nu vă urmărească».

De astă-dată vîntul bătea din altă parte și toate vorbele lui fură auzite de cazaci. Dar pentru acest sfat, Bulba primi numaidecît o lovitură grozavă de măciucă în cap și toate prinseră a juca în fața ochilor lui...

Cînd se dezmetici Taras Bulba de pe urma loviturii primite și se uită în Nistru, cazacii lui ședeau în luntre și vîsleau cu lopețile; de sus ploua cu gloanțe peste ei, dar goanțele nu-i ajungeau... Și ochii bătrînului ataman seînteiară de bucurie.

– Cu bine, fraților! le strigă el de sus. Să nu mă uitați și chiar în primăvara care vine să vă întoarceți din nou încoace și să petreceți cum se cade!

... Iar limbile de foc începură să se ridice de pe rug pe picioarele lui Taras.

Apă mare e Nistru și multe coturi mai are, mult stufăriș, multe grinduri de nisip, da și multe bulboane adânci! Fața râului lucește ca oglinda și răsună glasurile ascuțite ale lebedelor; semeț și repede spintecă apele lui mîndra rață sălbatică și mulți fluierari gulerati cu gușe sîngerii, precum și alte păsări de baltă ce sălășluiesc în păpurișurile de lîngă mal. Cazacii lunecau ușor în bărcile lor înguste cu două cîrme, vîslind toți deodată cu

lopețile, ocolind cu grijă prundurile, sperind stoluri întregi de păsări și nu mai conteneau să-l pomenească pe atamanul lor.

(În moldovenește de A. Cozmescu)

RECEPTAREA ȘI INTERPRETAREA TEXTULUI

Explorați textul

1. Cum s-au prezentat eroii Seciei Zaporojene? Care pagini din istoria cazacilor, descrise de N. V. Gogol v-au impresionat mai mult?
2. Prin ce v-a impresionat începutul operei? Ce caracteristică ați putea să-i atribuiți lui Taras Bulba, fiilor și mamei lor, reieșind din cele descrise în primele pagini ale povestirii?
3. Ce atitudine are autorul față de Taras Bulba, Ostap și Andrii?
4. Recitiți descrierea stepei (cap. II). De ce cînd priveau stepa, inimile cazacilor «săltau ca păsările»?
5. Cum erau moravurile și legile nescrise ale Seciei Zaporojene? De ce autorul bucuros și încîntat spunea: «Deci iată Secia! Iată cuibul de unde zboară acei mîndri și puternici, ca leii!»?

- 6.** Ce detalii artistice, folosește autorul la descrierea cazacilor zaporojeni? Găsiți în text și citați expresiv cele descrise de autor.
- 7.** De ce cazacii l-au ales pe Taras Bulba în calitate de ataman?
- 8.** Cum reprezintă N. V. Gogol bărbăția și eroismul cazacilor în prima și a doua luptă sub Dubno? Găsiți și citați expresiv fragmente din text.
- 9.** De ce Andrii nu vorbea cu tata, dar rostea numele fetei dragi?
- 10.** Cu ce s-a terminat lupta de la Dubno pentru Taras, Ostap, Andrii? De ce în ultimile minute din viața sa Ostap își amintește de tatăl său și se adresează către el?

- 11.** Fixați, pe caiet, momentele principale ale desfășurării acțiunii.
- 12.** Pregătiți oral caracteristica comparativă a celor doi frați Ostap și Andrii în baza următorului plan:
a) Ostap și Andrii – feciorii lui Taras Bulba;	d) Comportarea fraților în luptă și în momentul morții;
b) Chipul lui Ostap și Andrii;	e) Aprecierea eroilor de către autor și mijloacele de exprimare;
c) Studiile fraților la seminarul teologic;	f) Atitudinea mea personală față de Ostap și Andrii.

Folosiți-vă de text la alcătuirea caracteristicii comparative a celor doi frați.

- 13.** Scrieți o compunere pe tema: «Taras Bulba – eroul principal al povestirii cu aceeași denumire de N. V. Gogol».

- 14.** De ce Andrii n-a găsit limbă comună cu tovarășii săi de luptă și a devenit trădător? Argumentați-vă opțiunea.

Propunem pentru lectură individuală:

N. V. Gogol. «Mirgorod».

ANTON PAVLOVICI CEHOV

(1860-1904)

Opera:

- *Trei surori*
- *Cameleonul*
- *Grișa*
- *Unchiul Vania*
- *Răufăcătorul*

“Doamne, ce bogata e Rusia în oameni curajoși!” – spunea Cehov într-o scrisoare adresată surorii sale. Anume A.P. Cehov în primul rând aparține oamenilor generoși, care întruchipa în sine blândețea sufletească, dărnicia, delicatețea, puterea de voință.

Anton Pavlovici Cehov s-a născut la Taganrog, în familia unui mic negustor, proprietar al unei mici băcănii. De mic copil viitorul scriitor era nevoit să muncească ore în șir în băcănia tatălui său.

Pavel Egorovici tatăl scriitorului a învățat de sine stătător să cânte la scripcă. Cehov vorbea despre sine, despre frații și sora sa: «Talentul l-am moștenit de la tata, iar sufletul de la mama.»

Fratele mai mare a scriitorului Alexandru Cehov își amintea: «Anton Pavlovici de la distanță a văzut copii fericiți, însă singur niciodată n-a fost frământat de sentimente de fericire, viață fără de griji și optimismul copilăriei despre care i-ar fi plăcut să-și reamintească, amintindu-și de copilărie.»

Primele încercări literare datează din perioada liceului, iar în anii de studenție publică schițe umoristice și povestiri scurte în diverse ediții periodice.

Tema copilăriei, tema «părinți-copii» este prezentă în povestirile *Vanika*, *Volodea*, *Băieții*, *O poveste banală*.

Excelent cunoscător al suferințelor umane – atât fizice, cât și sufletești – Anton Cehov abordează în proză cu precădere probleme social-psihologice: drama sufletului omenesc, a existenței mediocre lipsite de idealuri, viața monotonă a micilor funcționari, viciile sociale etc.

Succesul lucrărilor sale se explică prin faptul că autorul a redat întreaga viață cu toate contradicțiile caracteristice societății ruse de la sfârșitul veacului. Cehov denunță în scrierile sale egoismul, servilismul și vanitatea, inerția și ignoranța. «Mă înspaimă îndeosebi banalitatea cotidianului de care nimeni din noi nu poate scăpa», spunea Cehov și această dispoziție de spirit a trăit-o mereu pînă la sfârșitul vieții. Delicatețea, modestia, toleranța sînt trăsăturile pe care și le-a format pe parcursul întregii vieți. Idealul său spiritual, spre care a tins totdeauna, era personalitatea armonioasă, în care «totul trebuie să fie frumos: și fața, și îmbrăcămintea și sufletul, și gîndurile». El consideră că fiecare om are datoria de a se perfecționa permanent, fiecare poartă responsabilitate în fața semenilor și în fața sa însăși. Apaticii, cei mulțumiți de sine, cei cărora le este «lene să trăiască» nu sînt încuviințați de el. Însuși scriitorul s-a implicat în modul cel mai direct în munca de propășire spirituală a neamului său. Nu doar prin mesajul operelor, pe care le-a creat, ci și prin acțiuni concrete.

În general, moștenirea literară a lui A.P. Cehov însumează circa cinci sute de povestiri, nuvele și piese.

GRĂSANUL ȘI ȚÎRUL

În gara Nikolaev se întîlneau doi amici: unul grăsan, celălalt ca un țîr. Grăsanul nu demult prînzise în restaurantul gării și buzele îi luceau ca două vișine răscoapte. Mirosea de la el a «Heres» și a odecolon «Flerdoranj». Cel subțire, în schimb, coborîse nu demult din tren și abia de se mai vedea de sub valize, pachete și cutii de carton. Mirosea de la el a jambon și a zaț de cafea. În spatele lui se ițea o femeie slăbănoagă, cu osul bărbii alungit, era nevastă-sa, iar în urma ei un gimnazist spanchi, fiul său.

– Porfirii! Exclamă grăsanul, zărindu-l pe cel subțirel ca țîrul.

– Tu erai? Drăguțule! Un car de ani nu te-am văzut! Pe cine văd eu! Măiculiță! Mișa! Prieten scump din copilărie! De unde te-ai luat?

Amicii se pupară de trei ori în cruce și-și înfipseră unul în altul ochii înlăcrimați. Ambii arătau plăcut uluiți de întîlnire.

– Scumpule! Zise Țîrul, după ce-l sărută. Nici prin minte să-mi treacă! Ca să vezi surpriză! Ei, dar stai locului să te văd! Cum ai fost de frumos, așa ai și rămas! Șpițat și elegant! Doamne-dumnezeule! Ei, de ce taci? Te-ai făcut bogat? Te-ai căsătorit?

– Precum vezi, m-am căsătorit... Fă cunoștință cu nevastă-mea, Luiza, născută Vanțebah ... luterană... Da acesta este fiul meu Nafanail, elev în clasa a treia. Nafanea, uite, acesta este prietenul meu din copilărie! Am învățat împreună la gimnaziu!

Nafanail stătu puțin la cumpene și își scoate chipiul.

– Am terminat împreună gimnaziul! Ții minte, Mișa, cum te porecleau? Îți ziceau Herostrat, pentru că arsesei cartea de rugăciuni cu țigara. Da mie îmi ziceau Etealt, fiindcă umblam cu pîra. Ha... ha... copii, ce vrei! Nafanea, nu te teme, vină mai aproape... Uite-o pe nevasta mea, născută Vanțebah ... luterană.

Nafanail stătu nițel la cumpene și se ascunse în spatele tăticii.

– Zii, cum o duceți, dragă? Întrebă Grăsanul, privind-și încîntat prietenul. Unde ești cu serviciul? Ai avansat?

– Fac slujbă, drăguțele. Sînt asesor de colegiu pe al doilea an și sînt decorat cu ordinul «Stanislav». Leafa e cam mică... ei, dar Dumnezeu cu dînsa! Soția dă lecții de muzică, în timpul liber, eu mai fac niște tabachere de lemn. Tabachere clasa întîi, dragă! Cîte o rublă bucata le dau. Dacă se întîmplă cineva să cumpere zece bucăți, păi, se înțelege, cobor prețul. Acum, însă, am fost transferat aici șef de birou, desigur, subordonat aceleiași instituții. Aici voi fi cu slujba. Ei, da tu cu ce te lauzi? Te pomenești că ești consilier? Ei?

– Ba ceva mai sus dragă, spuse Grăsanul. Am două stele, de-acu-s consilier intim ...

De odată Țîrul roși, împietri, nu zăbavă, însă, fața toată i se schimonosi cu un zîmbet fără margini, se părea că îi țișnesc scînteii din ochi și din față, în timp ce statura i se gîrbovea, i se subția, i se pipernicea... Valizele, cutiile de carton se stafidiră și ele, se piperniciră. Barba soției din alungită cum arăta, se alungi și mai mult. Nafanail luă poziție de drepți încheie toți nasturii la manta...

– Eu, excelență... permiteți-mi, sînt bucuros! Prieten din copilărie și dintr-o dată, ca să vezi, urcat tocmai acolo». Hi-hi-hi...

– Da las-o încolo! Se oțărî Grăsanul. Ce-mi vorbești în tonul acesta? Sîntem doar prieteni din copilărie, la ce bun servilismele acestea!

– Vă rog, permiteți-mi ... dumneavoastră ziceți... chicoti Țîrul și mai mult pipernicindu-se. Atenția milostivă a excelenței voastre.. ca și cum... e o vlagă dătătoare de viață... Uitați-vă, excelența voastră, acesta este fiul meu Nafanail... soția mea Luiza, luterană, ca să zic așa...

Grăsanul voi să-i replice ceva, dar pe chipul Țîrului se așternuse atîta evlavie, amestecată cu dulceață și acreală respectuoasă, încît consilierul intim se umplu de scîrbă. Își întoarse fața de la Țîr și-i întinse mîna pentru rămas bun.

Acesta strînse trei degete, se închină pînă la pămînt și chichoti, ca un chinez «Hi-hi-hi».

Soția zîmbi. Nafanail dădu să ieie poziție și scăpă chipiul din mîini. Tustrei rămaseră plăcut uimiți de întîlnire.

(În moldovenește de V. Vasilache)

RECEPTAREA ȘI INTERPRETAREA TEXTULUI

Explorați textul

- 1.** Ce sentimente vă provoacă această povestire: rîs, uimire, părere de rău.
- 2.** Dacă vi s-ar propune să ilustrați povestirea lui A. P. Cehov «Grăsanul și Țîrul», care moment al întîlnirii eroilor îl veți reprezenta?
- 3.** De ce chiar la începutul povestirii, cititorului îi provoacă rîsul descrierea întîlnirii celor doi prieteni?
- 4.** Țîrul, aflînd că prietenul a fost avansat în grad de consilier intim, nu s-a bucurat, din contra «se gîrbovea, se schimba la înfățișare». Îl compătimiți pe acest tip sau ridiculizați situația.

5. Cum îl numește Țîrul pe Grăsan la începutul și la sfîrșitul povestirii? De ce Țîrul brusc își schimbă dispoziția și vorba?
  6. De ce A.P. Cehov folosește de două ori expresia «plăcut uimiți» – la începutul și la sfîrșitul operei. Același sens au aceste cuvinte de fiecare dată, cînd le folosește autorul? Argumentați-vă răspunsul.
  7. Pe cine ia în rîs A. P. Cehov în «Grăsanul și Țîrul»? Explicați semnificația titlului povestirii.
  8. Citiți textul pe roluri. Redați în timpul citirii atitudinea personală față de eroi.
- 9. Pregătiți răspunsuri desfășurate la următoarele întrebări: Cum a ridiculizat autorul slugărnicia în povestirea «Grăsanul și Țîrul»? Ce însemnătate în povestire are momentul culminant în dezvoltarea chipurilor personajelor?
10. Ce este detaliul artistic? Cum este folosit detaliul artistic în opera lui A. P. Cehov «Grăsanul și Țîrul»?
  11. Oare numai rîsul provoacă povestirea «Grăsanul și Țîrul»? Discutați.

Propunem pentru lectură individuală:

A.P. Cehov. «Povestiri».

ARTUR KONAN DOYLE

(1859-1930)

Opera:

- *Aventura Casei Nelocuite*
- *Ultima problemă*
- *Un studiu în roșu*
- *Sosirea zînelor*

Arthur Conan Doyle a fost un romancier britanic, celebru pentru a-l fi creat pe Sherlock Holmes. Pe casa în care s-a născut scriitorul se află inscripția: «Creatorul lui Sherlock Holmes».

A.C. Doyle s-a născut la 22 mai 1859 în Edinborough, Scoția. Tatăl său C.A. Doyle a fost arhitector și pictor, era un om dotat, creator, dar absolut nepractic în viață.

Un mare rol în viața scriitorului l-a jucat mama Mări Folli. Aceasta reiese din corespondența lor vastă și compătimitoare: s-au păstrat vreo mie cinci sute de scrisori ale lui A.C. Doyle scrise pentru mama sa.

«Adevărata dragoste față de literatură, vocația de a crea, scria Arthur Conan Doyle, le-am deprins de la mama. Ceea ce mi s-a întipărit mai mult în memorie din anii de copilărie aș putea spune afirmativ – poveștile ei captivante. Ea a fost și este o povestitoare uimitoare și putea să-și schimbe vocea pînă la o șoaptă înfiorătoare, încît eu și acum simt cum mă trec fiorii, cînd îmi amintesc de aceasta. Eu mă conving deseori, aruncîndu-mi o privire în trecut, că anume năzuința de a reproduce aceste povestiri din copilărie mi-a dat un imbold de dezvoltare a fanteziei personale».

Cele auzite de la mama, citite, jocul care i-a trezit puterea de imaginație – toate acestea se cereau a fi descrise și tînărul Doyle le povestea colegilor. El inventa istorii captivante, în care aveau loc lupte, ciocniri, se vărsa sînge și se realizau fapte eroice.

A.C. Doyle a hotărît să devină medic și a studiat medicina la Universitatea din Edinburgh. Învăța bine, dar nu uita de literatură. Fiind student, prima povestire a publicat-o în Chambers's Edinburgh Journal înainte de a împlini 20 de ani. Probabil, că de aici a venit și inspirația lui pentru Dr. Watson, prietenul de aventură și asistent detectiv al lui Sherlock Holms. Ideea este interesantă de a se include pe sine, deghizat cum ar fi în cărți și filme, ca Dr. Watson în povestirile detectivice cu Holms.

A fost un autor cunoscut atît pentru povestirile sale detectivice și de crimă cu Sherlock Holms, dar și pentru „O lume dispărută» ecranizate aproape un secol de la scriere în filme de succes. A scris enorm de mult: nuvele istorice, povestiri stiintifico-fantastice, piese de teatru, romane, poezii și povestiri adevărate.

În 1882 și-a început practica medicală la Elm Grove și la început nu a prea avut mare succes. Astfel s-a apucat de scris în timpul

liber. A reușit să publice primele aventuri ale lui Sherlock Holms în „Studiu în Stacojiu» („A Study in Scarlet»); faimosul personaj detectiv pare să fi fost parțial inspirat de un fost profesor al lui Conan Doyle la universitate, Joseph Bell. În Samoa, renumitul scriitor Robert Louis Stevenson, l-a recunoscut imediat în Șerlok Holms pe medicul scoțian Joseph Bell, care era un vechi prieten de-al lui.

La vârsta de 32 de ani A.C. Doyle s-a dezis de a mai fi medic. Literatura a devenit pentru el profesie. El continua să călătorească. A călătorit în Europa, SUA, unde citea operele sale, a fost în Egipt.

A. C. Doyle era preocupat atât de istorie, mări, țări și principalul era ca să descopere diferite taine, să pătrundă în lumea neobișnuită (miraculoasă).

CARBUNCULUL ALBASTRU (DIAMANTUL AZURIU)

A treia zi de Crăciun mă dusei de dimineață la Șerlok Holms să-l felicit cu sărbătorile. L-am găsit întins alene pe o canapea cu suportul pentru lulele în stînga și cu un morman de ziare proaspete – în dreapta. Ziarele erau cam boțite, se vede că le răsfoise de acum. Alături, pe speteaza unui scaun, era prinsă într-un colț o pălărie de fetru, jerpelită și răspurtată. Lupa și pințeta de pe scaun dădeau de înțeles, că pălăria a fost pusă acolo, pentru a fi examinată minuțios.

– Văd că sînteți ocupat, nu vă amestec? întrebai eu.

– Deloc. Dimpotrivă, sînt foarte bucuros că am alături un prieten cu care pot discuta despre unele rezultate ale cercetărilor mele. Vedeți această materie primă... – zise el împungînd cu un deget pălăria de pe speteaza scaunului, parcă n-are nimic deosebit, cu toate acestea de ea sînt legate un șir de întîmplări foarte interesante și pline de învățăminte.

Mă așezai într-un fotoliu și mă plecai spre foc să-mi încălzesc mîinile: afară era un ger aprig, ferestrele înghețase bocnă.

– Văzînd starea, în care se află pălăria acum, presupun, că la mijloc e vre-o crimă oarecare și că ea o să vă ajute să dați de urmele răufăcătorilor și să-i trageți la răspundere.

Șerlok Holms izbucni în rîs:

– Nu, nu! Nu-i vorba de crimă. La mijloc nu-i decît unul din numeroasele accidente bizare, care se întîmplă adeseori acolo, unde patru milioane de ființe omenеști se înghesuie pe o suprafață de cîțiva kilometri pătrați. Într-un asemenea știubei omenesc sînt posibile orice combinații de fapte și evenimente, de unde iau naștere o sumedenie de întîmplări bizare și pasionate, deși, nu conțin nimic criminal în ele. Noi am avut nu o dată ocazia să ne ciocnim cu astfel de cazuri.

– Într-adevăr, confirmai eu, din ultimele șase afaceri, trei nu conțin nici o încălcare de lege.

– Aveți perfectă dreptate, dacă vă referiți la afacerea Iren Adler, la ciudatul caz al doamnei Sazerlend și la peripețiile omului cu buza despicață. Ei bine, am impresia că și cazul, de care mă ocup astăzi, face parte tot din categoria celor nevinovate. Îl cunoașteți pe Piterson, comisarul?

– Da.

– Trofeul acesta îi aparține lui.

– Aceasta-i pălăria lui?

– Nu, el a găsit-o. Dar stăpînul ei a rămas necunoscut. V-aș ruga s-o studiați bine, considerînd-o nu o vechitură, ci un obiect ce conține o enigmă serioasă... Dar mai întîi să vă povestesc cum a nimerit ea aici. Mi-au adus-o chiar în dimineața de Crăciun împreună cu o gîscă grasă, care, acum, în momentul de față, trebuie să se pîrpîlească la Piterson în bucătărie. Și iată cum s-a întîmplat.

În noaptea de Crăciun, către orele patru dimineața, Piterson, pe care-l cunoașteți că e onestitatea întruchipată, se întorcea de la o petrecere acasă pe strada Tottenham Kortroud. La lumina felinarului de gaz el observă înaintea sa un tip înalt, care mergea un pic clătîindu-se, ducînd o gîscă albă pe umăr. La colț cu Gudjstrit tipul este atacat de niște haimanale. Pălăria-i zboară, iar el, apărîndu-se,

își face vînt cu bățul și nimerește în vitrina unui magazin, care era la spatele lui. Piterson se repede să-i vină în ajutor, dar tipul, speriat de faptul că a spart vitina, aruncă gîsca și o rupe de fugă cît îl țineau picioarele, pierzîndu-se în ulicioarele din spatele străzii Tottenham-Kortroud. Piterson era în uniformă, ceea ce cred că l-a și speriat atît de tare pe necunoscutul cu gîsca. Haimanalele de asemenea au dat bir cu fugiții și Piterson, rămînînd învingător pe cîmpul de bătaie, a adunat trofeele: vechitura aceasta de pălărie și o gîscă extraordinar de potrivită pentru masa de Cărciun.

– ... Pe care, desigur, a și întors-o imediat stăpînului?

– În aceasta și constă toată treaba, dragul meu. Pe cartonașul legat de piciorul sîng al gîștei era scris: «Pentru missis Henri Beiker», iar pe căptușeala pălăriei se pot desluși inițialele: «H. B.». Însă în Londra trăiesc cîteva mii de alde Beiker și cîteva sute alde Henri Beiker. Așa că nu-i ușor să-l găsești printre aceștea pe stăpînul adevărat al gîștei.

– Și cum a procedat Piterson?

– Știind, că pe mine mă preocupă chiar și cele mai simple enigme, el a luat, pur și simplu, și mi-a adus pălăria și gîsca mie. Gîsca am ținut-o pînă azi dimineață, cînd am înțeles, că deși afară e ger, ea trebuie imediat mîncată. Piterson a luat-o înapoi și se vede că a și executat sentința, da mie mi-a rămas pălăria aceasta a necunoscutului, care și-a pierdut cina de crăciun.

– El n-a dat nici un anunț în ziare?

– Nu.

– Acum o să aflați cine-i el?

– Numai cu ajutorul deducțiilor...

– Asupra acestei pălării?

– Exact.

– Glumiți! Ce deducții vreți să mai faceți din vechitura asta?

– Luați lupa și încercați, aplicînd metoda mea, să determinați omul, căruia i-a aparținut pălăria.

Am luat pălăria în mîină și am început s-o sucesc pe o parte și pe alta. Era foarte jėjoasă. Ei și ce!? O pălărie obișnuită, neagră ca toate pălăriile melon, rotundă ca la toate pălăriile melon și tare, ca

toate pălăriile melon! Și foarte purtată. Căptușeala de mătasă era decolorată: cîndva a fost roșie. Pălărierul nu-și gravase numele. În schimb, după cum remarcase Holms, puteau fi descifrate inițialele «H.B.» scrise înăuntru la o margine. De o parte și de alta a borurilor se vedeau două găurele ca pentru elastic, dar elasticul lipsea. Mai în scurt, pălăria era boțită, plină de pete și foarte zoioasă. Ce-i drept stăpînul ei încercase cîndva să astupe petele cu niște cerneală neagră.

– Nu văd nimic deosebit, zisei eu, întorcîndu-i-o lui Șerlok Holms.

– Ba vedeți foarte bine, Uotson, dar nu depuneți nici un efort să faceți deducții din cele ce vedeți. Sînteți foarte timid, cînd e vorba să trageți concluzii.

– Dar ce concluzii trageți dumneavoastră?

Holms luă pălăria și prinse a o examina cu acea privire pătrunzătoare, care îi era proprie.

– Desigur că nu totul e destul de limpede, dar multe lucruri pot fi determinate precis, iar altele pot fi presupuse cu mare probabilitate. În primul rînd, e absolut evident faptul că stăpînul pălăriei e un om deștept și că acum trei ani dispunea de bani mulți, apoi a ajuns la zile negre. Se poate spune de asemenea că omul a fost totdeauna foarte prevăzător, se gîndea la ziua de mîine, dar puțin cîte puțin a început ca să decadă, a sărăcit și s-a dedat unui viciu – se prea poate că a devenit bețivan. Din cauza aceasta, probabil, soția a încetat ca să-l mai iubească...

– Dar el și-a păstrat în oarecare măsură demnitatea, continuă Holms, fără să ieie în seamă ironia mea. Duce o viață sedentară și deloc nu se ocupă cu sportul. E între două vîrste, are părul cărunt, pe care-l dă cu unsoari. Nu demult s-a tuns. Da, încă un detaliu important: trăiește într-o casă în care, sînt aproape sigur, nu e instalată lumina.

– Glumiți, desigur, Holms.

– Nici o vorbă. Oare nici acum, după ce v-am povestit totul, nu vă dați seama cum am dedus lucrurile acestea?

– Socotiți-mă un netot, dacă vreți, dar trebuie să recunosc că nu sînt în stare să vă urmăresc mersul gîndurilor. De unde ați luat, să zicem, că stăpînul pălăriei e un om deștept?

În loc de răspuns, Holms și-a pus pălăria pe cap, dispărînd în ea cu tot cu urechi.

– Vedeți ce mărime?! Nu cred să fie absolut deșert un bostan așa de mare.

– Dar că a sărăcit?

– Pălăria e cumpărată acum trei ani. Pe atunci erau la modă astfel de pălării cu boruri plate, îndoiate puțin prin părți. Aceasta e de cea mai înaltă calitate – uitați-vă la panglica de mătasă, la căptușeală. Dacă acum trei ani omul a fost în stare să-și cumpere o pălărie atît de scumpă, iar de atunci n-a mai putut să-și ieie nici una, vasăzică treburile îi merg cam prost.

– Ei, bine, să admitem că pînă aici aveți dreptate. Dar faptul că a fost cîndva foarte precaut și că acum a decăzut moral?

Holms izbucni în rîs:

– Precauția iat-o, zise el, arătîndu-mi găurelele pentru elastic.

– Pălăriile nu se vînd cu elastic, el trebuie cumpărat aparte. Și odată ce omul acesta și-a cumpărat elastic și l-a prins la pălărie, înseamnă că se temea să nu i-o ia vîntul. Iar cînd elasticul s-a rupt, omul nu și-a mai cumpărat altul, fapt ce vorbește, că el a început să decadă și nu mai căuta de sine. Pe de altă parte, însă, el a încercat să astupe petele cu cerneală, deci nu și-a pierdut cu totul demnitatea.

– E foarte posibil să fie așa cum spuneți.

Că stăpînul pălăriei e un om între două vîrste, că are părul cărunț, că-l dă cu unsori și că s-a frezat nu demult. Prin lupă se văd firușoare foarte mici de păr date cu unsori și retezate cu foarfecele. Acum uitați-vă la praful de pe pălărie: nu e colb de stradă cenușiu și aspru, în două cu nisip, ci e praf de locuință – moale și cafenior. De aici tragem concluzia, că pălăria s-a aflat timp îndelungat pe cuier. Iar petele acestea albe de pe căptușeală sînt urme de sudoare – omul asudă foarte repede, fiindcă nu e deprins să se miște mult.

– Dar cum ați aflat că nu-l mai iubește nevastă-sa?

– Pălăria n-a fost curățită de multă vreme. Dacă o să vă văd vre-o dată, dragă Uotson, cu pălăria necurățită măcar de vreo săptămînă,

o să fiu sigur că soția nu vă are la inimă. Odată ce v-a lăsat să ieșiți într-un așa hal din casă.

– Dar poate că e vorba de un holtei?

– Nu, el ducea gîsca acasă anume cu speranța că o să-și îmbuneze nevasta – țineți minte că v-am spus de cartonașul, ce era legat de laba gîștei.

– Văd că aveți răspunsul gata la orice întrebare. Dar de unde știți că locuiște într-o casă, în care nu-i instalat gazul?

– Uitați-vă cîte pete de seu sînt pe pălărie. Cînd e una, două, poți zice că e ceva întîmplător, dar cînd vezi așa de multe, apoi numaidecît te gîndești, că omul acesta se folosește destul de des de lumînare, se prea poate că el urcă noaptea scările, ținînd într-o mîna pălăria, iar în cealaltă o lumînare care picură. Sînteți satisfăcut? În orice caz, gazul nu lasă pete de seu.

– Da, totul e destul de convingător! răspunsei eu rîzînd. Dar odată ce nu e la mijloc nici o crimă și toată nenorocirea constă doar în pierderea unei gîște, reiese că n-aveți pentru ce vă frămînta mintea atît de tare.

Holms deschise gura să-mi răspundă, dar în momentul acela ușa se deschise brusc și în odaie intră val-vîrtej Piterson, comisionarul, cu fața tocmai aprinsă de tulburare.

– Gîsca ceea e dată dracului, mister Holms!

– Ei, ce s-a întîmplat? Nu cumva a înviat și a zburat pe fereastră?

– Ia priviți, domnilor, ia priviți ce-a găsit nevastă-mea în gușa gîștii, zise întinzînd mîna: pe palmă se vedea o pietricică azurie, ceva mai mică decît o fasolă, dar de o puritate și un luciul atît de puternic, încît părea o fiolă electrică.

Holms tocmai șuieră de uimire și se lăsă pe speteaza jilțului.

– Extraordinar, Piterson! Strigă el. Păi asta-i o comoară! Cred că vă dați seama ce țineți în palmă?

– E un diamant, domnule! O piatră scumpă! Taie în sticlă de parcă ar tăia în unt!

– Nu numai că-i un diamant, dar e taman acel diamant, care...

– Să fie oare diamantul azuriu al contesei de Morkar?

– Anume acela! Îl cunosc după descrierile din ziare. În fiecare zi se dau anunțuri în «Taims» despre dispariția lui. Diamantul acesta e unic în felul său: e greu și să-ți imaginezi costul lui adevărat. Recompensa de o mie de lire, propusă celui ce-l va găsi, nu reprezintă nici a douăsprezecea parte din prețul lui.

– O mie de lire! Doamne-dumnezeule!

Comisarul se prăbuși în jilț, fixându-ne cu ochii larg deschiși.

– Recompensa ca recompensa, dar eu am tot temeiul să cred, că din unele considerente de ordin sentimental, contesa de Morkar ar fi în stare să deie, la urma urmei, și o jumătate din averea ei, numai să capete înapoi diamantul.

– După câte îmi amintesc, diamantul a fost pierdut în hotelul «Kosmopoliten».

– Da, la douăzeci și două decembrie, adică acum cinci zile și e învinuit de furt Jon Horner, un sudor.

Dovezile de vinovăție sînt atît de serioase, încît el a fost trimis în judecată. Am, pare-mi-se, ziarul în care s-a scris despre aceasta...

Holms răscolii îndelung în mormanul de ziare pînă scoase, în sfîrșit unul și, despăturindu-l, începu să citească:

Furt de bijuterii în hotelul «Kosmopoliten»

Jon Horner, sudor, în vîrstă de 26 de ani, e învinuit de faptul că la 22 luna curentă a furat din sepețelul contesei de Morkar un diamant cunoscut sub numele de «Diamantul azuriu». Jeims Raider, șeful personalului din hotel, a mărturisit că în ziua cu pricina Horner a sudat la fereastra din odaia contesei o gratie ce se ținea rău. Un timp Raider s-a aflat și el în odaie cu Horner, apoi a ieșit pentru un moment, fiind chemat. Cînd a revenit, Horner dispăruse; sertarul de la birou fusese spart, iar spețelul de marochin, în care contesa, după cum s-a aflat mai pe urmă, își păstra de obicei bijuteriile, era aruncat, deschis și gol, pe măsuța de toaletă. Raider a anunțat imediat poliția și chiar în seara aceea Horner a fost arestat, dar diamantul nu s-a găsit nicăieri – nici la dînsul, nici în locuința lui. Kătrin Kiusek, camerista contesei, a mărturisit de asemenea că, auzind strigătul disperat al lui Raider, a intrat fuga în odaie și a văzut spețelul gol. Inspectorul de poliție Brodstrit din sectorul

«B» spune că Horner, când au venit să-l aresteze, s-a împotrivit cu înverșunare, încercînd să dovedească cum că nu-i vinovat cu nimic. Dat fiindcă sudorul mai fusese învinuit o dată de furt, anchetator a refuzat să cerceteze cazul, trimițîndu-l direct în judecată. Horner, care chiar de la începutul ședinței era extrem de tulburat, a leșinat, când a auzit verdictul, și a trebuit să fie scos din camera magistratului.

– Hm! Aceasta-i totul de ce-i în stare judecata, zise Holms gînditor, mototolind ziarul. Acum trebuie să clarificăm cum s-a întîmplat că diamantul a nimerit din spețelul contesei în gușa gîștei. După cum vedeți, Uotson, modestele noastre concluzii nu sînt chiar atît de lipsite de importanță. Deci, avem diamantul. Diamantul a fost scos din gîscă. Gîsca a fost pierdută de mister Henri Beiker, stăpînul acestei pălării, care ne-a ajutat să-l caracterizăm mai amănunțit. Deci, trebuie să ne apucăm de căutarea acestui jentilmen și să precizăm rolul lui în toată întîmplarea aceasta. Pentru început să încercăm cel mai simplu mijloc: să dăm anunț în toate ziarele de seară. Dacă astfel nu ne vom atinge scopul, vom recurge la alte metode.

– Ce veți scrie în anunț?

– Dați-mi, vă rog, un creion și o foaie de hîrtie. Vasăzică așa... «Pe Gudjstrit a fost găsită o gîscă și o pălărie neagră de fetru. Mister Henri Beicer poate veni după ele pe Beikerstrit, 221-b, la 6.30 seara». Concis și clar.

– Într-adevăr. Dar va observa oare dumnealui anunțul?

– Desigur. El urmărește acum toate ziarele, pentru un om sărac ca dînsul o gîscă e o avere întregă. Atunci când a spart vitrina și l-a văzut pe Piterson, care alerga spre dînsul, s-a speriat atît de tare, că nu-i mai era nici de gîscă, nici de pălărie. În anunț noi îi pomenim numele și orice cunoscut de-al lui o să-i transmită. Pe urmă, când și-a revenit, i-a părut rău, fără îndoială, că a aruncat gîsca..

Iar acum, Piterson, dați fuga la biroul de anunțuri. Să-l publice astăzi seara.

În care ziare?

– În «Glob», «Star», «Pell-Mell», «Sent-Geims gazette», «Ivning-niius», «Standard», «Eko» – în toate care le veți aminti.

– Bine, domnule. Dar ce facem cu diamantul?

– Ah da! Diamantul rămîne deocamdată la mine. Mulțumesc pentru încredere. La întoarcere, Piterson, nu uitați să cumpărați o gîscă și s-o aduceți încoace. Doar trebuie să-i întoarcem gentelmenului o gîscă în locul celei din care se înfruptă acum ai dumneavoastră.

Comisionarul ieși, iar Holms luă diamantul și începu să-l examineze la lumină.

– Ce minunată petricică! zise el. Ia uitați-vă cum strălucește și scînteiează. Ca și orice piatră scumpă ea atrage la sine criminalii, de parcă i-ar magnetiza. E o adevărată capcană a diavolului. În diamantele mari și vechi fiecare fațetă poate fi legată de o crimă sîngeroasă. Acesta n-are nici douăzeci de ani. A fost găsit pe malul râului Amoi din China de sud și e remarcabil prin faptul, că are toate calitățile diamantului, în afară de una: nu e de culoare roșie-rubinie, ca celelalte, ci e azuriu. Deși a fost găsit relativ nu demult, istoria lui conține o mulțime de crime. De dragul acestor două grame și jumătate de carbo, mulți au fost prădați, cineva a fost stropit cu vitriol, unul s-a sinucis și doi au fost uciși. Cui să-i treacă prin minte că un bibelou atît de delicat îi bagă pe oameni în închisori și-i duce la spînzurătoare! Am să-l încui în safeu și am să-i sun contesei, că diamantul e la mine.

– Credeți că Horner e nevinovat?

– Nu știu.

– Da Henri Beiker e implicat în afacerea aceasta?

– După părerea mea, Henri Beiker n-are nici în clin, nici în mîneacă cu diamantul. Lui nici prin cap nu i-a trecut, că să fi fost gîsca ceea numai din aur curat și totuna n-avea să coste atît de mult. Totul se va clarifica îndată, numai dacă Henri Beiker va răspunde la anunțul nostru.

– Da pînă atunci să nu întreprindeți nimic?

– Nimic.

– Dacă-i așa, eu mă întorc la pacienții mei, iar deseară o să revin. Vreau să văd cum se va termina istoria aceasta.

– Vă aștept cu dragă inimă. Eu am să iau masa la ora șapte. Apropo, în legătură cu întîmplarea de astăzi, n-ar fi cu cale s-o rugăm pe missis Hadson să-i controleze bine gușa?..

Un bolnav mă reținuse mai mult decît îmi făcusem eu socoteală și m-am pomenit pe Beikerstrit, cînd era de acum trecut de șase și jumătate. Apropiindu-mă de casa lui Holms, zării lîngă ușa, în lumina ce bătea din ferestre, un bărbat înalt, într-o beretă scoțiană și un mantou încheiat pînă sub bărbie. Cînd am ajuns, ușa s-a deschis și noi urcarăm împreună treptele spre odaia lui Holms.

– Mister Henri Beiker, dacă nu mă înșel? zise Holms, ridicîndu-se din jilț și întîmpinînd vizitatorul cu o ospitalitate, pe care numai el era în stare s-o joace afit de bine. Poftim, luați loc mai aproape de cămin. Mister Beiker. E o seară geroasă și dipă cite-mi pare vara o suportați mai bine decît iarna... Uotson, ați venit întocmai la țanc... Aceasta-i pălăria dumneavoastră, mister Beiker?

– Da, sir, bineînțeleș că e a mea.

Mister Beiker era un om corpulent, cu umerii puțin aduși înainte, cu un cap masiv și o față inteligentă, ce se termina cu o bărbuță ascuțită de un brun înspicat. Petele roșii de pe nas și obraji, cît și tremurul ușor al mîinilor, îmi amintiră de concluziile lui Holms în privința pasiunii lui Beiker. Redingota de o culoare neagră-cenușie îi era de asemenea încheiată la toți nasturii. Din mîineci îi ieșeau mîinile subțiri fără urmă de manjete sau cămașă. Vorbea cu o voce înăbușită și sacadată, alegînd cu grijă cuvintele și crea impresia unui om inteligent, dar foarte oropsit de soartă.

– De vreo cîteva zile pălăria dumneavoastră se află la noi, zise Holms. Credeam că veți da anunț în ziare despre pierderea aceasta. Nu înțeleg de ce n-ați dat?

Vizitatorul zîmbi genat.

– Nu mai am așa mulți bani cum am avut cîndva, răspunse el. Și eram convins că haimanalele, care au năvălit asupra mea, au luat și pălăria, și gîsca și m-am gîndit că n-are rost să mai cheltui banii degeaba.

– Firesc lucru. Dar știți că a trebuit să vă mîncăm gîsca.

– S-o măncați, vizitatorul se ridică tulburat de pe scaun.

– Păi, totuna avea să se strice, continuă Holms. Cred că gîsca ceea de pe bufet, care-i absolut proaspătă și cîntărește tot afită cît a cîntărit gîsca dumneavoastră, o să v-o înlocuiască.

– Da, desigur, desigur! Răspuse Beiker, răsuflând ușurat.

– Ce-i drept, de la gîsca dumneavoastră au mai rămas penele, scurmușurile și gușa... Dacă doriți...

Beiker rîse din suflet.

– Doar să le iau amintire despre aventura mea, zise el. Dar drept să vă spun, nu știu la ce mi-ar trebui rămășițele acestea ale răposatei mele cunoștințe. Nu, sir, dacă-mi permiteți, eu o să mulțumesc cu gîsca aceasta minunată care-o văd pe bufet.

Holms mă privi cu subînțelesuri și strînse ușor din umeri.

– Dacă-i așa, apoi, poftim, pălăria și gîsca, zise el. Apropo, nu mi-ți spune de unde ați făcut rost de gîsca ceea? Pricep puțin la păsări și trebuie să recunosc, că demult n-am văzut o gîscă atît de grasă.

– Vă spun cu dragă inimă, sir, zise Beiker, ridicîndu-se și luînd subsuoară gîsca și pălăria. Sîntem cîtiva inși care frecventăm taverna «Alfa» de lîngă muzeul britanic, căci noi la muzeu lucrăm ziua. Anul acesta stăpînul tavernei, Uindigheit, care e un om de aur, a înființat un fel de club: fiecare din noi plătește cîteva pense pe săptămîină și pe la Crăciun i se dă o gîscă. Eu mi-am plătit regulat partea mea, dar mai departe de acum știți ce s-a întîmplat. Vă rămîn foarte recunoscător, sir, fiți de acord, că unui om de vîrsta mea nu-i prea stă bine să umble într-o beretă scoțiană.

Înclinîndu-și ceremonios capul în fața noastră, vizitatorul ieși.

– Cu aceasta am terminat-o, zise Holms închizînd ușa în urma lui Beiker. Se vede de la o poștă, că el nu știe nimic despre briliantul cela. Vi-i tare foame Uotson?

– Nu prea.

– Dacă-i așa, propun să lăsăm masa pe la cină și să pornim imediat pe urmele acestea proaspete.

– De acord.

Am îmbrăcat paltoanele și ne-am înfășurat gîturile cu fularele, căci afară era o seară geroasă. Pe cerul senin scînteiau stelele, iar aburii de la respirația pietonilor semănau cu niște nourași de fum ca de la împușcăturile de revolver. Pașii noștri răsunau distinct în noapte. Am luat-o pe Uimpolstrit, apoi pe Harlistrit, pe Uigmorstrit și am ieșit pe

Oksfordstrit. Peste un sfert de oră eram de acum la Blumsberi, lângă tractirul «Alfa», o tavernă modestă la colțul unei străzi ce duce la Holbron. Am intrat amîndoi în bar. Holms i-a comandat patronului – un burtos rumen la față – două halbe de bere.

– Dacă berea vi-i tot așa ca și gîștele dumneavoastră, apoi trebuie să fie excelentă! zise Holms.

– Gîștele mele? Întrebă patronul uimit.

– Da, gîștele dumneavoastră. Acum un sfert de oră am avut ocazia să stau de vorbă cu mister Henri Beiker, care-i membru al clubului dumneavoastră.

– A-a, iată ce-i? Dar vedeți, sir, că gîștele nu-s ale mele.

– Într-adevăr? Dar ale cui sînt?

– Am cumpărat două duzine de la un negustor din Kovent-Garden? Am niște cunoscuți pe acolo. Cum îi zice negustorului?

– Brekinrij.

– Nu, pe Brekinrij nu-l cunosc. Ei, bine, să fiți sănătos și să vă meargă bine treburile! Noapte bună!

– Iar acum la drum spre mister Brekinrij! zise Holms, încheindu-și paltonul. Nu uitați, Uotson, că la un capăt al lanțului acesta nu-i decît o gîscă pierdută, iar la celălalt e legat un om, care va face cel puțin șapte ani de ocnă, dacă nu-i dovedim nevinovăția. Se poate întîmpla și invers, că ancheta noastră va confirma vina lui, oricum, odată ce ne-a nimerit în mîini un fir care i-a scăpat poliției, trebuie să-l urmărim pînă la capăt. Așa dar, înapoi la sud!

Am traversat Holbron, am coborît pe Endellstrit și, printre niște cocioabe păcătoase, am ieșit la piața din Kovent-Garden. Pe firma uneia dintre cele mai mari dughene era scris: «Brekinrij».

Patronul, un om ce-și dădea aere de amator de hipism, îi ajuta unui băiat să închidă obloanele.

– Bună seara! Bun gerîșor, nu-i așa?

Patronul dădu încuviințător din cap, aruncîndu-i o privire întrebătoare prietenului meu.

– Se vede că ați vîndut toate gîștele?

– Mîine dimineață puteți să cumpărați măcar și cinci sute.

- Mîine-i mîine, da mie astăzi îmi trebuie.
- Iată-n dugheana ceea, unde arde lumina, au mai rămas.
- Da? Da pe mine m-au sfătuit să iau de la dumneavoastră.
- Cine?
- Patronul de la «Alfa».
- I-am trimis două duzine.
- Foarte bune gîște. De unde ați făcut rost de ele? Întrebarea aceasta, spre mirarea mea, l-a infuriat grozav pe dughenar.
- Ia, domnule, zise el, ridicînd capul și proptindu-și mîinile în șolduri, ce căutați aici? Spuneți-mi pe șleau!
- Păi, eu vă spun pe șleau: vreau să știu, de unde ați cumpărat gîștele celea, pe care le-ați vîndut patronului «Alfei».
- Dar dacă nu voi spune?
- Nu mi-ți spune, nici nu trebuie. Mare lucru! Ce v-ați îmbîrzoiat pentru un fleac de nimic!
- M-am îmbîrzoiat? Dacă ați fi în locul meu, v-ați îmbîrzoia și dumneavoastră, de v-ar sîcîi atîta cu întrebările! Eu plătesc bani buni pentru marfă bună și cu asta le revedere ș-un praz verde! Că una-două: «unde-s gîștele?», «de unde ați cumpărat gîștele?», «cui ați vîndut gîștele?» Poți să crezi că numai gîște sînt pe lume, cînd auzi ce tîmbălău s-a stîrnit în jurul lor!
- Puțin îmi pasă de ceilalți care vă sîcîie cu întrebările, zise Holms parcă a lehamite. Nu vreți să-mi spuneți – atîta pagubă! Dar eu mă pricep la păsări și am pus pariu pe cinci lire, că gîsca pe care am mîncat-o e crescută la țară.
- Uite, că ați și pierdut cele cinci lire. Gîsca tocmai e crescută la oraș! spuse dughenarul.
- Vorbă să fie!
- Da eu vă spun că-i la oraș!
- Nu cred pentru nimic în lume!
- Vă imaginați cumva că pricepeți mai mult decît mine la păsări? Am de a aface cu ele aproape din fașă. Repet încă o dată, că toate gîștele, pe care le-am vîndut patronului de la «Alfa» au fost crescute la oraș.
- Nici nu încercați să mă convingeți.

– Vreți să punem pariu?

– Aceasta ar însemna să vă iau pur și simplu banii din buzunar. Sînt sigur că am dreptate. Dar am un suveren la mine, pe care-s gata să-l pun, numai ca să vă învăț minte pentru încăpăținare.

Dughenarul surîse ironic.

– Bill, ia adă registrele.

Băiatul aduse două registre: unul mai subțire și altul mai gros și mai soios și le puse pe tejghea lîngă lampă.

– Ei, mister amator de pariuri, zise negustorul, eu credeam că am vîndut toate gîștele astăzi, dar, cînd colo, văd că Dumnezeu mi-a mai trimis un gînsac. Vedeți registrul acesta?

– Ei și?

– Aici e lista celor de la care cumpăr marfă. Vedeți? Iată pe pagina aceasta sînt numele furnizorilor de la țară, iar cifra din dreptul familiei lor indică pagina din registrul acesta mai jos, unde sînt trecute conturile lor. Iar pagina aceasta, scrisă cu cerneală roșie, o vedeți? Aceasta-i lista furnizorilor mei din oraș. Citiți numele al treilea, în glas citiți-l.

Missis Okșot, Brilston-roud, 117, pagina 249, citi Holms.

Absolut just. Acum deschideți celălat registru la pagina 249.

Holms deschise la pagina indicată:

Missis Okșot, Brilston-roud – furnizoare de ouă și de păsări de curte.

– Bine. Și acum ultima livrare, vă rog?

– 22 decembrie. Douăzeci și patru de gîște a cîte șapte șilingi și jumătate.

– Foarte bine. Și mai jos?

– Vîndute lui mister Uindigheit de la «Alfa» cu cite 12 șilingi.

– Ei, ce ziceți acum?

Șerlok Holms se prefăcu amărît gozav. Scoase suverenul din buzunar, îl aruncă pe tejghea și ieși cu înfățișarea omului care nici nu găsește cuvinte să-și exprime indignarea. După cîțiva metri se opri cu un felinar și începuse să rîdă cu rîsul său caracteristic – voios și neauzit.

– Cînd ai să vezi un om cu favoriți ca a dughenarului și cu «Buletinul Curselor» ce-i atîrnă din buzunar, să știi că de la el poți

scoate orice, numai dacă pui pariu cu el. Sînt sigur că dacă îi puneam pe masă chiar și o sută de lire, nu aflam nici a zecea parte din ceea ce am aflat, pierzînd la pariu un suveren. Așa dar, Uotson, mi se pare că pînă la atingerea scopului nu mai este mult. Pentru moment, însă ne-a mai rămas să hotărîm o întrebare: ne ducem acum la missis Okșott sau amînăm vizita pe mîine dimineață. Din vorbele bădăranului cela am înțeles, că de chestiunea asta se mai interesează cineva și ...

Holms nu-și termină vorba despre dughena, pe care tocmai o părăsisem și se auziră de odată strigăte. Am întors capetele: în lumina galbenă a felinarului sta un om nu prea înalt, cu fața roșie. Berkinrij, ieșit în ușa dughenei, se răstea la el, agitîndu-și înfocat pumnii.

– M-am săturat pînă-n gît de voi și de gîștele voastre! Duceți-vă toți la mama dracului! Și dacă vă mai văd vreo dată pe aici cu întrebările voastre prostești, dau drumul la cîine. Aduceți-o înapoi pe missis Okșott și am să-i răspund dumneaei. Da mata ce ai a face aici? Doar n-am cumpărat gîștele matale.

– Nu pe ale mele, dar totuș era a mea, zise tipul.

– Ei bine, descurcați-vă cu missis Okșott!

– Da ea m-a trimis la mata!

– Iar eu te trimit la regele Prusiei! M-am săturat! Cărați-vă de aici! Dughengiul se repezi furios din ușă, și omuleanul cel roșu la față dispăru în întuneric.

– A-ha, făcu Șerlok Holms în șoaptă, paremi-se că nici n-o să mai fie nevoie să mergem la missis Okșott. Ia hai să vedem, poate ne-a prinde bine individul acesta.

Strecurîndu-ne printre grupurile de gură-cască ce se învîrtea pe lîngă dughenele luminate, am ajuns repede tipul ce ne interesa. Holms îi puse mîna pe umăr. Omul se întoarse brusc și la lumina felinarului se observa cît de tare se înroșise la față.

– Cine sînteți? Ce vreți de la mine? întrebă omul cu o voce tremurătoare.

– Vă rog să mă iertați, zise Holms moale, dar întîmplător am auzit ce l-ați întrebat pe dughenar acum cîteva clipe. Cred că v-aș putea fi de folos într-o măsură oarecare.

– Dumneavoastră? Cine sînteți? De unde știți ce-mi trebuie mie?

– Eu sînt Șerlok Holms și e de meseria mea să știu ce alții nu știu.

– Dar despre aceasta nu știți nimic.

– Să am iertare! V-am spus că știu totul. Dumneata vrei să dai de urma unei gîște, pe care missis Okșott din Brikston-Roud le-a vîndut patronului de la «Alfa», iar acesta le-au împărțit la membrii unui club, din care face parte și un oarecare Henri Beiker.

– O-o, sir, sînteți tocmai omul pe care vroiam să-l întîlnesc! Omul întinse mîinile spre Holms. Dacă ați ști cît de importantă e chestiunea aceasta pentru mine.

Holms opri o birjă ce trecea pe alături.

– Dacă-i așa, apoi n-ar fi mai bine să discutăm într-o odaie confortabilă decît pe piața aceasta în bătaia vîntului. Înainte de a ne porni, spuneți, vă rog, cui am plăcerea să-i ajut cu ce pot?

Omul ezită o clipă înainte de a răspunde:

– Mă cheamă Jon Robinzon!

– Nu, nu! Așa nu merge. E mai comod să ai de a face cu un om, căruia îi știi numele adevărat...

Obrajii palizi ai tipului prinseră imediat culoare.

– Fie! Numele meu adevărat este Jeims Raider.

– Așa mă gîndeam. Sînteți șeful personalului de la hotelul «Kosmopoliten». Urcați, vă rog, în birjă și peste cîteva minute veți afla tot ce vă interesează atît de mult.

Omul nu se clinti din loc. Se uită cînd la mine, cînd la Holms cu o privire plină de speranță și de spaimă. El se gîndea ce-l așteaptă: norocul sau nenorocirea. Toți trei ne-am pornit spre Beikerstrit.

Pe drum nimeni n-a scos un cuvînt. Condrumețul nostru respira atît de des și așa de tare își frămînta mîinile, că ne era clar în ce stare nervoasă se afla el.

– Uite, că am și ajuns! zise Holms. Ce poate fi mai bun pe un timp ca acesta decît un cămin aprins! Pare-mi-se, v-a cam luat cu frig, mister Raider. Așezați-vă în jilțul acesta împletit. Un moment, pînă-mi iau ciupicii și imediat lămurim toată afacerea aceasta, care vă

preocupă atât de mult... Vă interesează, deci, ce s-a făcut mai departe cu găștele acelea?

– Da, sir.

– Sau mai bine zis, cu gășca ceea? După câte am înțeles, vă interesează doar una din ele – albă și cu o dungă neagră la coadă...

Raider tremură de tulburare.

– O, sir! zise el. Și îmi puteți spune unde se află gășca ceea?

– Ea a fost aici.

– Aici?

– Da, și s-a dovedit a fi o găscă neobișnuită, am avut noroc. Nu-i de mirare, că vă interesați atât de mult de dînsa. Înainte de a fi pusă în rolă ea a ouat un ou, cel mai frumos, cel mai strălucitor și cel mai azuriu ou din care am văzut vreo dată. L-am pus la păstrare în colecția mea.

Vizitatorul nostru sări în picioare, dar se clătină și se sprijini cu mîna dreaptă de cămin.

Holms deschise seiful și scoase de acolo diamantul azuriu, care scînteia ca o stea cu lumina ei rece, jucîndu-și apele.

Raider stătea cu fața crispată, neștiind ce să facă, să ceară diamantul sau nu.

– Partida-i pierdută, Raider! zise Holms foarte calm. Țineți-vă mai bine pe picioare, nu de alta, da îți mai cădea în foc.

Raider abea se ținea pe picioare, dar coniacul i-a mai rumenit un pic obrazii și el s-a așezat, privind speriat la demascatorul său.

– Acum știi aproape tot, am în mîna aproape toate verigile lanțului, așa că nu v-a rămas mult să adăugați. De unde ați aflat, Raider, despre diamantul azuriu al contesei de Morcar?

– Mi-a spus Kătrin Kisek, răspuse el cu voce tremurîndă.

– Știi, camerista contesei. Și ispita de a pune mîna atât de ușor pe o bogăție așa de mare s-a dovedit a fi destul de puternică. Și nu prea ați stat să alegeți mijloacele pentru a vă atinge scopul. Știați că sudorul Horner mai fusese învinuit de furt și că de data aceasta bănuielile au să cadă mai întîi asupra lui. Cum ați procedat? Ați dezbinat o gratie de la geamul contesei, apoi împreună cu camerista ați aranjat lucrurile în așa fel ca anume Horner să vină să sudeze. Cînd Horner a

plecat, voi ați luat diamantul din sipețel și ați dat alarma, bietul sudor a fost arestat. După care...

Raider alunecă deodată pe covor și cuprinse cu amîndouă mîinile genunchii lui Holms.

– Pentru Dumnezeu, îndurați-vă de mine! zise el. Fie-vă milă de mama mea, de tatăl meu. Aceasta o să-i bage în mormînt! Eu niciodată n-am furat, niciodată! Și vă jur, că n-o să se mai repete una ca asta! Pentru Iisus Hristos, nu mă dați pe mîna judecății!

– Acum sînteți gata să vă tîrîți în genunchi. Dar la ce vă gîndeați atunci, cînd îl înfundați la ocnă pe sărmanul Horner pentru crima comisă de voi?

– Eu pot să dispar, mister Holms! Am să plec din Anglia, sir. Astfel acuzarea contra lui va cădea.

– Cum s-a întîmplat, că diamantul a nimerit în gușa gîștei, iar gîsca a nimerit la piață?

– Am să povestesc tot adevărul. După ce l-au arestat pe Horner, m-am gîndit, că ar fi bine să duc diamantul undeva, căci poliției poate să-i treacă prin minte să facă percheziție și în odaia mea. În hotel nu era nici un loc potrivit, unde l-aș putut ascunde de nădejde. Am ieșit din hotel, chipurile, în interes de serviciu și m-am dus la sora mea. Ea e căsătorită cu un oarecare Okșott, locuiește pe Brikstonroud și crește păsări pentru a le vinde la piață. Drumul pînă la dînsa mi-a părut o veșnicie, fiecare om întîlnit în cale îmi părea că-i polițist. Soră-mea mă întrebă, de ce-s așa de palid și eu i-am spus că sînt foarte tulburat de furtul bijuteriei de la hotel. Apoi am ieșit în curte să fumezi o țigară și mă gîndeam unde aș fi putut ascunde diamantul.

Am eu un prieten pe nume Modsli, care a luat-o aiurea cu drumul și care de curînd a fost eliberat din închisoare. Modsli locuia la Kilbren. El m-ar fi învățat cum să transform piatra asta în bani. Dar cum să ajung la el? Cum stăteam așa rezemat de un perete și priveam gîștele,

ce păseau legănându-se pe lângă picioarele mele, m-a înseninat o idee cum să-l duc de nas chiar și pe cel mai ager copoi din lume...

Cu vreo câteva săptămîni în urmă soră-mea îmi promisese că la Crăciun o să-mi dăruiască o gîscă într-ales. Și m-am gîndit să iau gîsca și să duc diamantul. În curte era un sărăieș și am mînat gîsca în el, o gîscă albă și cu o dungă neagră pe coadă, am prins-o, i-am deschis clanțul și i-am băgat diamantul pe gît cît mai adînc. Gîsca l-a înghițit și eu am simțit cu mîna, că piatra a ajuns în gușă. Gîsca se zbătea și găgăia, iar soră-mea ieșise din casă să vadă ce s-a întîmplat. Cînd m-am întors să-i răspund surorii, gîsca mi-a scăpat din mîini și s-a amestecat cu cîrdul.

«Păi mi-ai promis să-mi dăruiești o gîscă de Crăciun și iată încerc să văd care-i mai grasă»...

«Ei prinde-o și taie-o» Așa am și făcut, mister Holms, și m-am dus cu gîsca la Kilbren. I-am povestit prietenului de peripețiile mele și el se prăpădea de rîs. Apoi am luat cuțitul și am spintecat gușa gîștei. Cînd am văzut că nu-i diamantul și că asta e altă gîscă, mi s-a oprit inima în loc. Fuga înapoi la soră-mea.

– Unde-s gîștele, Măggi?

– Le-am expediat negustorului.

– Unde și cum îi zice lui?

– La piața din Kovent-Garden lui Brekinrig.

– Da mai era o gîscă cu dungă neagră la coadă ca aceea pe care am luat-o eu?

– Da, Jems, erau două gîște cu coada dungată.

Am înțeles ce s-a întîmplat și am ținut tot o fugă pînă la Brekinrig. Dar el de acum vînduse gîștele și n-a vrut să spună cui. Soră-mea credea că mi-am ieșit din minți. Da și mie îmi pare că m-am țicnit cu totul. Și iată-mă... hoț mîrșav în carne și oase, deși nici nu m-am atins de banii de dragul cărora mi-am pierdut onoarea. Of, de m-ar ajuta Dumnezeu să scap și din asta!

Înfundîndu-și capul în mîini, el prinse a plînge cu sughituri.

De odată Holms se ridică brusc, deschise ușa și strigă lui Raider:

– Afară de aici!

– Ce? Sir, să vă binecuvînteze Dumnezeu...

– Să n-aud nici un cuvînt! Afară!

Raider a țîșnit ca din pușcă, s-au auzit mai întîi răsunînd scările de parcă se rostogolea ceva greu pe trepte, apoi pocnetul ușii de jos, apoi un tropăit de cal pe caldarîm.

– La urma urmei, Uotson, zise Holms, întinzînd mîna să ia luleaua, eu nu-s dator să corectez greșelile poliției noastre. Se prea poate, că am salvat un criminal. Dar poate că am salvat și sufletul lui. Tipul n-o să mai facă în viața lui nici un rău, a intrat groaza în el. Dacă îl puneam la închisoare, ar fi devenit un nemernic pentru toată viața sa. Apoi a fost Crăciunul, trebuie să iertăm greșelile. Întîmplarea ne-a scos la iveală o problemă bizară și tot întîmplarea ne-a ajutat s-o rezolvăm. Să ne mulțumim cu această recompensă! Dacă sînteți atît de amabil și sunați, vom avea posibilitatea să ne ocupăm de rezolvarea altei probleme, în care de asemenea e vorba de o pasăre, numai că de aceasta dată de o becață.

(În moldovenește de A. Scobioală)

RECEPTAREA ȘI INTERPRETAREA TEXTULUI

Explorați textul

I. Ce ați observat interesant și neobișnuit în această povestire? V-a impresionat Șerlok Holms? Ce impresie v-a lăsat eroul principal?

- 2.** Şerlok Holms spunea că «a vedea și a medita despre ceea ce vezi – sînt lucruri diferite». Urmărește desfășurarea gîndurilor detectivului și completează tăblița de mai jos pe caiet.

	Particularitățile pălăriei	Ce concluzii a putut face Holms datorită acestora

- 3.** Ce enigmă tănuia în sine gîsca și cine a descoperit-o?
- 4.** Spuneți, cum doctorul Uotson subliniază capacitatea deosebită a lui Şerlok Holms. Argumentați-vă opțiunea.
- 5.** Doctorul Uotson, posedă măcar într-o anumită măsură calitățile care sînt caracteristice lui Şerlok Holms? Atrageți atenție, cum Uotson descrie înfățișarea lui Beiker.
- 6.** De ce Şerlok Holms, descoperind crima, l-a eliberat pe escroc? Despre care calități morale vorbește fapta lui? Cum veți fi procedat dumneavoastră? Discutați.
- 7.** Prin ce v-a cucerit Şerlok Holms ca profesional și ca om?
- 8.** Raider a vrut să-l mintă pe cel mai iscusit detectiv din lume? Ce eveniment neașteptat i-a încurcat? Descrieți episodul acesta.
- 9.** Numiți particularitățile caracteristice nuvelei. Prin ce se deosebește nuvela de povestire?
- 10.** Ce a făcut Holms cu diamantul azuriu? Despre aceasta scrie Konan Doyle. Argumentați.
- 11.** Capacitatea de a face concluzii în baza multor observații fugitive renumitul Şerlok Holms a numit-o «metodă deductivă». Ce observații și concluzii ale lui v-au impresionat?

12. Aduceți câteva exemple de deducții din viața personală în baza următoarei scheme:

întîmplare (fapt):	din stradă văd, că în apartamentul nostru arde lumina;
regulă de bază:	cînd omul vine seara acasă și afară este întuneric, el aprinde lumina;
conuzie personală:	mama este deja acasă, fiindcă în casă este aprinsă lumina.

13. Dacă în operă nu persista evenimentul neprevăzut, ați fi putut spune că e vorba de un subiect detectiv?

14. Literatura detectivă se bucură de popularitate printre cititorii contemporani? Prin ce se deosebesc eroii ei?

15. Scrieți un avis despre o nuvelă citită independent sau despre o povestire detectivă.

Rețineți!

Detaliul artistic este partea unei opere artistice care poate fi considerată (analizată) și izolat. Cuvîntul *detaliu* provine din limba franceză: *detalle*, ceea ce înseamnă *detaliu, amănunt*.

O' HENRY

(1862-1910)

Opera:

- *Ultima frunză*
- *Necazuri și dragoste*
- *Căpitanul pieilor roșii*

O'Henry este pseudonimul scriitorului american Wiliam Sidnei Porter.

S-a născut în familia unui medic la câteva mile de orașelul Grinsboro din sudul Americii. La trei ani rămîne fără mamă. L-a

îngrijit mătușa după tată, Evelina Porter, care întreține o școală particulară. O'Henry a învățat în această școală 9 ani.

Evelina Porter le-a educat elevilor săi dragostea față de lectură, de aceea Wiliam citea mult și cu plăcere.

De timpuriu i-a fost sortit lui W. Porter să se gândească la salariu, căci tatăl, după moartea soției, a părăsit medicina și nu-l mai putea susține pe fecior. La 15 ani W. Porter devine farmaceut. Din cauza sănătății șubrede, pleacă în Tehas, unde se va afla timp de 2 ani. În Ostin (statul Tehas), unde se instalase cu traiul, a învățat de sine stătător limbile: spaniolă, franceză, germană și a citit toate cărțile, pe care le-a găsit în bogata bibliotecă a orașelului. A practicat mai multe profesii: farmaceut, agent de vindere/cumpărare a imobilului, constructor, socotitor, casier al unei bănci, dar a fost învinuit de delapidare de bani și a fost întemnițat.

În timpul liber de care dispunea în închisoare a început să scrie nuvele pe care le publică în diferite reviste sub pseudonimul O'Henry. Publicațiile îi insuflă încredere în viitor.

Anii petrecuți în închisoare nu au trecut fără a-și lăsa amprenta. În pușcărie face cunoștință cu oamenii cărora viața le-a întors spatele, dar care meritau, pe deplin, compătimire și atenție. S-a convins că în interiorul celui mai estompat suflet licărește lumina, omenia. E de ajuns doar o atingere ușoară a unor coarde tănuite ale sufletului ca acestea să se deschidă în plinătatea sa.

Din închisoare O'Henry a ieșit un scriitor cunoscut și popular. Operele lui încântă cititorii prin conținutul lor și dragostea mare a autorului față de oamenii din popor, față de cei care sînt numiți «oameni mici» în lumea «marelui business»(biznes).

Oprea lui O'Henry e un izvor al bunătații și omeniei. Nuvelele lui captivează, bucură, înveselește și farmecă cititorul.

DARURILE URSITOARELOR

Un dolar și optzeci și șapte de cenți. Asta-i tot ce are. Din ei, șizeci de cenți sînt în monede de un cent. Pentru fiecare din aceste monede, Della a fost nevoită să se tîrguiască, să negocieze cu băcanul, cu

zarzavagiul și cu măcelarul. Și încă ce negocie! ce tocmeală! pînă și urechile-i ardeau, de rușine, pentru dezaprobarea mută, pe care o dicta economia ei, luată de cineva, poate, drept zgîrcenie. Della a recalculat de trei ori banii, ce i-au rămas. Rămîneau tot un dolar și optzeci și șapte de cenți. Iar mîine e Crăciunul! Ce-i de făcut? Singurul lucru ce-l mai poate face omul în astfel de situație e să cadă fără putere pe sifa veche și să plîngă în hohote. Exact așa proceda și Della. De aici rezultă și filozofica concluzie: viața se constituie din lacrimi, suspine și zîmbete; firește, suspinele sînt cele care predomină.

Pînă una alta, s-o lăsăm pe stăpna casei să parcurgă cele două etape ale sorții – lacrimi și suspine – și să aruncăm o privire asupra interiorului casei. O mică locuință mobilată, pentru care se plătesc opt dolari pe săptămîină. Mobilierul demonstrează, mai degrabă, o sărăcie elocvent tăcută, decît o mizerie revoltătoare. Jos, pe ușa din față, se află cutia pentru scrisori, prin fisura căreia nu s-ar strecura nici o scrisoare, și soneria electircă din butonul căreia nici un muritor n-ar izbuti să scoată măcar un sunet. Pe lîngă toate acestea, pe ușă este anexată și o fișă cu inscripția: «D-nul Djeims Dillinghem Iung.» Cuvîntul «Dillinghem» a fost important prin splendida-i lungime pînă nu demult, în perioada prosperării, cînd posesorul acestui nume primea cîte treizeci de dolari pe săptămîină. Acum, cînd acest venit a coborît pînă la douăzeci de dolari, literele cuvîntului «Dillinghem» au cam pălit, parcă, nu în glumă, s-au pus pe gînduri: oare n-ar fi mai bine să se reducă pînă la modestul și neatractivul «D»? Dar cînd domnul Djeims Dillinghem Iung se întoarce acasă și urcă sus, la etaj, îl întîlnesc, întotdeauna, exclamația: «Djim!» și îmbrățișările duioase ale doamnei Djeims Dillinghem Iung, pe care v-am prezentat-o mai sus sub numele Della. Această comportare arată foarte drăguț, nu-i așa?!

Între timp, Della și-a potolit plînsul și a trecut, pe obraji, cu puful pentru pudrat. Acum sta la fereastră și privea posomorîtă la pisica cenușie, care se plimba pe gardul, de asemenea cenușiu, de-a lungul ogrăzii, cenușie și ea. Mîine e Crăciunul, dar ea are un dolar și șapte cenți pentru cadoul lui Djim. Luni îndelungate a economisit fiecă

cent și uite ce a reușit să strîngă. Cu douăzeci de dolari pe săptămîină departe nu ajungi. Cheltuielile s-au dovedit a fi mult mai mari decît prevăzuse ea. Așa-i întotdeauna cu cheltuielile. Iar acum are doar un dolar și optzeci și șapte de cenți pentru cadoul lui Djim! Pentru Djim al ei! Cîte ore fericite a petrecut ea, cugetînd și imaginîndu-și ce ar putea să-i dăruiască lui Djim de Crăciun. Ceva foarte deosebit, neobișnuit, excepțional și valoros, care, cît de cît, ar fi demn de înalta onoare de a-i aparține lui Djim.

Intregolul, porțiunea de perete dintre ferestre, era ocupat de oglindă – parte componentă a mobilierului unei locuințe din cele cu opt dolari pe săptămîină? Doar o persoană foarte firavă și foarte sprintenă, urmărind schimbarea succesivă a propriei imagini pe fețele înguste ale oglinzii, ar reuși să-și facă o idee mai mult sau mai puțin exactă despre propriul exterior. Della, care era o fire foarte gingașă și subțirică, reuși să însușească această artă.

Fulgerată de un gînd, printr-o mișcare bruscă, ea s-a îndepărtat de fereastră și s-a oprit în fața oglinzii. Ochii îi străluceau, dar, în douăzeci de secunde, i-a dispărut orice culoare din obraji. Și-a scos în grabă acele de păr și și-a desfăcut părul, lăsîndu-l să se reverse pe umerii firavi.

Trebuie să vă destăinui că Djeims Dillinghem Iung – cuplul era deținătorul a două comori, care constituiau obiectul mîndriei lor. Una – ceasul de aur a lui Djim, care aparținuse cîndva tatălui și bunicului său, iar a doua – părul Dellei. Dacă regina din Saba ar fi locuit vizavi de casa lor, Della, spălîndu-și capul, ar fi uscat, neapărat, părul la fereastră, făcînd-o intenționat, pentru ca toate bijuteriile și veșmintele reginei să piardă din valoare și strălucire. Dacă împăratul Solomon ar fi fost portarul angajat al casei lor și și-ar fi păstrat în subsol toate bogățiile sale, Djim, ori de cîte ori ar fi trecut pe alături, și-ar fi scos din buzunar ceasul, special, pentru a vedea cum marele împărat își mușcă coatele de ciudă și-și rupe barba de invidie.

Și iată că preafrumosul păr al Dellei s-a revărsat, strălucind pe umerii ei, scînteind și unduind ca o cascadă castanie. Părul ei lung cobora pînă mai jos de genunchi și, ca o pelerină, acoperea întreaga

ei făptură. În aceeași clipă, iritată și grăbită, ea și l-a strâns din nou. Apoi, ezitînd parcă, a rămas un minut nemișcată și două-trei lacrimi căzură pe vechiul covor roșu.

În vechea jachetă maro, pe cap cu vechea pălărie, de asemenea maro, cu sclipiri în ochii înlăcrimați, fluturîndu-și fusta, iat-o zburînd pe scări, iat-o de acum în stradă.

S-a oprit în fața unei firme care glăsuia: «M-me Sofronie. Diverse articole confecționate din păr.» Della a urcat în fugă la etajul doi, trăgîndu-și cu greu răsufierea.

– Nu doriți să-mi cumpărați părul? A întrebat-o ea pe doamnă.

– Da, eu cumpăr păr, răspunse doamna. Scoateți pălăria să pot aprecia marfa. Și din nou a unduit strălucind, cascada castanie.

– Douăzeci de dolari, a spus doamna, cîntărind în mîină, după obișnuință, șuvița groasă de păr.

– Dați-mi banii cît mai repede, a spus Della.

Următoarele două ore au zburat purtate de aripi trandafirii de vînt. Della a rătăcit prin magazine în căutarea cadoului pentru Djim.

În sfîrșit a găsit. Cu siguranță, acesta era creat pentru Djim și numai pentru el. Nimic similar nu s-a aflat în alte magazine și, vă rog, să mă credeți pe cuvînt, că le răsturnase pe toate cu fundul în sus. Era un lăntșor de platină pentru ceasul de buzunar, cu un desen simplu, dar sever, aplicat pe el, care te ademenea, te crucea prin calitățile-i adevărate, prin valoare, nu prin strălucire aparentă. Așa trebuie să fie toate lucrurile bune! L-ai fi considerat demn pentru un ceas. Cum îl văzu, Della înțelese că lăntșorul trebuie să aparțină lui Djim. Era ca și Djim însuși. Modestia și demnitatea – iată calitățile care-i deosebesc pe ambii. A trebuit să plătească, pentru marfă, douăzeci și unu de dolari și Della se grăbi acasă cu optzeci și șapte de cenți în buzunar. Avînd acest lăntșor, lui Djim i-ar fi comod, în orice loc și în orice societate, să se uite la ceas atunci, cînd va dori să afle cît e ora. Oricît de splendid i-ar fi fost ceasul, pînă acum s-a uitat la el pe furiș, îl scotea din buzunar cu teamă, pentru că atîrna de o curelușă roasă, din piele.

Acasă, înviorarea, de care fusese cuprinsă Della în tot acest timp, se potoli, făcînd loc calculului și prudenței. Ea a scos cleștele

de ondulat părul, a aprins aragazul și se apucă să repare distrugerile cauzate de așa-zisa mărinimie îmbinată cu dragoste. Dar aceasta, dragi prieteni, întotdeauna e o muncă titanică, una chinuitoare.

N-au trecut nici patruzeci de minute și capul Dellei se acoperi cu mici cîrlionți, care au făcut-o să aducă surprinzător de mult cu un băiețaș care a fugit de la lecții. Ea s-a privit îndelung în oglindă, atent și critic.

«Ei, s-a gîndit ea, dacă Djim nu mă omoară din prima clipă cînd mă va vedea, mai pe urmă va constata că seamăn foarte mult cu o coristă din Kony-Ailend. Dar ce-mi rămînea să fac, Doamne, ce era să fac, dacă în buzunar aveam doar un dolar și optzeci și șapte de cenți!

La ora șapte cafeaua era fiartă, iar tigaia înroșită se afla pe aragaz în așteptarea chiftelelor din carne de oaie.

Djim nu întîrzia niciodată. Della a strîns în mîină lănțișorul de platină și s-a așezat la colțul mesei, mai aproape de intrare. Curînd a auzit pașii lui, urcînd scările și într-o clipă a pălit. Della avea obiceiul să se adreseze lui Dumnezeu cu mici rugăciuni, fie chiar și cu un prilej nu prea însemnat, deaceea a șoptit în grabă:

– Doamne, fă tot posibilul să nu-i displac lui Djim!

Ușa s-a deschis. Djim a intrat și a închis ușa în urma sa. Avea o față trasă și îngrijorată. Nu e atît de ușor, la cei douăzeci și doi de ani pe care-i ai, să duci povara familiei! Demult are nevoie de un palton nou și mîinile îi îngheață fără mănuși.

Djim a încremenit lîngă ușă ca un prepelicar ce a simțit, pe aproape, prepelița. Ochii lui s-au oprit asupra Dellei cu o expresie pe care ea n-a înțeles-o și a cuprins-o spaima. În privirea lui nu era nici mînie, nici uimire, nici reproș, nici groază – nimic din ceea la care te poți aștepta. El, pur și simplu, o privea fără a-și abate privirea, fără a schimba expresia stranie a feței.

Della sări de pe scaun și se repezi spre el.

– Djim, dragule, a stîrgat ea, nu te uita așa la mine. Eu mi-am tuns părul și l-am vîndut, fiindcă n-aș fi suportat dacă n-aș fi avut ce-ți dărui de Crăciun. Părul are să crească iar. Nu-i așa că nu te superi? N-am putut proceda altfel. Părul meu crește foarte repede. Ei, feliicită-mă cu Crăciunul, Djim, și hai să ne bucurăm de sărbătoare! De-ai ști ce cadou ți-am pregătit, ce cadou minunat și fermecător!

– Ți-ai tuns părul? a întreat Djim cu o oarecare încordare și, în ciuda eforturilor depuse de creierii lui, nu putea încă pricepe ce s-a întîmplat.

– Da, mi l-am tuns și l-am vîndut, i-a răspuns Della. Dar, oricum, tu nu mă vei iubi și în continuare așa cum arăt, nu-i așa? Doar am rămas aceeași, fie și cu părul tuns scurt.

Nedumerit, Djim a aruncat o privire prin cameră.

– Deci așa... coșitele tale nu mai sînt? a întreat el cu insistență absurdă.

– Nu le căuta, că nu le mai găsești, spuse Della. Doar îți spun: le-am tuns și le-am vîndut. Azi e ajunul Crăciunului, Djim. Fii mai tandru cu mine, doar am făcut-o pentru tine. Posibil cineva ar putea să-mi numere firicelele de păr de pe capul meu, a continuat ea și vocea gingașă i-a devenit, deodată, serioasă, dar nimeni, auzi, nimeni nu va fi în stare să măsoare dragostea mea pentru tine! Să prăjesc chiftele, Djim?

Și Djim și-a revenit din amorțire. El a cuprins-o în brațe pe Della. Să fim modești și cîteva secunde să examinăm un oarecare obiect din apropiere. Ce e mai mult – opt dolari pe săptămînă sau un milion pe an? Un matematician sau un înțelept vă va da un răspuns greșit. Magii au adus daruri prețioase, dar lipsea unul dintre ele. De altfel, aceste aluzii nebuloase vor fi explicate mai departe.

Djim a scos din buzunarul paltonului un pachetel și l-a aruncat pe masă.

– Să nu mă înțelegi greșit, Della, a spus el. Nici coafura, nici tunsoarea nu mă pot face să nu-mi iubesc fetița mea. Deschide acest pachetel și atunci ai să înțelegi de ce, în primele minute, am rămas puțin uluit.

Degețelele ei albe și dibace au rupt sforcica și hîrtia. A urmat un strigăt entuziasmat, dar, în același timp, vai, acest strigăt s-a transformat într-un potop de lacrimi și suspine curat femeiești, așa că stăpînul casei s-a văzut nevoit să intervină imediat cu toate

mijloacele de calmare, pe care le cunoștea.

Căci pe masă se afla un set de piepteni, chiar acel set de piepteni – unul pentru a stringe părul la spate și doi laterali – pe care Della i-a admirat, mult timp, cu evlavie într-o vitrină de pe Brodvei. Niște pieptini minunați, din бага veritabilă, ornamentați la capăt cu pietre strălucitoare și exact de culoarea părului ei castaniu. Costau mult, Della știa asta și inima ei se topea și suferea mult din cauza imposibilității de a avea acest set. Acum, iată, îi aparține, dar nu mai sînt preafrumoasele ei coșițe, pe care le-ar fi împodobit strălucirea atît de rîvnită.

Totuși, a strîns pieptenii la pieptul său și cînd, în sfîrșit, a găsit puteri să ridice capul și să zîmbească printre lacrimi, a spus:

– Mie-mi crește foarte repede părul, Djim! Dar în aceeași clipă a sărit ca un motănaș opărit și a exclamat:

– Ah, Dmnezeul meu!

Doar Djim încă n-a văzut cadoul ei minunat! Grăbită, ea i-a întins lăntișorul pe care-l ținea în palma desfăcută. Prețiosul metal mat părea că scînteiază în razele bucuriei ei furtunoase și sincere.

– Oare nu-i fermecător, Djim? Am cutreierat tot orașul pînă l-am găsit. Acum poți să te uiți la ceas și de o sută de ori pe zi, ca să afli cît e ora. Dă-mi, te rog, ceasul! Vreau să văd cum vor arăta împreună.

Dar Djim, în loc s-o asculte, s-a culcat pe sofă, cu ambele mîini sub cap și a zîmbit.

– Della, a spus el, ar trebui să ascundem, pe un timp, cadourile noastre. Las' să mai aștepte puțin. Acum sînt prea bune pentru noi.

Ceasul l-am vîndut, să-ți cumpăr pieptenii. Așa că e tocmai timpul să prăjim chiftelele.

Magii, acei ce i-au adus daruri pruncului în iesle, au fost, cum se știe, înțelepți, oameni extrem de înțelepți. De fapt, ei au și fost cei care au inventat moda de a face daruri de Crăciun. Și, odată ce erau înțelepți, apoi și darurile le erau înțelepte, poate chiar cu drept de a fi schimbate în caz de nevoie, dacă deveneau inutile. Dar eu v-am povestit o istorioară, cu nimic deosebită, despre doi copii naivi, stăpîni ai unei locuințe din cele cu opt dolari pe săptămînă, care, printr-un mod cu totul neînțelept, au jertfit fiecare de dragul celuilalt comorile lor cele mai mari. Fie, deci, această poveste drept învățatură pentru înțelepții din zilele noastre, căci din toți cei ce au făcut vreodată daruri, doar aceștia doi au fost cei mai înțelepți. Printre cei ce fac sau primesc daruri, adevărații înțelepți sînt doar cei asemenea lor. Oriunde, căci ei sînt magii, adevărați ursitori ai sorții.

(În moldovenește – autorii manualului)

RECEPTAREA ȘI INTERPRETAREA TEXTULUI

Explorați textul

1. În ce anotimp al anului este plasată acțiunea?
2. În unele momente ale acțiunii eroina principală vorbește cu sine însăși. Cum se numește acest mod de expunere?
3. Recitiți dialogul dintre Della și Djim, cînd ea îi explica din ce cauză și-a tuns părul. Se poate afirma că semnele de punctuație, utilizate la dialog, comunică trăirile și sentimentele personajelor? Motivați.
4. Numiți aspectul de viață reprezentat de autor în text.
5. Ce sentiment le-a dictat celor doi tineri să jertfească, unul pentru altul, ceea ce era mai valoros pentru fiecare în parte?

- 6.** Precizați care este rolul autorului în text: este narator sau erou al operei?
- 7.** Cîte personaje participă la acțiune? Numiți-le pe cele principale.
- 8.** Notați în caiet cîteva detalii referitor la caracterizarea eroilor principali, relatînd despre:
- vîrstă, ocupație;
  - mediul în care trăiesc;
  - aspectul fizic și cel moral;
  - comportamentul;
  - relațiile dintre ei.
- 9.** În nici o altă împrejurare nu-și deschide omul sufletul, nu-și exprimă sentimentele așa ca în dragoste. Eroii din «Darurile ursitoarelor», în numele iubirii, au jertfit ceea ce au avut mai de preț.

N 1, 2 Notați în caiete numele eroilor. Scrieți ce au jertfit ei și ce au primit în schimb.

N 3, 4 Citiți independent nuvela lui M. Kościubinski «Intermezzo» și completați schema:

<i>Новела М. Коцюбинського «Інтермеццо»</i>	<i>Opera lui O'Henry «Darurile ursitoarelor»</i>
Descrierea spațiului	
«Че ти одягла землю в камінь й залізо, де ти через вікна будинків... дихаєш смердом.»	«Un apartament mobilat, pentru care se plăteau opt dolari pe săptămîină. Mobilierul demonstra mai degrabă o sărăcie elocventă, tăcută, decît o mizerie revoltătoare.»
Deprimarea omului	
«Фактично стаєш невільникoм цього многоголового звіра.»	

Inevitabilul în viață

«Людське горе, ти таки ловиш мене? І я не тікаю.»

Motive umane

«Хіба я знаю, де кінчається власне життя, а чуже починається?»

- 10.** În finalul operei, O’Henry declară, că adevărații magi ce au ursit viața celor doi tineri sînt chiar ei. De ce autorul îi numește ursitori?

Comunicați despre text. Exprimați-vă părerea

- 1.** Verificați-vă atenția! Alegeți varianta corectă de răspuns. Punctajul acumulat vorbește despre nivelul cunoașterii conținutului textului.

• Acțiunea are loc:

- a) la Crăciun;
- b) în săptămîna Crăciunului;
- c) în ajunul Crăciunului.

• Suma de care dispunea Della în ajunul Crăciunului era:

- a) 1 dolar 78 cenți;
- b) 1 dolar 80 cenți;
- c) 1 dolar 87 cenți.

• «Comorile» ce aparțineau celor doi erau:

- a) mobilierul locuinței;
- b) părul Dellei și ceasul lui Djim;
- c) oglinda veche.

• M-me Sophronie i-a plătit Dellei pentru părul cumpărat:

- a) 20 dolari;
- b) 21 dolari;
- c) 1 dolar 87 cenți.

- Darul cumpărat, corespundea întocmai firii lui Djim și prezenta:
  - a) modestie și mândrie;
  - b) modestie și demnitate;
  - c) simplitate și modestie.
- Setul de piepteni, atât de mult dorit de Della, era compus din:
  - a) 1 pieptene mare și 2 mici;
  - b) 2 piepteni mari și 2 mici;
  - c) 3 piepteni mici.

2. Răspundeți desfășurat la întrebarea: «Aș fi eu în stare să jertfesc ceea ce am mai scump în numele dragostei?»

- 3.** Cum înțelegeți maxima: «Dacă dragostea s-a păstrat în sufletul omului pînă la vîrstă înaintată, înseamnă că el și-a ocrotit inima să nu îmbătrînească?»
- 4.** Numiți eternele valori umane despre care ne amintește textul «Darurile ursitoarelor».

Amintiți-vă! Opera literară în care sînt prezentate întâmplări (fapte) într-o anumită ordine se numește...

- 5.** Oare poate fi numit textul «Darurile ursitoarelor» narațiune? Argumentați.

Rețineți esențialul

Textul «Darurile ursitoarelor» este consacrat unor tineri simpli care la început nu se deosebeau cu nimic de alții. Dar, urmărind pas cu pas acțiunile lor, conchidem că-s neobișnuiți, căci, în ciuda greutăților, au reușit să ocrotească cel mai înălțător sentiment uman – dragostea. Au sacrificat tot ce a fost mai valoros pentru dînșii în numele dragostei, astfel păstrîndu-și familia.

Propunem pentru lectură individuală:

O'Henry «Ultima frunză.»

AUTO EVALUARE

1.	Relatați succint prin ce v-a impresionat opera lui R. Burns, studiată în cadrul orelor de literatură.	<i>1 punct</i>
2.	Care sînt trăsăturile caracteristice romantismului? Evidențiați particularitățile lui.	<i>1 punct</i>
3.	Numiți cîteva opere din creația lui M. Lermontov.	<i>1 punct</i>
4.	Ce simbolizează norii din poezia anonimă a lui M. Lermontov.	<i>1 punct</i>
5.	Descrieți (2-3 enunțuri) frumusețea prezentă în «Cînd cîmpul galben...» (M. Lermontov).	<i>1 punct</i>
6.	În afară de cele două daruri materiale, ce dar și-au făcut Della și Djim în ajunul Crăciunului? («Darurile ursitoarelor», O’Henry)	<i>1 punct</i>
7.	Care metehne omenești ia în derîdere A.P. Cehov în povestirea «Grăsanul și Țîrul»?	<i>1 punct</i>
8.	Numiți scriitorul și opera studiată, în care se vorbește despre trecutul istoric al Ucrainei.	<i>1 punct</i>
9.	Caracterizați-l pe Taras Bulba – eroul principal al poeziei «Taras Bulba» de N.V. Gogol.	<i>1 punct</i>
10.	Demonstrați că «Darurile ursitoarelor» de O’Henry este nuvelă.	<i>1 punct</i>
11.	La ce se gîndea Taras Bulba («Taras Bulba», N.V. Gogol) în ultimile clipe ale vieții sale? De ce?	<i>1 punct</i>
12.	Cum a reușit Șerlok Holms să urmărească istoria gîștii de Crăciun?	<i>1 punct</i>

AUTO EVALUARE FINALĂ

1.	Ce se numește legendă? Numiți legendele, pe care le cunoașteți.	<i>1 punct</i>
2.	Care sînt elementele compoziționale ale unei opere literare? Numiți opera și autorul scrisorii literare în proză.	<i>1 punct</i>
3.	Numiți sursa de inspirație a basmelor în proză și în versuri ale lui M. Eminescu.	<i>1 punct</i>
4.	Prezentați două epitete, descoperite în poezia lui V. Levițchi «Cuvînt pentru Luceafăr».	<i>1 punct</i>
5.	De ce «Mama» (I. Vatamanu) este numită poezie în proză?	<i>1 punct</i>
6.	Numiți o caracteristică comună pentru «Scripca prietenului meu» (G. Meniuc) și «Tabloul fără colț» (P. Zadnipru).	<i>1 punct</i>
7.	Faceți portretul moral al lui moș Mihail din «Sania» lui I. Druță.	<i>1 punct</i>
8.	Ce poezii, din creația lui G. Vieru, cunoașteți? Care poezie studiată în clasa a 7-a va impresiona mai mult?	<i>1 punct</i>
9.	De ce opera lui M. Cibotaru se numește «Cîntec fără nume»?	<i>1 punct</i>
10.	Numiți eroii principali din povestirea («Taras Bulba, N.V. Gogol»).	<i>1 punct</i>
11.	Cine sînt eroii povestirii «Sărituri fără prăjină» de A. Marinat?	<i>1 punct</i>
12.	Caracterizați eroul preferat dintr-o operă studiată, ce face parte din patrimoniul literaturii universale.	<i>1 punct</i>

Răspunsuri

la definițiile careului «Calități morale»

1. Dreptate.
2. Îndrăzneală.
3. Răutate.
4. Compătimire.
5. Demnitate.
6. Dragoste.
7. Cinste.
8. Prietenie.
9. Sacrificiu.
10. Bunătate.

Răspuns la testul de la pagina 41

0 p. Dacă nu ați obținut nici un punct, cuvântul «prieten» este un nonsens pentru dumneavoastră. Trebuie neapărat să vă schimbați, deoarece trăiți printre oameni, nu în junglă.

25-30 p. Sînteți un bun prieten, deși este loc de mai bine. Nu ezitați să vă ajutați prietenul, semenii la nevoie, iar prietenii știu să se bazeze pe dumneavoastră. Cu toate acestea, dacă sînteți «călcat pe coadă» de către amici, uitați ușor că cei care v-au supărat vă sînt prieteni și vă purtați urît.

31-36 p. Sînteți ideal cu prietenul și toți vor neapărat să vă fie prieteni. Cînd cineva are nevoie de dumneavoastră, vă lăsați la o parte treburile pentru al ajuta și nu cereți nimic în schimb. Se impune totuși o mică atenție, verificați, dacă și ceilalți se poartă la fel cu dumneavoastră.

DICȚIONAR EXPLICATIV

A

- abandona** – a părăsi, a înceta.
afectuos – amical, cordial, prietenos.
afecțiune – simpatie, dragoste.
agitat – neliniștit, nervos.
altruist – generos, mărinimos.
ambianță – atmosferă.
ambulant – rătăcitor; de stradă.
amuzament – distracție, desfătare; divertisment.
amuzant – distractiv, hazliu, nostim.
amînar – stîlp de lemn care se pune la coțurile unei construcții, pentru a sprigini acoperișul.
artă – măiestrie, iscusință, meșteșug.
astru – stea, corp ceresc.

B

- bărbînță** – vas făcut din doage în care se păstrează lapte și brînzeturi, mai rar băuturi spirtoase.
boi – a înșela, a păcăli; a vopsi.
boi, boiuri – trup, statură, făptură, mijloc.
berbant – bărbat căruia îi place să cucerească femeile; crai.

C

- cariu (car)** – nume dat unor specii de insecte mici, dăunătoare, care trăiesc în lemn și se hrănesc cu acesta.
căina – a (se) văicăra, a se tînguî, a compătimi.
candelabru – policandru.
cariatidă – coloana unei clădiri în forma unui chip de femeie.
ceair – loc de pășune pentru cai, împrejmuit cu gard.
certitudine – siguranță, convingere.
chirostrie, pirostire – obiect de gospodărie făcut dintr-un cerc sau dintr-un triunghi, spriginit pe trei picioare, pe care se așază căldarea, ceaunul sau oala la foc.
ciurec – plăcintă cu brînză.
cîrceie – piesă de lemn sau metal cu care se leagă tînjala de proțap.
cibzuit – cumpătat, cumpănit.
chipeș – frumos, arătos.
coincidență – potrivire.
cobză – instrument muzical cu coarde, asemănător cu chitara.
colateral – lăaturalnic, subordonat, secundar.

comis – rang boieresc; mai-marele peste grajdurile domnești.
conchide – a concluziona.
concomitent – simultan, deodată.
consecințe – urmare, efect.
contrapune – propunere opusă altei propuneri.
convocat – chemat, solicita, invitat.
convulsiv – spastic, spasmodic.
coroli (corconi) – a zăbovi mult cu un lucru de nimic, a-și pierde timpul; a tărăgăna.
costoroabă (cosoroabă) – bîrnă așezată orizontal deasupra pereților casei, în lungul acoperișului, pentru a susține căpriorii.
codalb (codalb) – care are coadă de culoare albă, iar restul de altă culoare, mai închisă.
curier – mesager; factor, poștaş.
cutnie – țesătură de mătase și bumbac.
cupă – 1. pahar 2. potir.

D

a da hala – a năvăli; a da buzna.
daravelă – încurcătură, bucluc, belea.
decepție – dezamăgire.
delapidare – irosire, cheltuire, sustragere.
dement – nebun, smintit.
deprimare – descurajare.
derula – a desface, a desfășura.
dificil – greu, complicat.
disperat – deznădăjduit.
dispune – a avea.
dotat – înzestrat
dughineață – bucată de lemn groasă și scurtă; par.
duzină – grup de douăsprezece obiecte de acelaș fel care formează un tot.

E

emoție estetică – emoție pe care o trezesc imaginile unor opere literare.
etern – veșnic.
ezita – a sta la îndoială; a șovăi; a pregeta.
extaz – aborație, încântare, farmec.
excelent – admirabil, minunat.
excitat – provocat, stimulat.
exuberanță – bucurie, vioiciune manifestate fără măsură.
eventualitate – 1. posibilitate 2. împrejurare.
evident – clar.

F

a face treampă – a face schimb în natură; comerț.
faur – fierar.
făclie – torță.
febril – intens.
ferecat – încătușat, înlănțuit.
fermitate – hotărîre, neclintire.
a fi buche – a fi cu țîlc; a se potrivi.
fluid – curgător.
friandize – dulciuri, zaharicale.
fundal – fond; paravan, decor, perete.

G

gentil – amabil, curtenitor, galant.
gestație – sarcină.
gîlceavă – ceartă, conflict, dezacord.
grațios – gingaș, fin, elegant.
grobian – bătăran, necioplit, grosolan, prost crescut.

H

haimana – fără stăpîn, fără supraveghere.
har – bucurie; dar, talent.
hartoi – a da la o parte, a cîrni din drum carul, sania etc.
hipism – călărie.
hreapcă – greblă mică cu dinți lungi care se aplică la coasă pentru a aranja în brazdă grînele cosite.

I

ideal – aspirație; perfect.
ignorant – incult.
iluzorie – ireală, înșelătoare.
imitație – copie, pastișă.
impas – dificultate, greutate.
implica – a include; a amesteca pe cineva într-o afacere.
implor – a ruga, a cere.
impune – a face necesară îndeplinirea unei acțiuni.
indignare – revoltă, nemulțumire.
ingeniozitate – iscusință, dibăcie.
incident – întîmplare neașteptată.
incredibil – de necrezut, fantastic.
inevitabil – neînlăturat, fatal, perfect.
insista – a stăruî, a persista; a reliefa, a evidenția.

insultă – ofensă, jignire.
interfera – a se întretaia, a se amesteca.
irosire – cheltuire.
îșlic – căciulă de blană scumpă purtată de boieri.

Î

împilare – exploatare.
înlesnire – facilitare, ușurare; avantaj, favoare, sprigin.
întregi – a întregi, a împlini; a reface.

J

jupîn – titlu de politețe dat persoanelor cu funcție înaltă; domn, cucon.
jura – a se obliga.
jupîneasă din casă – femeie angajată pentru a avea grijă de bunul mers al gospodăriei boierești.

L

laie – ceată de țigani nomazi; brunet.
limbă de pădure – fâșie lungă și îngustă de pădure.
limita – capăt, extremitate.
luminozitate – calitatea unui corp de a fi luminos.

M

mag – ursitor; vrăjitor; astrolog.
marca – a însemna, a contura, a indica.
mehenghi – persoană pricepută; persoană glumeată, poznașă.
melancolie – tristețe adâncă.
memorabil – deosebit.
mesaj – comunicare, înștiințare, informație; apel, chemare; înțeles, semnificație.
misterios – tainic, ascuns, secret.
mitră – coroană purtată de regi sau de împărați.
modificare – transformare.
molatic – lin, lent, cu mișcări line; moleșitor, duios.
moto – citat care se plasează înaintea unei scrieri, a unui capitol, spre a reda ideea principală sau tendința autorului.
monotonie – plictiseală, searbădă.
monstruos – groaznic, diform.
mutilat – 1. schilodit 2. beteag.
murmuitoar – murmurător.

N

nankin (nanchin) – țesătură de bumbac deasă și rezistentă.

nimb – cerc (luminos) convențional cu care sînt înconjurate, în pictura bisericească capetele sfinților, ale unor personaje importante; măreție, slavă.

nonsens – fără înțeles, fără rost; absurditate;

nutri – a purta; a avea.

O

obezi – grași

optimism – atitudine a omului care privește cu încredere viața și pe semenii săi.

optimism – persoană care manifestă optimism.

orator – conferențiar, vorbitor.

oroare – groază, înfiorare.

otreapă – zdreanță, cîrpă.

P

paiată – măscărici, clovn.

pag (paj) – tînăr nobil în serviciul unui senior, al unui rege sau al unui împărat; copil de casă.

panică – spaimă, frică, groază.

picior – (aici) unitate de măsură avînd lungimea de aproximativ o treime dintr-un metru.

paricid – persoană care și-a ucis tatăl sau mama.

paroxism – tulburare externă.

parți – popor schit cu care s-a războit împăratul roman Traian.

patrician – persoană care făcea parte din nobilime; nobil, aristocrat.

percepe – a simți, a sesiza, a observa; a încerca, a strînge.

pestriș la mațe – rău la inimă.

peșchiș – poclon, cadou.

pisc – vîrf.

pistă – fișie de teren, teren așezat; fâgaș; direcție

plăsmui – a alcătui.

postelnic – boier care avea grijă de camera de dormit a domnitorului.

poziționare – așezare, stare; ocupație; atitudine.

prăvălatic – povîrnit, abrupt.

puedestinat – menit, sortit.

prepeleac – par cu crăcane scurte înfipt în pămînt folosit pentru uscarea oalelor și ulcioarelor, uneori și a finului.

predispus – dotat pentru.

preocupa – a se interesa.

profita – 1.a trage un folos, a se alege cu... 2.a urmări un folos în orice împrejurare.

proklet – blestemat, afurisit, ticălos.

prund – pietriș mărunț amestecat cu nisip, care se găsește la fundul și pe malul apelor.

proțap – druc lung și gros de care se fixează jugul la carul cu boi.

provocat – 1.cauzat. 2. ațîțat.

pusnic (pustnic) – credincios, care s-a retras într-un loc ferit de lume, trăind, postind și în rugăciuni.

R

radia – (aici) a străluci, a se bucura.

remarca – a se evidenția; a observa; a spune.

ragilă – uneală formată dintr-o scîndură în care sînt înfiți dinți de fier, folosită pentru pieptănarea cînepei sau inui melițat.

răstoacă – loc unde o apă este puțin adîncă.

recepta – a prinde, a înregistra.

reconfrontare – refacere, întremare, întărire.

releva – dezvăluire.

remarca – a se evidenția; a observa; a spune.

rival – concurent, adversar.

S

sacadat – cadențat, ritmic, săltăreț.

salon – cameră frumos mobilată, în care se primesc musafiri; nume de salon – nume boieresc.

semen – aproapele.

semialienat – seminebun.

simit – un fel de covrig turtit.

schilodv – mutilat; beteag.

smomi (momi) – a amăgi cu vorbe, a ademeni, a înșela.

solidar – unit, legat, atașat.

solemnitate – (aici) sărbătoare.

somptuos – luxos, măreț, măiestos.

spată – spătarul sacunului.

spiniță – fustă.

splendoare – strălucire, măreție.

stoicism – forță morală de a îndura încercările; neclintit.

straniu – ciudat, bizar.

stupid – 1.prost. 2.absurd.

stupiditate – abusuritate, prostie.

subtilitate – acuitate, intelegță.

stupefia – a ului.

sucesiune – însușire, șirag, rînd; moștenire, descendență, urmași.

sugera – a face să se nască în mintea cuiva un gînd, o idee, un sentiment.

sugestiv – expresiv, dinamic.

sugestie – idee, gând, soluție.

suliță – aici (textul din manual): unitate de măsură a timpului (egală cu circa o oră și jumătate), calculată de popor după spațiul străbătut de un astru de pe cer, începînd de la răsăritul lui.

sustră – a delapida, a fura; a fugi.

Ș

șatră – cort al țișanilor nomazi, nume de șatră-nume țișănesc.

șiră – claie, grămadă.

șovăielnic – nesigur.

șvaițer – brînză.

șvarț – filtru; cafea.

T

tam-tam – instrument muzical de origine chinezească.

tarantelă – (în textul din manual): specie de păiajen, mare, veninos.

tartor – căpetenia dracilor; drac.

tămîiet – înmieresmat.

tăpșan – loc plat sau ușor înclinat pe coasta unui deal sau a unui munte, pantă.

tensionat – încordat.

tingire – vas de aramă sau de fontă folosit pentru gătitul bucatelor.

tiva! (interj.) – fuga!

tînjală – druc lung și gros, folosit pentru a uni jugul de uneltele agricole sau pentru a înjuga a doua pereche de boi.

toacă – placă de lemn sau de metal, pe care se bate ritmic cu două ciocane, pentru a anunța anumite momente ale serviciului religios la biserică sau la mănăstire.

tumurg – lemn rotund, lung și gros.

Ț

țăpoi – furcă cu coadă lungă și coarnezle drepte.

ține hangul – (în textul din manual) a acompania o melodie.

ține-te, pîrleo! – șterge-o, ia-ți tălpășița, cară-te; (în textul din manual): fii atent, păzește-te.

U

ubicuitate – omniprezență.

ulcea – cană, bărdacă.

uneltire – intrigă, conspirație, complot.

V

văratice – de vară, specific verii.

vătav (vătaf) – supraveghetor al argaților la o moșie boierească.

vrednic – care este conform cu adevărul; adevărat, real.

verifica – a controla, a examina.

verosimil – posibil, paluzabil, credibil.

viguros – puternic.

viorea / viorică – toporaș plantă ale cărei flori de culoare violetă răspîndesc un miros plăcut.

visterie – casierie; localul sau încăperea unde se păstrau banii statului.

vital – care este esențial pentru viață; în care rezidă viața; de viață; al vieții; foarte important; fundamental.

viza – a ținti; a se referi; a aproba.

viziune – imagine, reprezentare; concepție, opinie.

vornicel – flăcău care se ocupă cu poftirea și cinstirea oaspeților la nunțile țărănești, cu conducerea alaiului nunții.

vulnerabil – atacabil, fragil, slab, inconsistent.

Z

zdrumicat – sfărîmat, zdrobit.

zăduf – căldură mare; caniculă.

zuluf – buclă, cîrlionț.

zurliu – nebunatic, zvăpăiat.

Навчальне видання

Фетеску Лариса Іванівна

Кьося Віра Вікторівна

Інтегрований курс

Література

(молдовська та зарубіжна)

Підручник для 7 класу

з навчанням молдовською мовою
зкладів загальної середньої освіти

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

2-ге видання, перероблене

Видано за кошти державного бюджету. Продаж заборонено

Молдовською мовою

Редактор С.М. Капталан

Худ. Редактор В.П. Коваль

Коректор А.А. Пасаг

Формат 60×90/16.

Ум. друк. арк. 18,875. Обл.-вид. арк. 18,1.

Тираж 96 прим. Зам. №20-282

ДП «Всеукраїнське спеціалізоване видавництво «Світ»

79008 м. Львів, вул. Галицька, 21

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4826 від 31.12.2014

www.svit.gov.ua; e-mail: office@svit.gov.ua; svit_vydav@ukr.net

Друк ПрАТ «Білоцерківська книжкова фабрика»

09100, Київська обл., м. Біла Церква, вул. Леся Курбаса, буд. 4

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи серія ДК № 5454 від 14.08.2017

ISBN 978-966-914-283-2

9 789669 142832